

ÜLDARUANNE EUROOPA LIIDU TEGEVUSE KOHTA

2009

Üldaruanne Euroopa Liidu tegevuse kohta 2009

Euroopa Komisjon
Teabevahetuse peadirektoraat
Väljaanded
1049 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

Euroopa Komisjon võttis „Üldaruande Euroopa Liidu tegevuse kohta 2009” vastu 15. jaanuaril 2010 dokumendina SEK(2010) 18.

Kaanepilt: © CORBIS

2010 – 128 lk – 21 × 29,7 cm

ISBN 978-92-79-14333-5

doi:10.2792/12996

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2010

© Euroopa Liit, 2010

Reprodutseerimine on lubatud allikale viitamisel.

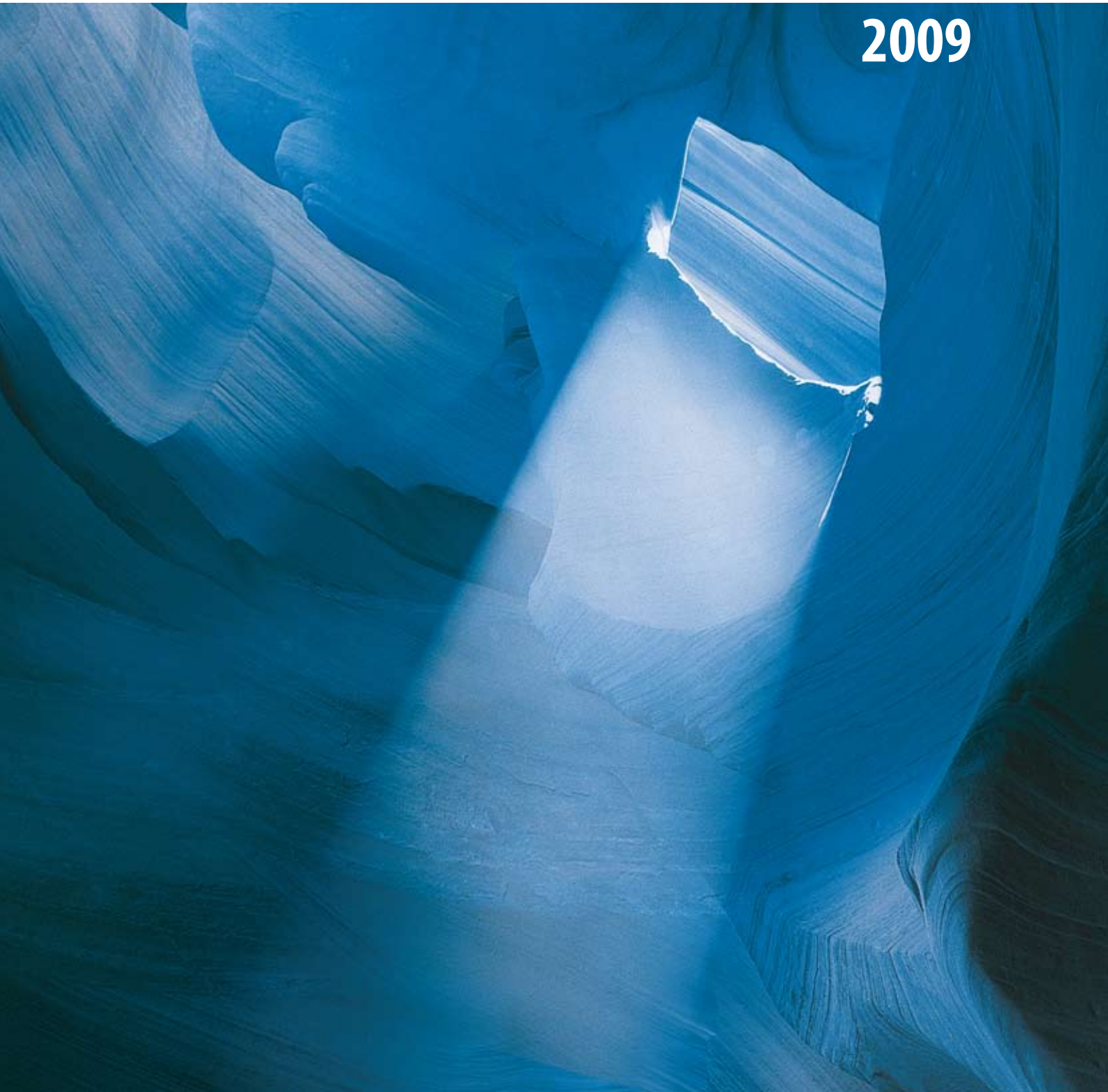
Printed in Belgium

TRÜKITUD VALGELE KLOORIVABALE PAPERILE

Hind (käibemaksuta) Luxembourgis: 7 eurot

**ÜLDARUANNE
EUROOPA LIIDU
TEGEVUSE KOHTA**

2009

SISUKORD

EESSÕNA	6
---------	---

1. KRIISIST TAASTUMINE 8

TUNGIVATE PROBLEEMIDE LAHENDAMINE	10
ELI MAJANDUSE ELAVDAMISE KAVA	10
EURO PAKUTAV KAITSE	12
VALIKULINE INVESTEERIMINE	13
VÄIKESTE ETTEVÕTETE TOETAMINE	15
TÖÖTURU TOETAMINE	16
LIKVIIDSUSE TAASTAMINE	19
MENETLUSTE LIHTSUSTAMINE	20
TUGEVAMA FINANTSSÜSTEEMI ÜLESEHITAMINE	20
ESIALGSED ETTEPANEKUD	20
UUS JÄRELEVALVESTRUKTUUR	21
ASJAKOHASED ALGATUSED	22
JÄTKUSUUTLIKU MAJANDUSKASVU TAASTAMINE	24
TASAKAALU HOIDMINE	25
RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ	27

2. KLIIMAMUUTUSE VASTU VÕITLEMINE JA ENERGIA SÄÄSTMINE 30

20% AASTAKS 2020 – KLIIMA- JA ENERGIAPAKETT	32
20/20/20 – ELI KOHUSTUS VÄHENDADA, SUURENDADA, SÄÄSTA	32
HEITKOGUSTEGA KAUPLEMINE	32
MUU HEITKOGUSTE VÄHENDAMINE	34
TAASTUVAD ENERGIAALLIKAD	34
SÜSINIKDIOKSIIDI KOGUMINE JA SÄILITAMINE	35
KESKKONNASÄÄSTLIKUM TRANSPORT	35
MUUTUVA KLIIMAGA KOHANEMINE	37
VÕIMALUSED	37
ENERGIA	38
ENERGIATÕHUSUS – NUTIKAS VIIS, KUIDAS SÄÄSTA RAHA JA KLIIMAT!	38
TAASTUENERGIA KASUTAMISE EDENDAMINE	40
VARUSTUSKINDLUS	41
TUUMAENERGIA – LAHUTAMATU OSA EUROOPA ENERGIAALLIKATE KOGUMIS	42
ENERGIA TARNIMISEKS ON VAJA VÕRKE	42
TÄIELIKULT LIBERALISEERITUD ENERGIATURU NIMEL ASTUTUD SAMMUD	43
RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ	45
ARENGUASPEKTID	46
KOPENHAAGEN – MIDA SAAVUTATI JA MIDA MITTE	48
TEE KOPENHAAGENI KONVERENTSINI	48
PIIRATUD KOKKULEPE	52

3. ELI OLULINE ROLL MAAILMAS	54
LAIENEMINE JÄTKUB	56
KANDIDAATRIIGID	56
VÕIMALIKUD KANDIDAADID LÄHENEVAD ELILE	57
KOMISJONI TOETUS JA INIMESTEVAHELISED KONTAKTID	58
HEANAABERLIKKUSE POLIITIKA	59
EUROOPA NAABRUSPOLIITIKA	59
PARTNERLUS JA LIIT	59
RAHU JA JULGEOLEKU PÕHIMÕTETE LEVITAMINE	60
TSIVIIL- JA SÕJALISED MISSIOONID	60
DEMOKRAATIA JA INIMÕIGUSTE TOETAMINE	63
HUMANITAARABI	65
RAHASTAMINE JA MEHHAANISMID	65
KATASTROOFIDE VASTU VÕITLEMINE	66
SÕJAD, PÕGENIKUD JA UNUSTATUD KRIISID	66
ARENGUKOOSTÖÖ	67
POLIITIKAVALDKONDADE SIDUSUS ARENGUGA	67
AKV MÕÕDE	68
TOIDUAINETE RAHASTAMISVAHEND	70
MAJANDUSPARTNERLUS – KAUBANDUS- JA ARENGUPOLIITIKA ALUSTALA	70
KAUBANDUS	71
AVATUD TURUD	71
MAJANDUSHIID	72
SUHETE TUGEVDAMINE ÜLE MAAILMA	75

4. TÕHUSAM JA DEMOKRAATLIKUM EUROOPA LIIT	78
MUUDATUSED INSTITUTSIOONILISES RAAMISTIKUS	80
UUS LEPING TÕHUSAMA LIIDU JAOKS	80
UUNENENUD EUROOPA PARLAMENT	82
UUE ELI UUED JUHID	85
TÕHUSUS JA LÄBIPAISTVUS	88
PAREM ÕIGUSLOOME	88
TEABEVAHETUS JA INSTITUTSIOONIDEVAHELISED SUHTED	91
LÄBIPAISTVUS	93

5. MEETMED EUROOPA KODANIKE HEAOLU PARANDAMISEKS 98

VABADUSED	100
REISIMINE JA TRANSPORT	100
KAUBAVAHETUSE LIHTSUSTAMINE	102
UUED TEHNOLOOGIAD	103
TEENUSTETURU AVAMINE	104
KONKURENTS	104
KODANIKE EEST HOOLITSEMINE	105
TARBIJAKAITSE	105
EUROOPLASTE TERVISEKAITSE	107
SANITAARKONTROLL	108
EUROOPA TOIDUGA VARUSTAMINE JA MEREDE SÄÄSTEV	
KASUTAMINE	109
PÕLLUMAJANDUS	109
KALANDUS	111
INTEGREERITUD MERENDUSPOLIITIKA	112
OLLA KURSIS – INFO- JA KOMMUNIKATSIOONITEHNOLOOGIA	
NING MEEDIA	112
VAHETU KASU KODANIKULE	112
MEEDIA	114
ÕIGUSRAAMISTIKU AJAKOHASTAMINE	114
EUROOPA VAIMUTOIT	115
TEADUSUURINGUD	115
HARIDUS	116
KULTUUR	117
VABADUS, TURVALISUS JA ÕIGUS	118
JUSTIITS- JA SISEKÜSIMUSTE UUS PROGRAMM	118
SISSERÄNDE- JA VARJUPAIGAPOLIITIKA	118
PASSIVABA PIIRKONNA HALDAMINE	119
KODANIKUÕIGUSED	119
JULGEOLEK	120
TÖÖHÕIVE JA SOTSIAALKÜSIMUSED	120
TÖÖKOHAD	120
SOTSIAALKINDLUSTUS	121
VÕRDSUS	122

EESSÕNA

Aastal 2009 seisis Euroopa Liidu ees rasked probleemid.

Finants- ja majanduskriis seadis löögi alla liikmesriikide kodanike elatustaseme. Rahvusvaheliste kauba- ja investeringuvoogude katkemise tulemusena kadus hulk töökohti ja majanduskasv aeglustus. **Üha kasvav ülemaailmne energia-**nõudlus surus gaasi-, nafta- ja elektri hinnad üles ning talvised elektrikatkestused jätsid ELi kodanikud külma kätte ja põhjustasid tööstuses seisakuid. **Kliimamuutuse** oht muutus ähvardavamaks: kasvuhoonegaaside heitkogused kasvasid kogu maailmas jätkuvalt, samas kui liustikud ja kõrgmägede lumikate sulasid ning ELi riigid pidid üha rohkem kannatama üleujutuste, põua ja tulekahjude käes.

Euroopa Liidu koordineerimisel astusid liikmesriigid ja institutsioonid 2009. aastal hoolikalt planeeritud samme nende probleemide lahendamiseks. Stabiilse ja jõuka, 27 demokraatlikust riigist koosneva, peaaegu poole miljardi elanikuga ühendusena, mis on maailma suurim integreerunud majanduspiirkond ja annab rohkem kui 30% maailma SKPst ja 17% kaubandusest, on ELil küllalt jõuvarusid, et neist probleemidest üle saada.

Ühisel jõul ja koostöös rahvusvaheliste partneritega suutis EL leevendada liikmesriikides olukorra kõige raskemaid tagajärgi ning ühtlasi rahvusvahelisel areenil veenvalt toetada kohest tegutsemist ja meetmeid, mis aitaksid pikemas perspektiivis tekkivat kahju ära hoida. Ühistegevus aitas suunata majanduse taas tõusuteele, hoidis ära finantsturgude pikaajalise ebastabiilsuse, avas uued võimalused energiajulgeoleku alal ja andis tõe keskkonnavalase jätkusuutlikkuse ja vähese süsinikdioksiidiheitte ühiskonna ülesehitamiseks.

Koordineeritud tegutsemine aitab kaitsta riikide majandust ja erahoiuseid ning elavdas rahastamist töökohtade säilitamiseks ja majanduskasvu taastamiseks. Erilise tähelepanu keskmesse tõsteti tulevastele vajadustele vastavate oskuste väljaarendamine, keskkonnasäästlikud tehnoloogiad tuleviku madala süsinikuheitega turgude edendamiseks ning uus infrastruktuur. Üleeuroopaliselt toetati investeeringuid, et tõsta energiatarnete usaldusväärsust ning parandada nende kvaliteedi ja hinna suhet. ELis jõuti kokkuleppele kaugeleulatuvate kohustuste võtmises heitkoguste vähendamiseks, energiatõhusama ja keskkonnasõbralikuma ühiskonna ülesehitamiseks.

EL etendas juhtrolli ülemaailmse kokkuleppe ettevalmistamisel detsembrikuisteks ÜRO kliimakõnelusteks. Selle tulemusena sõlmitav Kopenhaageni lepe peaks olema kõigest esimene samm ulatuslikumate kohustuste võtmisel.

ELi 2009. aasta üldaruandes kajastuvad kriisiga võitlemiseks võetud meetmed ja saavutatud tulemused.

EL on aga midagi palju enam kui pelgalt kriisireageerimismehhanism. **Majandus**, **energeetika** ja **kliimamuutus** olid küll aasta meeldejäävaimad märksõnad, aga alljärgnevas aruandes tõstetakse esile ELi saavutusi kõigis tema erinevates tegevusvaldkondades, mis ulatuvad demokraatia ja inimõiguste edendamisest kogu maailmas kuni mobiilsidekulude vähendamiseni ELis reisimisel.

Euroopa Liit on üritus, mis põhineb vabaduse ja solidaarsuse ideel. **Ühine tegutsemisviis**, mida EL järgis 2009. aastal majandus-, energia- ja keskkonnaküsimustes, oli aluseks tema tegevusele nii liidu sees – majandus-, sotsiaal- ja tööhõivepoliitika sfääris – kui ka välispoliitikas, nagu näiteks demokraatia ja inimõiguste levitamisel, arenguabis, kaubanduses, humanitaarabis ja muudes väljaspool liidu piire toimuvates ettevõtmistes.

Aasta jooksul kujundas EL ümber ka oma institutsioonid ja reformis neid. Valiti Euroopa Parlamendi uus koosseis, liikmesriigid ratifitseerisid Lissaboni lepingu, mis võimaldab ELil toimida tulemuslikumalt ja demokraatlikumalt, parlament valis uue komisjoni presidendi, moodustati uus volinike kolleegium ja Euroopa Ülemkogu nimetas uue lepingu alusel oma esimese eesistuja. Samas vähendati sisereformidega tarbetut bürokraatiat ning ELi kodanikud ja sidusrühmad said seeläbi selgema ülevaate sellest, mida EL nende heaks teeb ja kuidas toimib.

José Manuel Barroso
4. jaanuar 2010

A photograph of a dense forest with sunlight filtering through the trees, creating a bright and airy atmosphere. The trees are tall and thin, with green foliage. The ground is covered in fallen leaves and branches. The overall scene is peaceful and natural.

**ESIMENE PEATÜKK
KRIISIST TAASTUMINE**

2009. aastal jätkus maailmas majandus- ja finantskriis ulatuses, mida ei ole nähtud viimase kolmveerandsajandi jooksul. Kriisi tõttu kannatasid ka ELi kodanikud ja sidusrühmad. Aasta alguses tundus tulevik investeerimise, tarbimise, krediidivõimaluste, tööturu ja usalduse osas läbinisti tume. Sügava ja kauakestva majandussurutisega ähvardas kaasneda nõudluse ja äritegevuse vähenemise, tagasihoidlikuma innovatsiooni ja töökohtade kaotamise nõiarang. EL ja liikmesriigid püüdsid sellises ebakindlas majandusolukorras ühiselt ohjeldada majanduslangust, vältida halvimat võimalikku kahju, elavdada majandust ja vältida olukorra halvenemist.

EL töötas välja suunised, andis raha ja pakkus välja ideid reformi läbiviimiseks.

ELi majanduse peamised alused – ühtne turg ja euro – aitasid kaitsta Euroopa kodanikke. Langetati poliitiline otsus sekkuda laiaulatuslikult; Euroopa valitsused ja asutused andsid majanduskraahi vältimiseks, säästude kaitsmiseks ja töökohtade kaotuse minimeerimiseks rahalisi vahendeid. Selleks et ära hoida kriisi kordumist, lõi EL Euroopa uue järelevalveraamistiku ning võttis keskse rolli rahvusvahelistes aruteludes teemal, milliseid ennetavaid meetmeid võtta ning kuidas toetada kõige haavatavamaid arenguriike.

Samuti alustati kriisist väljumise strateegia ettevalmistamist, et taastada riikide rahanduse kindel seisund pärast majanduse elavnemist ning luua tingimused jätkusuutlikumaks tulevikuks, mis pakuks paremaid kasvuväljavaateid.

EL demonstreeris kriisiolukorras ja rahvusvahelisel tasandil asutuste ja liikmesriikide seniolematut koostöövõimet. Aasta lõpus ilmnesid esimesed arglikud märgid majanduse elavnemisest, kuid nagu Euroopa Ülemkogu aasta lõpus märkis, on olukord jätkuvalt ebakindel ja habras ning veel ei ole põhjust rahuloluks.

TUNGIVATE PROBLEEMIDE LAHENDAMINE

Euroopa majanduse elavdamise kava rakendamiseks 2009. aastal võimaldati maksimaalselt ära kasutada euro tugevusest saadavat kaitset, soodustati valikuliselt investeringuid ja toetati väiksemaid ettevõtteid. Samal ajal toetas EL töökohtade loomist ja koolituste pakkumist ning tõhustas oma menetlusi, et tagada meetmete kiire mõju. Riigiabi kontrollimise poliitikaga, mille sisu oli range ja rakendamise paindlik, õnnestus komisjonil tagada siseturu jätkuv toimimine ja Euroopa äriühingutele võrdsed konkurentsitingimused.

OLULINE STIIMUL

Majanduse elavdamise kava raames eraldati rahalisi vahendeid 2% ulatuses SKPst eesmärgiga taastada usaldus seoses ostujõuga ja soodustada pankade laenuandmist.

PAINDLIK, KUID KONTROLLITUD RIIGIABI

Kriisi ajal finantsvahendite kättesaadavuse parandamiseks loodi ajutine riigiabi meetmete raamistik, mis on paindlikum ja võimaldab riigiabi lihtsamalt heaks kiita. Riiklik rahastamine selle kava raames aitab taastada stabiilsust, mis on oluline laenuandmise jätkumiseks, ning ettevõtetele taastus juurdepääs vajalikele rahalistele vahenditele.

ELI MAJANDUSE ELAVDAMISE KAVA

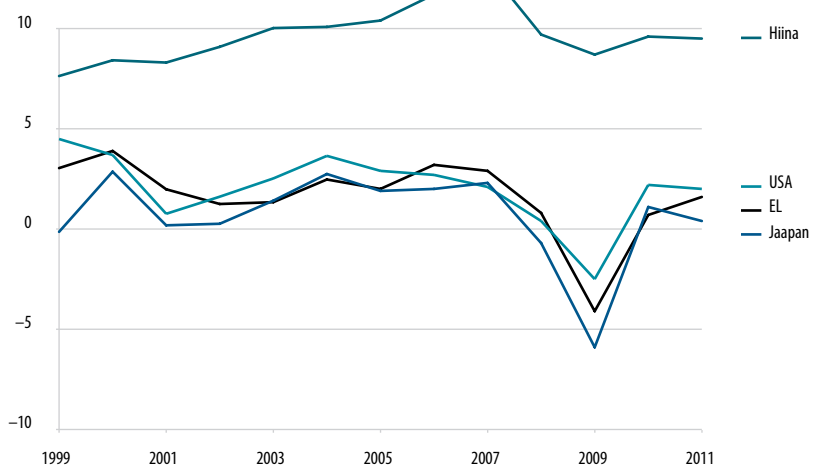
Esimesed meetmed finantsturgude ebakindla olukorra kontrolli alla saamiseks hõlmasid likviidsussüste, Euroopa Keskpanka intressikärpeid ja finantsturgude reformi kava, mis koostati 2007. aasta lõpus. EL koostas 2008. aasta lõpus majanduse elavdamise kava, (1) mis sisaldas algatusi reaalmajanduse stimuleerimiseks ning mille Euroopa Ülemkogu kiitis heaks 2008. aasta detsembris (2).

Jõustama hakati Euroopa majanduse elavdamise kava 2009. aastal. Selle eesmärk oli taastada ettevõtete ja tarbijate usaldus, elavdada laenude andmist ja investeerimist ning toetada töökohtade säilitamist ja loomist. Kava kohaselt oli oluline, et Euroopa Liit suudaks olla koostöömootor. EL suutis oma mõju maksma panna, kuna Euroopa iga osa tugevusi optimaalselt kasutades suutis ta muuta liikmesriikide ja liidu meetmed võimalikult tõhusaks. Seeläbi sai EL kujundada üleilmset kriisile reageerimist.

Majanduse elavdamise kava oli kaalutletud vastus, mis oli kavandatud selge pilguga tulevikku vaadates. Selles rõhutati vajadust investeerida Euroopa konkurentsivõime parandamisesse, kusjuures eesmärk ei ole mitte üksnes kriisist väljumine, vaid ka majanduskasvu edendamine. Eelkõige kavandati selles majanduse ergutamist suuremate investeringutega nn arukatesse sektoritesse: transpordi infrastruktuuri, keskkonnasäästlikumasse tehnoloogiasse ja energiatõhususse. Need on sektorid, mis toetavad majandusaktiivsust ja tööturgu pikas perspektiivis ning aitavad saavutada ELi laiemaid eesmärke, nagu jätkusuutlikkus, mobiilsus ja energiapuudus.

MAJANDUSKASV JA KRIIS

SKP kasv, tegelik aastane muutus %des;
2009 kuni 2011 – prognoosid

Allikas: Euroopa Komisjon.

Euroopa majanduse elavdamise kava

ELi juhid leppisid 2008. aastal kokku majanduskriisiga võitlemise üldise kava. See hõlmas nii ELi üksikute riikide kui ka ELi institutsioonide võetavaid meetmeid. Kava peamised komponendid on järgmised:

- ▶ majanduses ostujõu suurendamine, et kasvatada nõudlust ja usaldust: 200 miljardit eurot (vastab 1,5%-le ELi SKPst), millest 170 miljardit moodustavad liikmesriikide eelarvepõhised lisavahendid ja 30 miljardit eurot ELi vahendid koheste meetmete toetuseks;
- ▶ lühiajalised meetmed, et tugevdada Euroopa konkurentsivõimet pikas perspektiivis nn arukate investeeringute kujul: see tähendab investeerimist tulevikus vajalikesse oskustesse; investeerimist energiatöhususse, et luua töökohti ja säästa energiat; investeerimist keskkonnasäästlikusse tehnoloogiasse, et edendada vähem süsihappegaasiheiteid tekitavaid olulisi majandussektoreid; ning investeerimist töhusust ja innovatsiooni edendavasse infrastruktuuri ja võrkude sidususse;
- ▶ kümme kavas esitatud elavdamismeedet, et luua asjakohased sotsiaalsed ja majanduslikud vahendid: sealhulgas uute rahastamisallikate leidmine väikestele ettevõtetele, halduskoormuse kärpimine ja infrastruktuuri ajakohastamiseks tehtavate investeeringute ergutamine;
- ▶ aluspõhimõtted on solidaarsus ja sotsiaalne õiglus, sotsiaalmaksudega seotud meetmete kaudu töökohtade kaitsmine, lahenduse leidmine pikemaajalisteks tulevikuperspektiivideks neile, kes on töö kaotanud, haavatavate inimrühmade energiakulude vähendamine ning osalusühiskonna loomine.

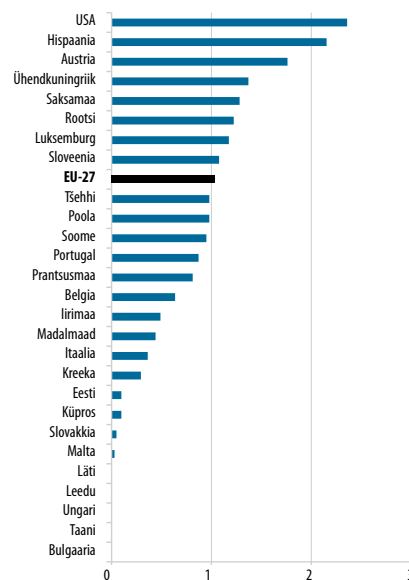
Komisjon esitas märtsi teatises „Euroopa majanduse elavdamine“⁽³⁾ ajakohastatud kava, kus ta esitas ettepanekud Euroopa finantsturgudel vastutustunde ja usaldusvääruse edendamiseks.

Meetmed hõlmasid Euroopa majandusse tehtavaid ulatuslikke ja koordineeritud finantsüste ostujõu toetamiseks, et suurendada nõudlust ja toetada majanduskasvu. Kavaga nähti ette suvakohaste fiskaalmeetmete võtmine vähemalt 1,5% ulatuses SKPst või vähemalt 200 miljardit eurot. Selle tulemusena ulatuvad 2009.–2010. aastal liikmesriikide võetavad suvakohased meetmed 2%ni SKPst (1,1% 2009. aastal ja 0,9% 2010. aastal). Võttes arvesse automaatsete stabilisaatorite (nagu töötü abirahad ja muud sotsiaaltoetused) mõju, ulatub fiskaaltoetus kuni 5%ni SKPst. EL seisis siiski kindlalt vastu riikide mis tahes proteksionistlikele katsetele.

Kava põhjal töötas Euroopa Komisjon riigiabi rakendamiseks välja loominguilise-mad lähenemisviisid. Üks otsustava tähtsusega meede, mille komisjon välja töötas, on riigiabi-meetmete ajutine raamistik, millega toetatakse kriisi ajal juurdepääsu rahalistele vahenditele eesmärgiga vähendada negatiivset mõju reaal-majandusele⁽⁴⁾. Kooskõlas majanduse elavdamise kavaga suurendati raamistiku riigiabi andmise paindlikkust ja anti liikmesriikidele riigiabi andmisel vabamad käed. Riiklik rahastamine selle kava raames aitab taastada stabiilsust, mis on oluline laenuandmise jätkumiseks, ning ettevõtetele taastus juurdepääs vajalikele rahalistele vahenditele. Kuna valitsuste ülemäärane sekkumine oleks võinud tekitada moonutusi siseturul, kinnitati selle sammuga, et teatud olukorras on vaja pakkuda läbimõeldud tasemel paindlikkust.

KRIISIGA VÕITLEMISEKS INVESTEERITUD AVALIKU SEKTORI VAHENDID

Fiskaalstiimulid 2009. aastal (%des SKPst)

Allikas: Euroopa Komisjon.

EURO PAKUTAV KAITSE

Eurool ning eelkõige stabiilsuse ja kasvu paktil põhinev majandus- ja rahaliit on kasulik nii liikmesriikidele kui ka nende kodanikele. Isegi kriisi ajal jäi stabiilsuse ja kasvu pakt ELi eelarveraamistiku nurgakiviks, kuna selle raames sai piisavalt paindlikult rakendada kriisivastaseid meetmeid, pakkudes samas siiski raamistikku tuleviku konsolideerimisstrateegiatele. Vältida õnnestus omavääringute konkureerivat devalveerimist. Euroopa Keskpank ja komisjon tegutsesid kiiresti, et tagada koordineeritud reageerimine kogu Euroopas.

EL suutis kiiresti, otsustavalt ja üksmeelselt tegutseda, kuna tema liikmesriigid olid majandus- ja rahapoliitika osas põhimõtteliselt ühel meelel. Euroopa institutsioonid, parlamendid, valitsused ja keskpangad näitasid, et nad on ka keerulistes olukordades otsustusvõimelised, mis aitas kaitsta nii mõnegi riigi vääringuid finantskriisi mõju eest.

© Euroopa Liit, 2009

Komisjoni president José Manuel Barroso vaatas kaugemale praegusest majanduskriisist ja esitas oma nägemuse sellest, kuhu Euroopa Liit peaks aastaks 2020 jõudma.

EL pakkus tuge ka euroalasse mittekuuluvatele riikidele. Koostöös IMFiga nõustus nõukogu komisjoni ettepanekuga anda Lätile 3,1 miljardit eurot maksebilansi toetust,⁽⁵⁾ et leevendada survet tema kapitali- ja finantsturgudele. Mais otsustati anda Rumeeniale sarnast erakorralist finantsabi 5 miljardi euro ulatuses,⁽⁶⁾ et aidata korrigeerida majanduse suurt tasakaalustamatust. Selleks et leevendada maksebilansi akuutseid probleeme euroalasse mittekuuluvates liikmesriikides, tõstis EL mais abi piirmäära 50 miljardile eurole.

KINDEL SEILAMINE TORMISEL MEREL

„Viimastel kuudel on saanud selgeks euro teinegi positiivne külg: finantskriis näitas, et tormisel finantsmerel on parem olla suurel, tugeval ja kindlal laeval kui väikses paadis,“ ütles Euroopa Keskpanka president Jean-Claude Trichet Euroopa Parlamendis toimunud euro 10. aastapäeva tseremoonial (13. jaanuar 2009).

Komisjoni iga-aastases aruandes riikide rahanduste kohta, mis avaldati 2009. aasta mais,⁽⁷⁾ märgiti, et eelarvete puudujäägid ja valitsemissektorite võlad suurenevad, kuna riigid võtavad nõrkade majanduste toetuseks fiskaalmeetmeid ja sekkuvad otse pangandussüsteemidesse. Komisjoni soovitusi järk-järgult jõuda tagasi tasakaalu toetasid ELi juhid märtsis ja juunis kogunenud ELi Ülemkogu järeldustes⁽⁸⁾ ning detsembris kogunenud Euroopa Liidu Nõukogu kordas vajadust keskenduda poliitikale, millega tagatakse „jätkusuutlik riikide rahandus“⁽⁹⁾.

Selleks et kaitsta erainvestorite sääste, ühtlustas EL veebruaris⁽¹⁰⁾ ka hoiustajate kaitse taseme, st riigigarantii pangahoiustele. Juunis kehtestati selle suuruseks 50 000 eurot, mis tõuseb 2010. aasta lõpuks 100 000 eurole.

VALIKULINE INVESTEERIMINE

EL investeeris hoolega valitud sektoritesse, sealhulgas sektoritesse, mis on selgelt olulised ELi majandusele tervikuna, sektoritesse, kus on võimalik kiiresti luua töökohti, sektoritesse, mis vastavad ELi peamistele poliitikasuundadele ja energeetikat, keskkonda, väiksemaid ettevõtteid või ühtekuuluvust käsitlevatele strateegiatele, samuti sektoritesse, mis võivad pärast kriisist väljumist suurendada ELi konkurentsivõimet. Aruka ja ökoloogiliselt tõhusa majanduse kontseptsiooni (mis keskendub kõrge tasemega oskusi nõudvale tööle kõrgtehnoloogia valdkonnas ja madalate süsihappegaasiheidetega innovatsioonile) arutati energeetika-⁽¹¹⁾, konkurentsivõime-⁽¹²⁾ ja keskkonnanõukogus⁽¹³⁾ kogu aasta jooksul eesmärgiga jõuda ühisele arusaamale, kuidas majanduse „roheline“ reform saab aidata Euroopal väljuda nii kliima- kui ka praegusest majanduskriisist ja taastada majanduskasvu võimalused.

Komisjon esitles veebruaris autotööstuse tugimeetmete paketti⁽¹⁴⁾ nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil. Nende meetmetega õnnestus vältida nõudluse täielikku kukkumist ja leevendada kriisi sotsiaalseid tagajärgi vastutustundlikul moel. Euroopa majanduse elavdamise kavas rõhutati avaliku ja erasektori partnerluse rolli vahendina, millega leevendada kriisi mõju ja viia läbi struktuurireform suurendamiseks investeeringuid puhastesse tehnoloogiatesse. Nn energiasäästlike autode algatus⁽¹⁵⁾ on üks näide partnerlusest, millega toetati autotööstust 5 miljardi euroga, millega rahastati vähesaastavate sõidukite loomist ja ehitamist. Selle strateegia kiitis nõukogu heaks märtsis⁽¹⁶⁾. Toetusmeetmed ei olnud suunatud mitte üksnes autotootjatele, vaid mootorsõidukite kogu tarneahelale, hõlmates ka paljusid väikseid ettevõtteid, mis pakuvad töökohti ja loovad innovatsiooni. Selliste meetmetega toetati liikmesriikides nõudlust autode järele ja julgustati tarbijaid ostma puhtamaid autosid.

Investeeringud suunati jätkusuutliku aruka kasvu uutesse allikatesse ja tulevikuvõrgustikesse alates digitaalsetest infrastruktuuridest või kiirraudteeliinidest kuni elektri ja gaasi supervõrkudeni.

© REPORTERS / Claire Deprez

Kuna internetiühendus on võimas vahend majanduse kiire elavdamise soodustamiseks eriti maapiirkondades, võttis komisjon märtsis vastu teatise parema juurdepääsu kohta kaasaegsele info- ja sidetehnoloogiale maapiirkondades⁽¹⁷⁾. Paljud maapiirkondades seni isolatsioonis olnud põllumajandusettevõtted ja äriühingud, eriti väiksemad firmad, on valmis kasutama juurdepääsu rahvusvahelistele turgudele ning võimalust tegutseda tõhusamalt ja suurendada selle tulemusena oma konkurentsivõimet. Komisjon võttis septembris vastu suunised riigiabi kasutamise kohta eesmärgiga ehitada kiiresti välja lairibavõrgud⁽¹⁸⁾.

KESKKONNASÕBRALIKUD INVESTEERINGUD

Euroopa konkurentsivõime suurendamiseks võetud lühiajalised meetmed vastasid majanduse elavdamise kava teisele olulisele eesmärgile: soodustada investeerimist puhtasse energiatõhusasse tehnoloogiasse, et luua töökohti, arendada infrastruktuuri ja toetada innovatsiooni. Sel viisil on liikmesriikidel võimalus muuta oma harjumusi ja liikuda keskkonnasõbralikumale ja vähem süsihappegaasiheidetava majanduse poole.

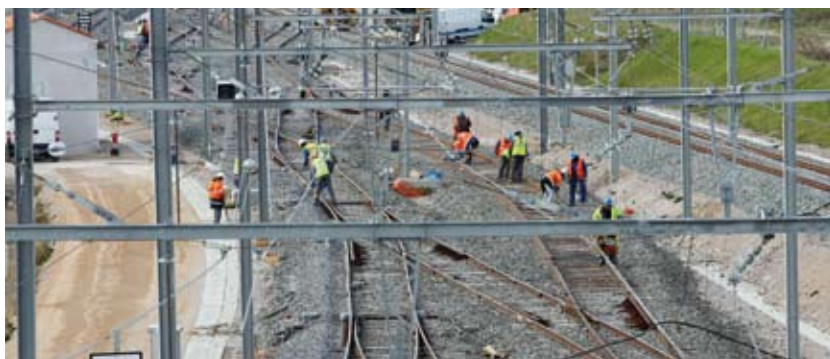
Üleminek keskkonnasäästlikumale majandusele võib ühtaegu luua töökohti ja vähendada kasvuhooonegaaside heitkoguseid.

Rahastamist üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) programmi raames muudeti nii, et 500 miljonit eurot sellest, mis oli kavandatud aastateks 2010–2013, tehti kättesaadavaks 2009. aasta konkursikutsete kaudu projektidele, mida rakendatakse 2009.–2010. aastal⁽¹⁹⁾. Kuna transpordil on majanduses keskne roll, võib transpordi infrastruktuuri parandamine kiirendada majandustegevuse elavnemist, aidates samal ajal tagada säästlikuma mobiilsuse.

Üleeuroopaline transpordivõrk: moodne transport		
Euroopa Komisjon teatas oktoobris esimesest projektide rühmast, mis saavad kasu üleeuroopalise transpordivõrgu rahastamiskava rakendamisest. Rahastatakse 11 liikmesriigi projekte:		
Austria	Lääneliini Viin–Linz neljarealine väljaehitus: Melki raudteejaam	3 400 000 eurot
Belgia	Noorderlaan-silla ümberehitus	1 342 000 eurot
Hispaania	Kiirtee SE-40 (Sevilla). Coria del Rio – Dos Hermanase lõik (Põhja- ja Lõuna-tunnelid)	23 969 000 eurot
Itaalia	Rooma ringkiirtee – loodeosa – mõlemas suunas laiendamine 3realiseks kilomeetritel 11+250 kuni 12+650 – tööde lõpetamine	2 981 000 eurot
	Veneetsia-Marghera sadama merejuurdepääs: lääne- ja lõuna-laevakanali kahe lõigu süvendamine	3 912 000 eurot
	Torino sõlme Susa–Stura lõigus kitsaima koha kõrvaldamine	52 740 000 eurot
	Kommunikatsiooni- ja valvesüsteemi ehitus	4 048 000 eurot
Madalmaad	Põhja-Lõuna-kiirtee A2 (E25) kitsaima koha kõrvaldamine: Maastrichti linna kiirteetunneli ehitus	15 000 000 eurot
Portugal	Faro lennujaama arengukava – 1. etapp	6 016 000 eurot
Prantsusmaa	Uue kiirrongiliini „LGV Est“ Baudrecourti–Vendenheimi lõik	75 996 000 eurot
Rootsi	Malmö Põhjasadama infrastruktuuri rajatised	5 922 000 eurot
	E6.21 Partihalli ühendus	16 296 000 eurot
Saksamaa	BAB A3, Frankfurt–Nürnberg, Randersackeri peasilla uuendamine	2 395 000 eurot
	Kölni sadama ümberlaadimisala kolmesuunaline laiendamine	3 330 000 eurot
Ungari	Schengeni-siseste ja -väliste kombineeritud lendude ja sujuva reisijateveo jaoks lennuraja ehitamine Budapesti lennujaamas	7 560 000 eurot
Ühendkuningriik	Thames'i suudme süvendamine ja maa tagasivõtmine merelt multimodaalse sadama- ja logistikaprojekti „London Gateway“ raames	14 174 000 eurot
	Liikluskoridori A14 liiklusskeem	11 670 000 eurot
	Tööd lõigul Felixstowe–Nuneaton	9 234 000 eurot

Lisaks energiasäästlike autode algatusele käivitati Euroopa majanduse elavdamise kavaga veel kaks nn arukat investeeringut. Tuleviku tehaste algatusele⁽²⁰⁾ anti 1,2 miljardit eurot, et aidata parandada sektori tootlikkust ja seeläbi konkurentsivõimet, et ajal, mil töötajaskond vananeb⁽²¹⁾, luua kvalitatiivsemaid töökohti ja suurendada majanduskasvu. Energiatõhusate ehitiste algatus⁽²²⁾, mis saab 1 miljardi eurot uuringute rahastamiseks, toetab suurema arvu ja paremate töökohtade loomist löögi alla sattunud ehitussektoris; lisaks aidatakse sellega vähendada energia tarbimist ja seega võideldakse kliimamuutusega. Sellega kaasnesid investeeringud, et pakkuda inimestele oskusi, mis võivad olla kasulikud tulevikus. Sellist avaliku ja erasektori partnerlust rahastati teadusuuringute seitsmenda raamprogrammi eelarvest, millele lisandusid täiendavad investeeringud erasektorist.

© BELGA / AFP / Raymond Roig

ELi teadusuuringute programmide kaudu rahastamine on samuti suurendanud võimalusi⁽²³⁾. Avaliku ja erasektori partnerlus sai 3,2 miljardit eurot, et arendada uut tehnoloogiat tootmises, ehituses ja autotööstuses, kusjuures pool sellest tuli sektorite enda poolt ning pool teadus- ja arendustegevuse raamprogrammi eelarvest. Lühiajalised meetmed, mis on seotud pikemaajalisemate teadus- ja arendustegevusse tehtavate arukate investeeringutega, võimaldavad Euroopa riikidel säilitada praeguse kriisi ajal konkurentsivõime ja minna üle vähem süsihappegaasiheiteid tekitavale teadmispõhisele majandusele.

ELi majanduse elavdamise kava õhutas investeerima transpordi infrastruktuuri – näiteks kiirraudteeühendusse üle Pürenee.

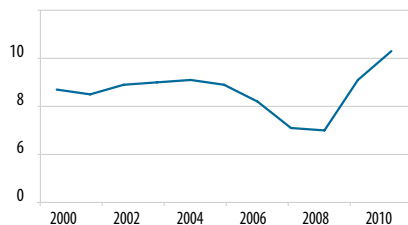
VÄIKESTE ETTEVÖTETE TOETAMINE

ELi tööstussektorite toetamisel keskenduti esmajärjekorras väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele, kuna need on ELi peamised tööandjad. Raskused, mida paljud edukad väiksemad ettevõtted kogesid tegevuskulude kandmisel ja investeeringute rahastamisel, ohustasid miljonite töötajate ja nende perede elatist. Euroopa Investeerimispanka antud uus laen aitas kaitsta töökohti, pakkudes jõukohastel tingimustel juurdepääsu rahalistele vahenditele.

Tänu juurdepääsule finantsturgude vahenditele ja oma staatusele liikmesriikide pangana osutus Euroopa Investeerimispank kriisi ajal väga paindlikuks vahendiks, mis suurendas ja kohandas laenuandmist vastavalt ELi prioriteetidele. Euroopa Investeerimispank teatas 2008. aasta lõpus, et ta kavatseb nelja aasta jooksul aastatel 2008–2011 suurendada laenuandmist väiksematele ettevõtetele ligikaudu 50%, st 30 miljardi euronit. Aasta esimesel viiel kuul väiksematele ettevõtetele antud laenude maht kahekordistus võrreldes 2008. aasta sama perioodiga. Euroopa Investeerimispanka kõige olulisemad väiksemate ettevõtete rahastamismeetmed on „EIP laenu VKEdel“ ja „EIP laenu VKEdel: riskijagamiskavad“. 2009. aastal eraldati nendele meetmetele 10,9 miljardit eurot, 2010. aastaks nähakse vahendeid ette umbes samas mahus. Lisaks eraldas pank 1 miljardi eurot

TÖÖTUS ELis TAAS TÕUSUTEEL

Töötuse määr (°des) 27s ELi liikmesriigis;
2009 – augustikuu andmed, 2010 – prognoos

Allikas: Euroopa Komisjon.

väiksemate ettevõtete vaherahastamise turgude arendamiseks, millest 200 miljonit eurot nähti ette 2009. aasta jaoks. Vahenduspankadele avaldati survet vahendite kiireks väljamaksmiseks.

Teine viis, kuidas EL aitas ettevõtteid, eelkõige väiksemaid ettevõtteid, oli halduskulude vähendamine. Majanduse elavdamise kava kiirendas 2009. aastal Euroopa väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act“⁽²⁴⁾ (võeti vastu 2008. aasta detsembris) rakendamist. Sellega kohustatakse liikmesriike märkimisväärselt vähendama uue ettevõtte alustamise aega ja kulusid, sealhulgas vähendama mikroettevõtte kapitalinõuded ühele eurole. Kõige väiksemad ettevõtted tuleb vabastada kohustusest koostada raamatupidamise aastaaruanne – sellega säästavad nad hinnanguliselt 7 miljardit eurot, mida saab edasi investeerida majanduskasvu ja töökohtade loomisesse. Komisjon esitas veebruaris ettepanekud, kuidas liikmesriigid saavad neid muutusi rakendada⁽²⁵⁾. Majanduse elavdamise kava hõlmas lisaelemente, millega julgustatakse väiksemaid ettevõtteid kauplemapiiriülel, tagatakse, et riigiametid tasuvad oma arved kiiresti, ja vähendatakse patenditaotluste tasu.

Kava hakati rakendama kiiresti. Oma aruandes konkurentsivõime nõukogule märkis komisjon, et liikmesriigid teevad märkimisväärsed edusamme. Nii on võetud näiteks meetmeid lihtsustamaks juurdepääsu rahalistele vahenditele, parandamaks õiguskeskkonda ja juurdepääsu turgudele. Need meetmed, mida võeti majanduse toetuseks ja töökohtade loomiseks, ei ole üksnes sotsiaalmeetmed, mis on kooskõlas ELi õigluse ja solidaarsuse põhimõtetega, vaid on olulised ka majanduslikus tähenduses, kuna need aitavad säilitada töökohti ja seega ka oskustega töötajaid, vähendavad survet sotsiaalsüsteemile ja valitsuse kuludele ning elavdavad majandustegevust.

TÖÖTURU TOETAMINE

Raskete aegade mõju tunnevad ettevõtted kiiresti, kusjuures esimesed kannatajad on sageli töötajad. Tööturupoliitika on peamiselt liikmesriikide vastutusalas, kuid kuna finantskriis hakkas mõjutama ka reaalmajandust ning ohustas töökohti ja majanduskasvu, võttis EL meetmeid, et aidata võidelda suureneva töötusega ja vähendada survet ettevõtetele. Kriis tõi esile selle, kui oluline on sotsiaalpoliitika töö kaotanud töötajate toetuseks.

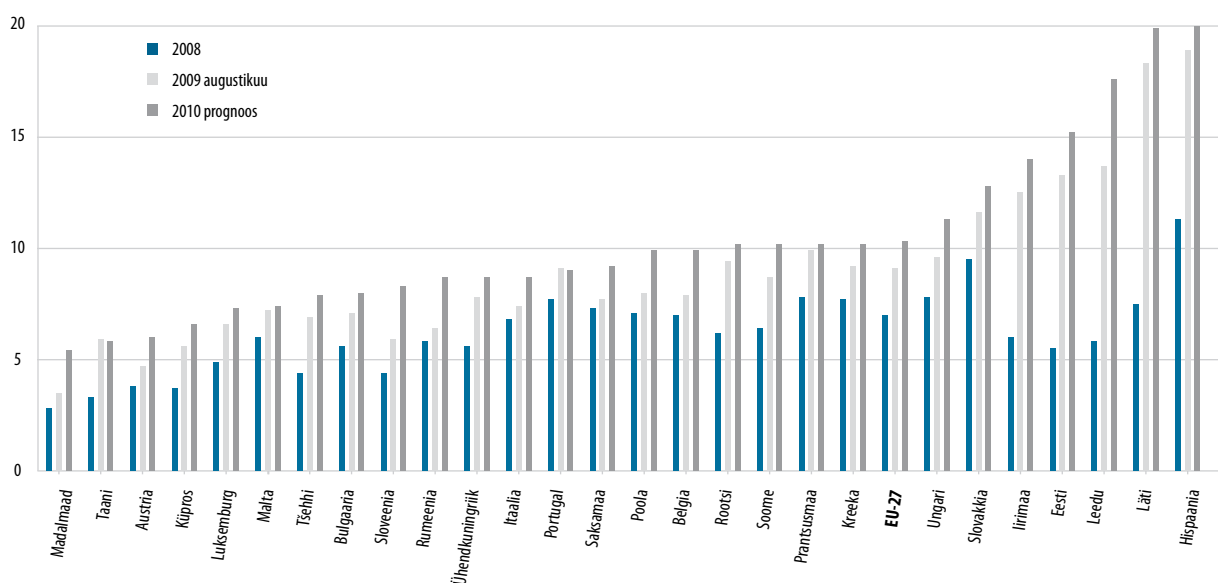
© Euroopa Liit, 2009

Maikuu Prahast toimunud tööhõivealasel tippkohtumisel soovitati konkreetseid samme töökohtade kaitseks lühemas perspektiivis ja paremate töövõimaluste loomiseks pikemas perspektiivis.

Prahas toimunud tööhõivealasel tippkohtumisel tehti kümne sellise konkreetse meetme ettepanekud, mille eesmärk on kaitsta lühiajalises perspektiivis töökohti ja pikaajalises perspektiivis luua paremaid töövõimalusi. Nähti ette nii riiklike vahendite kui ka Euroopa Sotsiaalfondi vahendite kasutamine, et suurendada Euroopas töötajate (sageli ka seoses osalise tööga) oskuste taset ja luua noorte, kes on silmitsi töötusega, väljaõppevõimalusi kogu ELis. Ettepanekud tehti juuni teatises „Ühine kohustus tööhõive tagamisel”,⁽²⁶⁾ milles innustati liikmesriike ühiselt pingutama, et kasutada majandussurutist võimalusena teha uuendusi ja luua tootlikum, innovatiivsem, paremate oskustega tööjõuga ja vähem süsihappesaasteid tekitav majandus. Keskkonnasõbralikud töökohad võiksid saada kasvu peamiseks teguriks, taastuenergiasektor üksi võiks 2020. aastaks pakkuda tööd 2,8 miljonile inimesele.

TÖÖTUS ELI LIIKMESRIIKIDES

Töötuse määr (%)

Allikas: Euroopa Komisjon.

ELi juhid lubasid jätkuvalt täita poliitilist kohustust toetada aktiivset tööturupoliitikat⁽²⁷⁾. See tähendab kriisi tagajärgede juhtimist ja töötuse kõrge määra püsivaks muutumise ennetamist, suurendades samal ajal pikas perspektiivis pakkumist tööturul. Euroopa Liidu panus selles küsimuses hõlmas koostöö, koordineerimise ja üksteiselt õppimise soodustamist.

Selleks et maksimeerida töökohtade kaitset ja nende loomist, kohandati mais rahastamist ELi ühtekuuluvusfondidest, eelkõige Euroopa Sotsiaalfondist ja Euroopa Regionaalarengu Fondist. Komisjon esitas 2009. aasta juulis ettepaneku uute eeskirjade kohta,⁽²⁸⁾ millega muutub liikmesriikide jaoks lihtsamaks rahastamiskavade muutmise, et kriisile reageerides oleks nendest fondidest võimalik saada täit kasu ja suunata nende vahendid just neile, keda kriis on tabanud. Selleks et aidata inimestel tänu koolitustele või ümberõppele töökohta säilitada, tegi komisjon ettepaneku kohandada rahastamise eeskirju nii, et toetada näiteks lühiajalist töötamist, mis on kombineeritud ümberõppega.

KOOLITUS JA LÜHIAJATÖÖ

ProAct'i meede, mida 40 miljoni euro ulatuses rahastatakse Euroopa Sotsiaalfondist, on näide sellest, kuidas EL on toetanud töötajaid ja reageerinud majanduskriisile, parandades töötajate oskuste taset. ProAct'i meede pakub alternatiivi koondatutele, pakkudes lühiajatööd koos vabadel päevadel läbiviidava ümberõppega. Samuti aitab see praktikantidel lõpetada praktika ka sel juhul, kui töandja maadleb kriisi tõttu äritegevuse vähenemisega.

MILJARDITES EURODES ELI VAHENEID SOTSIAALKULUTUSTEKS

EL on eraldanud Euroopa Sotsiaalfondi kavandatud kulutustest miljardid eurol majanduskriisi tõttu kannatada saanud inimeste toetuseks ja teinud ettepaneku vähendada liikmesriikide kohustusi seoses kaasrahastamisega aastatel 2009–2010.

Samuti muutis EL Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi kriisi sotsiaalsete tagajärgede leevendamise vahendiks.

ÜHISED MEETMED UUTE TÖÖKOHTADE LOOMISEKS

„Me ei saa ära hoida praeguse kriisiga kaasnevat tööpuudust. Paljud on juba kannatanud. Kuid me usume, et tegutsedes kohe ning koostöös valitsuste, Euroopa institutsioonide ja sotsiaalpartneritega, suudame me vähendada töökohtade kaotust ja aidata miljonitel inimestel leida uusi ja paremaid töökohti,“ ütles José Manuel Barroso mais toimunud tööhõivealasel tippkohtumisel.

Liikmesriikidele anti võimalus kasutada programmiperioodi 2000–2006 kulutamata vahendeid. Euroopa Sotsiaalfondist üksi eraldati ettemaksetena 7 miljardit eurot ning 2009. aasta ettemaksetena sai kasutada 2,3 miljardit eurot, et rahastada aktiivse tööturuga ja muid kriisiga seotud meetmeid. Kokku said liikmesriigid aastatel 2007–2009 fondist ettemaksetena üle 6,1 miljardi euro programmide kiireks käivitamiseks. Samuti vähendas EL halduskoormust paljudel väikestel ja kohalikel organisatsioonidel, kelle tööturuga seotud projekte rahastati kindlasummaliste maksete ja toetustega Euroopa Sotsiaalfondist.

Euroopa Komisjon tegi 2009. aasta juulis ettepaneku luua uus mikrokrediidira-hastu⁽²⁹⁾, mis annaks mikrokrediiti väikeettevõtjatele ja töö kaotanud inimestele, kes soovivad luua oma väikeettevõtte. Kõnealuse rahastu rakendamisel tugineti Euroopa Investeerimispanka ja Euroopa Investeerimisfondi eksperditeadmistele. See hõlmas 200 miljoni euro ümberjaotamist praegusest ELi eelarvest eesmärgiga anda 500 miljoni euro ulatuses mikrokrediiti nendele, kes soovivad hakata ettevõtjateks, kuid kes ei vastanud ettevõtte alustamise toetuse tavatingimustele. See õigusakt jõudis parlamenti ja nõukokku heakskiitmiseks detsembris.

Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fond, mille algeesmärk oli toetada töötajaid, keda koondati maailmakaubanduse muutuste tõttu seoses kohaliku majandustegevuse ümberpaiknemisega, muutis oma eesmärgi, et toetada praeguse majandus- ja finantskriisi tõttu koondatud isikuid⁽³⁰⁾. Sellega kaitsti töökohti ning anti töötajatele võimalus saada kiiremini tööle ja leida parem töökoht. 2009. aastal avaldatud uuringus (põhines 2008. aasta andmetel) märgiti, et 69% töötajatest, kes said fondist raha, leidsid uue töökohta. 2009. aastal eraldati 2,7 miljonit eurot Hispaania autotööstuses koondatud töötajatele, 5,5 miljonit eurot värskelt töö kaotanud telekommunikatsioonisektori töötajatele Saksamaal, 14,8 miljonit eurot lirimaal arvutitööstuses koondatud töötajatele ja 832 800 eurot Portugali tekstiilitööstuse töötajatele.

Lisaks tegi komisjon aasta lõpus ettepaneku toetada Leedu elektriseadmete tootmises tegutsevat 480 töötajat, 400 autotootmise sektori töötajat Austrias, 1793 endist Karmanni töötajat Saksamaal, Rootsis 1500 endist Volvo töötajat ja tarnijat ning Madalmaades 435 ehitajat. Detsembris võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni eri kavade toetuseks⁽³¹⁾.

Neile ei antud mitte üksnes raha, vaid EL andis teavet, kust on võimalik raha saada ja kuidas seda kasutada. Näiteks korraldati aprillis seminar autotööstuses kriisi sotsiaalse mõõtmise haldamise kohta, et tutvustada liikmesriikidele Euroopa Sotsiaalfondi ja Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondi võimalusi.

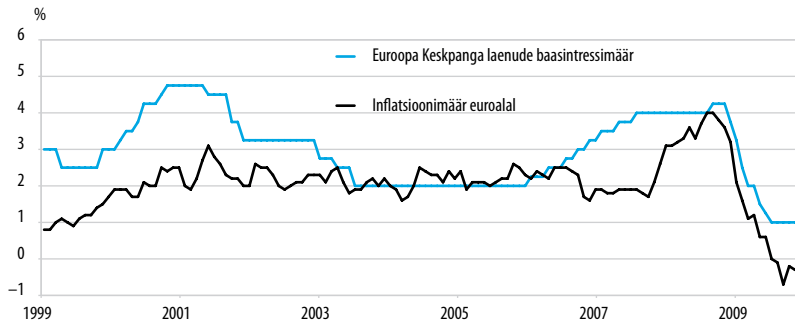
Sellist laadi meetmetega toetas EL liikmesriikide jõupingutusi koondatud töötajate taasintegreerimisel tööturule, aidates keskenduda kõige vajalikumale ning säilitades investeeringud oskuste täiendamiseks ja koolituste läbiviimiseks.

Selleks et võimaldada käibemaksu määrade paindlikumat kohaldamist sektorites, kus need võivad soodustada töökohtade loomist, võttis nõukogu vastu läbivaadatud käibemaksudirektiivi, millega võimaldatakse kõigil liikmesriikidel, kes seda soovivad, kohaldada vähendatud maksu määrade kohapeal osutatavate tööjõumahukate teenuste suhtes (eluasemesektor, toodete väikeremont, restoranid, koduhooldus- ja isikuhooldusteenused, aiatööd jne).

LIKVIIDSUSE TAASTAMINE

Reaalmajanduse, st töökohtade ja ettevõtluse kaitseks tuli võtta ka turgude ergutamise meetmeid. Kogu 2009. aasta jooksul vajasisid finantsturud jätkuvalt toetust, samas kui likviidsus oli jätkuvalt ebapiisav, piirates ettevõtjate ja tarbijate majandustegevust. Euroola baasintressimäärasid on pidevalt ja järsult vähendatud, et soodustada laenamist. Baasintressimäär on vähendatud 2,5%-lt 2008. aasta detsembris ajalooliselt madalaimale 1% tasemele 2009. aasta juulis.

INFLATSIOON JA INTRESSIMÄÄRAD

Allikad: Euroopa Komisjon / Euroopa Keskpank.

Intressimäärade langetamine ei olnud ainus kasutatud vahend. Lisaks 2007. aastal likviidsuse pikaajaliseks tagamiseks võetud meetmetele ja täiendavatele likviidsussüsteemidele võttis Euroopa Keskpank täiendavaid ebestandardseid rahapoliitika meetmeid. Keskpank tugevdas oma jõupingutusi 2008. aastal, võttes kasutusse süsteemi, mille kohaselt määras pank kindlaks finantseerimisasutustele laenu andmisel kohaldatava madala intressimäär ja seejärel pakkus nii palju likviidseid vahendeid kui sellise hinna juures nõuti, võrreldes vana süsteemiga, mille puhul määrati keskpangapoolse rahastamise hind oksjonitel, mis võis piirata väljaantavate laenude mahtu. Kõnealuse uue lähenemisi viisi mõju suurendati veelgi 2009. aastal, pakkudes kolmel korral piiramatus mahus likviidseid vahendeid intressimääraga 1% ja tagasimaksetähtajaga üks aasta (kaks korda pikem seni kohaldatud pikimast tagasimaksetähtajast). Pärast laenu tagatisena aktsepteeritavate varade loendi laiendamist 2008. aastal ületas kõlblike varade väärtus 2009. aasta keskel 12 triljonit eurot, mis omakorda aitas leevendada kommertsbankadele antavaid laene piiravat survet. Euroopa Keskpankade Süsteem käivitas 2009. aastal uue tõhustatud laenu toetusmeetme, omandades järk-järgult uue tagatud võlakirjade portfelli koguväärtuses 60 miljardit eurot, et aidata kaasa kõnealuse turu taaskäivitamisele ning seeläbi lihtsustada pankade rahastamist ja krediitvoogude suunamist majandusse⁽³²⁾.

Komisjon andis veebruaris välja suunised⁽³³⁾ riigiabi käsitlemise kohta langenud väärtusega vara (suure riskiga investeerimisinstrumendid, mida paljud pangad omavad) puhul. Langenud väärtusega varade suhtes kohaldatavate abikavadega parandatakse pankade kapitali seisundit ja võimaldatakse neil lihtsamini anda laene reaalmajandusse.

RIIGI GARANTIID PANKADELE

Alates eelmise aasta oktoobrist on finantssektori kohustuste tagamiseks tehtud kättesaadavaks 3,6 triljonit eurot (ligikaudu kolmandik ELi SKPst) riigi garantiidena, mille eesmärk ei ole pankurite eksimuste kinnimaksimine, vaid ootuste stabiliseerimine, mille tulemusel ei ole garantiid üldse vaja kasutada.

MENETLUSTE LIHTSUSTAMINE

EL lihtsustas mõningaid menetlusi, et kodanikud saaksid ühenduse vahenditest kiiremini kasu.

Ajutiselt tühistati nõue, mille kohaselt peab ühtekuuluvusfondist vahendite eraldamise komisjon eelnevalt heaks kiitma, ja seega kiirendati üle 50 miljoni eurot maksvate projektide menetlust (keskkonnaga seotud projektide puhul on vastav näitaja 25 miljonit eurot). Aastatel 2007–2013 on rakendatud ligikaudu 900 sellist suuremahulist projekti kogumahuks 120 miljardit eurot. Samuti nägi komisjon ette lihtsustatud menetlused struktuurifondide ja ühtekuuluvusfondi investeeringute kiiremaks rakendamiseks.

Sõlmiti kokkulepe kaubamärgi registreerimiskulude 40% vähendamiseks alates 2009. aasta maist, mis võimaldab ELi ettevõtetel igal aastal kokku hoida 60 miljonit eurot. Teine valitsustevaheline kokkulepe väikestele ettevõtetele e-arvete kasutamise võimaldamiseks käibemaksudirektiivi kohase arvete esitamise korra muutmise teel peaks hoidma aastas kokku kuni 18 miljardit eurot kulusid, vähendades ettevõtjate halduskoormust, toetades väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtteid ning aidates liikmesriikidel võidelda pettustega. (Selle eesmärgi saavutamisele aitas kaasa ka ELi parema õigusloome programm, mida on üksikasjalikumalt käsitletud neljandas peatükis.)

TUGEVAMA FINANTSSÜSTEEMI ÜLESEHITAMINE

Maailma aktsiaturgude järsu languse ning leibkondade eelarve ja ELi kodanike tulevaste pensionide vähenemise taustal ELi ja liikmesriikide võetud kriisivastaste meetmete üks prioriteet oli vältida selliste kriiside kordumist. Selleks tuli ELi arvates läbi viia finantsurgude reguleerimise ja järelevalve põhjalik reform. Tuli tegutseda aktiivselt nii ELis kui ka peamistel rahvusvahelistel foorumitel, et kehtestada ühised põhimõtted tõhusama järelevalve tagamiseks. EL on teinud tihedat koostööd oma peamiste partneritega uue järelevalvestruktuuri ülesehitamisel ja täiendavate õigusaktide väljatöötamisel, et muuta maailma finantsturud turvalisemaks ja stabiilsemaks.

ESIALGSED ETTEPANEKUD

Komisjon tegi 2008. aastal kõrgetasemelisele eksperdirühmale ülesandeks esitada soovitus sellise tõhustatud finantsjärelevalveraamistiku kohta, mis aitaks ära hoida finantskriisi kordumist. Kõnealust eksperdirühma juhtis Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupanga endine president Jacques de Larosière. Tulemusaruandes esitati 31 soovitus, mis hõlmasid paremat reguleerimist ja järelevalvet. Aruannet heaks kiites ütles Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso järgmist: „Kriisi tagajärjel on saanud selgeks, miks tuleb tõhustada järelevalvealast koostööd ELi tasandil, välja töötada paremad kriisijuhtimissüsteemid ja kehtestada kõrgetasemelised üldeeskirjad (nii reguleerivad kui ka järelevalvealased), mida tiiptasemel järelevalveasutused kohaldavad rangelt kõigi ettevõtjate suhtes.”

© AFP / Georges Gobet

ELi panganduse parema reguleerimise plaani valmistas ette eksperdirühm, mida juhatas kogenud prantsuse pankur Jacques de Larosière.

Larosière'i aruande alusel esitas komisjon 2009. aasta märtsis teatise „Euroopa majanduse elavdamine“. Selles esitati reformikava, millel on viis peamist eesmärki:

- ▶ luua tõhusam ja kiiresti rakendatav järelevalveraamistik, et tuvastada ja piirata riske finantsturgudel;
- ▶ täita lüngad ELi ja liikmesriikide õigusraamistikus;
- ▶ tagada üksikinvestoritele ja VKEdele kindlustunne nende säästude turvalisuse ja õiguste osas;
- ▶ parandada finantsettevõtjate riskijuhtimist ja viia stiimulid kooskõlla jätkusuutliku toimimisega;
- ▶ tagada mõjuvamad sanktsioonid kuritarvituste korral.

UUS JÄRELEVALVESTRUKTUUR

Kevadisel Euroopa Ülemkogul toetati kõnealuseid soovitusi uue süsteemi loomiseks ja tehti komisjonile ülesandeks töötada kiiresti välja õigusaktide ettepanekud. Komisjon esitas mais üksikasjalikud ettepanekud finantsreformi läbiviimiseks, määrates kindlaks uute järelevalveasutuste – Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu ja Euroopa Finantsjärelevalveasutuste Süsteemi – struktuuri, ülesanded ja kohustused⁽³⁴⁾. Euroopa Ülemkogu 2009. aasta juuni kohtumisel kiideti ettepanekud⁽³⁵⁾ heaks ja kutsuti üles neid kiiresti rakendada, nii et uut järelevalvekorda saaks kohaldada juba 2010. aastal. Komisjon võttis septembris vastu õigusakti ettepaneku, millega luuakse uus järelevalvesüsteem. Täiendavad õigusakti ettepanekud võeti vastu oktoobris, et kohandada olemasolevaid õigusakte uue järelevalveraamistikuga.

Majandus- ja rahandusküsimuste nõukogus peetud läbirääkimiste tulemusel leppisid rahandusministrid oktoobris kokku uue järelevalveasutuse – Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu – loomises, kes vastutab ELi finantsüsteemi makrotasandi usaldatavusjärelevalve eest, ja palusid nõukogu eesistujal alustada Euroopa Parlamendiga läbirääkimisi õigusakti üle, et jõuda kokkuleppele esimesel lugemisel. Euroopa Ülemkogu kiitis kõnealused järeldused heaks oktoobris toimunud kohtumisel⁽³⁶⁾.

Samuti alustas nõukogu arutelu komisjoni ettepaneku üle luua Euroopa järelevalveasutused, kes vastutavad mikrotasandi usaldatavusjärelevalve eest, ja seadis eesmärgiks jõuda kokkuleppele üldise lähenemisviisi osas, et detsembri tippkohtumisel saaks käsitleda kogu meetmetepaketti, millega luuakse ELi uus järelevalvestruktuur. ELi rahandusministrid leppisid detsembris kokku ühises lähenemisviisis õigusaktide eelnõu koostamisel, millega luuakse ELis kolm uut finantsteenuste järelevalve eest vastutavat asutust: Euroopa Pangandusjärelevalve Asutus, Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutus ning Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutus. Detsembris toimunud Euroopa Ülemkogul avaldati lootust, et pärast läbirääkimisi Euroopa Parlamendiga võetakse kogu meetmepakett kiiresti vastu, mis võimaldaks uue süsteemi käivitada 2010. aastal.

EUROOPA PARLAMENDI VÕETUD KIIRED MEETMED TURVALISEMA FINANTSSÜSTEEMI TAGAMISEKS

„Euroopa Parlament on esitatud ettepanekute alusel võtnud kiireid ja vastutustundlikke meetmeid. Enne ametiaja lõppu viis parlament lõpule töö hoiuste tagamise skeemide, reitinguagentuuride, pangandussektori kapitalinõuete ja Solventsus II valdkonnas,“ ütles Euroopa Parlamendi president Hans-Gert Pötering Euroopa Ülemkogu kohtumisel juunis.

FINANTSSEKTORI REGULEERIMINE KOGU EUROOPAS

ELi liidrid töötasid 2009. aastal välja meetmed, millega tagada, et sellise ulatusega kriis enam ei korduks. Nad löid Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu ja Euroopa Finantsjärelevalveasutuste Süsteemi.

TÖÖTADES KOOS EUROOPA KODANIKE HEAKS

„Tuleb teha kõik võimalik, et vöidelda töötusega ja vältida finantskriisi kordumist, et kaitsta meie kodanikke. Vajame ühist lähenemisviisi asjakohase kriisist väljumise strateegia väljatöötamisel, kuna majanduse väljavaated on ikka veel hägusad,“ ütles Euroopa Parlamendi president Jerzy Buzek riigipeade ja valitsusjuhtide mitteametlikul kohtumisel septembris.

ASJAKOHASED ALGATUSED

Ministrid arutasid ka seda, kuidas tugevdada ELi finantsstabiilsuse tagamise korda, ja leppisid kokku lühiajalises perspektiivis võetavad meetmed, et eelkõige tõhustada valitsuste ja muude poolte vahelise koordineerimise korda. Muude algatuste eesmärk oli töötada välja tõhusam reguleeriv raamistik, eelkõige varajase sekkumise ja pangakriiside lahendamise meetmed.

Komisjon võttis aprillis vastu alternatiivsete investeerimisfondide valitsejaid käsitleva direktiivi ettepaneku⁽³⁷⁾. Kõnealune direktiiv hõlmab riskifonde, börsivälist kapitali ja muud liiki institutsionaalseid фонде ning täidab seega tühiku ELi õiguses. Direktiiviga on ette nähtud, et fondivalitsejad peavad taotlema tegevusluba ja nende üle teostatakse järelevalvet, et tagada fondide läbipaistvus, asjakohased fondivalitsemise standardid ning kindel riski, likviidsuse ja huvide konfliktide juhtimise süsteem. Ettepanekus on eraldi käsitletud eri liiki фонде, et võtta arvesse eri ärimudelitele omaseid riske. Euroopa Parlament tegi ettepanekut käsitledes aasta jooksul tõhusat tööd. Euroopa Keskpank on juba esitanud õigusakti kohta soodsa arvamuse ja detsembris toimunud Euroopa Ülemkogul rõhutati vajadust kiirendada ettepanekuga seotud tööd veelgi.

© IMAGEBROKER

*Uued ELi eeskirjad parandavad
finantsettevõtete riskijuhtimist ja seovad
pangatöötajate preemiad pankade
jätkusuutlikkusega.*

Pärast sidusrühmadega konsulteerimist, mida alustati juulis, ja avaliku arutelu läbiviimist septembris määras komisjon oktoobris kindlaks meetmed, mida tuleb võtta tuletisinstrumentide (suure riskiga keerulised finantstooted) turu turvalisemaks muutmiseks⁽³⁸⁾. Teatises kutsuti üles võtma meetmeid, et suurendada tuletisinstrumentide turu läbipaistvust, vähendada vastaspoole ja operatsiooniriski kauplemisel ning edendada turu terviklikkust ja järelevalvet. Õigusakti ettepanekute 2010. aastaks ettevalmistamisel märkis komisjon selgelt, et on valmis tegema koostööd ametiasutustega üle kogu maailma, et tagada poliitiliste lähenemisviiside ühtsus.

Uue kokkuleppega suurendati turvalisust kauplemisel krediidiriski vahetustehingutega,⁽³⁹⁾ st keeruliste finantstoodetega, mida kasutatakse enda kindlustamiseks krediidikvaliteeti mõjutavate sündmuste vastu, nagu halvad laenud. Samuti tegi komisjon ettepaneku kehtestada rangemad nõuded kapitali suhtes, mis peaks olema pankadel laenu tehingutega seotud riskide katmiseks, ja viia läbi pankade palgastiimulite reform, et vältida ülemääraste riskide võtmise soodustamist või selle eest premeerimist. Euroopa Parlament võttis aprillis ja nõukogu novembris vastu Solventsus II direktiivi,⁽⁴⁰⁾ millega kehtestatakse uued eeskirjad kindlustusandjatele, et tugevdada ELi kindlustussektori konkurentsivõimet ning kaitsta samas paremini kindlustusvõtjaid ja soodustatud isikuid. Reitinguagentuure käsitlev määrus⁽⁴¹⁾ jõustus detsembris.

Oktoobris viis komisjon läbi aruelu meetmete kohta, mida tuleb võtta, et kehtestada uus ELi raamistik piiriüleseks kriisijuhtimiseks pangandussektoris. Selleks et tagada finantsstabiilsus ja pangateenuste jätkuv osutamine piiriülese panganduskriisi tingimustes, on teatises määratletud vahendid ELi kriisijuhtimisraamistiku kehtestamiseks, sealhulgas pangandussektori järelevalveasutuste varajase sekkumise meetmed eeskirjade eiramise tõkestamiseks pangandussektoris, pangakriiside lahendamise meetmed raskustes olevate pankade tegevuse ümberkorraldamiseks ja maksejõuetusraamistikud maksejõuetute pankade likvideerimiseks.

Pankade ümberstruktureerimiseks antavat abi käsitlevas teatises⁽⁴²⁾ on ette nähtud selliste abi saavate pankade tegevuse põhjalik läbivaatamine, kelle seisund ei ole fundamentaalselt kindel, langenud väärtusega vara avalikustamine ja haldamine, kahjumit andvate tegevuste lõpetamine ning elujõuliste konkurentidega ühinemise kaalumise või isegi tegevuse lõpetamine. Pangad ja nende sidusrühmad peaksid restruktureerimisele kaasa aitama oma vahenditega ning riigi ja maksumaksjate poolne toetus tuleks toetuse andjatele asjakohaselt kompenseerida. Konkurentsimoonutuste vältimiseks tuleb pankade ümberstruktureerimine viia läbi nii, et kõrvaldatakse riigiabi tõttu tekkinud ajutised moonutused, isegi kui selleks tuleb pankadelt võtta ära varasid või piirata nende investeerimis- ja turustusstrateegiat. Kõnealuste üldsuuniste eesmärk on takistada riigiabi saanud pankade põhjendamatut kasu saamist ja taastada tasakaal siseturul.

Majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu leppis novembris kokku ühise lähenemisviisi rangemate kapitalinõuete ja palgapoliitika kohta pangandussektoris⁽⁴³⁾.

Euroopa Komisjon ja liikmesriikide rahandusministrid võtsid arvesse teiste ELi institutsioonide nõuandeid. Euroopa Keskpank andis oma panuse ELi kavandatava Euroopa järelevalveraamistiku reformi ettevalmistamisel, eelkõige seoses muudatustega riskifondide ja reitinguagentuuride tegevuse reguleerimise korras ning väärtapabereid käsitlevate õigusaktide ühtlustamisega. Lisaks aitas Euroopa Keskpank luua krediidiriski vahetustehingutega arveldamiseks keske vastaspoolega arvelduskoja. 2009. aasta juunis töötasid Euroopa Keskpankade Süsteem koos Euroopa Väärtapaberiturujärelevalve Komiteega lõplikult välja soovitusel väärtapaberite arveldussüsteemide ja keske vastaspoole kohta ELis. Ka Euroopa Parlament lõi finantskriisi erikomitee, et jälgida finantsreformi elluviimist.

ELI MÕJU G20 SEISUKOHTADELE VASTUTUSE OSAS

Septembris toimunud G20 tippkohtumisel oli Euroopa ülemaailmse tegevuskava kavandamisel juhtiv jõud, kes rõhutas täiendava reguleerimise vajadust, et muuta finantseerimisasutused oma tegevuse eest rohkem vastutavaks.

MAJANDUSE ELAVNEMISE MÄRGID

ELi majandusaldusnäitaja suurenes oktoobris 86,0 punkti (+3,4 punkti) ELi puhul ja 86,2 punkti (+3,4) euroala puhul, kusjuures mõlemad näitajad on suurenenud seitsme järjestikuse kuu jooksul pärast 2009. aasta märtsi madalseisu.

Komisjoni sūgiseses majandusprognoosis, mis avaldati novembris, on märgitud, et „majanduse elavnemine on praeguseks ilmne ning pikaajalise ja sūgava majanduslanguse kartused on vähenenud“.

Detsembris kiideti heaks ELi 2010. aasta eelarve, tagades kulukohustustena 2,4 miljardit eurot ELi majanduse elavdamise kava jätkuvaks rahastamiseks kõnealusel aastal. Samal ajal kutsusid Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon liikmesriike üles läbi vaatama ühtekuuluvusfondi ja struktuurifondide kasutamise kavad, et ELi vahendite abil „paremini majanduskriisi mõjudega toime tulla“ ning eelkõige „toetada majanduskasvu ja konkurentsivõimet ning piirata töökohtade kadumist“.

JÄTKUSUUTLIKU MAJANDUSKASVU TAASTAMINE

EL suutis kriisile viivitamatult reageerida ja töötada kiiresti välja kavad, et vältida kriisi kordumist. Samas tunnistas EL, et tulekahjude kustutamisest ja ennetamisest ei piisa. Teine oluline probleem 2009. aastal oli seotud küsimusega, kuidas kriisi taandudes taastada jätkusuutlik majanduskasv ja kuidas leevendada tulekahju kustutamise tõttu riikide rahanduses tekkinud survet. Tuli lõpetada stimuleerivate fiskaalmeetmete kohaldamine ja töötada välja kriisist väljumise strateegia, mis sobib nii ELile kui ka kogu maailmale, sealhulgas arenguriikidele.

Oktoobris toimunud Euroopa Ülemkogul tõdeti, et vastuseks majandus- ja finantskriisile võetud laiaulatuslikud poliitikameetmed on aasta jooksul hakanud tulemusi andma. Euroopa majandusaktiivsuse järsk langus peatus, finantsturud stabiliseerusid ja usaldus paranes. Kuid algav majanduse elavnemine vajab põhjalikku järelevalvet ning valitsuste ja keskpankade toetust ei tuleks lõpetada enne, kui majanduse elavnemine on täielikult tagatud.

Ootuste kinnistamiseks ja usalduse suurendamiseks lepiti kokku, et laiaulatuslike stimuleerivate meetmete lõpetamiseks töötatakse välja koordineeritud väljumisstrateegia. Oktoobris toimunud Euroopa Ülemkogul kutsuti nõukogu ja komisjoni üles töötama välja väljumisstrateegia.

Rahandusministrid leppisid oktoobris kokku stimuleerivate fiskaalmeetmete väljumispõhimõtted⁽⁴⁴⁾. Väljumisstrateegiat tuleb koordineerida riikide lõikes stabiilsuse ja kasvu pakti raames ning sellega tuleb tagada, et erakorraliste meetmete kohaldamine lõpetatakse õigeaegselt. Väljumisstrateegia peab hõlmama täiendavat eelarve struktuurset konsolideerimist 0,5% SKPst aastas ja laiaulatuslike struktuurireforme. Samas tuleb väljumisstrateegia välja töötada stabiilsuse ja kasvu pakti raames. Väljumisstrateegia rakendamist tuleb alustada hiljemalt 2011. aastal ja seda tuleb teha varem nendes liikmesriikides, kus majandusolukord seda võimaldab, eeldusel et majanduse elavnemine on kindel. Detsembris toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel kiideti kõnealused põhimõtted heaks ning kutsuti nõukogu üles jätkama väljumisstrateegia väljatöötamist ja esitama hiljemalt 2010. aasta juunis aruannet eelarve- ja rahandusvaldkonnas toimunud arengu kohta.

Uue komisjoni eesmärged ja tegevuskava esitledes vaatas president Barroso kaugemale praegusest majanduskriisist ja esitas oma nägemuse sellest, kuhu Euroopa Liit peaks 10 aasta pärast jõudma. Tema kava kohaselt tuleb kriisist väljumisel liikuda uue jätkusuutliku sotsiaalse turumajanduse suunas, mis on senisest arukam ja keskkonnasäästlikum, kus meie jõukus tuleneb innovatsioonist ja ressursside paremast kasutamisest ja mille peamiseks sisendiks on teadmised. Ta nimetas selle ühise tegevuskava EL2020 strateegiaks⁽⁴⁵⁾. Valmistades ette ametlikku ettepanekut ELi riigipeade ja valitsusjuhtide 2010. aasta kevadiseks koostamiseks, algatas komisjon novembris avaliku arutelu, et koguda strateegia kujundamiseks erinevaid seisukohti mõnede üldiste poliitiliste ettepanekute osas.

TASAKAALU HOIDMINE

Euroopa majanduse elavdamise kava strateegiline eesmärk oli valmistada ette majanduskasvu taastumist. Eesmärk oli tagada kriisi taandudes ELile parim võimalik lähtekoht: konkurentsivõimeline majandus, mis vastab tuleviku vajadustele. Seepärast oli esmatähtis tagada, et paljud tööhõive, ettevõtluse ja finantssektori toetuseks võetud lühiajalised meetmed oleksid kooskõlas ELi pikaajaliste eesmärkidega.

© IMAGEBROKER

Komisjon tegi ettepaneku kehtestada rangemad nõuded kapitalile, mida pangad peavad hoidma, et katta oma laenu-tegevuse riske.

Majanduskasvu taastamise ettevalmistamise strateegia oli ühine joon paljude algatuste ja meetmete puhul, mida vastuseks majanduskriisile liikmesriikide ja ELi tasandil kohaldati. Kõnealust strateegiat tugevdati veelgi 2009. aasta märtsis vastu võetud teatisega „Euroopa majanduse elavdamine“. Kriisi ajal olid liikmesriigid ühisel seisukohal, et jätkusuutliku arengu tagamiseks tuleb läbi viia struktuurireformid.

Selleks et kohaldada tulevikku suunatud lähenemisviisi kriisiohjamisalgatustes, andis EL 2009. aasta jaanuaris välja riigipõhised soovitusel Lissaboni strateegia⁽⁴⁶⁾ kohaselt ettenähtud struktuurireformide läbiviimiseks Euroopa majanduse elavdamise kava raames. Kõnealustes soovitustes käsitleti muuhulgas selliseid küsimusi nagu tööjõukulud, konkurents energiaturgudel ja ettevõtjate halduskoormuse vähendamine. Soovitude eesmärk oli säilitada liikmesriikide konkurentsivõime ja parandada seda saamaks majanduse elavnemisel maksimaalset kasu.

TULEB JÄRGIDA REEGLEID

„Euroopa solidaarsus ei ole mõeldav ilma liikmesriikide vastutusest. Usalduse säilitamiseks ja tugevdamiseks siseturul peavad kõik liikmesriigid järgima turureegleid,“ sõnas Mirek Topolánek, Tšehhi peaminister ja Euroopa Ülemkogu eesistuja, ELi liidrite mitteametlikul tippkohtumisel märtsis.

Meetmeid on võetud nii, et säilitada tasakaal vastandlike eesmärkide vahel. Kuigi meetmete võtmisel oli esmatähtis toetada majanduse elavnemist, pöörati tähelepanu ka töökohtade säilitamisele ning ühtse turu ja konkurentsi eeskirjade täitmise tagamisele, millel pikas perspektiivis tugineb heaolu. Oluline oli tagada, et järgitakse majandus- ja rahaliidu põhisätteid, kuid samas on võimalik kasutada nendega ettenähtud paindlikkust.

Pankade seisundi stabiliseerimiseks nähti ette garantiid ja rekapitalizeerimisprogramme, kusjuures EL kontrollis rangelt kõnealuste programmide kohaldamist. Liikmesriikide pääste- ja rekapitalizeerimisplaanid ei tohtinud ühtset turgu moonutada. ELi konkurentsi- ja riigiabieskirjad tagasid mõistlikud lahendused, mis ei diskrimineerinud heas olukorras olevaid asutusi ega teinud vahet liikmesriikidel. Enamikes liikmesriikides tekkinud ülemäärane eelarvepuudujääk tuleb kõrvaldada kindlalt ja mõistlikult kooskõlas ajakohastatud stabiilsuse ja kasvu paktiga, võttes samas arvesse iga liikmesriigi olukorda.

EL tagas, et liikmesriikide poolt vastuseks majandussurutisele võetud meetmed oleksid ajaliselt piiratud, ja vähendas miinimumini kaubanduse ja konkurentsi moonutuse riske. Enamik liikmesriikide kavasid, mis kiideti heaks, oli suunatud ettevõtjate krediitdivõimaluste parandamisele, et lahendada süsteemseid probleeme pangandussektoris.

Koostati majanduse elavdamise kava, et tagada ühtne reageerimine kriisile, võttes samas arvesse erinevat majanduslikku olukorda eri liikmesriikides. Kavas võeti arvesse iga riigi majanduslikku olukorda ja riikide erinevaid võimalusi parandusmeetmete võtmiseks, kuid tagati koordineeritud tegutsemine, et saavutada parimad tulemused ja vältida soovimatut kõrvalmõju, mis võiks anda ühele liikmesriigile teiste ees eelise. Kuigi liikmesriikide poolt nõudluse toetamiseks võetud meetmed võisid erineda, pidid nad andma koheselt tulemusi ja olema ajutist laadi, täiendades muid investeerimisprioriteete infrastruktuuri, konkurentsivõime, väikeettevõtete, koolituse ja tööhõive valdkonnas.

Stabiilsuse ja kasvu pakt oli kriisivastaste meetmete rakendamiseks piisavalt paindlik, kuid tagas siiski raamistiku tulevasteks konsolideerimisstrateegiateks. Stimuleerivad fiskaalmeetmed ja muud toetusmeetmed võivad suurendada eelarvepuudujääki ja võlga, kuid kõnealuseid meetmeid tuleb pakti kohaselt käsitleda ajutistena. Majanduse elavnedes tuleb liikmesriikide majanduses seada stabiilsuse saavutamiseks realistlikud eesmärgid. Samas võeti ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks seatud tähtaegade puhul arvesse liikmesriikide majanduse eripära ja erinevat eelarvelist manööverdamisruumi.

Liikmesriikide rahanduse ebakindel seisund on muutunud murettekitavaks küsimuseks nii liikmesriikide kui ka ELi tasandil. Liikmesriikide ja ELi poolt 2010. aastal Euroopa majanduse stimuleerimiseks eraldatavad vahendid ulatuvad ligikaudu 5%ni SKPst. Kõnealune likviidsussüst on väga tõhus usalduse suurendamiseks turgudel, kuid suurendab riikide eelarvepuudujääki ja võlataset. Pikaajalise tasakaalu tagamiseks on komisjon säilitanud valvsuse liikmesriikide stabiilsusprogrammide suhtes, juhtides tähelepanu ülemäärasele eelarvepuudujäägile selle tuvastamise korral.

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

Kriisi algusest alates on EL taotlenud rahvusvahelisel tasandil paremat õiguslikku reguleerimist. ELi kooskõlastatud jõupingutused G20 ja G8 raames on andnud talle hea positsiooni otsuste kujundamisel ülemaailmsel tasandil ja võimaluse mõjutada ülemaailmsete finantsturgude reguleerimist käsitlevaid arutelusid. ELi mõju oli tuntav G20 riikide juhtide aprillis Londonis toimunud kohtumise deklaratsioonis, mis käsitleb uue finantsstabiilsuse nõukogu loomist, kuhu praegu kuuluvad Euroopa Komisjoni, Hispaania, Madalmaade ja kõigi G20 riikide esindajad, kes teevad koostööd Rahvusvahelise Valuutafondiga, et hoiatada aegsasti makromajanduslikest ja finantsriskidest. Septembris Pittsburghis toimunud G20 tippkohtumisel kohustusid G20 riigid ELi juhtide eestvedamisel püüdlema jätkusuutliku, eetilise ja tasakaalustatud maailmamajanduse poole. Kohtumisel lepiti kokku ülemääraste lisatasude piiramises ja rahvusvahelise rahandusringkonna vastutuse suurendamises. Oktoobris toimunud Euroopa Ülemkogul tervitati G20 võetud kohustust võtta meetmeid rahanduse rahvusvahelise reguleerimissüsteemi tugevdamiseks, sealhulgas hüvitiste maksimise kohaldatavate rahvusvaheliste standardite reformimiseks.

EL toetas järjekindlalt kaubanduse avatust ja seisis kindlalt vastu protektsionistlike tõkete loomisele. Samuti oli EL seisukohal, et jätkata tuleb finantsturgude likviidsuse tagamiseks antavat toetust seni, kuni on tagatud majanduse jätkusuutlik elavnemine.

Komisjon tegutses esimesena G20 Londoni tippkohtumisel saavutatud kokkuleppe raames, pakkudes välja arenguriikide toetamise strateegia. Kohtumisel kohustuti täitma abiga seotud lubadusi, tõhusamalt kasutama muude vahendite kõrval arenguabi ning rakendama kiiremini ja keskendunult kõige haavatavamate toetuseks võetud kohustused. Samuti võttis EL 27 liikmesriigi ja komisjoni koostöös juhtrolli praegu antava abi tõhustamisel.

Vähem kui nädal pärast kohtumist esitas komisjon meetmed, mida EL saaks võtta viivitamata, et aidata arenguriikidel praegusest majanduskriisist üle saada. ELi juhid ütlesid: „Majanduslangus ei tohi ja ei saa praegu ega tulevikus olla põhjuseks mitte pidada kinni antud lubadusest suurendada abi.”

ELI MÕJU G20 SEISUKOHTADELE KAUBANDUSE VALDKONNAS

See oli Euroopa, kes kehtestas G20 septembri tippkohtumisel ülemaailmse tegevuskava. Oma veendumustele tuginedes kutsus EL üles seisma kindlalt vastu mis tahes protektsionistlikele püüdlustele maailmakaubanduses, märkides, et selline suundumus ohustaks ka vaesemate riikide arengut kogu maailmas.

© BELGA / AFP / Eric Feferberg

Rootsi peaminister Fredrik Reinfeldt juhtis ELi delegatsiooni septembris Pittsburghis toimunud G20 tippkohtumisel, kus riigipead kohustusid ELi liidrite eestvedamisel püüdlema jätkusuutliku, eetilise ja tasakaalustatud maailmamajanduse poole.

Komisjon andis Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikidele kavandatust varem 3 miljardit eurot (72% kavandatud eelarvetoetusest) abi, tagades seega vahendid sotsiaalkulutuste tegemiseks ajal, mil seda on kõige rohkem vaja. Kokku eraldas 2009. aastal Euroopa Komisjon kavandatust varem 4,3 miljardit eurot. Mais sõlmis Euroopa Investeerimispank suure võlakoormusega vaeste riikide algatuse raames Côte d'Ivoire'i, Libeeria ja Togoga kokkuleppe pangale võlgu olevate summade vähendamise kohta. Euroopa Investeerimispank osales mais ka koordineeritud tegevuses, mille eesmärk oli eraldada vähemalt 10,2 miljardit eurot täiendavaid vahendeid, et leevendada finantskriisi Aafrikas.

© BELGA

Itaalia peaminister Silvio Berlusconi näitab USA presidendile Barack Obamale maavärina kahjustusi L'Aquila, kus maailma suurvõimude liidrid kohtusid juulikuus, et arutada majandusküsimusi ja näidata üles solidaarsust maavärina ohvritega.

ELi tegevuskava ühtsena ja strateegilisema lähenemisviisi kohaldamiseks ebakindlates ja konfliktiolukordades avaldati 2009. aasta novembris ning selles keskenduti eelkõige Sahara-taguse Aafrika probleemidele. Tegevuskavas rõhutati turvalisuse olulisust, mida tuleb seostada valitsemise edendamise poliitika toetamisega, reformidega, kodanikuühiskonna osalemisega ja investeringutega. Komisjon jätkas oma vahendite ja menetluste tõhustamist, et need vastaksid paremini ebakindlusega seotud väljakutsetele.

VIITED

- (¹) Komisjoni teatis – Euroopa majanduse elavdamine (KOM(2008) 800).
- (²) Euroopa Ülemkogu eesistujariigi järeldused, 11/12. detsember 2008 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/08/st17/st17271-re01.et08.pdf>).
- (³) Komisjoni teatis – Euroopa majanduse elavdamine (KOM(2009) 114).
- (⁴) Komisjoni teatis, millega muudetakse ühenduse riigiabi meetmete ajutist raamistikku praeguses finants- ja majanduskriisis rahastamisele juurdepääsu toetamiseks (ELT C 261, 31.10.2009).
- (⁵) Majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu järeldused, 20. jaanuar 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st05/st05196.et09.pdf>).
- (⁶) Majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu järeldused, 5. mai 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st09/st09400.et09.pdf>).
- (⁷) Komisjoni dokument – Majandus- ja rahaliidu riikide rahandus 2009. aastal (http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15390_en.pdf).
- (⁸) Majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu järeldused, 9. juuni 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st10/st10737.et09.pdf>).
- (⁹) <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st16/st16838.en09.pdf>.
- (¹⁰) Direktiiv 2009/14/EÜ hoiuste tagamise skeemide kohta seoses hoiuste tagamise ulatuse ja hüvitamise tähtajaga (ELT L 68, 13.3.2009).
- (¹¹) Transpordi, telekommunikatsiooni ja energeetika nõukogu järeldused, 30/31. märts 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st08/st08176.et09.pdf>).
- (¹²) Konkurentsivõime nõukogu järeldused, 5/6. märts 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st07/st07216.et09.pdf>).
- (¹³) Keskkonnanõukogu järeldused, 3. märts 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st07/st07065.et09.pdf>).
- (¹⁴) Komisjoni teatis – Reageerimine kriisile Euroopa autotööstuses (KOM(2009) 104).
- (¹⁵) http://ec.europa.eu/research/transport/info/green_cars_initiative_en.html.
- (¹⁶) Euroopa Ülemkogu eesistujariigi järeldused, 19/20. märts 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st07/st07880-re01.et09.pdf>).
- (¹⁷) Komisjoni teatis – Parem juurdepääs kaasaegsele info- ja sidetehnoloogiale maapiirkondades (KOM(2009) 103).
- (¹⁸) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/09/396&language=EN>.
- (¹⁹) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/512&language=ET>.
- (²⁰) http://ec.europa.eu/research/industrial_technologies/lists/factories-of-the-future_en.html.
- (²¹) Komisjoni teatis – Toimetulek rahvastiku vananemise mõjuga ELis (2009. aasta aruanne rahvastiku vananemise kohta) (KOM(2009) 180).
- (²²) http://ec.europa.eu/research/industrial_technologies/lists/energy-efficient-buildings_en.html.
- (²³) Komisjoni teatis – Era- ja avaliku sektori investeeringute kasutamine majanduse elavdamiseks ja pikaajalise struktuurimuutuse saavutamiseks: avaliku ja erasektori partnerluse arendamine (KOM(2009) 615).
- (²⁴) Komisjoni teatis – „Kõigepealt mõtle väikestele“ – Euroopa väikeettevõtluvõlgustus „Small Business Act“ (KOM(2008) 394).
- (²⁵) Direktiivi ettepanek, mis käsitleb teatavat liiki äriühingute raamatupidamise aastaaruandeid seoses mikro-majandusüksustega (KOM(2009) 83).
- (²⁶) Komisjoni teatis – Ühine kohustus tööhõive tagamisel (KOM(2009) 257).
- (²⁷) Euroopa Ülemkogu eesistujariigi järeldused, 1. detsember 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st15/st15265-re01.et09.pdf>).
- (²⁸) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1175&language=ET>.
- (²⁹) Ettepanek otsuse kohta, millega luuakse ELi tööhõive elavdamise ja sotsiaalse kaasamise mikrorediidirahastu (mikrokrediidirahastu „Progress“) (KOM(2009) 333).
- (³⁰) Komisjoni teatis – Ühine kohustus tööhõive tagamisel (KOM(2009) 257).
- (³¹) Euroopa Parlamendi 16. detsembri 2009. aasta resolutsioon, mis käsitleb Globaliseerimisega Kohanemise Euroopa Fondi kasutuselevõtmist.
- (³²) http://www.ecb.int/press/pr/date/2009/html/pr090604_1.en.html.
- (³³) Komisjoni teatis langunud väärtusega varade käsitlemise kohta ühenduse pangandussektoris (ELT C 72, 26.3.2009).
- (³⁴) Komisjoni teatis – Euroopa majanduse elavdamine (KOM(2009) 114).
- (³⁵) Ettepanek – Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus finantssüsteemi makrotasandi usaldatavusjärelevalve kohta ühenduses ja Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu asutamise kohta (KOM(2009) 499).
- (³⁶) <http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st15/st15265-re01.et09.pdf>.
- (³⁷) Ettepanek – Direktiiv alternatiivsete investeerimisfondide valitsejate kohta (KOM(2009) 207).
- (³⁸) Komisjoni teatis – Tuletisinstrumentide töhusate, turvaliste ja usaldusväärsete turgude tagamine: edasised poliitika meetmed (KOM(2009) 563).
- (³⁹) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1215&language=EN>.
- (⁴⁰) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IPRES/09/295&language=EN>.
- (⁴¹) Määrus (EÜ) nr 1060/2009 reitinguagentuuride kohta (ELT L 302, 17.11.2009).
- (⁴²) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1180&language=ET>.
- (⁴³) Majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu järeldused, 10. november 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st14/st14637.en09.pdf>).
- (⁴⁴) Majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu järeldused, 20. oktoober 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st14/st14601.et09.pdf>).
- (⁴⁵) Komisjoni töödokument – Konsulteerimine tulevase ELi 2020. aasta strateegia üle (KOM(2009) 647).
- (⁴⁶) Soovitus liikmesriikide ja ühenduse majanduspoliitika üldsuuniste ajakohastamise kohta 2009. aastal ja liikmesriikide tööhõivepoliitika rakendamise kohta (OJ L 183, 15.7.2009).

**TEINE PEATÜKK
KLIIMAMUUTUSE VASTU
VÕITLEMINE JA ENERGIA
SÄÄSTMINE**

Kliimamuutuse mõju maailmas ja Euroopas on üha ilmsem. Ebasoodsad ilmastikutingimused mõjutavad põllumajandust, transporti, veevarustust ja turismi üha rohkem. Merepind tõuseb ning metsatulekahjude, üleujutuste ja põua tagajärjed on järjest tõsisemad.

Euroopal tuleb ka kohaneda energianõudluse suurenemisega maailmas ning energiavarustust mõjutavate muutuvate teguritega. Fossiilkütuste kasutamise mõju laialdasem teadvustamine ja teravnev konkurents amمندuvate loodusvarade pärast võivad põhjustada hinnatõusu ning vähendada majapidamiste, ettevõtjate ja valitsuste kasutada olevat energiat.

Seda arvestades on EL seadnud uued ja sihipärasemad keskkonna- ja energiapoliitika eesmärgid.

2009. aastal jõustus kaugeleulatuv kliima- ja energiapakett, milles üldjoontes jõudsid ELi juhid kokkuleppele 2008. aasta lõpus. ELil oli juhtroll kliimamuutuse vastu võitlemist käsitleva ülemaailmse kokkuleppe ettevalmistamisel. See kokkulepe peaks olema kõigest esimene samm ulatuslikumate kohustuste võtmisel. Aasta algul, mil paljudes liikmesriikides katkesid gaasitarneed, hakkas EL parandama energiajulgeolekut ja -tõhusust. Ka ELi energiaturgu on reformidega elavdatud.

Nii lahendab EL kliimamuutusega seotud probleeme tõhusalt, tagades samas, et eurooplastel on taskukohase hinnaga juurdepääs säästvast tootmisallikast pärit energiatarnetele. Probleemid on erinevad, kuid lahendused on suures osas kattuvad.

Seega on EL terve aasta jooksul võtnud meetmeid, mille eesmärk on vähendada heitkoguseid ja säästa energiat, ning rõhutanud samal ajal, et on vaja tõhusat rahvusvahelist strateegiat, milles on olulisel kohal arengumaades võetavate meetmete toetamine.

Euroopa ühtne lähenemisviis on hädavajalik. Üksnes ühiseid seisukohti väljendades saab EL olla eeskujuks ning mõjutada rahvusvahelise tasandi algatusi kliimamuutuse või energiaga kauplemise eeskirjade valdkonnas. Üleeuroopaline turg ja ELi kooskõlastatud toetus on olulised selleks, et edendada uuenduslikke energialahendusi ja piirata tarbijate energiaarvete suurenemist.

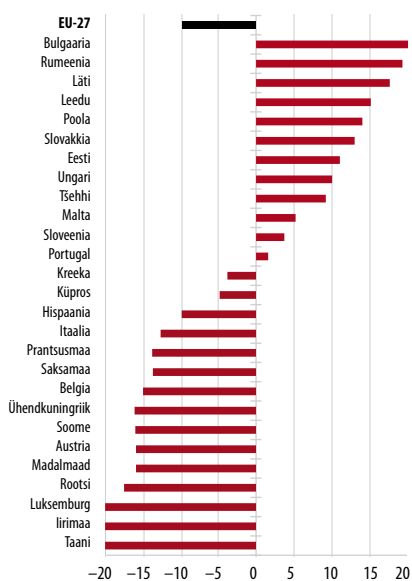
20% AASTAKS 2020 – KLIIMA- JA ENERGIAPAKETT

Euroopa on esimene piirkond maailmas, kus kehtestatakse nii kaugeleulatuvad ning õiguslikult siduvad kliima- ja energiaalased eesmärgid. ELi kliima- ja energiapakett sisaldab märkimisväärsed muudatusi, mida tuleb 2020. aastaks teha, eelkõige tähendab see kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamist, taastuvenergia ulatuslikumat kasutamist ning energiatõhususe suurendamist.

HEITKOGUSTE VÄHENDAMISEKS TEHTAVATE JÕUPINGUTUSTE JAOTUMINE

ELi liikmesriikide vahel kokkulepitud kasvuhoonegaaside heite vähenduse eesmärgid, et saavutada ELis kokku 10% vähenemine; see kehtib ühiskonna sektorite kohta, mida ei kata heitkogustega kauplemise süsteem. Võrreldes rikkaste riikidega on vähem jõukatele riikidele seatud madalamad piirmäärad, kuid ka nemad peavad tegema jõupingutusi heitkoguste vähendamiseks ja piirmäärade kinni pidama.

2020. AASTA HEITKOGUSED 2005. AASTAGA VÕRRELDES (%DES)

Allikas: Euroopa Komisjon.

20/20/20 – ELI KOHUSTUS VÄHENDADA, SUURENDADA, SÄÄSTA

EL on muust maailmast ees 2020. aastaks seatud julgete eesmärkidega⁽¹⁾. EL on lubanud vähendada oma kasvuhoonegaaside heitkoguseid vähemalt 20% võrreldes 1990. aasta tasemega. Ta kavatseb suurendada taastuvenergia osakaalu energia kogutarbimises praeguselt 9%-lt 20%-le. EL on energiatõhususe valdkonnas võtnud eesmärgiks vähendada primaarenergia tarbimist 20% võrreldes olukorraga, kus meetmeid ei võeta.

Nende eesmärkide saavutamisele on ELis keskendunud kogu 2009. aasta jooksul. Komisjoni president José Manuel Barroso kirjeldas seda paketti kui lakmuspaberit, mis näitab Euroopa võimet oma kodanike hüvanguks tegutseda.

Kliima- ja energiapakett, mis võeti põhimõtteliselt vastu 2008. aasta detsembris ja mis jõustus 2009. aasta aprillis, sisaldas järgmist:

- ▶ direktiiv, millega täiustatakse ja laiendatakse ELi heitkogustega kauplemise süsteemi⁽²⁾;
- ▶ otsus, millega kehtestatakse igale liikmesriigile kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise eesmärgid⁽³⁾;
- ▶ direktiiv, millega kehtestatakse süsinikdioksiidi kogumise ja geoloogilise säilitamise regulatiivne raamistik⁽⁴⁾;
- ▶ direktiiv taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta⁽⁵⁾.

Paketti täiendavad veel kaks õigusakti, mille suhtes lepiti kokku samal ajal:

- ▶ määrus, mille kohaselt tuleb vähendada uute sõiduaudote CO₂-heidet⁽⁶⁾;
- ▶ läbivaadatud direktiiv, mille kohaselt kütusetarnijad peavad vähendama kütuse tootmisahelast pärit kasvuhoonegaaside heitkoguseid⁽⁷⁾.

HEITKOGUSTEGA KAUPLEMINE

EL täiustas ja laiendas heitkogustega kauplemise süsteemi nii, et sellest oleks kliima- ja energiapaketi eesmärkide saavutamisel võimalikult palju kasu. 2009. aastal kehtestati kogu ELi hõlmav ühtne heitkoguste ülemmäär, millega asendatakse 2013. aastaks liikmesriikides praegu kehtivad ülemmäärad ja mis järkjärgult väheneb nii, et ülemmääraga hõlmatud majandusharudest pärinevaid heitkoguseid vähendatakse 2020. aastaks 21% allapoole 2005. aasta tasemest.

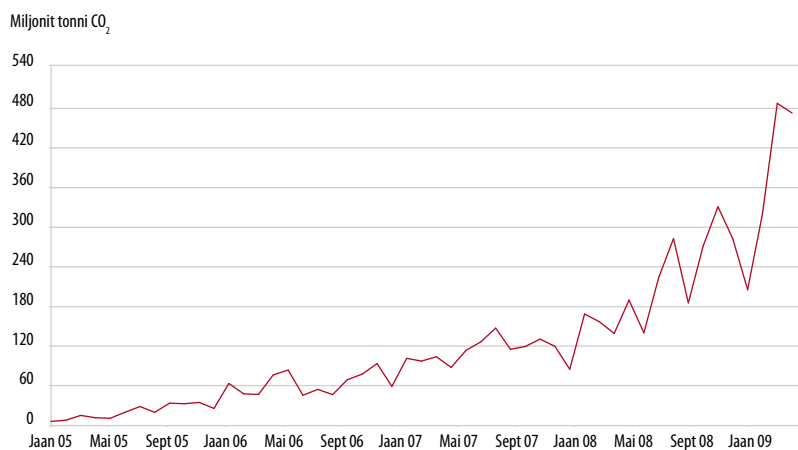
Süsteemi reguleerimisala laiendati uutele majandusharudele. Arutati, kuidas lisada süsteemi lennundus,⁽⁸⁾ alumiiniumi- ja ammoniaagitööstus ning dilämmastikoksiidi ja perfluorosüsivesinike heited, tagades samal ajal konkurentsivõime õige tasakaalu.

Süsteemi karmistati nii, et enamik saastekvoote pannakse pigem enampakkumisele kui jagatakse tasuta. Arutelude keskmes on olnud üleminekukorra kehtestamine, eriti tööstusharudes, kus rahvusvaheline konkurents on tugev. Tasuta saastekvoote hakatakse jagama ühtlustatud eeskirjade alusel ning neid saavad ettevõtjad peavad kasutama uusimat tehnoloogiat, et saadav kasu oleks võimalikult suur.

Heitkogustega kauplemise süsteemi käsitlevas läbivaadatud direktiivis on esitatud loetelu majandusharudest, kus kasvuhoonegaaside heite ülekandumise oht on suur, st majandusharud, kus ELi eeskirjade tõttu võidakse tootmine üle viia riikidesse, kus kontrollid ei ole nii ranged. Loetelus osutatud majandusharudesse kuuluvad käitised saavad suurema hulga tasuta saastekvoote kui teiste majandusharude käitised. Komisjon võttis loetelu vastu pärast põhjalikke analüüse ja konsultatsioone, Euroopa Parlamendi kliimamuutuse komisjoni poolthäält ning Euroopa Parlamendi kolme kuu pikkust kontrolliperioodi. Loetelu kehtib kuni viis aastat, kuid igal aastal võidakse sellesse kriteeriumide täitmise korral lisada uusi majandusharusid. Loetelu koostamisel võeti aluseks ELi ühepoolne kohustus vähendada heiteid 20% ning see võidakse uuesti läbi vaadata, et kajastada uue rahvusvahelise kliimaleppe üle peetud läbirääkimiste tulemusi.

HEITKOGUSTEGA KAUPLEMISE KASV

ELi heitkogustega kauplemise süsteemi raames kaubeldud kasvuhoonegaaside heitkogused

Allikas: Euroopa Komisjon.

Mais avaldatud andmed näitasid, et süsteem toimib hästi ja kulutõhusalt. Osalevate ettevõtete kasvuhoonegaaside heitkogused vähenesid 2008. aastal 3,06%. Süsteemi nõuete täitmise tase on kõrge: üksnes 0,9% osalevatest käitistest ei tagastanud nõutavat hulka saastekvoote sätestatud tähtpäevaks, st 1. maiks 2009.

Komisjon kiitis riigiabi heaks mitmel sellisel juhul, kus ühiskonnal kanda tulevad keskkonnakulud ei kajastu vahetult ettevõtete tootmiskuludes. Komisjon kiitis näiteks heaks Taani projekti, millega vabastatakse süsteemis osalevad ettevõtted CO₂-maksust, ning Ühendkuningriigi kava, millega kehtestatakse energiatarbimisest tulenevate CO₂ heitkogustega kauplemise süsteem.

KASVUHOONEGAASIDE HEITKOGUSTE VÄHENDAMINE

ELis kasvuhoonegaaside heitkoguste piiramiseks võetud meetmed on hakanud tulemusi andma. Euroopa Keskkonnaagentuuri 2009. aasta mais avaldatud andmed näitavad, et 2007. aastal vähenesid kasvuhoonegaaside heitkogused kolmandat aastat järjest. EL täidab ühiseid kohustusi teatud varuga. EU-15-l on ühine kohustus 2008.–2012. aastal vähendada heitkoguseid 8% võrreldes 1990. aasta tasemega, kuid eelduste kohaselt peaksid heitkogused vähenema üle 13%, mis näitab, et läbimõeldud poliitika ja konkreetsete meetmed on kliimamuutuse vastu võitlemisel tõhusad. Heitkoguste vähendamine ei pea siiski tähendama majandustegevuse vähendamist. Ajavahemikus 2006–2007 vähenesid heitkogused EU-15s 1,6%, samal ajal kui sisemajanduse koguprodukt kasvas 2,7%.

MUU HEITKOGUSTE VÄHENDAMINE

Kliima- ja energiapaketi kohaselt tuleb heitkogustega kauplemise süsteemiga hõlmamata majandusharudest (maantee-, raudtee- ja meretransport, ehitus, põllumajandus ning jäätmekäitlus) pärinevaid heitkoguseid vähendada 10% võrreldes 2005. aasta tasemega. Iga liikmesriigi eesmärgid kajastavad riigi suhtelist rikkust, et nõrgema majandusega ELi riikide majandus saaks kasvada.

Liikmesriikidel on laialdane vabadus otsustada, kuidas nad oma eesmärgi täidavad. Näiteks on saastekvoote lubatud riikide vahel vahetada ja valitsused saavad arvesse võtta ka puhta arengu mehhanismi projektide käigus väljaspool ELi vähendatud heitkoguseid.

Kliimamuutuse vastu võitlemiseks ja energia säästmiseks ELis ametlikul tasandil võetavad meetmed on soodustanud mitmete muude algatuste käivitamist Euroopas. Veebruaris lubasid üle 400 linna seada kliimamuutuse vastu võitlemisel kõrge- mada eesmärgid kui EL on selles valdkonnas seadnud ja vähendada kasvuhoone- gaaside heitkoguseid üle 20% aastaks 2020. Osalevate linnade elanike arv kokku on üle 60 miljoni. Kui nad kõik täidavad seatud eesmärgi, väheneb CO₂-heide koguses, mis on võrreldav 20 söeküttel töötava elektriijaama sulgemisega. 2009. aasta lõpuks olid paktiga liitunud veel paljud linnad ja piirkonnad ning isegi nii kaugel kui Argentinas ja Uus-Meremaal asuvad linnad olid näidanud üles huvi sel- les osaleda. Kuna linnapiirkonnad tarbivad suurema osa Euroopas toodetavast energiast, sõltub kliimamuutuse vastu võitlemise edu linnade olukorrast.

Euroopa roheline pealinna auhinna, millega tunnustatakse keskkonnasõbralikke linnu, esimesteks laureaatideks nimetati veebruaris Stockholm ja Hamburg. Stockholm, kes kannab roheline pealinna tiitlit 2010. aastal, kavatab 2050. aastaks loobuda fossiilkütuste kasutamisest ning seal juba kehtib süsteem, millega tagatakse, et linna eelarve koostamisel, planeerimisel ja aruannete koostamisel võetakse arvesse keskkonnaküsimusi. Stockholmis on CO₂-heide kogus elaniku kohta Rootsi keskmisest poole väiksem. 2011. aastal kannab roheline pealinna tiitlit Hamburg. Sealne linnavalitsus investeerib meetmetesse, mis aitavad avalikes hoonetes energiat säästa ning tõsta üldsuse teadlikkust.

TAASTUVAD ENERGIAALLIKAD

Fossiilkütuste asendamine taastuvenergiaga aitab vähendada kasvuhoonega- side heitkoguseid. Taastuvenergia aitab ka energiainporti vähendada ja ener- giatarneid mitmekesistada ning seega võimaldab parandada energiapuudulolekut Euroopas. Tänu uuele tehnoloogiale ja uute majandusharude tekkele aitab taas- tuvenergia kasutuselevõtt kaasa töökohtade loomisele ja majanduskasvule. Arvestades, mil määral taastuvenergia aitab saavutada energia- ja kliimalaaseid eesmärgi, on EL laiendanud ja täiustanud oma õigusraamistikku.

Uue direktiiviga, milles käsitletakse taastuvatest energiaallikatest pärit energia kasutamist, luuakse selline poliitiline kord, mida ettevõtjad ja muud taastuvener- giasse investeerijad saavad usaldada. Taastuvenergia valdkonnas on liikmesriikide eesmärgid kehtestatud lähtuvalt riigi suhtelisest rikkusest ning eesmärgiks seatud taastuvenergia osakaal ulatub 10%st (Malta) 49%ni (Rootsi). Tuleb koostada riikli- kud tegevuskavad, mis aitavad luua stabiilse regulatiivse raamistiku ja vähendada investeerimisriske eesolevatel aastatel. Lisaks peavad kõik liikmesriigid tagama, et 2020. aastal saadakse 10% transpordisektoris tarbitavast energiast taastuvatest energiaallikatest. Samuti tuleb kõrvaldada taastuvenergeetika arendamisega seotud haldustõkked. Biokütuste tootmine peab olema jätkusuutlik.

Komisjon kiitis heaks ühe Küprose, kolm Taani ja ühe Austria riigiabi kava, millega antakse taastuvenergia tootjatele toetust soodustariifide kehtestamiseks, ning hakkas põhjalikult uurima ühte Austria kava, mille puhul tundus, et eelistatakse suuri energiatarbijaid.

Komisjoni prognooside kohaselt peaks olema võimalik piirata CO₂-heidet aastas kuni 900 miljoni tonni võrra ning vähendada fossiilkütuste tarbimist kuni 250 miljoni tonni naftaekvivalendi võrra, kui liikmesriigid rakendavad direktiivi ja EL saavutab oma eesmärgi vähendada kasvuhooonegaaside heidet 20%.

Euroopa Komisjon ja nõukogu eesistuja Rootsi kirjutasid novembris ELi nimel alla Rahvusvahelise Taastuvenergia Agentuuri põhikirjale. Selle organisatsiooni eesmärk on kiirendada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu maailmas. EL on esimene rahvusvaheline organisatsioon, kes agentuuriga ühineb.

SÜSINIKDIOKSIIDI KOGUMINE JA SÄILITAMINE

Kuna fossiilkütused (süsi, nafta ja maagaas) on ka lähitulevikus osa ELi energiaallikatest, oli EL nõus uurima, kuidas oleks võimalik leevendada fossiilkütuste kasutamise mõju sellise süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise tehnoloogia abil, mis võimaldab süsinikdioksiidi kinni püüda ja maa all säilitada. Seepärast sisaldas kliima- ja energiapakett süsinikdioksiidi säilitamist käsitlevat direktiivi, et tagada pikaajaline ohutus selliste eeskirjade abil, mille alusel hinnatakse võimalikke säilituskohti, antakse säilituskohtade jaoks lubasid ja suletakse neid.

EL otsustas, et esimeste käitiste ehitamiseks ja tehnoloogia tutvustamiseks on vaja eraldada avaliku sektori rahalisi vahendeid seni, kuni tehnoloogia maksumus väheneb. EL eraldab esialgu kuni 1,05 miljardit eurot Euroopa majanduse elavdamise kava raames ning täiendavaid rahalisi vahendeid loodetakse saada heitkogustega kauplemise süsteemist ning liikmesriikidelt ja ettevõtjatelt. Kogu aasta vältel kutsus Euroopa Komisjon ELi valitsusi üles tagama kuni 550 miljonit eurot, millega varustatakse Hiinas asuv söeküttel töötav elektrijaam süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise tehnoloogiaga.

Komisjon kiitis heaks Ühendkuningriigi riigiabi kava, et koostada süsinikdioksiidi tööstuslikku kogumist ja säilitamist käsitleva kahe näidisprojekti inseneritehniline uuring ja teostatavusuuring.

KESKKONNASÄÄSTLIKUM TRANSPORT

Koos kliima- ja energiapaketi kehtestati meetmed, mis olid suunatud keskkonnasäästliku transpordi edendamisele⁽⁹⁾. Transpordisektor tekitab ELi kasvuhooonegaaside heidest ühe neljandiku. 2007. aastal paiskas uus auto õhku keskmiselt 160 grammi süsinikdioksiidi kilomeetri kohta. 2009. aasta aprillis jõustunud määruse⁽¹⁰⁾ kohaselt peavad autotootjad 2012. aastaks tagama, et 65% uutest autodest ei paiska keskmiselt õhku rohkem kui 130 g/km. Täiendav sääst 10 g CO₂/km saavutatakse muude tehniliste meetmetega, näiteks kütusesäästlikumate rehvide või biokütuste kasutamisega. Aastal 2015 peavad autotootjate kõik mudelid vastama kõnealusele nõudele ning 2020. aastal on heite piirmäär 95 g CO₂/km. Ainuüksi selle meetmega saavutatakse rohkem kui kaks kolmandikku heite nõutavast vähendamisest majandusharudes, mis ei ole hõlmatud heitkogustega kauplemise süsteemiga.

Samal ajal vaadati läbi kütusekvaliteedi direktiiv, et teha kütusetarnijatele kohustuseks vähendada 2020. aastaks kütuse tootmisel eralduvaid kasvuhoonegaase 6% võrreldes 2010. aasta tasemega. Tootjad saavad selle eesmärgi saavutada, kui nad kasutavad biokütuseid ja alternatiivseid kütuseid ning vähendavad gaaside põletamist ja õhku paiskamist tootmiskohtades.

© REPORTERS / Jan Van de Vel

Osana ELi kliimamuutusevastasest võitlusest vähendatakse uute autode CO₂-heitekoguseid aastaks 2015 keskmiselt 120 grammini kilomeetri kohta.

Lisaks võeti aprillis võeti vastu üks direktiiv, mille eesmärk on riigihangete abil soodustada keskkonnasäästlike sõidukite kasutamist. Direktiivi kohaselt on nõutav, et kui sõidukite ostmiseks tehakse riigihange või kui sõidukid on ette nähtud kasutamiseks avalikus sektoris, võetakse arvesse sõidukite kütusetarbimist ja keskkonnamõju, lähtudes kasutusaja jooksul avalduva mõju hindamiseks kasutatavatest ühistest eeskirjadest. Keskkonnasäästlike sõidukite müügi edendamine sellisel viisil aitab tänu mastaabisäästule kulusid vähendada.

Oktoobris 2009 võeti vastu komisjoni ettepanek väikeste tarbesõidukite CO₂ heitenorme käsitleva uue määruse kohta. Samal ajal võeti vastu ka komisjoni ettepanek vaadata läbi autode CO₂-heite märgistamist käsitlev direktiiv. Märtsis toetas Euroopa Parlament ettepanekut, mille kohaselt teetasud peaksid põhinema sellistel välistel kuludel, mis on seotud saaste ja ummikutega, et saada uusi tuluaallikaid, millega rahastada keskkonnasäästlikumat transporti ja juurutada säästvamaid transpordiviise; ettepaneku arutamine on nõukogus pooleli. ELi juhid kiitsid oktoobris heaks eesmärgi vähendada 2020. aastaks heitkoguseid lennunduses 10% ja laevanduses 20% võrreldes 2005. aasta näitajatega.

Euroopa Investeerimispank asutas Euroopa majanduse elavdamise kava raames Euroopa puhta transpordi vahendi (ECTF), et edendada teadus- ja arendustegevust ning vähendada transpordisektori heitkoguseid. Euroopa Investeerimispank suurendas 2009/2010. aastaks laenutegevust, keskendudes eelkõige projektidele, mis hõlmavad investeerimist keskkonnasäästlikku transporti (laenamine autotööstusele tervikuna on suurenenud 144% alates 2008. aastast) ja taastuvenergiasse (laenamine on suurenenud 41% võrreldes 2008. aastaga).

Barroso I komisjon andis järgmisele komisjonile suuna kliimamuutusega võitlemiseks ning president lubas septembris avaldatud poliitilistes üldsuunistes, et transpordi- ja energiaspektori süsinikdioksiidiheiteid vähendatakse oluliselt.

MUUTUVA KLIIMAGA KOHANEMINE

Isegi kui maailmas õnnestub kasvuhoonegaaside heitkoguseid oluliselt vähendada, jäävad atmosfääri juba paisatud kasvuhoonegaasid sinna järgmisteks kümnenditeks ning kliima teatav muutumine on vältimatu – seega on vaja kohanemiseks valmistuda.

Aprillis esitas komisjon kliimamuutusega kohanemise meetmeid ja poliitikat hõlmava raamistiku, et leevendada kliimamuutuse mõju Euroopa Liidus⁽¹¹⁾. Kuna otsused, kuidas kõige paremini kliimamuutusega kohaneda, peavad põhinema usaldusväärsetel teaduslikel ja majanduslikel uuringutel, rõhutati strateegias, et teadmisi kliimamuutuse ja selle tagajärgede kohta on vaja suurendada. Arvestades et mõju on piirkonniti erinev ning et ranniku-, mägi- ja lammialad on kõige suuremas ohus, tuleb mitmeid kohanemismeetmeid ellu viia riiklikul või piirkondlikul tasandil; ELi ülesanne on pakkuda kooskõlastatud lähenemisviisi kaudu tuge eelkõige piiriülestes küsimustes ja ELi tasandil integreeritud poliitikavaldkondades. Kliimamuutusega kohanemine saab ELi kõigi poliitikavaldkondade osaks ja sellel on eriti oluline roll välispoliitikas, et aidata riike, keda kliimamuutus kõige rohkem mõjutab.

Komisjoni aruandes „Euroopa põllumajanduse roll kliimamuutuse mõju leevendamisel“⁽¹²⁾, mis on lisatud kliimamuutusega kohanemist käsitlevale valgele raamatule, keskendutakse kasvuhoonegaaside heite suundumusele ELi põllumajandussektoris ning heidete vähendamise võimalustele. Selles antakse ka ülevaade ühise põllumajanduspoliitika praegustest vahenditest, mis aitavad kliimamuutuse mõju leevendada, ning eelkõige keskendutakse sellele, kuidas maaelu arendamise 2007.–2013. aasta programmid aitavad seda eesmärki saavutada.

Kogu maailmas korraldati meeleavaldusi kliimamuutuse vastu: pildil meeleavaldus Indias Mumbais.

VÕIMALUSED

Kliimamuutuse vastu võitlemine pakub ka võimalusi luua uusi töökohti, muuta ettevõtteid keskkonnasõbralikumaks ja suurendada ELi konkurentsivõimet. Selleks et saavutada ELi eesmärgid ainuüksi taastuvenergia valdkonnas, võidakse prognooside kohaselt luua 2,8 miljonit töökohta.

Euroopa majanduse elavdamise kavas on kesksel kohal keskkonnasõbralikumaa ja energiasäästlikuma tehnoloogia arendamine, mis samuti kui kliimamuutuse mõju leevendamine ja ELi importenergiast sõltuvuse vähendamine aitab luua töökohti ja elavdada Euroopa majandust. 2009. aastal heaks kiidetud algatused (vt esimene peatükk) hõlmavad avamere tuuleparke ning süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise projekte. Muid rahalisi vahendeid on eraldatud energiasäästlike ehitisi ja keskkonnasäästlike autosid käsitlevate uurimisprojektide jaoks.

Keskonna-, konkurentsi-, rahandus- ja ettevõtlusministrite tasandil kokkutulnud nõukogus arutati terve aasta vältel üleminekuga seotud küsimusi. Oktoobris toimunud keskkonnaministrite kohtumisel kutsuti liikmesriike üles liikuma ökotõhusama majanduse poole (selle teemaga tegeles nõukogu eesistuja Rootsi) ning minema töajajõu maksustamiselt üle loodusvarade, energia ja keskkonnanahju maksustamisele. Mõned liikmesriigid on juba kahjulikke heiteid kulutõhusalt vähendanud tänu CO₂-maksu kehtestamisele. Nõukogu kinnitas, ⁽¹³⁾ et pärast 2010. aastat on Lissaboni strateegias olulisel kohal ökotõhus majandus, st jätkusuutlik, vähem CO₂-heiteid tekitav ja ressursisäästlik majandus, mis põhineb säästval tootmisel, elamuehitusel ja transpordil.

ENERGIA

Nagu ELi kliima- ja energiapaketi ilmneb, avaldab kliimamuutusele olulist mõju energiatarbimine ning energia parem kasutamine on tähtis kliimamuutuse mõju piiramisel. Seega pandi ELi energiapoliitikas rõhku energiasäästlikkusele ning taastuvatele ja alternatiivsetele energiaallikatele. Samal ajal tegutses EL selle nimel, et Euroopa pidev vajadus energia järele oleks rahuldatud, kuna konkurentsivõimelised ja usaldusväärsed tarned on olulised, et tagada ELi elanike heaolu ja ELi ettevõtjate konkurentsivõime maailmaturul.

ENERGIATÕHUSUS – NUTIKAS VIIS, KUIDAS SÄÄSTA RAHA JA KLIIMAT!

Novembris-detsembris jõuti kokkuleppele ELi energiatohususe paketi suhtes; energiatohusus on üks lihtsamaid ja kulutõhusamaid viise, kuidas lahendada kolme valdkonnaga – kliimamuutus, energiajulgeolek ja konkurentsivõime – seotud probleeme. Pakett koosneb kolmest ettepanekust, millega täiustatakse energiamärgistuse praegusi nõudeid, kehtestatakse uued normid energia säästmiseks hoonetes ⁽¹⁴⁾ ning kehtestatakse rehvide uued märgistused ⁽¹⁵⁾. Pakett peaks Euroopa Parlamendis lõpliku heakskiidu saama 2010. aasta alguses.

© REPORTERS / Laif

Euroopa Komisjon õhutab arendama vähese süsinikdioksiidheitega tehnoloogiat, sh niisuguseid päikesepaneele nagu Berliini keskvaltsali katusel.

Energiamärgistust käsitleva läbivaadatud direktiiviga laiendatakse praegust kodumasinaid hõlmavat süsteemi kõigile energiamõjuga toodetele nii, et neil esitatakse teave energiatarbimise kohta. Majapidamistel ja ettevõtjatel on rohkem võimalusi energiaarvete vähendamiseks, otsustades kõige energiasäästlikumate toodete kasuks. Euroopa Parlamendi ja nõukogu vahelises kokkuleppes otsustati, et märgistust tuleb laiendada, et hõlmata ka tööstussektoris kasutatavad energiat tarbivad tooted ning energiatarbimist mõjutavad tooted, näiteks kuumaveekraanid ja dušipihustid.

© Van Parys

Ehitiste energiatarbimist käsitleva direktiiviga konsolideeriti uute ja oluliselt renoveeritud ehitiste suhtes kehtinud varasemad energiatarbimise nõuded ning selle kohaselt peavad liikmesriigid suurendama madala energiatarbega, nullenergia tasemega ja väikese CO₂-heitega hoonete osakaalu. Selles kutsuti avalikku sektorit üles edendama ehitiste energiatarbimist. Euroopa Parlamendi palvel peavad liikmesriigid seadma esmatähtsaks madalaima sisetulekuga elanike eluasemete kvaliteedi parandamise. Euroopa Parlamendi liikmed juhtisid tähelepanu sellele, et riiklikes tegevuskavades on vaja määratleda „realistlikud ja põhjendatud siduvad eesmärgid“ ja „määrata kindlaks meetmed, mille abil need eesmärgid saavutatakse“. Nõukogu arvestas Euroopa Parlamendis tehtud muudatusi, mille kohaselt liikmesriikidel tuleb koostada riiklikud kavad, et suurendada nullilähedase energiatarbega ehitiste arvu.

Rehvide märgistust käsitlevad uued õigusaktid võimaldavad autojuhtidel kütusekulu vähendada ja ka transpordi mõju keskkonnale väheneb. Alarõhuga või halva kvaliteediga rehvid võivad suurendada sõiduki kütusekulu ning uute eeskirjade kohaselt tuleb tarbijatele anda teavet selle kohta, milline on rehvide kütusekulu, kuidas nad käituvad märgades tingimustes ja kui palju müra nad kasutamisel tekitavad.

Komisjoni eesmärk on parandada energiatarbimist nii, et kõigi energiatarbivate toodete suhtes kehtestatakse ökodisaini nõuded elamusektoris, teenindussektoris ja tööstussektoris. Vastavalt sel aastal jõustunud õigusaktidele hakati septembris järk-järgult loobuma ebatõhusate hõõg- ja halogeenpirnide kasutamisest. 2012. aasta lõpus, mil kauplustes müüakse selliste vanade pirnide asemel üksnes uusi säästupirne, võib see tähendada iga majapidamise elektriarve vähenemist umbes 50 euro võrra aastas. 2020. aastal võib aastas säästa isegi 40 TWh (teravatt-tundi) energiat, millest piisab 11 miljoni majapidamise varustamiseks energiaga aastas. Peale selle vähendatakse nii CO₂-heidet kuni 15 miljoni tonni võrra aastas. Komisjon käivitab ka teavituskampaania, et anda tarbijatele infot olemasolevate alternatiivide kohta.

Muudetud energiamärgistuse-eeskirjade kohaselt peab kodumasinatel ja kõigil energiamõjuga toodetel olema teave, kui palju energiat nad kasutavad.

ÜLESKUTSE SUURENDADA ENERGIATARBIMIST JA VÄHENDADA NAFTATARBIMIST ELIS

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovitas veebruaris, et Euroopas tuleks naftanõudlust 2050. aastaks vähendada vähemalt 50%⁽¹⁶⁾. Juunis osutas Euroopa Parlament sellele, et ELis raisatakse vähesed energiatarbimise töttu rohkem kui 20% energiast ning kui saavutatakse eesmärk vähendada energiatarbimist 20%, väheneks energiatarbimine Euroopas 400 miljoni tonni naftaekvivalendi võrra ning süsinikdioksiidi heitkogused väheneksid 860 miljoni tonni võrra.

Mais andis komisjon liikmesriikidele nõusoleku kasutada ühtekuuluvuspoliitika programme selleks, et rahastada selliseid energiatõhususe ja taastuvenergiaga seotud meetmeid elamuehituses nagu seinisolatsiooni, topeltklaaside ja päikesepaneelide paigaldamine või vanade boilerite asendamine energiatõhusamate mudelitega. Tänu sellele on võimalik säästa energiat, vähendada heidet ja kütusearveid ning elavdada ehitustööstust.

© SCIENCE

EL alustas moodsate tõhusamate lambipirnide järkjärgulist kasutuselevõttu, mis võib aastaks 2012 vähendada iga majapidamise elektriarvet umbes 50 euro võrra aastas.

Kliimamuutuse vastu võitlemiseks ja majanduse elavdamiseks määras komisjon kindlaks meetmed, mis aitavad info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat ära kasutada selleks, et parandada energiatõhusust üldiselt ja kõigis majandusharudes. Kuna info- ja kommunikatsioonitehnoloogia on peaaegu kõigi Euroopa majandusharude osa, prognoositakse, et selline tehnoloogia võimaldab vähendada süsinikdioksiidi koguheidet Euroopas 2020. aastaks kuni 15%.

VÄHESE SÜSINIKDIOKSIIDIHEITEGA TEHNOLOOGIA

Oktoobris avaldati komisjoni teatis vähese süsinikdioksiidiheitega tehnoloogia kohta; selles soovitati suurendada avaliku ja erasektori investeeringuid energiatehnoloogia arendamisse veel 50 miljardi euro võrra, teha rohkem koostööd selleks, et jagada riske ja koondada vahendeid kooskõlas Euroopa energiatehnoloogia strateegilise kavaga. Selles tehakse ettepanek Euroopa kuue tööstusalgatuse (tuuleenergia algatus, päikeseenergia algatus, süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise algatus, elektrivõrgu algatus, bioenergia algatus ja tuumalõhustamise algatus) ning Euroopa Energiaalaste Teadusuuringute Liidu raames algatatavate teadusprogrammide kohta.

TAASTUVENERGIA KASUTAMISE EDENDAMINE

ELis on 2010. aastaks juba seatud eesmärk saada 21% elektrienergiast ja 5,75% transpordikütusest taastuvatest energiaallikatest. 2009. aastal edendas EL taastuvenergia arendamist ja kasutamist ning taastuvenergia kasutuselevõttu kiirendati eelkõige uue õigusraamistiku abil ja ka meetmetega, mis keskendusid vajaliku tehnoloogia arendamisele. Majanduse elavdamise kava raames eraldati üle 500 miljoni euro, et arendada Euroopas välja avamere tuuleenergiavõrk. Euroopa heitkogustega kauplemise süsteemi raames lepiti aasta jooksul kokku, et osa saastekvootide müügist saadavast tulust läheb alates 2013. aastast innovatiivsete taastuvenergiaprojektide arendamiseks.

Kliima- ja energiapaketti kuuluv taastuvenergiat käsitlev direktiiv võeti vastu selleks, et edendada taastuvenergiasektori kasvu. Selles keskendutakse ka mõnedele teguritele, mis ikka veel takistavad taastuvenergia arendamist, sealhulgas keerulisele haldusmenetlusele ja probleemidele, mis on seotud taastuvenergia võrgujuurdepääsuga ning puudulike toetusmeetmetega.

VARUSTUSKINDLUS

Olenemata sellest, kas energia on pärit taastuvatest allikatest või mitte, on see jätkuvalt kesksel kohal Euroopa majanduse arengu ja Euroopa elanike elukvaliteedi tagamisel. Euroopa energiavajadust ei ole praegu veel kaugeltki mitte võimalik katta alternatiivsetest allikatest pärit energiaga. Energiatõhusus võimaldab ELi enda või imporditavat energiat võimalikult otstarbekalt kasutada. Probleemi aitab lahendada ka see, kui on võimalik tagada, et praegustest allikatest pärit energiatarned (peamiselt fossiilkütuste tarned) on usaldusväärsed.

Euroopas toodetakse veidi vähem kui pool seal vajaminevast energiast, ülejäänud imporditakse. Imporditava energia väärtus on 2008. aasta hindades ligikaudu 350 miljardit eurot aastas ehk 700 eurot ELi iga elaniku kohta. Suurenev nõudlus maailmas tõenäoliselt suurendab energiahindu. ELis imporditakse 61% seal kasutatavast maagaasist ja see näitaja suureneb 2020. aastaks tõenäoliselt ligikaudu 75%ni. Kuigi gaasi saadakse mitmest allikast (peamiselt Venemaalt, Norrast ja Alžeerias), sõltuvad mitmed liikmesriigid gaasi importimisel täielikult või suures osas ühest tarnijast.

Paljud Euroopa kodanikud kannatasid 2009. aasta alguses usalduskriisi tõttu, kui Venemaa ja Ukraina vaheline gaasitüli jättis paljud kodud Kesk- ja Ida-Euroopas kütteta (vt „Rahvusvaheline koostöö“ allpool); 80% Venemaalt imporditavast gaasist jõuab ELi Ukraina kaudu ning mõne liikmesriigi puhul sõltub rohkem kui kolmveerand gaasitarne Venemaast. Olles teadlik, et sellises ulatuses gaasikriis võib meid uuesti tabada ärihuvid, õnnetuse või peamise gaasijuhtme tehniliste probleemide tõttu, tunnistas komisjon oma töödokumendis, et „valmisoleku parandamiseks riiklikul ja ELi tasandil on märkimisväärselt ruumi“⁽¹⁷⁾ ning et olemasolevad varajase hoiatuse süsteemid nii riiklikul kui ka ELi tasandil ei ole piisavad. Sellest tulenevalt on EL läbi vaadanud kavade, milles keskendutakse tarnehäiretega toimetulemisele ja võimaluse korral häirete vältimisele.

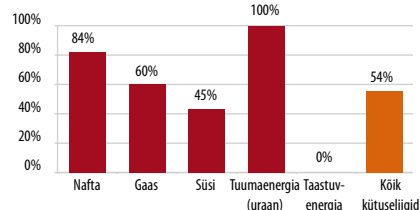
Juulis esitas komisjon kehtiva korra parandusettepanekud, sealhulgas nähti liikmesriikidele ette viis, kuidas teatada tõsisest tarnehäirest, kui gaasijuhe või tootmisüksus ei tööta⁽¹⁸⁾. Lisaks nähakse kavaga ette varustuskindluse normid gaasi tagamiseks kõige kaitsetumatele klientidele, eelkõige kodutarbijatele, ka tarne vähesuse korral. Samuti peavad liikmesriigid määrama asutuse, kes vastutab varustuskindluse ning ennetavate tegevuskavade ja hädaolukorra lahendamise kavade koostamise eest, ning tegema omavahel rohkem koostööd.

Juunis leppis energeetikanõukogu põhimõtteliselt kokku naftavarusid käsitlevates rangemates eeskirjades,⁽¹⁹⁾ mille kohaselt peavad liikmesriikidel olema erakorralised varud koguses, mis vastab vähemalt 90päevasele puhasimpordile, ning millest kolmandik peavad olema rafineeritud tooted. EL sai ka täiendavad volitused liikmesriikide varude ülevaatamiseks ja kontrollimiseks, mis teeb kriisiolukorras tegutsemise tõhusamaks.

Kõik ELi institutsioonid toetavad laialdaselt tarnekindluse suurendamise püüdlusi. Märtsis kutsus Euroopa Parlament oma resolutsioonis üles suurendama alternatiivenergia tootmisse tehtavate investeeringute rahalist toetamist ning nõudis dunaamilisemate suhete loomist Euroopa Liidu ja naftatootvate riikide vahel.

KUI SUUR OSA ENERGIAST IMPORDITAKSE?

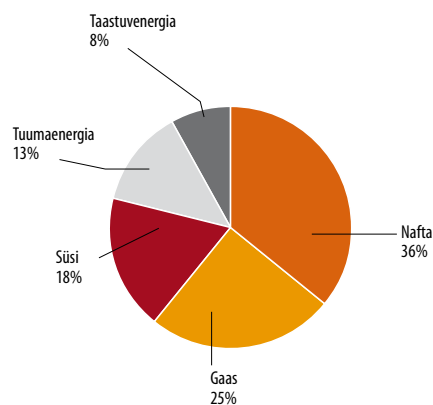
ELi imporditud kütus (2008), %des iga kütuseliigi kogutarbimisest

Allikas: Euroopa Komisjon.

MILLISEID KÜTUSELIIKE ELIS KASUTATAKSE?

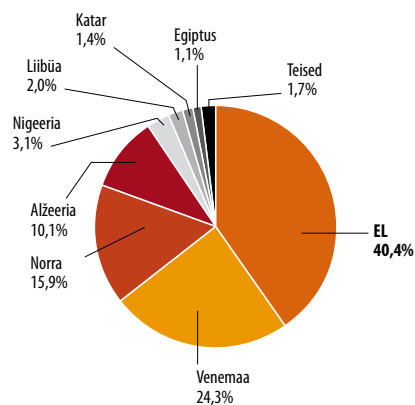
27s ELi liikmesriigis energiatootmiseks kasutatavate kütuste osakaal, 2008

Allikas: Euroopa Komisjon.

KUST TULEB MAAGAAS?

27s ELi liikmesriigis kasutatud maagaasi päritolu, 2007

Allikas: Euroopa Komisjon.

TUUMAENERGIA – LAHUTAMATU OSA EUROOPA ENERGIAALLIKATE KOGUMIS

ELis on kõige rohkem tuumaelektrijaamu maailmas ning tuumaenergia on tõenäoliselt ka eelseisvatel kümnenditel tähtis energiaallikas. Tuumaohutus on jätkuvalt ELi poliitiliste prioriteetide hulgas; juunis võeti vastu tugev õigusraamistik, millega määratakse kindlaks kogu ELi tuumaohutust käsitlevad peamised kohustused ja põhimõtted⁽²⁰⁾. Kõnealusel õigusraamistikus on kesksel kohal riigi vastustus tuumaohutuse tagamisel ning tuumaohutuse jätkuv parandamine, samuti on täpselt kindlaks määratud, milline on sõltumatute ja tugevate reguleerivate asutuste ning loaomanike roll. Õigusraamistik järgib Rahvusvahelise Aatomienergiaagentuuri tuumaohutuse konventsiooni nõudeid ja IAEA ohutuse põhialuseid, mis teeb EList esimese suure piirkondliku tuumavaldkonnas tegutseja, kes on andnud kõnealustele rahvusvahelistele tuumaohutusega seotud vahenditele siduva õigusliku jõu. Novembris sai Euratomi teadlaste toetuse komisjoni ettepanek ühtlustada radioaktiivsete materjalide vedajate registreerimisnõuded.

GAASIKRIISIST VÄLJUMINE

2008.–2009. aasta talve gaasikriis tuletas teravalt meelde seda, kui haavatav on ELi energiapuudus. Aasta jooksul algatati Euroopas mitmeid projekte energiapuuduse suurendamiseks, näiteks:

► ELil oli tähtis roll Nabucco gaasijuhtme projektis osaleva viie transiidiriigi valitsuste vahelise leppe sõlmimisel. Selle gaasijuhtme kaudu imporditakse maagaasi Kaspia mere ja Lähis-Ida piirkonnast.

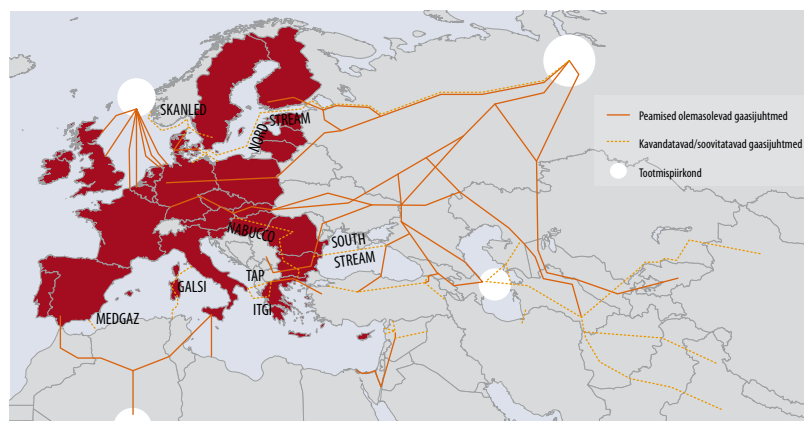
► Euroopa Ülemkogu kiitis heaks Läänemere energiaturu ühendamise tegevuskava, millega tugevdatakse piirkondlikke võrke ja kaasatakse praegu isoleeritud Balti riigid Euroopa energiaturgu.

ENERGIA TARNIMISEKS ON VAJA VÕRKE

EL on teinud palju tööd, et parandada liikmesriikidevahelisi energiavõrkude ühendusi. Energia tõhusam liikumine Euroopas on oluline varustuskindluse tagamiseks. Hästi ühendatud võrgud on väga olulised energia siseturu nõuetekohaseks toimimiseks. Samuti on võrkude ühendamise hädavajalik energiapuuduse seisukohast, kuna see lihtsustab oluliselt energia tarnimist sinna, kus seda kõige rohkem vajatakse. Euroopa majanduse elavdamise kava raames eraldati elektri- ja gaasivõrkude ühendamiseks ligikaudu 2,4 miljardit eurot.

2009. aasta alguse häired gaasi tarnimisel Ukraina kaudu kinnitasid, et ELil on kindlasti vaja lihtsustada kütuse liikumist Euroopa Liidus, näiteks voolusuuna muutmisega torustikes. Komisjon rõhutas „kindlate ja kooskõlastatud eeskirjade tähtsust piisavate võrkude tagamiseks, ... et rahuldada väga erinevat nõudlust ning pakkuda ja säilitada teenuseid.“

MAAGAASIJUHTMED

Allikas: Rahvusvaheline Energiaagentuur (IEA).

Juunis toimunud Euroopa Ülemkogu kiitis heaks Läänemere energiaturu ühendamise tegevuskava energiapuuduse suurendamiseks Eestis, Lätis ja Leedus, kes on praegu eraldatud muude liikmesriikide võrkudest. Baltimaade turg liidetakse Euroopa laiema energiaturuga, parandades kõnealuste riikide ühendusi naaberriikidega ning suurendades turgude omavahelist seotust.

Teine võimalus energia piisava kättesaadavuse tagamiseks on hankida tarneid uute tarneteede või uute tarnijate kaudu. 2009. aastal õnnestus edendada Lõunakoridori, mis on uus võimalik tarneteed energia tarnimiseks ELi. Mais kohtus EL partneritega Kesk-Aasiast, Lõuna-Kaukaasiast ja Lähis-Idast. Maagaasi tarnimine sealtkaudu on väga oluline seoses ELi energiajulgeoleku parandamise kavadega. Konverentsi osalised lubasid poliitilist, tehnilist ja rahalist toetust Lõunakoridori ehitamisele, et suurendada energiaallikate, turgude ja tarneteede mitmekesisust, millega lisaks osalevate riikide energiajulgeoleku parandamisele luuakse ka õigused ja kasumit toovad võimalused energiatootjatele, tarbijatele ja transiidiriikidele.

© AP Photo / Béla Szandelszky

Juulis kirjutasid neli ELi liikmesriiki (Bulgaaria, Ungari, Austria ja Rumeenia) ja Türgi Ankaras alla valitsustevahelisele kokkuleppele Nabucco gaasijuhtme rajamise kohta, millega kehtestatakse raamistik gaasi eksportimiseks Kaspia mere ja Lähis-Ida piirkonna rohkete varudega maardlatest Türgi ja ELi gaasijuhtme kaudu, mis läbib Bulgaariat, Rumeeniat ja Ungarit ning lõppeb Austrias Baumgarteni jaotusjaamas. Selliste Euroopa riikide jaoks, kes sõltuvad praegu täiel määral ühest välistarnijast, paraneb varustuskindlus Nabucco abil märkimisväärselt. Aserbaidžani ja Iraagi ettevõtjad on juba näidanud üles huvi Nabucco gaasijuhtme kasutamiseks. „Nabucco projektil on oluline tähtsus Euroopa energiajulgeolekule ja ELi poliitikale, millega soovitakse mitmekesistada gaasitarneid ja tarneteid. Kokkuleppele allakirjutamine näitab, et oleme valmis tegema kõik selleks, et gaasijuhe võimalikult kiiresti tegelikkuseks saaks,“ ütles komisjoni president José Manuel Barroso.

Tšehhi peaminister ja Euroopa Liidu Nõukogu eesistuja 2009. aasta I poolal Mirek Topolánek (vasakul) osales jaanuaris Budapestis Nabucco gaasijuhtme konverentsil, mille korraldas Ungari peaminister Ferenc Gyurcsány (paremal). Gaasijuhe pakub ELile tulevikus suuremat energiajulgeolekut.

TÄIELIKULT LIBERALISEERITUD ENERGIATURU NIMEL ASTUTUD SAMMUD

EL on täiustanud ELi energiaturgu käsitlevaid eeskirju, et tagada energiatarbijatele parimad võimalused ning edu kõige tõhusamatele ja konkurentsivõimeliseimatele energiatarbijatele. EL on täielikult liberaliseeritud energiaturu poole liikunud üle kümne aasta ning 2009. aastal toimus selles suhtes oluline areng. Elektri- ja gaasiturgude avamine konkurentsile sunnib tarnijaid konkureerima klientide pärast madalate hindade ja kvaliteetse teenuse abil ning võimaldab majapidamistel ja ettevõtjatel valida tarnija, kes teeb parima pakkumise. Samal ajal suurendab konkurents energiatõhusust, kuna elektritootjad püüavad vähendada selle energia hulka, mis läheb kaotsi tootmise ja ülekandmise käigus.

LIBERALISEERITUD ENERGIATURG

Juulis avaldati õigusaktid, mis käsitlevad ELi elektri- ja gaasiturgede liberaliseerimist ning millega eraldati selgelt tootmine tarnimisest. Kõnealuste õigusaktidega loodi Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet, ⁽²¹⁾ kehtestati juurdepääsu tingimused võrkudele piiriüleises elektrikaubanduses ⁽²²⁾ ning maagaasi ülekandevõrkudele ⁽²³⁾ ning sätestati elektrienergia ⁽²⁴⁾ ja maagaasi ⁽²⁵⁾ siseturu ühiseeskirjad. Uue raamistikuga, mis jõustub täielikult 2011. aastal, muudetakse ELi energiaturg tõhusamaks: klientidel on rohkem valikuid ja nad saavad kasu suuremast konkurentsist; lisaks soodustatakse investeringuid infrastruktuuri parandamisse.

Ka heitkogustega kauplemise süsteemi edu sõltub tõhusalt toimivast energiaturust. Tihedam konkurents turul ajendab energiatootjaid ja võrkude omanikke suurendama investeringuid alternatiivsetesse energiaallikatesse (nt taastuvenergiaallikad).

Uutest õigusaktidest tulenev üks olulisim mõju on „eraldamine“, mis tähendab, et gaasi- ja elektritootjad ning gaasijuhtmete ja elektrivõrkude haldamine eraldatakse teineteisest. Praktikast tähendab see seda, et üks ettevõtja ei tohi enam samal ajal toota elektrit ja omada elektrivõrku, või tal on see lubatud üksnes väga rangetel tingimustel.

Õigusaktide pakettis on esitatud võimalikke mudeleid tarne- ja tootmistegevuse eraldamise kohta. Integreeritud energiaettevõtteid võidakse kohustada oma põhivõrke ära müüma ning jätma alles üksnes jaotusvõrgud. Teise võimalusena võivad nad delegerida võrkude haldamise sõltumatule ettevõtjale või tegutseda rangete eeskirjade kohaselt, et tagada haldamise ja investeringute sõltumatus.

Tulemus on see, et kõik võrguettevõtjad saavad põhivõrke kasutada võrdsetel tingimustel õiglase ja läbipaistva hinnaga. Kõik ettevõtjad osalevad konkurentsivõrdsetel alustel, kuna väljastpoolt ELi pärit ettevõtjad peavad järgima samu eeskirju nagu ELis asuvad ettevõtjad. Samuti soovitakse meetmetega lihtsustada energia väiketootjate (sealhulgas selliste, kes kasutavad taastuvaid energiaallikaid) juurdepääsu võrkudele.

© BELGA / AFP / Attila Kisbenedek

Aastal 2009 jõustusid ELi eeskirjad, millega eraldatakse gaasitootjad gaasijuhtmevaldajatest, et parandada konkurentsivõimet energiaturul.

Uute eeskirjadega sätestati universaalteenuse osutamise kohustused ning energiatarbijate õigused, sealhulgas kehtestati konkreetsete meetmete kogu haavatavamate tarbijate kaitsmiseks ja kütteostuvõimetuse vähendamiseks.

Energiaturu liberaliseerimine aitab hoida energiahinna madalal, kuna ettevõtjad konkureerivad omavahel, et teha klientidele parim pakkumine. Aastatel 2007–2008 tõusid energiahinnad keskmiselt 15%. Kuid liikmesriigiti erinevad energiahinnad märkimisväärselt, mistõttu maksavad mõnes riigis tarbijad energia eest oluliselt rohkem kui mujal. Liberaliseeritud turgudega riikides, nagu Ühendkuningriik ja Hispaania, on hinnad alates 1998. aastast tõusnud vaid 6%. Samas on turgusid, kus hinnad on tõusnud koguni 30%.

Uue Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti ülesanne on abistada riiklike reguleerivaid asutusi, lihtsustada koostööd põhivõrguettevõtjate vahel ning edendada piiriüleseid infrastruktuuriühendusi.

Kõnealuses valdkonnas teeb EL lisaks õigusaktide koostamisele ka palju muud tööd. Samuti on võetud meetmeid, et ergutada liikmesriike tarbijate olukorra parandamiseks täielikult rakendama juba kehtivaid õigusakte. Juunis võttis komisjon meetmeid 25 riigi suhtes, kes ei olnud täitnud elektrit ja gaasi käsitlevate eeskirjade nõudeid. Rikkumised olid muu hulgas järgmised:

- ▶ põhivõrguettevõtjate esitatud puudulik teave, mis takistas tarnijate tõhusat juurdepääsu võrkudele;
- ▶ ebapiisav koostöö põhivõrguettevõtjate ja riiklike ametiasutuste vahel;
- ▶ ametiasutuste ebapiisavad täitemeetmed riigi tasandil rikkumiste puhul;
- ▶ puudulik vaidluste lahendamise kord tarbijate jaoks.

RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

Võttes arvesse ELi ees seisvate probleemide ulatust, on rahvusvaheline koostöö väga tähtis. Ühine seisukoht energiaküsimustes muudab Euroopa tugevamaks suhetes muude riikide ja väliste energiatarbijatega. Samal ajal on ELil energiaeemärke lihtsam saavutada, kui EL saab teha tööd globaalsete kokkulepete ja mitmepoolsete õigusraamistike alusel. Kõnealuste eesmärkide toetamiseks on komisjon jätkuvalt suurendanud oma rahvusvahelist tegevust ja koostööd eelkõige energiaküsimustes.

EL on tugevdanud suhteid selliste riikidega, kust fossiilkütused pärinevad või kustkaudu neid transporditakse, kuna poliitilised vaidlused, õnnetused, loodusõnnetused ja tehnilised probleemid võivad kõik põhjustada tarnehäireid.

Venemaa ja Ukraina vahelisest vaidlusest puhkenud 2009. aasta alguse gaasikriis põhjustas tarnete katkemise 12 liikmesriiki ajal, mil temperatuur langes alla nulli. Kuna ettevõtted ja koolid olid sunnitud sulgema ukseid ning eurooplased jäeti kodudesse külmetama, saatis komisjon 20 eksperdist koosneva rühma Kiievisse ja Moskvasse kontrollima gaasitransiiti kohapeal. Ekspertide juuresolek näitas Venemaale ja Ukrainale, et ELi valitsused ja tööstussektor ühiselt ei ole nõus vaidlust tegevusetult pealt vaatama. Gaasitarned taastati 20. jaanuaril pärast nädal aega kestnud vastastikust süüdistamist Kiievi ja Moskva vahel ning komisjoni jõulist diplomaatilist sekkumist kõrgeimal tasemel koostöös nõukogu eesistuja Tšehhi ja kriisis kannatanud liikmesriikidega.

Komisjon kutsus probleemile püsiva lahenduse leidmiseks kokku rahvusvahelised finantsasutused, et aidata Ukrainal osta Venemaalt gaasi ja moderniseerida gaasitransiidisüsteemi. Seoses moderniseerimisega tegi komisjon tihedat koostööd ka Ukraina ametiasutustega. Pärast seda, kui EL ja Venemaa olid Habarovski tippkohtumisel jõudnud kokkuleppele ning oli peetud arutelusid selle üle, kuidas võimalike energiakriiside ennetamist ja ohjamist parandada, kehtestasid EL ja Venemaa varajase hoiatuse mehhanismi, mille abil on võimalik võtta parandusmeetmeid juhul, kui nafta-, gaasi- või elektritarned on ohus või katkevad infrastruktuuri hoolduse, õnnetuste või kaubandusvaidluste tõttu.

Kui kriisilukorras võetud meetmed olid väga nähtavad, siis mitmed aasta jooksul tehtud rahvusvahelised koostööjõupingutused tehti kulisside taga. Jõupingutusi tehti nii varustuskindlusega seotud küsimustes (nt Euroopast, Aasiast, Lähis-Idast ja Aafrikast pärinevate tarnete mitmekesistamine) kui ka säästva energiapoliitika edendamise valdkonnas.

„Uusi naftaallikaid jääb järjest vähemaks ning nendega kaasnevad sageli poliitilised ja keskkonnaprobleemid. Kui sõltuvust naftast õnnestub vähendada, muutub elu maailmas tervikuna (ja eriti Euroopas) palju kindlamaks ja turvalisemaks.“ See oli ELi teise strateegilise energiaülevaate, mille kohta komisjon esitas ettepaneku novembris 2008⁽²⁶⁾ ning mille Euroopa Parlament, nõukogu, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Regioonide Komitee kiitsid heaks 2009. aastal, peamine sõnum.

Aasta jooksul tehtud konkreetsete sammude hulka kuuluvad ELi-USA energianõukogu loomine, idapartnerluse varustuskindlust käsitleva platvormi käivitamine, ELi ja Valgevene vahelist energiakoostööd käsitleva kavatsuste deklaratsiooni allkirjutamine, dialoogi laiendamine Hiinaga energeetikaküsimustes ning Hiinaga koostöös elluviidava peaaegu saastevaba söepõletustehnoloogiat käsitleva projekti edenemine. ELi ja India tippkohtumisel novembris lepiti kokku suurendada energiakoostööd, mille keskmes on eelkõige taastuvenergia ja energiatõhusus.

Liikmesriikide tihedam koostöö muude liikmesriikide ja komisjoniga ning ühine seisukoht on eriti olulised selleks, et rakendada ELi kollektiivset kaalu sellistes mitmepoolsetes raamistikutes nagu Rahvusvaheline Energiaagentuur ja G8-protsess. Mais alustas Euroopa Komisjon koos G8-riikide ja muude tähtsamate ja tähtsava majandusega riikidega tööd energiatõhususe alast koostööd käsitleva rahvusvahelise partnerluse raames. Kõrgel tasemel poliitiliste arutelude ja energiatõhusust käsitlevate küsimuste alase koostöö edendamiseks ellukutsutud foorumi eesmärk on järgmine:

- ▶ saada parem ülevaade rahvusvahelistest energiatõhusust käsitlevatest meetmetest;
- ▶ töötada välja ühine strateegiline seisukoht kõnealuse valdkonna meetmete kohta;
- ▶ teha kindlaks võimalikud ühismeetmed.

Komisjon sai ka volituse pidada uuesti läbirääkimisi Kanadaga tuumaenergia rahuotstarbelist kasutamist käsitleva koostöökokkuleppe üle; samuti taotles komisjon volituse uuendamist, et pidada läbirääkimisi Venemaaga koostöö parandamise üle tuumaenergiaalase kaubanduse alal.

ARENGUASPEKTID

2009. aastal tegi EL tihedat koostööd ka arenguriikidega energia ja kliimamuutuse küsimustes, eelkõige ÜRO detsembri kliimakonverentsi ettevalmistamisel. ÜRO protsessis ei käsitleta üksnes kliimamuutust. Käsitletakse ka arenguküsimusi. EL oli rahvusvahelistes läbirääkimistes esimene, kes tegi ettepaneku eristada üksikasjalikult arenguriikide vajadusi. Ollakse ühel meelel, et arenguriigid vajavad aastani 2020 täiendavalt 100 miljardit eurot aastas kliimamuutusega kohanemiseks ja selle mõju vähendamiseks. Suur osa sellest peaks tulema riigi oma vahenditest ja CO₂-turult. Siiski on vaja ka suures summas rahvusvahelise avaliku sektori vahendeid – ligikaudu 22–50 miljardit eurot aastas –, millest EL annab oma õiglase osa.

Säästev areng, mis aitaks muu hulgas vähendada ka heidet, on arenguriikides võimalik. Selle eelduseks on vähese CO₂-heitega majanduskasv: riikidel tuleb koostada vähese CO₂-heitega majanduskasvu käsitlevad kavad ning siduda need riikide arengustrateegiates ette nähtud kliimamuutuse mõju vähendamist ja sellega kohanemist käsitlevate meetmetega. Sellega tagatakse, et majanduskasvust on kasu kõigile ning et see põhineb demokraatliku valitsemise avatud ja tõhusatel vormidel, aitab suurendada soolist võrdõiguslikkust ja vähendada vaesust.

Mais võttis komisjon keskkonnaalase teemaprogrammi rakendamiseks vastu 2009. aasta tegevuskava, mille eelarve on 164 miljonit eurot. Tegevuskavaga on ette nähtud kliimamuutusega võitlevate arenguriikide toetamine, muu hulgas ülemaailmse kliimamuutuse liidu (*Global Climate Change Alliance*) kaudu, mille raames edendatakse koostööd ELi ja kõige haavatavamate arenguriikide vahel. Mais võttis ELi-AKV ministrite nõukogu vastu kliimamuutust ja arengut käsitleva ühisdeklaratsiooni ning lisaks valiti koos nelja katseriigiga (Kambodža, Maldivid, Tansaania ja Vanuatu) välja konkreetsete koostöömeetmed.

Veebruaris võttis komisjon vastu teatise arengumaades katastroofiohu vähendamise toetamist käsitleva ELi strateegia kohta⁽²⁷⁾; kõnealune teema on tihedalt seotud kliimamuutusega, kuna kliimaga seotud katastroofide arv on kiiresti kasvanud. Seejärel alustati rakenduskavaga seotud tööd, kuhu on kaasatud komisjon ja liikmesriigid. Komisjoni aprillis esitatud töödokumendiga, mis käsitleb keskkonnaaspektide paremat integreerimist arengukoostöösse, nähakse ette alus keskkonnaküsimuste terviklikumaks käsitlemiseks ELi tasandil.

© BELGA / AFP / Issouf Sanogo

Energeetika valdkonnas leppisid Aafrika Liit ja EL kokku, et tehakse tööd energiaturgude standardiseerimise ja integreerimise nimel; EL toetab elektriturgede integreerimist Magribi riikides. EL on jätkuvalt aidanud Aafrika riikidel parandada energiaga seotud investeeringuteks vajalikku ettevõtluskeskkonda ning teinud mõne riigiga koostööd seoses Vahemere päikeseenergia kavaga.

EL on jätkuvalt aidanud Aafrika riikidel parandada energiaga seotud investeeringuteks vajalikku ettevõtluskeskkonda.

Euroopa Komisjoni eesmärk on kaitsta metsi kogu maailmas. Ebaseadusliku metsaraiega võitlemiseks impordib EL metsaõigusnormide täitmise järelevalvet, metsahaldust ja puidukaubandust käsitleva algatuse raames oma partnerriikidest üksnes sertifitseeritud puitu. Praeguseks on kõnealusele kokkuleppele alla kirjutanud Ghana ja Kongo ning EL püüdis ÜRO kliimakõneluste kaudu saavutada rahvusvahelist kokkulepet kõnealuse algatuse laiendamiseks.

KOPENHAAGEN – MIDA SAAVUTATI JA MIDA MITTE

Detsembris Kopenhaagenis toimunud ÜRO kliimakonverentsi tulemus oli pettumus. Konverentsi viimasel päeval, pärast kaks nädalat väldanud tihedaid läbirääkimisi, jõudsid 30 riiki – sealhulgas USA, Hiina, India ja Brasiilia ning mõned ELi liikmesriigid ja Euroopa Komisjon – piiratud „kokkuleppeni“. Kokkulepe sisaldab mitmeid positiivseid osi, muu hulgas lepiti esimest korda ülemaailmsel tasandil kokku, et maakera keskmine temperatuur ei tohi tõusta rohkem kui 2 °C, ning anti lubadus eraldada arenguriikidele rahalisi vahendeid kliimapoliitika elluviimiseks summades, mis on kooskõlas komisjoni ettepanekutega. Üldiselt jääb aga Kopenhaageni kokkulepe kaugele ELi eesmärkidest. Kuna mõned osapooled olid kokkuleppe vastu, tõdeti üksnes selle olemasolu, kuid kokkulepet ametlikult ei kinnitatud. Seepärast on vaja uusi jõupingutusi, et jõuda õiguslikult siduva ülemaailmse kokkuleppeni järgmisel ÜRO kliimakonverentsil, mis toimub Méxicos novembris 2010.

TEE KOPENHAAGENI KONVERENTSINI

Hoolimata piiratud tulemustest on Kopenhaageni konverentsil ning sellele eelnenud kuude jooksul läbirääkimistekstide ühtlustamiseks tehtud töö hea algus ulatusliku ja õiguslikult siduva kokkuleppe saavutamiseks 2010. aasta lõpuks. ELil on kõnealuses protsessis olnud juhtroll.

© DPA / REPORTERS / Kay Nietfeld

Detsembris Kopenhaagenis toimunud konverentsi tulemus oli alles esimene samm kaugeleulatuvate kohustuste võtmiseks kliimamuutusevastases võitluses.

„2009. aasta, mis kulmineerub Kopenhaageni konverentsiga, on väga tähtis aasta kliimamuutusega võitlemisel, kuid kliimamuutus on olnud praeguse komisjoni töös kogu aeg keskel kohal ning ma olen kindel, et need on keskel kohal ka järgmise komisjoni töös. Miks? Sest keskkonnapoliitika üldiselt ning eriti kliimapolitiitika on oma olemuselt Euroopa tasandi küsimused. Kasvuhoonegaaside heide ei peatu riigipiiril. Meetmed, mida me Euroopa Liidus võtame või võtmata jätame, mõjutavad otseselt Brasiilia ja Borneo vihmametsi ning Gröönimaa jääkatte paksust,“ ütles José Manuel Barroso juunis Brüsselis toimunud komisjoni roheline nädala konverentsil.

Enne Kopenhaageni kliimakohtumist saatis EL pidevalt muudele riikidele jõulisi ja selgeid märke, näidates üles poliitilist eeskujut, mida on vaja selleks, et hoida globaalne soojenemine alla 2 °C⁽²⁸⁾. Selleks et julgustada teisi peamisi saastajaid võtma tõhusaid meetmeid ning suurendada seeläbi piisavalt kaugemaleulatava ülemaailmse kokkuleppe saavutamise võimalust, on EL võtnud kohustuse suurendada oma heitkoguste vähendamise eesmärki 30%ni, kui teised arenenud riigid nõustuvad oma heitkoguseid võrdsetel alustel vähendama ja ka majanduslikult kiiresti arenevad arenguriigid globaalsesse kokkuleppesse neile jõukohase panuse annavad.

EL kujundas oma seisukoha rahvusvaheliste kliimaläbirääkimiste jaoks keskkonna- ja rahandusministrite ning Euroopa Ülemkogu kohtumistel, mille kulminatsiooniks oli mitteametlik ministrite kohtumine juulis Åres, keskkonnanõukogu kohtumine oktoobris Luxembourgis ning oktoobri Euroopa Ülemkogu⁽²⁹⁾. Oktoobris kiirendas keskkonnanõukogu ettevalmistusi konverentsiks, leppides kokku ELi läbirääkimiste raamistikus. Euroopa näitas taas oma juhtrolli kliimaküsimustes ning toetas ettepanekut, mille kohaselt tuleks kasvuhoonegaaside heidet vähendada pikas perspektiivis isegi rohkem kui 80% (juulis Itaalias L'Aquila toimunud G8 tippkohtumisel vastu võetud avalduses esitatud vähendamise määr). Lisaks nõudis EL heitkoguste vähendamise eesmärkide kehtestamist rahvusvahelises lennunduses ja laevanduses, mida Kyoto protokoll ei hõlma, kuid mis on kiiresti kasvavad heiteallikad.

Lõplikult vaadati ELi seisukohad ja strateegiad enne Kopenhaageni konverentsi üle erakorralisel keskkonnanõukogu kohtumisel⁽³⁰⁾ 23. novembril Brüsselis, kus ÜRO kliimamuutuse raamkonventsiooni juhtivsekretär Yvo de Boer tutvustas läbirääkimiste seisu ja muude osaliste ettepanekuid.

ELi seisukoha peamised elemendid on järgmised:

- ▶ ülemaailmse heite vähendamiseks võetavate meetmetega tuleks hoida globaalne soojenemine alla 2 °C. See eeldab, et ülemaailmne heide saavutab oma tipu hiljemalt 2020. aastaks, seejärel vähendatakse heitkoguseid 2050. aastaks 50% võrreldes 1990ndate tasemega ning pärast seda heitkoguste vähendamine jätkub;
- ▶ ELi ja muude arenenud riikide pikaajaline eesmärk on vähendada 2050. aastaks heitkoguseid 80–95% võrreldes 1990ndate tasemega;
- ▶ rahvusvahelisest lennundusest ja laevandusest pärit heitkoguseid vähendatakse 2020. aastaks vastavalt 10% ja 20% võrreldes 2005. aasta tasemega ning selleks sõlmitakse rahvusvahelised kokkulepped;
- ▶ EL täpsustab oma nõudmisi: arenenud riigid peavad 2020. aastaks vähendama oma heitkoguseid 25–40% ning arenguriigid peavad vähendama oma heitkoguste suurenemist 15–30% võrreldes olukorraga, kui meetmeid ei võetaks;
- ▶ eesmärk hoida temperatuuri tõus alla 2 °C jääb võrdlusaluseks muude riikide heite vähendamise hindamisel;
- ▶ EL esitab selgema seisukoha selle kohta, kuidas takistada metsade hävitamist ning arendada säästvat metsandust ning kuidas põllumajanduses ja metsanduses oleks võimalik saavutada kliimaga seotud eesmärke: tuleb kiiresti rakendada meetmeid, et vähendada metsade raadamist poole võrra aastaks 2020 ning peatada see aastaks 2030;

- ▶ täiendavad kulud, mis arenguriikidel tekivad kliimamuutuse mõju vähendamisel ja sellega kohanemisel ülemaailmse kaugeleulatuva kokkuleppe kohaselt, on aastani 2020 hinnanguliselt 100 miljardit eurot aastas. Sellest ligikaudu 22–50 miljardit eurot peab tulema rahvusvahelise avaliku sektori vahenditest. EL on valmis maksta sellest summast oma õiglase osa. Aastatel 2010–2012 on vaja anda arenguriikidele ülemaailmselt 5–7 miljardit eurot aastas „stardiraha” nende riikide suutlikkuse suurendamiseks kliimamuutusega võitlemisel;
- ▶ koostatakse metsandusest ja maakasutusest pärit heitkoguste arvestuseeskirjad;
- ▶ töötatakse välja majandusharul põhinev heitkogustega kauplemise süsteem ning uuendatakse puhta arengu mehhanismi;
- ▶ EL esitab selgema seisukoha selle kohta, kuidas käsitletakse aastatel 2008–2012 saastekvootide ülejääke, mis võib mõjutada ELi keskkonnanäesmärke;
- ▶ esitatakse selge ja tihe ajakava ning suunised õiguslikult siduva reguleeriva raamistiku kehtestamiseks.

EUROOPA KOMISJONI PANUS RAHVUSVAHELISTESSE LÄBIRÄÄKIMISTESSE

EL on rahvusvahelistes kliimaläbirääkimistes juhtiv jõud ning püüab jõuda kaugeleulatuva ja ulatusliku kokkuleppeni. Euroopa Komisjonil on olnud oluline osa ELi poliitika kujundamisel. 2009. aastal koostas komisjon kaks olulist poliitikadokumenti:

- ▶ jaanuar 2009: komisjoni teatis – Ulatuslik kliimakokkulepe – eesmärk Kopenhaagenis;
- ▶ september 2009: komisjoni teatis – Euroopa ettepanek Kopenhaageni kokkuleppeks: kliimamuutuse vastu võitlemise rahvusvahelise rahastamise suurendamine.

Euroopa Parlament toetas jõuliselt kaugeleulatuva ja õiguslikult siduva kokkuleppe saavutamist Kopenhaagenis. Oktoobris kutsus parlamendi keskkonnakomisjon riigipeasid ja valitsusjuhte üles tooma kliimamuutusega seotud küsimused päevakorras esikohale ning hoidma Kopenhaageni läbirääkimistel juhtrolli. Keskkonnakomisjoni sõnul tuleks rahvusvahelise kokkuleppega tagada, et arenenud riigid vähendavad ühiselt oma heitkoguseid olulisel määral (25–40%, kuid soovitatavalt ligikaudu 40%, ning pikema aja jooksul vähemalt 80% aastaks 2050 võrreldes 1990ndate tasemega) ning et arenguriigid rühmana piiravad oma heite suurenemist 15–39% võrreldes olukorraga, kui meetmeid ei võetaks. Parlament kinnitas kõnealuseid seisukohti novembri täiskogul vastu võetud resolutsioonis⁽³¹⁾ ning kutsus ELi valitsusjuhte üles näitama poliitilist eeskujut, et kohtumine õnnestuks.

EL näitas eeskujut ning tegutses enne läbirääkimiste algust aktiivselt oma tugevast kliima- ja energiapaketi lähtuvalt. Mais tegi komisjon ettepaneku, et EL esitaks Kyoto protokollile muudatuse. Ettepanek sai nõukogult kiire toetuse ning 10. juunil esitasid nõukogu eesistuja Tšehhi ja Euroopa Komisjon ühiselt ELi liikmesriikide ja Euroopa Liidu nimel muudatusettepaneku Kopenhaageni konverentsi eest vastutavale ÜRO sekretariaadile. Muudatusettepanek oli seotud maakasutuse muutuse käsitlemise, CO₂-turu mehhanismide parandamise ning võimalike lähenemisviisidega konkreetsetest majandusharudest pärit heitkoguste käsitlemiseks. Üks ELi peamine panus Kopenhaageni läbirääkimistesse oli see, et EL keskendus rahastamiskokkuleppe saavutamisele arenguriikide toetamiseks kliimamuutusega võitlemisel; kõnealune küsimus oli keskne teema Kopenhaageni kokkuleppe saavutamiseks. Septembris avaldas komisjon teatise rahvusvahelise rahastamise suurendamise kohta, et aidata arenguriikidel võidelda kliimamuutusega⁽³²⁾. Teatise on tõdetud, et aastani 2020 on kasvuhoonegaaside heite vähendamise ja kliimamuutuse mõjuga kohanemise kulud arenguriikide jaoks tõenäoliselt ligikaudu 100 miljardit eurot aastas. Suur osa vajaminevast rahast peab tulema riigi oma vahenditest ning laienenud CO₂-turult, kuid tõenäoliselt on lisaks vaja rahvusvahelise avaliku sektori vahendeid ligikaudu 22–50 miljardit eurot aastas. Komisjon tegi ettepaneku, et tööstusriigid ja majanduslikult rohkem arenenud arenguriigid peaksid andma siin oma osa vastavalt oma riigi tekitatud heitkogustele ja maksevõimele. See tähendab, et ELi panus aastani 2020 oleks ligikaudu 2–15 miljardit eurot aastas.

Samal ajal tegelesid ELi institutsioonide esindajad muude partnerite kaasamisega. Komisjon ning nõukogu eesistujad Tšehhi ja Rootsi pühendasid palju aega ja energiat kliimamuutust käsitlevate kahepoolsete dialoogide pidamisele selliste peamiste partnerriikidega nagu Kanada, Hiina, Jaapan, Lõuna-Korea, Venemaa, USA, India, Brasiilia ja Lõuna-Aafrika. Oktoobri lõpus sõitis Euroopa Parlamendi keskkonnakomisjoni delegatsioon Washingtoni, et kohtuda USA kongressi liikmetega ja pidada kõnelusi Kopenhaageni konverentsi teemadel, samuti saatis Euroopa Parlament ametlikud esindajad ÜRO kliimakonverentsile detsembris. Aasta jooksul toimus ELi aktiivsel osalusel viis kõrgetasemelist Kopenhaageni konverentsi ettevalmistavat kohtumist, kus EL kutsus arenenud riike jätkuvalt üles võtma kohustuseks vähendada märkimisväärselt kasvuhoonegaaside heidet.

Vaid mõned nädalad enne Kopenhaageni kohtumist tegid nii USA kui ka Hiina uued pakkumised, mille Rootsi peaminister Fredrik Reinfeldt ja Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso kiitsid heaks ühisavalduses. „Oleme rahul viimase 24 tunni jooksul saadud uudisega, et nii USA kui ka Hiina on esitanud konkreetsed numbrid selle kohta, mida nad on valmis tegema kliimamuutuse mõju vähendamiseks. USA-l ja Hiinal on läbirääkimistes väga oluline osa. Kopenhaagenis ei tohi leppida ebaõnnestumisega ... Me kutsume USA-d, Hiinat ja kõiki teisi läbirääkimistes osalevaid partnereid jätkuvalt üles tegema kõik, mis võimalik, et jõuda Kopenhaagenis kokkuleppele ... See on hea märk, et lisaks Brasiiliale ja Indoneesiale on veel üks oluline arenguriik valmis esitama konkreetseid numbreid.“

Lisaks varem võetud kohustustele leppisid Euroopa Liidu juhid detsembri tippkohtumisel kokku, et aastatel 2010–2012 antakse arenguriikidele 2,4 miljardit eurot aastas stardiraha kliimamuutusega kohanemiseks vajalike meetmete kiireks rakendamiseks. See ületas liikmesriikide varem sama aasta jooksul võetud kohustusi.

SÄILITAGEM KLIIMA TULEVASTELE PÕLVEDELE

Enne oktoobri Euroopa Ülemkogu laususe Euroopa Parlamendi president Jerzy Buzek järgmist: „Detsembris Kopenhaagenis peame saavutama kokkuleppe, mis sobib lisaks ELile ka ülejäanud maailmale. Seal tehtavad otsused mõjutavad tulevasi põlvkondi.“

PIIRATUD KOKKULEPE

Kopenhaageni konverentsi tulemus jäi siiski märkimisväärselt ELi ootustele alla. Nõukogu eesistuja ja Euroopa Komisjon tegid aktiivselt tööd läbirääkimiste kiirendamiseks kahenädalase kohtumise jooksul, ei taganenud ELi võetud kohustustest ning kutsusid läbirääkimistel osalejaid üles suurendama oma kohustusi. Tulemus – mittesiduv kokkulepe – oli aga vähem kui EL lootis.

Saavutatud kokkulepe sisaldab järgmist:

- ▶ maakera keskmise temperatuuri tõus tuleb hoida alla 2 °C;
- ▶ koostatakse loetelu arenenud riikides kehtestatud heite vähendamise eesmärkide ja arenguriikides võetavate vähendamismeetmete kohta aastani 2020;
- ▶ arenenud riigid annavad arenguriikidele viivitamata meetmete võtmiseks 2012. aastani 20,685 miljardit eurot stardiraha, mida kasutatakse kliimamuutusega kohanemiseks, heitkoguste vähendamiseks, teadustegevuseks ja suutlikkuse suurendamiseks; kõnealune summa hõlmab ka vahendeid metsade hävitamise peatamiseks;
- ▶ aastani 2020 eraldatakse pikaajalise rahastamise raames igal aastal 68,95 miljardit eurot ning luuakse mehhanismid tehniilise ja metsanduse toetamiseks.

Kokkuleppe juurde kuulub lisa, kuhu riigid või riikide rühmad võivad kirja panna oma riigis heitkoguste vähendamiseks või kliimamuutuse leevendamiseks võetavad meetmed. Kokkulepe ei ole aga õiguslikult siduv. Kokkulepe ei ole piisavalt kauguleulatuv, et EL suurendaks oma heite vähendamise eesmärki 2020. aastaks 30%ni.

„Kopenhaagenisse tulles oli meie eesmärk leida väljapääs ummikseisust. Me kasvõtame midagi ette või lõpetame tupikus. Nüüd oleme näinud, et riigid teevad jõupingutusi ja seavad eesmärgi. Isegi sellised riigid, kes väitsid, et nad ei võta endale mingeid kohustusi, on esitanud numbreid,“ ütles Euroopa Ülemkogu eesistuja Fredrik Reinfeldt.

Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso ütles: „Saavutatud kokkulepe on parem kui mitte midagi, kuid see jääb selgelt alla meie eesmärgi. Ma ei kavatsegi oma pettumust varjata.“ Ta lisas samas: „Kokkulepe on esimene samm väga olulises protsessis.“

Edasised rahvusvahelised sammud tuleb teha ÜRO konverentsidel 2010. aastal Bonnis ja Méxicos. Euroopa Liidus aasta jooksul võetud kohustused jäävad aga kehtima ning neid täidetakse. Nimetatud kohustused on siduvad kõikide Euroopa Liidu liikmesriikide jaoks.

VIITED

- (¹) Komisjoni valge raamat – Kliimamuutustega kohanemine: Euroopa tegevusraamistik (KOM(2009) 147).
- (²) Direktiiv 2009/29/EÜ, mis täiustab ja laiendab ühenduse kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemi (ELT L 140, 5.6.2009).
- (³) Otsus nr 406/2009/EÜ, milles käsitletakse liikmesriikide jõupingutusi kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks, et täita ühenduse kohustust vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid aastaks 2020 (ELT L 140, 5.6.2009).
- (⁴) Direktiiv 2009/31/EÜ, milles käsitletakse süsinikdioksiidi geoloogilist säilitamist (ELT L 140, 5.6.2009).
- (⁵) Direktiiv 2009/28/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 140, 5.6.2009).
- (⁶) Direktiiv 2009/33/EÜ keskkonnasõbralike ja energiatõhusate maanteesõidukite edendamise kohta (ELT L 120, 15.5.2009).
- (⁷) Direktiiv 2009/30/EÜ, milles käsitletakse bensiini, diislikütuse ja gaasiõli spetsifikatsioone ja kehtestatakse kasvuhoonegaaside heitkoguste järelevalve ja vähendamise mehhanism ning milles käsitletakse siseveelaevades kasutatava kütuse spetsifikatsioone (ELT L 140, 5.6.2009).
- (⁸) Direktiiv 2008/101/EÜ, mis lisab lennutegevuse ühenduse kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemi (ELT L 8, 13.1.2009).
- (⁹) http://ec.europa.eu/commission_barroso/president/pdf/press_20090903_ET.pdf.
- (¹⁰) Määrus (EÜ) nr 443/2009, millega kehtestatakse uute sõiduautode heitenormid väikesõidukite süsinikdioksiidide vähendamist käsitleva ühenduse tervikliku lähenemisviisi raames (ELT L 140, 5.6.2009).
- (¹¹) Komisjoni valge raamat – Kliimamuutustega kohanemine: Euroopa tegevusraamistik (KOM(2009) 147).
- (¹²) Komisjoni dokument – Euroopa põllumajanduse roll kliimamuutuste mõju vähendamisel (SEK(2009) 1093).
- (¹³) <http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st14/st14361.et09.pdf>.
- (¹⁴) http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/051-64747-322-11-47-909-20091118IPR64746-18-11-2009-2009-false/default_et.htm.
- (¹⁵) Euroopa Parlamendi resolutsioon, 25. november 2009, rehvide kütusesäästlikkuse ja muude oluliste parameetrite märgistamise kohta.
- (¹⁶) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Silmitsi naftaprobleemidega“ (ELT C 182, 4.8.2009).
- (¹⁷) Komisjoni dokument – 2009. aasta jaanuari gaasitarnehäire ELi: hindamine (SEK(2009) 977).
- (¹⁸) Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse gaasivarustuse kindluse tagamise meetmeid (KOM(2009) 363).
- (¹⁹) Direktiiv 2009/119/EÜ, millega kohustatakse liikmesriike säilitama toornafta ja/või naftatoodete miinimumvarusid (ELT L 265, 9.10.2009).
- (²⁰) Direktiiv 2009/71/Euratom, millega luuakse tuumaseadmete tuumaohutust käsitlev ühenduse raamistik (ELT L 172, 2.7.2009).
- (²¹) Määrus (EÜ) nr 713/2009 millega luuakse Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet (ELT L 211, 14.8.2009).
- (²²) Määrus (EÜ) nr 714/2009 võrkudele juurdepääsu tingimuste kohta piiriüleses elektrikaubanduses (ELT L 211, 14.8.2009).
- (²³) Määrus (EÜ) nr 715/2009 maagaasi ülekandevõrkudele juurdepääsu tingimuste kohta (ELT L 211, 14.8.2009).
- (²⁴) Direktiiv 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju (ELT L 211, 14.8.2009).
- (²⁵) Direktiiv 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju (ELT L 211, 14.8.2009).
- (²⁶) Komisjoni teatis – Teine strateegiline energiaülevaade – ELi tegevuskava varustuskindluse ja solidaarsuse tagamiseks energiavaldkonnas (KOM(2008) 781).
- (²⁷) Komisjoni teatis – Arengumaades katastroofiohu vähendamise toetamist käsitlev ELi strateegia (KOM(2009) 84).
- (²⁸) Komisjoni teatis – Ulatuslik kliimakokkulepe – eesmärk Kopenhaagenis (KOM(2009) 39).
- (²⁹) 29.–30. oktoobri 2009. aasta Euroopa Ülemkogu eesistujariigi järeldused (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st15/st15265-re01.et09.pdf>).
- (³⁰) <http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st16/st16454.et09.pdf>.
- (³¹) Euroopa Parlamendi 25. novembri 2009. aasta resolutsioon ELi strateegia kohta Kopenhaageni kliimamuutuse konverentsil.
- (³²) Komisjoni teatis – Euroopa ettepanek Kopenhaageni kokkuleppeks: kliimamuutuste vastu võitlemise rahvusvahelise rahastamise suurendamine (KOM(2009) 475).

A golden-hued landscape at sunset or sunrise, featuring rolling hills, a dirt road, and a utility pole. The sky is filled with soft, golden light, and the hills are covered in tall grass. A dirt road winds through the foreground, leading towards a utility pole in the middle ground. The overall atmosphere is serene and peaceful.

**KOLMAS PEATÜKK
ELI OLULINE ROLL MAAILMAS**

EL on maailmaareenil suhteliselt uus jõud, kuid tal on tugev majanduslik mõjuvõim. EL on maailma suurim turg ning tööstuskaupade ja teenuste eksportija, samuti suurim investeringute allikas. Tal on üleilmseid kaubandussidemed ning ta on suurimaid abiandjaid maailmas. ELi tugevus tuleneb ka tema 27 liikmesriigi ühisest poliitilisest ja kultuurilisest mõjust.

ELi enda areng aitab tal saavutada välissuhetes suuremat sidusust. EL osaleb üha enam küsimuste lahendamisel väljaspool oma traditsioonilisi kaubandus- ja abiandmispiirkondi.

Tema siseturu suurus ja olulisus tähendab, et see, mida EL teeb täna oma koduturul selliste erinevate küsimuste lahendamisel nagu energiapoliitika või märguandjate ohutusnõuete kehtestamine, mõjutab sageli homme juba kogu maailma. Maailm võtab ELi arvamust kuulda, tunnistuseks sellest on ELi seisukohtade mõju kliimamuutuse vastu võitlemist käsitlenud rahvusvaheliste läbirääkimistele ning majandus- ja finantskriisist taastumise kavandamisele.

Üha enam ei ole ELi välissuhted enam üks tema eraldi tegevusvaldkondadest, vaid pigem tema kesksete väärtuste ja põhimõtete geograafiliselt kaugemaleulatavam rakendus. See väljendub selgelt laienemispoliitikas, mille raames EL peab läbirääkimisi ühinemiskõlblike naaberriikidega selle üle, kuidas ja millal nimetatud riigid ELi eeskirjad ja tavad kasutusele võtavad. Sarnane põhijoon on märgatav ka ELi välissuhetes laiemalt, eelkõige suhetes lähinaabruskonna riikidega, kaubandus- ja diplomaatilistes suhetes üle maailma ning toetuses arengumaadele.

LAIENEMINE JÄTKUB

EL on laienenud oma asutamisest peale ning see protsess ei ole veel lõppenud. 2009. aastal jätkati peatüki kaupa läbirääkimisi Horvaatia ja Türgiga ning tihedamad kontaktid loodi ka teiste võimalike uute liikmesriikidega. ELiga liituda soovivad riigid teostasid reforme ja süvendasid oma sidemeid ELiga. Laienes kauba- ja kultuurivahetus, edusamme tehti rahu, stabiilsuse, demokraatia ning õigusriigi põhimõtete edendamisel ning enamikus valdkondades kogesid nende riikide kodanikud õitsengu ja heaolu kasvu, kuna EL jätkas nende toetamist tehnilise ja finantsabi programmide kaudu. 2009. aastal täitus ka viis aastat ELi kõige ulatuslikuma laienemise toimumisest, kui peamiselt Kesk- ja Ida-Euroopas asuvad 10 riiki ühinesid Euroopa Liiduga. Novembrikuu lõpus võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni,⁽¹⁾ milles väljendati oma sügavat pühendumust ELi laienemispoliitikale.

LAIENEMISE TÄHISTAMINE – LOOTUS ON TUGEVAM KUI HIRM

„Võime 2004. aasta laienemist pidada oluliseks poliitiliseks kordaminekuks.

Euroopa Liidu elanikkond suurenes korraga 120 miljoni inimese võrra. Veelgi tähtsam on see, et tegemist oli esimese korraga, kui EL võttis liikmeks suhteliselt erineva ajaloolise taustaga riike, väljendades sellega oma integratsioonimissiooni elujõulisust. EL valis seega põhjendatult hirmu asemel lootuse. Kõnealune samm või õigemini hüpe tähendas tegelikult seda, et EL oli valmis saama üleilmse tasandi otsustajaks.“
Tšehhi peaminister ja Euroopa Ülemkogu eesistuja Mirek Topolánek 2004. aasta laienemise viienda aastapäeva tähistamisel.

KANDIDAATRIIGID

Kõik kolm praegust kandidaatriiki (Horvaatia, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik ja Türgi) tegid viimase aasta jooksul ELi liikmeks saamisel mõningaid edusamme.

ELiga ühinemise protsess andis Türgile mõjusa tõuke demokraatia ja inimõiguste tugevdamiseks ning riigi institutsioonide moderniseerimise jätkamiseks. Komisjon teatas oktoobris, et Türgi on jätkanud jõupingutusi poliitiliste reformide teostamiseks algatuste näol, mis võimaldavad vähendada pingeid kurdi elanikkonna hulgas, ning tervitas samme, mida Türgi võttis oktoobris suhete normaliseerimiseks naaberriigi Armeeniaga. Nõukogu eesistuja väljendas detsembris siiski muret Türgi konstitutsioonikohtu otsuse üle lõpetada Demokraatliku Ühiskonna Partei tegevus ning keelata mõnede selle demokraatlikult valitud esindajate poliitiline tegevus⁽²⁾. Ühinemisläbirääkimised toimusid juunis, esimesed arutelud käsitlesid maksustamise peatükki ning detsembris alustati keskkonnapeatükki käsitlevaid arutelusid. Praeguseks on Türgi sulgenud ühe peatüki (teadus- ja uurimistöö) 35st, avatud on veel 12 peatükki. Euroopa Investeeringuspank toetas juunis väikeettevõtjaid ja teadusuuringuid Türgis kokku rekordilise 900 miljoni euro suuruse laenuga.

© PHOTOSHOT / Felipe Trueba

Berliini müüri langemise 20. aastapäeva tähistati laialdaselt. Pildil pidustused Brandenburgi värava juures 9. novembril.

Ühinemisläbirääkimised Horvaatiaga⁽³⁾ jõudsid lõpusirgele. Kui Horvaatia täidab kõik ülejäänud tingimused õigeaegselt, võidakse läbirääkimised lõpetada 2010. aastal. Oktoobris avati läbirääkimised, mis hõlmavad kapitali vaba liikumise, põllumajanduse ja maaelu arengu, õigus-, vabadus- ja turvalisusküsimuste, toiduohutus-, veterinaar- ja fütosanitaarpoliitika, maksustamise, regionaalpoliitika ja struktuurivahendite koordineerimise peatükke. Läbirääkimised suleti esialgselt ka tolli, äriühinguõiguse, üleeuroopaliste võrkude, statistika ning töötajate vaba liikumise valdkonnas. Detsembris suleti veel kaks peatükki, mis hõlmasid asutamiseõigust, teenuste osutamise vabadust ning sotsiaal- ja tööhõivepoliitikat, millega esialgselt suletud peatükkide arv tõuseb 14ni. EL võttis vastu Horvaatiaga peetavate ühinemisläbirääkimiste finantspakti järelused ning otsustas moodustada ühinemislepingu koostamiseks ajutise töörühma.

Endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik⁽⁴⁾ on olnud liikmekandidaat alates 2005. aastast. Märtsikuus kutsus Euroopa Parlament nõukogu üles määrama kindlaks ühinemisläbirääkimiste alguskuupäeva ning oktoobris soovitas ka Euroopa Komisjon, et läbirääkimistega tuleks alustada.

VÕIMALIKUD KANDIDAADID LÄHENEVAD ELile

Võimalikud liikmekandidaadid Lääne-Balkanil (Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Kosovo, Montenegro ja Serbia) jätkasid aasta jooksul ettevalmistusi tihedamate sidemete loomiseks ELiga. Nendele lisandus Island, kes esitas ühinemistaotluse juulis.

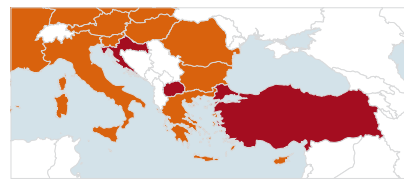
Albaania⁽⁵⁾ ja ELi vaheline stabiliseerimis- ja assotsieerimisleping jõustus aprillis ning seda on aasta jooksul tulemuslikult rakendatud. Albaania avaldas aprillis ametlikult soovi ELiga liituda ning novembris palus nõukogu komisjonil koostada kõnealuse avalduse kohta arvamus.

Stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingu ratifitseerimisel Montenegroga⁽⁶⁾ tehti edusamme, kuna üha enam ELi liikmesriike jõudis kõnealuse protsessiga lõpule. Aprillis palus nõukogu komisjonil koostada Montenegro ühinemistaotluse kohta arvamus.

Serbia⁽⁷⁾ teostatud reformid ja võetud kohustused olid komisjoni arvates piisavad, et hakata rakendama 2008. aastal allkirjutatud kaubandust käsitlevat vahelepingut – nõukogu toetas seda seisukohta detsembris. Serbia tegi ka endise Jugoslaavia asjade rahvusvahelise kriminaalkohtuga rohkem koostööd, kuigi süüdistatavad Ratko Mladić ja Goran Hadžić viibivad siiani vabaduses. Detsembri lõpus esitas Serbia taotluse ühineda ELiga. Nõukogu eesistuja Roots tervitas seda Serbia jaoks ajaloolist sammu ning rõhutas, et Serbia kuulumine ELi ei oleks oluline ainult Serbiale, vaid kogu piirkonnale.

EL kutsus Bosniat ja Hertsegoviinat⁽⁸⁾ korduvalt üles oluliste reformide läbiviimist kiirendama. Aprillis võtsid Euroopa Parlamendi liikmed vastu resolutsiooni,⁽⁹⁾ millega tuletati meelde, „et võimalust saada ELi liikmeks pakuti Bosniale ja Hertsegoviinale kui ühele terviklikule riigile, mitte selle koosseisu kuuluvatele osadele, ning et järelikult on lahkulöömise ähvardused või muud riigi suveräänsust ohustavad katsed täiesti vastuvõetamatud.“

KANDIDAATRIIGID

■ Horvaatia, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik ja Türgi

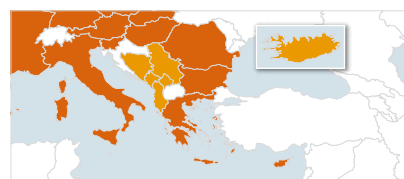
Allikas: Euroopa Komisjon.

ELi LIIKMESUS ON OLULISEM KUI KAHEPOOLSED VAIDLUSED

Pärast pikka ummikseisu jõuti septembris tänu komisjoni ja nõukogu eesistuja jõupingutustele Horvaatia ja Sloveenia vahel kokkuleppele pikaajalise kahepoolse piiritüli lahendamises.

Ühinemisläbirääkimised saavad seetõttu jätkuda.

POTENTSIAALSED KANDIDAATRIIGID

■ Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Island, Kosovo (ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 1244), Montenegro ja Serbia

Allikas: Euroopa Komisjon.

ENDINE JUGOSLAAVIA MAKEDOONIA VABARIIK TEEL EUROOPA LIITU

Oktoobris jõudis komisjon järeldusele, et endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik on teinud veenvaid edusamme, teostanud tõhusalt esmatähtsaid reforme ja täitnud piisaval määral vajalikud poliitilised kriteeriumid. Nimetatud asjaolude alusel soovitas komisjon alustada ühinemisläbirääkimisi.

Siiani ÜRO julgeolekunõukogu resolutsiooni 1244/99 egiidi alla kuuluvas Kosovos⁽¹⁰⁾ hõlmab Euroopa Liidu õigusriigimissioon EULEX kogu Kosovo territooriumit ja on alates 2009. aastast täielikult kasutusel. Tsiviilõigussüsteemi kehtestamisel aitasid kohalikke ametiasutusi kaks tuhat politsei- ja õiguskaitsetöötajat. Pärast Kosovo iseseisvuse väljakuulutamist 2008. aastal, mille tulemusena riik Serbiast eraldus, on Kosovo iseseisvust tunnustanud 22 ELi liikmesriiki. Euroopa Parlamendi veebruarikuise resolutsiooniga⁽¹¹⁾ kutsuti ka ülejäänud liikmesriike seda tegema. Nõukogu eesistuja tundis heameelt Kosovo novembri- ja detsembrikuiste kohalike valimiste rahumeelse läbiviimise üle.

Island esitas juulis avalduse ELiga ühinemiseks ning nõukogu⁽¹²⁾ palus komisjonil koostada selle kohta arvamus. Island on ELiga juba tihedalt seotud Euroopa Majanduspiirkonna ja Schengeni passivaba ala kaudu. Alates oktoobrist hakkas komisjon hindama Islandi esitatud teavet tema ühinemiseks valmisoleku kohta.

Islandi soov ELiga ühineda tõi laienemiskavasse uued mõõtmed, seda nii geograafilises mõttes kui ka seetõttu, et kõnealune uus kandidaat on majanduslikult väga kõrgelt arenenud riik ning tal on ELiga pikaajalised ja tihedad sidemed. Koos 2008. aasta detsembris esitatud Montenegro ja aprillis esitatud Albaania taotlusega näitas see, et EL ning tema roll stabiilsuse, julgeoleku ja heaolu edendamisel on jätkuvalt ligitõmbav.

KOMISJONI TOETUS JA INIMESTEVAHELISED KONTAKTID

Viisarežiimi lihtsustamise lepingute sõlmimiseni jõuti kolme Lääne-Balkani riigiga, kõnealuse lepingu tulemusena saavad paljud kodanikud viisast lihtsamalt või madalama tasu eest. Juulis tegi komisjon ettepaneku võimaldada viisavaba reisimist Schengeni alale endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi, Montenegro ja Serbia kodanikele alates 2010. aastast, nõukogu nõustus selle ettepanekuga novembris,⁽¹³⁾ ettepanek jõustub 19. detsembril. Komisjon võttis ka kohustuse võtta viisavabarežiim kasutusele Albaania ning Bosnia ja Hertsegoviina kodanike puhul kohe, kui need riigid täidavad vajalikud tingimused. Ka Kosovole tehti ettepanek algatada dialoog, et lihtsustada pikemas perspektiivis viisarežiimi ka Kosovo kodanikele, kohe kui vastavad tingimused on täidetud.

Komisjoni veebruarikuises laienemisprotsessi ülevaates⁽¹⁴⁾ tõsteti esile 2008. ja 2009. aastal rakendatud enam kui 90 ELi toetust saavat meetet või algatust, mis aitavad Lääne-Balkanil saavutada ELiga tihedamaid sidemeid sellistes valdkondades nagu ELis õppimiseks antavad stipendiumid, piirkondlik koostöö, transport ja kaubandus. Oktoobris leppisid Euroopa Komisjon ja ELi liikmesriigid rahvusvaheliste finantseerimisastutustega kokku Lääne-Balkani investeerimisraamistiku loomises, millest rahastatakse piirkonna jaoks esmatähtsaid projekte, mis hõlmavad esialgselt infrastruktuuri, toetusi VKEdele ning energiatõhusust.

HEANAABERLIKKUSE POLIITIKA

EL jätkas ida- ja lõunapoolsete riikidega vastastikuse kasu tekitamist Euroopa naabruspoliitika, Vahemere Liidu ja idapartnerluse (vt kaart) kaudu, mille raames luuakse ühistel väärtustel ja eesmärkidel rajanevaid erilisi suhteid.

EUROOPA NAABRUSPOLIITIKA

Aprillis leidis komisjoni hinnangus⁽¹⁵⁾ kinnitust asjaolu, et vaatamata üleilmsele majanduslangusele ning konfliktidele Kaukaasias ja Lähis-Idas tihenesid ELi suhted Euroopa naabruspoliitikaga hõlmatud riikidega. Kõnealune poliitika võeti kasutusele selleks, et toetada moderniseerimist ja reforme, mille aluseks on poliitilised kokkulepped ja tihedamad majandussidemed, mis liidaksid kõnealused naabrid tugevamalt siseturuga ja suurendaksid väljaspoole tavapäraseid diplomaatilisi suhteid jäävat koostööd. Naabruspoliitika on osutunud eriti tõhusaks majandus- ja regulatiivsete küsimuste lahendamisel.

PARTNERLUS JA LIIT

2008. aasta sõda Gruusias ning 2009. aasta alguses toimunud Venemaa ja Ukraina vahelised vaidlused gaasitarnete üle tõstsid esile, kui õrn on stabiilsus ELi idapiiril ning kui palju sõltub ELi julgeolek tema naabrite julgeolekust. ELi ja tema mitmete idapoolsete naabrite vaheliste sidemete tähtsus väljendus eriti hästi Tšehhi eesistumisel maikuu toimunud idapartnerluse⁽¹⁶⁾ väljakuulutamisel Prahis. Nimetatud uus idapartnerlus on suunatud ELi suhete parandamisele kuue idapoolse naabriga: Armeenia, Aserbaidžani, Valgevene, Gruusia, Moldova ja Ukrainaga. Idapartnerlusega nähakse ette lepingud, mille tulemusena võidakse rajada laiaulatuslikke vabakaubandusalasid, luuakse sügavam poliitiline ühtsus ning toimub järkjärguline integratsioon ELi majandusse. Idapartnerluse raames nähakse ette ka ELi reisimise lihtsustamine ning edendatakse demokraatiat ja head valitsemistava, energiapoolsete, majandusreformide ja keskkonnakaitset. Euroopa Parlamendi soovitusena, mille kohaselt komisjon ja partnerriikide valitsused peaksid tihedamalt konsulteerima kohalike omavalitsuste ja kodanikuühiskonna esindajatega, loodi 2009. aasta novembris idapartnerluse kodanikuühiskonna foorum.

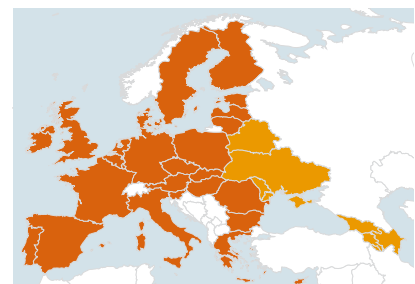
Euroopa Parlament kutsus⁽¹⁷⁾ juba 2009. aasta veebruaris üles kiirendama vabakaubanduspiirkonna loomist Armeenia, Aserbaidžani, Gruusia, Moldova ja Ukrainaga ning edendama koostööd Türgi ja Venemaaga. Euroopa Parlament väljendas ka toetust idapoolseid naaberriike hõlmavale assambleele („Euro-Nest“), mis ühendaks idapartnerluses osalevaid riike.

Lõuna naabruskonnas tehti 2009. aastal edusamme Vahemere Liidu raames, keskendudes vaatamata keerulisele poliitilisele keskkonnale poliitilistele kontaktidele ja konkreetsetele abiprojektidele.

PRAGMAATILINE KOOSTÖÖ

„Idapartnerlus ei peaks kaasa aitama blokkide taastekkele või mõjusfääride üle võitlemisele. Idapartnerlus peaks olema mitte formaalne, vaid pragmaatiline võrdsete partnerite vaheline koostöö kaubandus- ja energiapoolsete valdkonnas, koostöö peaks hõlmama ka demokraatia põhimõtete ja parema valitsemistava tugevdamist.“ Tšehhi peaminister ja Euroopa Ülemkogu eesistuja Mirek Topolánek idapartnerluse väljakuulutamisel.

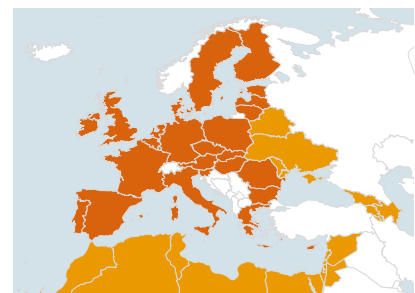
IDAPARTNERLUS

■ Armeenia, Aserbaidžaan, Gruusia, Moldova, Ukraina ja Valgevene

Allikas: Euroopa Komisjon.

EUROOPA NAABRUSPOLIITIKA

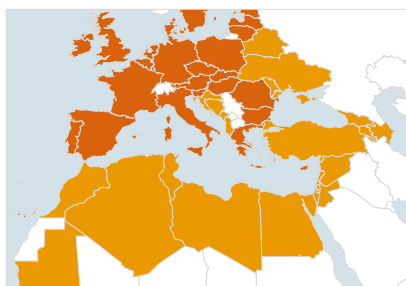
■ Alžeeria, Armeenia, Aserbaidžaan, Egiptus, Gruusia, Iisrael, Jordania, Liibanon, Liibüa, Maroko, Moldova, Palestiina okupeeritud ala, Süüria, Tuneesia, Ukraina ja Valgevene

Allikas: Euroopa Komisjon.

IDAPOOLSETE NAABRITE INTEGREERIMINE

„Hiljutine Venemaa ja Ukraina vaheline gaasikriis ning eelmisel suvel aset leidnud konflikt Gruusias kinnitasid vajadust teha Euroopas stabiilsuse, julgeoleku ja heaolu edendamiseks senisest rohkem. Euroopa Parlament peab poliitiliselt, majanduslikult ja strateegiliselt väga oluliseks parandada osana idapartnerluse projektist Euroopa Liidu suhteid Armeenias, Aserbaidžaanis, Valgevenes, Gruusias, Moldovas ja Ukrainas.“ Hans-Gert Pötering, Euroopa Parlamendi president, idapartnerluse väljakuulutamisel.

VAHEMERE LIIT

■ Albaania, Alžeeria, Bosnia ja Hertsegoviina, Egiptus, Horvaatia, Iisrael, Jordaania, Liibanon, Liibüa, Maroko, Mauritania, Monaco, Montenegro, Palestiina okupeeritud ala, Süüria, Tuneesia ja Türgi

Allikas: Euroopa Komisjon.

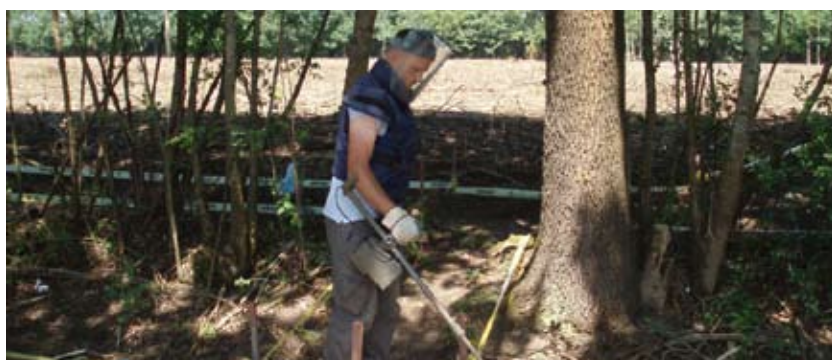
RAHU JA JULGEOLEKU PÕHIMÕTETE LEVITAMINE

ELi ja ülejäänud maailma vaheliste suhete arenedes on ELi välissuhete alusena üha rohkem esile tõusnud tema põhiväärtused. ELi poliitika kõik aspektid toetuvad veendumusele, et stabiilsus, julgeolek, demokraatia, inimõiguste austamine ja kõrge elatustase on õigustatud eesmärgid kogu maailmas. Seetõttu on EL aidanud tugevdada demokraatiasid ja õigusriiki järelevalve- ja tsiviilmissioonide kaudu. ELi tugevale kodanikuühiskonna sekkumisele lisandub ka rahuvalvajate lähetamine maailma pingekolletesse.

TSIVIIL- JA SÕJALISED MISSIOONID

Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika tähistas 2009. aastal⁽¹⁸⁾ oma kümnendat aastapäeva. Viimase kümne aasta jooksul on Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika aidanud erinevais paigus kolmes maailmajaos kaasa stabiilsuse saavutamisele kokku 22 tsiviil- ja sõjalise missiooni kaudu. EL ei püüdle ainult konfliktide lõpetamise poole, vaid soovib lahendada ka nende algpõhjused, kasutades selleks erinevaid poliitikaid, ühendades omavahel rahuvalvamise ning arendustegevuse ja riigi ülesehitamise.

2009. aastal saatis EL missioone Euroopasse, Aafrikasse ja Aasiasse. Lisaks EULEXile Kosovos oli EL Lääne-Balkanil tegev Bosnias ja Hertsegoviinas 2000mehelise EUFOR Althea missiooniga (mis maikuisse Euroopa Ülemkogu hinnangul aitas vaatamata ärevale poliitilisele olukorrale säilitada stabiilset julgeolekuolukorda) ning ELi politseimissiooniga, mis aitas riigi juurdlusasutusel teha edusamme organiseeritud kuritegevuse ohjeldamisel ning edendas politsei ja prokuratuuri vahelist tõhusat koostööd. 350-liikmeline ELi järelevalvemissioon Gruusias aitas kaasa julgeoleku ja stabiilsuse tekkele Lõuna-Kaukaasias, mis omakorda vähendas relvastatud konflikti tekkimise ohtu. Missiooni kohalolek on võimaldanud enamusel 2008. aasta konflikti tõttu riigi sees ümberasustatud isikutel naasta oma kodudesse või küladesse. Gruusia on nimetanud kõnealuse meetme panust rahu tagamise hindamatuks.

© Euroopa Liit

Bosnias ja Hertsegoviinas tegutseva 2000mehelise operatsiooniüksuse EUFOR Althea üks ülesandeid on miinitõrje.

ELI RAHVUSVAHELISED JULGEOLEKU- JA KAITSEALGATUSED

Ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika raames 2009. aastal teostatud missioonid ja operatsioonid

Allikas: Euroopa Liidu Nõukogu.

Märtsikuus lõppes Kesk-Aafrika Vabariigis ja Tšaadis missioon EUFOR Chad/Central African Republic ning teatpulk anti üle ÜRO Minurcat-missioonile. EUFOR oli missiooni käigus toetanud humanitaarabitöötajate tegevust, kaitsnud naabruses asuva Därfuri kriisist mõjutatud põgenikke ja ümberasustatud isikuid ning ÜRO töötajaid. Liikmesriigid on piirkonnas toimuvaga jätkuvalt seotud, kuna 3700st EUFORi vägedes teeninud Euroopa riikide sõdurist 2000 kuuluvad praegu Minurcati koosseisu. EL on Tšaadis, Kesk-Aafrika Vabariigis ja Sudaanis endiselt aktiivne ka poliitilisel ja diplomaatilisel tasandil. Samuti ollakse suurimaid humanitaarabi andjaid ja arendusmeetmete teostajaid.

Operatsiooniga EUNAVFOR Atalanta India ookeanis veeti rohkem kui 280 000 tonni ÜRO toidusaadetisi Somaaliasse. Operatsiooni käigus teistele haavatavatele laevadele Adeni lahes ja Somaalia rannikul osutatav kaitse on aidanud piirkonnas piraate eemale peletada.

EUSEC RD Congo missiooni raames osutati Kongo Demokraatlikus Vabariigis abi Kongo armee restruktureerimisele ja reformimisele. Liikmesriikide ja komisjoni vahendite abil osales EUSEC RD Congo missioon projektides, mis käsitlesid võrdõiguslikkust, inimõigusi, tervishoidu ja infrastruktuuri. Politseimissiooni EUPOL RD Congo raames jätkati politseireformi ja kohtusüsteemiga sidemete loomisega seotud jõupingutuste toetamist. EU SSR Guinea-Bissau missiooni raames aidati kohalikke ametiasutusi sõjaväe-, politsei- ja kohtureformi teostamisel.

ELi politseimissiooni raames Palestiina aladel (EUPOL COPPS) toetati Palestiina tsiviilpolitsei töökorraldust, teostati Palestiina omavalitsuse kriminaalkohtusüsteemi hindamine ning käivitati kohtusüsteemi tugiprogramm. ELi piirihaldamise abimissioon Rafah' piiriületuspunktis (EUBAM Rafah) säilitas oma võime lühikese etteteatamisaja järel end ümber paigutada, kohe kui poliitilised tingimused seda lubavad.

EUROOPA VÕITLUB PIRAATLUSE VASTU

„Meil tuleb India ookeanis ja Somaalia ranniku lähistel piraatluse vastu võidelda ning ma mõistan piraatlusega tegeleda hukka. Me peame toetama Somaalia ametiasutusi, et taastada kõnealus riigis stabiilsus ja rahu.“ Euroopa Parlamendi president Jerzy Buzek, oktoober.

© Euroopa Liit

Operatsioon EUNAVFOR Atalanta India ookeanis aitas tõkestada piraatlust ja selle käigus eskorditi Somaaliasse rohkem kui 280 000 tonni ÜRO toiduabi.

Javier Solana oli aastatel 1999–2009 ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja.

Euroopa Liidu integreeritud õigusriigimissiooni raames Iraagis (EUJUST LEX) aidati kaasa õigusriigi tugevdamisele ning inimõiguste edendamisele kõrgemate politseiametnike, prokuröride, kohtunike ja karistusametnike töötajate koolitamise kaudu. ELi politseimissioon Afganistanis (EUPOL Afghanistan) on võtnud juhtrolli Afganistani siseministeeriumi korrupsioonivastase strateegia, jälitusteabel põhineva politseitöö ja kriminaaljuurdluste toetamisel. Missiooni raames on toetatud kontaktide loomist politsei ja prokuröride vahel, õigusaktide koostamist ning juhendati kõrgemaid kohtuametnikke. Koolitajate koolitamise programmi raames kavatakse 2010. aasta parlamendivalimisteks koolitada 35 000 politseiametnikku.

ELi tegutsemisvõime suurenes aasta jooksul jätkuvalt. Komisjon kiitis aprillis heaks ELi stabiliseerimisvahendi 225 miljoni euro suuruse eelarve aastateks 2009–2011, milles on prioriteetsena esile tõstetud toetus ELi strateegiale massihävitusrelvade leviku vastu, rahu tagamiseks ja võitlemiseks piirkonnaülestes ohtudega, mis on sageli seotud terrorismi, organiseeritud kuritegevuse ning uimastite, inimeste ja relvadega kaubitsemisega. Terrorismivastase võitluse suutlikkust Saheli piirkonnas ning Pakistanis/Afganistanis parandati samaaegselt piirkonnas tõhusamat ELi tegevust käsitleva kava vastuvõtmisega. Stabiliseerimisvahendist eraldatud vahenditega võeti ka meetmeid Ladina-Ameerikast ja Kariibi mere piirkonnast Lääne-Aafrikasse ja seal ELi suunduva kokaiini liikumistee katkestamiseks.

1. detsembril võttis Catherine Ashton vastu liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja laiahaardelisema rolli, mille juurde kuulub komisjoni asepresidendi ametikoht.

Aafrikas eraldas EL 1 miljardi eurot rahu ja turvalisuse tagamiseks. See võimaldas komplekteerida Aafrika reservväed ning kõnealuselt summast toetati ka treeningkeskusi. EL rahastas Aafrika juhitud rahutagamisoperatsioone ning tegi koostööd väike- ja kergrelvade kontrolli valdkonnas. Mandri, piirkondlikul ja riiklikul tasandil tõhustati poliitilist dialoogi.

Aasta jooksul tõhustati ka ELi enda julgeoleku- ja kaitseuutlikkust⁽¹⁹⁾. Poliitika- ja julgeolekukomitee kiitis heaks tsiviilvõimekuse parandamise kava ning töötas selle jaoks välja vajalikud vahendid. Liikmesriigid tegid edusamme sõjalise võimekuse arendamisel, Euroopa Kaitseagentuur ja Euroopa Liidu sõjaline komitee tegelesid esimese 12plaanilise võimekuse arengukavaga. Kaitseagentuur edendas koostööd peamiste ELi võimete alaste puudujääkide kõrvaldamiseks. Kõnealusteks peamisteks puudujääkideks on helikopterite kättesaadavus, õhutransport, satelliitside ja mereseire. **EL alustas ka koos Euroopa Komisjoniga ettevalmistusi raamistiku loomiseks, mille abil oleks võimalik saavutada maksimaalne sünergia kaitse ja tsiviilvaldkonna julgeolekuga seotud uurimistegevuste vahel.**

DEMOKRAATIA JA INIMÕIGUSTE TOETAMINE

Euroopa julgeolekustrateegia kohaselt on „meie julgeoleku parimaks kaitseks maailm, mis koosneb hästijuhitud demokraatlikest riikidest“. EL toetas 2009. aastal demokraatlikke reforme ja õigusriigi põhimõtet ELi mittekuuluvates riikides mitmete meetmete abil, mis hõlmasid nii poliitilist dialoogi ja diplomaatilisi algutusi kui ka finants- ja tehnilist koostööd. Tšehhi ja Rootsi eesistumise ajal 2009. aastal algatati protsess, mille käigus suurendatakse demokraatia ülesehitamise ELi meetmete tõhusust.

Täiendavalt ühtlustati viisi, kuidas EL edendab oma abiprogrammide raames demokraatiat ja inimõigusi. **Tuge osutati partnerriikidele valimiste korraldamiseks, nende parlamentidele ning inimõigustega tegelevatele institutsioonidele ja meediale. EL sekkus ka demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahendi kaudu, toetades rühmitusi ja üksikisikuid, kellel oli probleeme põhivabaduste järgimisega.**

© BELGA / AFP / Seyllou

Naine Guinea-Bissau presidendivalimistel oma häält andmas – Guinea-Bissau on üks riike, kuhu EL saatis valimistele vaatlejaid.

Aasta jooksul võetud erimeetmed hõlmasid pikaajalise valimiste vaatlusmissiooni saatmist kaheksasse riiki: Afganistani, Boliiviasse (kaks korda), Ecuadori, El Salvadori, Guinea-Bissausse, Liibanoni, Malawisse ja Mosambiiki. Kõnealuste missioonide raames hinnatakse rahvusvaheliste standardite alusel valimisprotsessi tugevusi ja nõrkusi ning esitatakse soovitusel, mida võib kasutada dialoogikanalina suhtluses partnerriikide valitsustega ning mis aitavad teha otsuseid edasise abi kohta.

Kõige kõrgemasemelisem valimiste vaatlusmissioon saadeti Afganistani, et vaadelda esimesi Afganistani valitsuse korraldatud valimisi pärast Talibani režiimi langemist. ELi eksperdid saabusid juulis, et kooskõlastada valimisprotsessi hindamist. Nendega ühinesid teised vaatlejad, kes vaatlesid valimiskampaania perioodi, eelvalimiste ettevalmistamist ja hääletamist, häätelugemist ja tulemuste tabelisse kandmist. Valimispäeval osales kokku umbes 100 ELi vaatlejat. Nõukogu eesistuja avalduses tunnustati kohalike ja rahvusvaheliste vaatlejate panust valimisprotsessi, sealhulgas tunnustati valimiste ELi vaatlusmissiooni jõupingutusi. Kuid EL lõpetas missiooni pärast seda, kui valimiste teise vooru läbiviimine peatati. Nõukogu eesistuja rõhutas vajadust valimissüsteem läbi vaadata ja parandada selle toimimist.

Samal ajal jälgib EL tähelepanelikult ja häälekalt inimõiguste ja demokraatia küsimuste arengut kogu maailmas. Juulis tervitas EL surmanuhtluse ametlikku kaotamist Togos ning taunis Iraanis, Jaapanis, Tais, Hiinas ja USAs aset leidnud hukkamisi. EL kutsus üles Myanmaris võime vabastama Aung San Suu Kyid ja teisi poliitvange. EL väljendas muret protestide mahasurumise pärast Hiinas ja demonstratsioonide laialiajamise pärast Valgevenes. Samuti juhtis EL tähelepanu vägivallale Guineas ja Nigeerias, demokraatia ees seisvatele probleemidele Nigeris ja Hondurases ning vägivalla toimepanijate karistamatusele Kenyas.

Venemaaga seoses mõistis EL hukka prominentse inimõigustlase Natalja Estemirova mõrvamise (juulis leiti ta mõrvatuna Inguššias) ning EL kutsus Vene ametiasutusi üles mõrva kiiresti ja põhjalikult uurima ja tooma kurjategijaid kohtu ette. Euroopa Parlament andis iga-aastase Sahharovi mõttevabaduse auhinna Venemaa kodanikuõiguste kaitse organisatsioonile Memorial ning kõigile teistele inimõiguste kaitsjatele Venemaal. Novembris toimus Venemaaga inimõigustealaste konsultatsioonide kümnes voor.

© AFP / Natalja Kolesnikova

Vene inimõiguste kaitsja Ljudmilla Aleksejeva esinemas pressikonverentsil oktoobrikuus Moskvast. Aleksejeva oli mõrvatud inimõigustlase Natalja Estemirova kolleeg; viimase mälestuseks andis Euroopa Parlament iga-aastase Sahharovi auhinna inimõiguste organisatsioonile Memorial.

Euroopa Parlament võttis vastu kolm inimõiguste resolutsiooni⁽²⁰⁾, millest esimesega kutsuti Hiina valitsust üles koheselt ja tingimusteta välja kuulutama moratooriumi surmanuhtlusele, teisega president Ortegat järgima Nicaragua põhiseadust ning kolmandaga Laose ja Vietnami valitsusi vabastama kõik inimõiguste kaitsjad, poliit- ja meelsusvangid.

Aasta jooksul lisas EL oma pühendunud inimõiguste alaste dialoogide ja konsultatsioonide partnerite hulka veel ühe riigi, Indoneesia, ning pidas dialoogide esimese vooru Argentina, Brasiilia, Colombia ja Tšiiliga. Kokku peab EL kõnealuseid dialooge peaaegu 40 riigiga. ELil on nüüd olemas inimõiguste suunised, suunised lapse õiguste kohta ning laste osalemist relvakonfliktides käsitlevad suunised. Kõnealuste suuniste raames tegeleti ka riigipõhiste strateegiatega, millele lisandusid demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahendi kohased projektid.

Edusamme tehti naiste vastu suunatud vägivalda ja diskrimineerimist käsitlevate ELi suuniste elluviimisel. Samuti vaatasid Euroopa Komisjoni või liikmesriikide delegatsioonid läbi naiste olukorra peaaegu 100s ELi mittekuulvas riigis, mille järel tehti mitu ettepanekut võimalike koostööde ELi meetmete kohta. EL tegi laste õiguste valdkonnas tihedat koostööd ka teiste organisatsioonidega. **Olulisemateks** üritusteks olid juunis korraldatud laste tööd käsitletud Euroopa laste foorum ja juulis toimunud laste vastu suunatud vägivalda käsitletud ELi ja valitsusväliste organisatsioonide inimõigustefoorum.

Teadvustades oma rahulolematust edusammude vähesuse üle Lähis-Ida rahu-protsessis, kutsus Euroopa Liit detsembris taasalustama läbirääkimisi, mille eesmärgiks on kahe riigi kooseksisteerimisel põhinev lahendus, ning kinnitas, et tunnustab enne 1967. aastat kehtinud piiridesse tehtud muudatusi ainult juhul, kui nendega on nõus mõlemad osapooled ⁽²¹⁾.

HUMANITAARABI

Tegemist on ELi ühe konkreetsema ja positiivsema poliitikaga. Selle abil päästetakse igal aastal otseselt miljoneid inimelusid ning sellel on ka suur ELi kodanike toetus. EL on pikki aastaid olnud maailma suurimaid humanitaarabi andjaid, vahendid selleks on tulnud komisjonilt ja liikmesriikidelt.

RAHASTAMINE JA MEHHAANISMID

2009. aastal andis EL abi kümnetele miljonitele inimestele enam kui 70 riigis, abiks kuluv eelarve oli rohkem kui 900 miljonit eurot. **Kooskõlas ELi väärtushinnangutega**, milleks on solidaarsus, inimväärikuse austamine, võrdõiguslikkus ja tolerantsus, jaotatakse abi neutraalsel, erapooletul ja sõltumatul viisil ning seda eraldatakse ainult vastavalt looduskatastroofide või konfliktide ohvrite vajadustele. Abi jaotatakse rohkem kui 200 koostööpartneri vahendusel, kelle hulka kuuluvad ÜRO spetsialiseeritud asutused, Punane Rist / Punane Poolkuu ja mitmed valitsusvälised organisatsioonid.

Lisaks loodusõnnetuste sagenemisele on ka mitmed inimeste põhjustatud kriisid muutunud äärmiselt keerukateks ning nendest tekivad ilmsed humanitaarprobleemid, näiteks Därfüri piirkonnas. 2009. aastal rahastas komisjon Sudaanis humanitaarprogrammi 110 miljoni euro ulatuses. Ning kui aprillis ja mais sai Pakistanis asuv Swati org konflikti tandriks ning sajad tuhanded tsiviilisikud pidid sealt lahkuma, suurendas komisjon Pakistanile ette nähtud erakorralist humanitaarabifondi 7 miljonilt eurolt 72 miljonile eurole, et aidata kõige haavatavamaid elanikkonnakihte.

AAFRIKA TOETAMINE

Komisjon eraldas märtsis peaaegu 250 miljonit eurot humanitaarabi andmiseks riskirühmadele 12 Aafrika riigis, sealhulgas Sudaanis, Kongo Demokraatlikus Vabariigis, Tšaadis, Burundis, põgenikele Tansaania, Saheli piirkonnas, Ugandas, Zimbabwes ja Kenyas, kes olid langenud põua, üleujutuste, konfliktide, epideemiate, pideva toidupuuduse ja vaesuse ohvriks.

KIIRE KATASTROOFIABI

Komisjon reageeris kiiresti Aasia – Vaikse ookeani piirkonda septembri lõpus tabanud mitmete looduskatastroofidele (taifuunid, tsunami ja maavärin). Komisjon eraldas kohesteks abimeetmeteks kiiresti 7,15 miljonit eurot.

KATASTROOFIDE VASTU VÕITLEMINE

Veebruaris võttis komisjon vastu arengumaades katastroofiohu vähendamise toetamist käsitleva strateegia,⁽²²⁾ milles keskenduti looduskatastroofide mõju vähendamisele kõrge riskitasemega riikides. ELi tegevuse aluseks on põhimõte, et ennetus on parem kui tagajärgede likvideerimine, seetõttu kutsub ta üles investeerima riskide vähendamisse enne seda kui katastroofid toimuvad, see on tõhusam kui hiljem humanitaarabi anda.

Arengumaadega poliitilise dialoogi pidamisel integreerib EL katastroofiriski vähendamise poliitikasse ja meetmetesse ning töötab välja piirkondlikud kavad, sealhulgas teadlikkuse tõstmise kampaaniad. Kariibi mere piirkonna teravaid vajadusi arvestades arutasid Euroopa Komisjon ja Kariibi mere piirkonna esindajad mais esimese järelmeetmena katastroofide ohjamist ja tsiviilkaitset käsitleva piirkondliku koostööplatvormi loomist.

© Euroopa Liit / Maria Olsen

Aastal 2009 andis EL abi kümnetele miljonitele looduskatastroofide ja konfliktide ohvritele. Pildil humanitaarabitöötajad Filipiinidel pärast taifuuni Ketsana laastamistööd.

SÕJAD, PÕGENIKUD JA UNUSTATUD KRIISID

Komisjon jätkas abi andmist selliste unustatud humanitaarkriiside ohvritele, mis kahjustavad kõige haavatavamaid ühiskonnakihte (näiteks Colombia sisekonflikt), eelkõige naisi, lapsi ja rahvusvähemusi, mistõttu peavad nad sageli oma kodudest põgenema.

Euroopa Parlamendi saadikute delegatsioon juhtis tähelepanu humanitaarolukorrale Gazas pärast seal jaanuaris toimunud lahinguid. Nad olid ainuke Euroopa esindus, kes kõnealus piirkonda konflikti ajal külastas ning nägi oma silmaga ühiskondlikele hoonetele osaks saanud purustusi, igapäevaste teenuste katkemist ja tekkinud humanitaarkriisi.

ARENGUKOOSTÖÖ

EL kasutab vaesuse vastases võitluses ning majandusarengu ja demokraatia edendamisel oma rahvusvahelist mõjuvõimu ja nn pehmet jõudu. ELi on saanud viimase kümnendi jooksul peamisi arenguabi andjaid, alates 2001. aastast on abisummad suurenenud 90% võrra ning moodustavad praegu peaaegu 60% kogu maailmas antavast abist. ELi roll on veelgi olulisem nüüd, kus majanduskriis suurendab paljude riikide haavatavust. EL tõhustas 2009. aastal jõupingutusi rahvusvahelise koostöö loomiseks sellistes üleilmsetes küsimustes nagu kliima ja energeetika, kaubanduse liberaliseerimine ja aastatuhande arengueesmärkide saavutamine⁽²³⁾. Oma ulatusliku tehnilise ja finantsabi kasutamisel on Euroopa Komisjon esikohale seadnud tundliku, kuid väga olulise küsimuse, milleks on demokraatliku valitsustava edendamine.

POLIITIKAVALDKONDADE SIDUSUS ARENGUGA

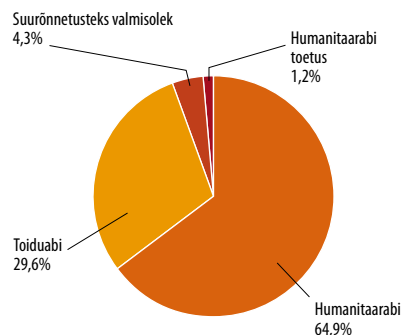
Arengupoliitika ei hõlma ainult puhta veega varustamist ja teedehitust, kuigi ka need on olulised valdkonnad. Arengupoliitika eesmärk on aidata arengumaades vähendada vaesust jätkusuutliku arengu, demokraatia, rahu ja julgeoleku abil, lõplik eesmärk on vaesuse kaotamine. Euroopa Liit rakendab kõnealuse protsessi suunamiseks ka kaubavahetust, avades oma turge arengumaadest pärit kaupadele ning kutsudes selliseid riike üles omavahel rohkem kauplema. Euroopa Parlament rõhutas arengukoostöö ja valitsustava vahelist seost, kui kutsus komisjoni üles suunama eelarvetoetusi valitsustele, kes kasutasid seda läbipaistvalt ja vastutustundlikult.

Pühendumus poliitikavaldkondade sidususele sisaldub Euroopa arengukonsensus, mis peegeldab Euroopa Komisjoni ja liikmesriikide tahet teha koostööd ühiste väärtuste, eesmärkide ja põhimõtete nimel, millega kõrvaldada vaesus ning luua stabiilsem ja õiglasem maailm. Sidusus on oluline, kuna teistel poliitikavaldkondadel peale abi andmise, näiteks kaubandus-, transpordi-, energeetika-, keskkonna-, kliimamuutuse-, julgeoleku-, põllumajandus- või kalanduspoliitikal, on oluline roll arengumaade toetamisel, et neil oleks võimalik täita aastatuhande arengueesmärgid. Septembris juhiti komisjoni korrapäraselt aruandes⁽²⁴⁾ tähelepanu sellele, kui tõhusalt kõnealust poliitikavaldkondade sidusust järgitakse teaduspoliitikas (eelkõige tervishoiu ja toiduga kindlustatuse valdkonnas), keskkonnapoliitikas (ebaseadusliku metsaraie vastu võitlemiseks impordib EL partnerriikidest ainult sertifitseeritud puitu) ja energeetikapoliitikas (arengumaad võivad kasu saada biokütuste ELi eksportimisest ning importijad peavad täitma selgeid keskkonnavalaseid kriteeriume).

ELi arengupoliitika tuumikuks on aastatuhande arengueesmärgid, mis ulatuvad vaesuse vähendamisest ja HIV/AIDSi leviku peatamisest alghariduse tagamiseni kõigile. EL on palunud liikmesriikide valitsustel kehtestada finantsraamistik arengupoliitika rahastamiseks, et näidata selliselt oma tahet täita aastatuhande eesmärgid, mille täitmise tähtaeg on 2015. aasta. Eesmärkide täitmisel esineb probleeme sellistes valdkondades nagu laste ja emade suremus ning inimeste varustamine puhta joogiveega.

MILLIST HUMANITAARABI ANNAB EL?

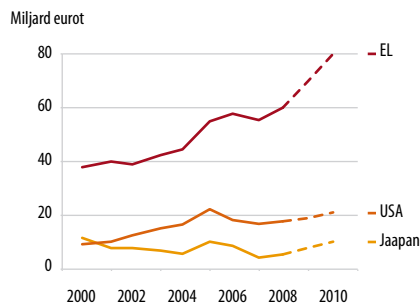
ELi korralise humanitaarabielarve (777 miljonit eurot) jagunemine 2009. aastal

Allikas: Euroopa Komisjon.

KES ANNAVAD ARENGUABI?

Peamised ametliku arenguabi andjad; 2009 ja 2010 – prognoosid

Allikas: Euroopa Komisjon, OECD arenguabikomitee.

UUED PÕLLUKULTUURID ANNAVAD UUT LOOTUST

ELi arenguabi hiljutiste edulugude hulka kuulub Vaikse ookeani saarte tsüklonites hävinenud juurviljasaagi täiendamine. Atollisaartel, mida mõjutab kliimamuutus, võeti kasutusele maguskartulisort, mis talub soolast vett ja kuumust. Lisaks sellele anti sagedasti tulvade ohvriks langevatele riikidele vett taluvaid seemneid. Muude programmide raames toetati kohalikke kogukondi laguunide ja riffide kalavarude jätkusuutlikkust suurendades. Kohalike kogukondade eluolu ja toiduainetega kindlustatus sõltub kõnealustest kalavarudest.

EL on parandanud abi tõhusust eelarvetoetuse suurendamise kaudu abisaajatele riikidele, mis muudab abiandmise prognoositavamaks. Samuti kooskõlastatakse senisest rohkem abiandjate tegevust. Poliitikavaldkondade sidususe puhul võetakse arvesse ka ELi poliitikate mõju arengule ja soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamisele, keskkonnale ning laste õigustele. Mais suunati 164 miljonit eurot lisavahendeid arengumaade jõupingutustele kliimamuutusega kohanemise toetamisele.

ELi jõupingutused poliitikavaldkondade sidususe edendamiseks jätkuvad. Komisjoni septembrikuises aruandes märgiti, et kuigi abil on arengumaade jõupingutuste toetamisel oluline roll, jääb sellest üksinda väheks, seda eelkõige üleilmse majandus- ja finantskriisi järgses olukorras. Aruandes kutsuti üles suunama rohkem tähelepanu sellele, kuidas muudes valdkondades ELi enda tehtud valikud mõjutavad positiivselt arengukoostööd, ning rakendama tõhusamalt peale ametliku abi ka teiste finantsvoogude arengupotentsiaali. Oktoobris Euroopa arengupäevade⁽²⁵⁾ raames avaldatud uurimuses märgiti, et Euroopa Liidu lähenemisviisi arenguabile võib aastas kasu tuua 3–6 miljardit eurot.

AKV MÕÕDE

Komisjon kutsus 2009. aastal partnereid Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikidest üles tegema ulatuslikumat piirkondlikku koostööd ja suurendama majanduslikku integratsiooni, et edendada majanduskasvu, kaubandust ja arengut. Riikide rühmadega peeti läbirääkimisi majanduspartnerluslepingute küsimuses, riigid said täiendavat abi Euroopa Arengufondi piirkondlikust komponendist, Aafrika rahutagamisrahastust ja ülemaailmsest AIDSi, tuberkuloosi ja malaaria vastu võitlemise fondist. EL alustas Aafrika partneritega ambitsioonika ühise arengustrategia koostamist ning tõhustas üleilmseid küsimusi käsitlevat dialoogi. Arvestades Hiina senisest suuremat aktiivsust Aafrikas, tegi komisjon ettepaneku alustada kolmepoolset ELi, Hiina ja Aafrika koostööd, et leida ühistele probleemidele ühised lahendused.

ELi poliitika- ja julgeolekukomitee 27 saadikut kohtusid oktoobris oma Aafrika Liidu ametivendadega Addis Abebas, et arutada probleeme, mis hõlmasid põhiseadusevastaseid valitsusvahetusi, valimistega seotud vägivalda ning konflikte Somaalias ja Sudaanis. Aasta jooksul jätkas EL Aafrika Liidu strateegilise planeerimise ja juhtimise üksuse toetamist. Vastav programm hõlmas 4,7 miljonit eurot personali- ja tegevuskulude katmiseks, lisaks sellele lähetas EL neli sõjalist planeerijat ja politseinõunikku. Juulis anti lisahoogu teaduslikule koostööle, kui ELi teadusuuringute raamprogrammi kaudu avaldati Aafrikat hõlmavad teadustöö konkursikutsed. Tegemist on esimese täielikult Aafrikale pühendatud teadustööalgatusega, mis keskendus tervishoiule, keskkonnale, toiduainetele, põllumajandusele, kalandusele ja biotehnoloogiale. Aafrika Liidu ja Euroopa Liidu inimõiguste alase dialoogi viies edukas voor näitas, et dialoogist on saanud inimõiguste alase koostöö väärtuslik osa, mille tulemusena jõuti konkreetsete ühiste järelduste ja soovituseni ning võeti siduvaid kohustusi.

Märtsis kirjutati alla komisjoni ning Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna riikide rühma vahelisele lepingule, mille väärtus oli kokku 2,7 miljardit eurot. Lepingu raames saab 77 riiki abi erinevates valdkondades, mis hõlmavad ka tervishoidu, veemajandust, kliimamuutusega võitlemist ning rahutagamist. Komisjon reserveeris haavatavate riikide jaoks mõeldud uue FLEX-mehhanismi tarbeks 500 miljonit eurot, mis makstakse välja ajavahemikus 2009–2010. Mehhanismi abil aidatakse kõige enam mõjutatud riikidel reageerida üleilmsele kriisile ja selle sotsiaalsetele tagajärgedele. Komisjon tegi ka täiendava 200 miljoni euro suuruse sisse makse ELi-Aafrika infrastruktuuri sihtfondi. Komisjon võttis 2008. aasta novembris vastu AKV riikide sisese 2009. aasta tegevuskava, mis hõlmas 13 meedet kogueelarvega 800 miljonit eurot, sealhulgas täiendavaid vahendeid AKV-ELi vee- ja energiarahastule.

Aafrika – Euroopa Liidu ühise strateegia raames tehti aasta jooksul edusamme konfliktide ennetamist, kriisiohjamist ja põhiseaduse vastastele valitsusvahetustele kooskõlastatud reageerimist käsitleva poliitilise dialoogi raames. Toetati ka Euroopa Parlamendi ja üleaafrikalise parlamendi vahelist koostööd ja osalemist meetmetes. Septembris Kenyas toimunud kolmandal ELi ja Aafrika äriforumil jõuti üksmeelele, et Aafrika peab oma poliitikaeesmärgid suunama vaesuse vähendamisele palju dünaamilisemale eesmärgile ehk heaolu suurendamisele. Laialdane üksmeel valitses seoses vajadusega edendada suuremat piirkondlikku integratsiooni, suurendada investeringuid ja parandada infrastruktuuri. Juunis toimus konstruktiivne ELi ja Zimbabwe troika kohtumine, mille eesmärk oli Zimbabwe ja ELi vahel koostöö taastamine ja tugevdamine.

EL kohandas oma abimeetmeid vastavalt abisaajariigis valitsevatele asjaoludele. See hõlmas ka piirangute kehtestamist partneritele, kes ei täida ELi ees võetud kohustusi. Näiteks septembris pikendas nõukogu kuu kuu võrra arenguabi andmise peatamist Fidži saartele⁽²⁶⁾. Vastav otsus oli tehtud pärast 2006. aastal toimunud riigipööret. EL peab oma sammu stiimuliks Fidži valitsusele naasta demokraatia teele ning järgida taas inimõigusi ja õigusriigi põhimõtteid. Kõnealused meetmed ei mõjuta siiski humanitaarabi ja otsest toetust kodanikuühiskonnale. Komisjon esitas mais ettepaneku sarnaste meetmete kehtestamise kohta ka Madagaskari suhtes⁽²⁷⁾.

PUHAS ENERGIA JA JOOGIVESI

Energia kättesaadavus on paranenud maapiirkondades ja linnade äärealadel AKV-ELi energiarahastu abil, 2009. aastal eraldati selleks veel 200 miljonit eurot. Selle tulemusena jõuab mõistliku hinnaga ja jätkusuutlik energiarahastus vaesteni ning peatatud on tavapäraest kütustest tulenev keskkonnaseisundi halvenemine ja reostus. Lisaks sellele eraldati 200 miljonit eurot ka AKV-ELi veerahastule, et võimaldada jätkusuutlikku juurdepääsu puhtale joogiveele ja elementaarsele kanalisatsioonile. 200 miljonit eurot suunati ka ELi-Aafrika infrastruktuuri sihtfondi, et edendada majandusarengut ja kaubandust transpordi piirkondliku integratsiooni kaudu.

TOIDUAINETE RAHASTAMISVAHEND

Märtsis⁽²⁸⁾ jõustunud 1 miljardi euro suurune toiduainete rahastamisvahend oli ELi otsene vastus toiduainete hindade üleilmsele kriisile. Sadu miljoneid inimesi ähvardab äärmine vaesus ja alatoitumus, mida põhjustab toiduainete hindade volatiilsus ning finantskriis, maailma rahvaarvu kasv, võitlus maa pärast, kliimamuutus ja keskkonnaseisundi halvenemine. Ajavahemikus 2009–2011 toetatakse kõnealusest uuest rahastamisvahendist 50 arengumaad ning ületatakse hädaabi ja pikemaajalise koostöö vahele jääv lõhe.

Esimeseks rahastamisotsuseks kõnealuse vahendi raames oli komisjonis märtsis heaks kiidetud 314 miljoni euro suurune pakett, millega toetatakse põllumajandust ja parandatakse toiduainetega kindlustatust 23 arengumaal üle kogu maailma. Teine rahastamisotsus (394 miljoni eurot) kiideti heaks aprillis ning see hõlmas programme ja projekte 194 miljoni euro väärtuses 23 muus riigis ning 200 miljoni euro suurust konkursikutset riiklikele kostööagentuuridele ja valitsusvälistele organisatsioonidele meetmete kohta 35 riigis.

Uue rahastamisvahendiga julgustatakse põllumajandussektorit tootma ning selle eesmärk on tugevdada põllumajanduse suutlikkust ja haldamist. Rahastamisvahendiga parandati väetiste ja seemnete kättesaadavust kohapeal ning mikrokrediidi, investeeringute, seadmete, infrastruktuuri ja laorumide kättesaadavust. Rahastamisvahendi raames osutatakse ka kutseõpet elukutselistele põllumajandustootjatele.

Euroopa Parlament kutsus jaanuaris üles võtma „viivitamatuid ja järjepidevaid meetmeid“, et tagada üleilmne toiduainetega kindlustatus⁽²⁹⁾. Parlamendi arvates tuleks 1 miljardile eurole, mida EL on otsustanud arengumaadele anda, lisada värskeid investeeringuid põllumajandusse ning ta kutsus üles looma mehhanisme, mis tagaksid piisavate üleilmsete toiduvarude olemasolu. Lisaks ELi toiduainete rahastamisvahendile kiitis komisjon mais heaks toiduainetega kindlustamise temaatilise programmi rakendamist käsitleva 2009. aasta tegevuskava, millega eraldatakse 217 miljonit eurot.

MAJANDUSPARTNERLUS – KAUBANDUS- JA ARENGUPOLIITIKA ALUSTALA

Osana ELi lähenemisviisist arengupoliitikale on kaubanduse tõhustamine oluline komponent partnerriikide heaolu suurendamisel. Alates 2001. aastast on EL olnud maailmas liidrirollis, kaotades tollid ja kvoodid kõikidelt toodetelt (välja arvatud relvad), mis pärinevad maailma kõige vähem arenenud riikidest. Majanduspartnerluslepingud, mis EL on koostanud viiele Aafrika ja Vaikse ookeani piirkonnale, on järelemeetmed. Need on kavandatud laialatuslike lepingutena, mis hõlmavad nii kaubandust kui ka arengukoostööd. Lepingutega aidatakse kaasa piirkondlike turgude loomisele ning selliste majanduste tugevdamisele ja mitmekesistamisele, mis on viimase 30 aasta jooksul sõltunud ainult paari põhitootraie ekspordist Euroopasse. Eesmärk on aidata nimetatud piirkondades asuvatel riikidel integreeruda oma naabritega, mis on sammuks üleilmse integratsiooni suunas.

MAJAPIDAMISTE TOETAMINE BANGLADESHIS

Bangladeshis märtsis käivitatud projektiga loodi kiiresti töövõimalused haavatavates põllumajanduslikes majapidamistes elavale 78 000 mehele ja naisele. Nad tegelesid niisutussüsteemide parandamisega ning ehitasid taimelavu ja juurdepääsuteid. Meetme tulemusena elab nüüd 60 000 inimest piirkondades, mille põhjavee ei tungi soolane vesi, ja 43 000 inimesel on võimalus tegeleda kalapüügiga. Lisaks sellele pääseb nüüd varasemast 26 000 inimest rohkem turule ja 7000 lapsel on võimalik käia koolis ka üleujutuste ajal. Kokku võeti majapidamiste ümber kasutusele 4000 m² maad juurviljade kasvatamiseks ning rohkem kui 8000 inimest ei pea enam kartma, et nende kodu üleujutuste ajal iga kord minema pühitakse.

Peamiselt kaubavahetust hõlmavad vahelepingud sõlmiti 2009. aastal Lõuna-Aafrika Arenguühendusse kuuluvate Kameruni, Botswana, Lesotho, Svaasimaa ja Mosambiigiga ning Paapua Uus-Guinea, Mauritiuse, Seišellide, Zimbabwe ja Madagaskariga, mis kuuluvad Ida- ja Lõuna-Aafrika piirkonda. Läbirääkimised jätkusid Aafrika ja Vaikse ookeani piirkonnaga piirkondlike terviklepingute sõlmimiseks, mis kohandatakse vastavalt iga piirkonna konkreetsetele vajadustele. Et lepingud oleksid edukad, peavad nad olema tasakaalus mõlema osapoole huvidega. Sedasama nõudis veebruaris ka Euroopa Parlament, kui kiitis heaks ELi esimese piirkondliku lepingu, mis saavutati 2008. aastal Kariibi mere piirkonnaga (Cariforum).

KAUBANDUS

Euroopa Liit on rahvusvahelises kaubanduses oluline jõud: tema arvele jääb üks viiendik kogu maailma ekspordist ja impordist. EL toetub avatud turgudega maailmakaubanduse tõhusale süsteemile, mille tulemusena suurendab eksport tema heaolu ning ta on võimeline importima kaupu kõige paremate hindadega ning kõige soodsamatel tingimustel.

AVATUD TURUD

EL jätkas 2009. aastal jõupingutusi turgude laiendamisel ja nende avatuna hoidmisel. Nii aitas ELi kaubanduspoliitika piirata majanduslangust ja seega ka nende inimeste arvu, kes kaotasid oma töö ja jäid sõltuvaks sotsiaalpoliitikast.

Euroopa tänane majanduslik võimsus maailmaturul sõltub tema võimest säilitada oma üleilmne konkurentsivõime. Umbes kaks kolmandikku Euroopa impordist moodustavad tootmisprotsessides kasutatavad sisendid, mis muudetakse kõrgema väärtusega toodeteks, millest omakorda suur osa eksporditakse. Selleks et eksportida, peab EL importima. Seetõttu tõhustas EL 27 liikmesriigi toel meetmeid, et tagada oma ettevõtjatele võrdsetel tingimustel juurdepääs teistele turgudele, mis on sageli vähem avatud. EL on suunanud uusi vahendeid intellektuaalomandi õiguste tõhusamale kaitsesele ja toorainetele õiglase juurdepääsu tagamisele.

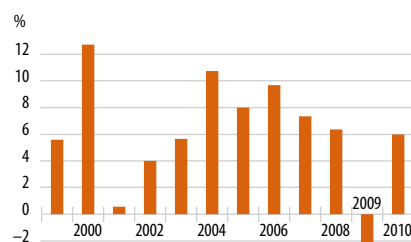
Nagu esimeses peatükis rõhutati, näitas EL oma reageeringus üleilmsele majandus- ja finantskriisile maailma juhtivale majandusjõule omast käitumist. EL on järjepidevalt väitnud, et jätkusuutlik taastumine sõltub vaba ja õiglast kaubandust käsitlevatel rahvusvahelistel eeskirjadel põhinevate avatud turgude säilimisest. Kui maailmamajanduse maht majanduskriisi ja kaubanduse rahastamise kokku tõmbudes vähenes (Maailma Kaubandusorganisatsioon ennustas 2009. aastaks 10–12% majanduslangust), võitles EL rahvuslikke kaubandushuve kaitsvate suundumuste vastu. EL väitis, et kui riigid üle kogu maailma kehtestavad uusi kaubandustõkkeid, võivad üleilmsed tootmisahelad kokku kukkuda ning majanduslangusest saab majandusseisak.

ELI TURG KOHTUB AAFRIKA TURGUDEGA

Augustis ELi ning Ida- ja Lõuna-Aafrika piirkondliku rühmaga sõlmitud majanduspartnerluse vaheleping annab kõnealustele riikidele kohese juurdepääsu ELi turgudele. Riisi ja suhkru puhul kohaldatakse üleminekuperioodi, lepinguga parandatakse ka päritolureegleid. Kõnealused riigid avavad järgmise 15 aasta jooksul omakorda järk-järgult oma turud, nende arenguvajadusi arvestatakse mitmete oluliste erandite näol.

MAAILMAKAUBANDUSE KASV

Maailmakaubanduse aastane muutus protsentides; 2009 ja 2010 – prognoosid

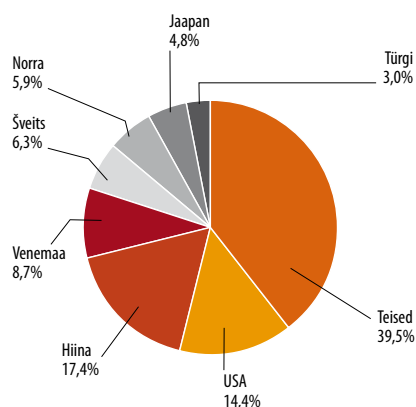
Allikas: Euroopa Komisjon.

KAUPLEMINE LÕUNA-KOREAGA

EL ja Lõuna-Korea viisid oktoobris lõpule ambitsioonikat vabakaubanduslepingut käsitlevad läbirääkimised. Lepinguga, millest lähtuvalt suureneb ELi eksportijate uute kaubavoogude väärtus esialgsete hinnangute kohaselt kuni 19 miljardi euro võrra, kõrvaldatakse põhimõtteliselt kõik tariifsed ning paljud mittetariifsed tõkked kahe riigi vahel. Sellega luuakse juurdepääs uutele teenuse- ja investeerimisturgudele ning edendatakse oluliselt selliseid valdkondi nagu intellektuaalomand, lepingute sõlmimine, konkurentsipoliitika, kaubandus ja jätkusuutlik areng. Lepinguga elavdatakse oluliselt mõlema osapoole majandust. Leping läheb nüüd nõukogusse ja Euroopa Parlamenti ratifitseerimisele.

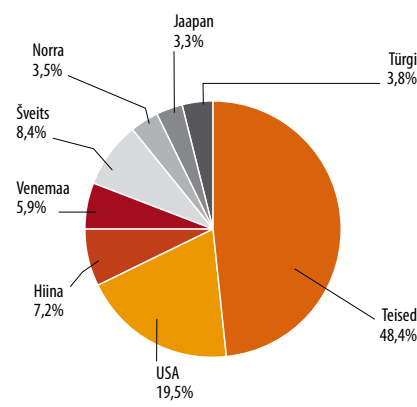
KUST PÄRINEB ELI IMPORT?

ELi impordipartnerite turuosad, 2009. aasta esimene pool

KUHU SUUNDUB ELI EKSPORT?

ELi ekspordipartnerite turuosad, 2009. aasta esimene pool

Allikas: Euroopa Komisjon.

Rahvusvahelise kaubandussüsteemi vastu suunatud ohtude kõrvaldamiseks panustas komisjon tugevalt ja edukalt Londoni G20 tippkohtumisse, kus maailma liidrid leppisid kokku, et uue kaubanduspoliitika aluseks saavad Maailma Kaubandusorganisatsiooni eeskirjad ja põhimõtted ning Doha arengukavaga ette nähtud võimalik kaubanduse liberaliseerimine. EL uuendas ka oma kohustust elavdada Doha kaubandusläbirääkimisi, mis kujutavad endast parimat tagatist protektsionismi uue tõusu vastu. EL nõudis kiiret ja rahuldavat lahendust, mis avaks uusi kaubandusvõimalusi kõigile, eelkõige arengumaadele. ELi jõupingutustel oli oluline roll Maailma Kaubandusorganisatsiooni mitteametliku ministrite kohtumise korraldamisel Delhis ja sügisel tippametnike kohtumiste taaslustamisel Genfis.

Kõigi nende jõupingutuste keskmes on mõiste „õiglane kaubandus“. Lisaks sellele vaatles Euroopa Komisjon õiglast kaubandust ja valitsusväliste organisatsioonide kaubandusliku jätkusuutlikkuse tagamise kavasad⁽³⁰⁾. Komisjon märkis ära õiglase kaubanduse liikumise tugeva kasvu ning kõnealuste toodete Euroopa turu olulisuse, mis on praeguseks väärt 1,5 miljardit eurot aastas. Komisjon määras kindlaks uued poliitikavaldkonnad, kus õiglane kaubandus ja muud kavad võivad kaasa aidata Euroopa tasandi säästva arengu eesmärkide saavutamisele. Samuti kujutavad riigihanked endast õiglase kaubanduse toodete strateegilist turgu.

MAJANDUSHIID

Üleilmsed majandushiid Ameerika Ühendriigid, Hiina, India, Lõuna-Korea ja Venemaa on olnud ELi 2009. aasta kaubandusprogrammis märkimisväärselt esindatud.

EL vaatles väljakutseid ja võimalusi, mida tooks kaasa suhete konsolideerimine Hiinaga. Hiina viimaste aastate muljetavaldava majanduskasvu tulemusena on kahepoolne kaubandus märkimisväärselt kasvanud ning Hiinast on saanud ELi suuruselt teine kaubanduspartner pärast Ameerika Ühendriike ning ELi suurim impordiallikas. Esialgsete andmete kohaselt 2009. aastal ELi ja Hiina vaheline kaubandus siiski vähenes võrreldes 2008. aasta tasemega, mis oli 326 miljardit eurot. Kõnealune vähenemine tulenes osaliselt majanduslangusest, kuid põhjuseks olid ka Hiina turule pürgivate ELi ettevõtjate ees seisvad tõkked. EL kutsus Hiinat üles vähendama oma kaubandustõkkeid, mis sageli on vastuolus Maailma Kaubandusorganisatsiooni eeskirjadega. Ärivoimaluste parandamisele kriisi tingimustes ning avatud kaubandusele ja investeringutele kui majandusliku taastumise mootorile keskendunud ELi ja Hiina vahelise kõrgetasemelise majandus-

KÕNELUSED HIINAGA

Hiinaga aasta jooksul peetud kõneluste eesmärk oli arutada kaubandusega seotud küsimusi enne, kui neist saavad Maailma Kaubandusorganisatsiooni raames arutatavad õiguslikud küsimused. Kõneluste tulemuseks on näiteks tehnosiirde kokkulepe Euroopa telekommunikatsiooniseadmete tootja ja tema Hiina partneri vahel. Kõnelused aitasid ka suurel Euroopa tsemenditootjal lahendada kaubamärgi rikkumise.

© REPORTERS

ja kaubandusdialoogi tulemusel lepitati kokku tihedamas majanduslikus koostöös ja vajaduses teha edusamme Doha kaubanduslääbirääkimistel.

Aasta jooksul kirjutati alla ELi ja Hiina vahelisele intellektuaalomandi õigusi käsitlevate tollialaste õigusaktide rakendamise tegevuskavale. Põhieesmärk on parandada kontrolli ja ennetada võltstoodete eksporti Hiinast ning tugevdada sellega ELi ettevõtjate intellektuaalomandi õiguste kaitset. EL allkirjastas ka koostöölepingu, mille eesmärk on paremini suunata tollikontrolle ebaseadusliku impordi takistamiseks, kuna Hiinat peetakse lähteainete peamiseks tootjaks.

Pärsia lahe koostööõukogu ja EL vaatasid läbi oma hiljutised vabakaubanduslepingut käsitlevad konsultatsioonid ning kavandavad arutelusid jätkata. Märtsis kutsus Euroopa Parlament üles kiirendama ELi ja India vabakaubanduslepingu läbirääkimisi, lepingule kavandatakse alla kirjutada enne 2010. aasta lõppu.

Tänu tekstiiltoodetele on Hiinast saanud ELi suurim impordi lähteriik; sel aastal oli ELi-Hiina suhetes tähtsal kohal tökete kõrvaldamine, mis takistasid ELi ettevõtteid Hiina turule pääsemast.

© REPORTERS / AP / Alexander Zemlianiichenko

EL on Venemaa peamine kaubanduspartner ja suurim otseste välisinvesteeringute allikas, Venemaa on omakorda ELi suuruselt kolmas kaubanduspartner. ELi ja Venemaa suhete olulisust väljendas komisjoni presidendi José Manuel Barroso ja üheksa komisjoni liikme visiit Moskvasse veebruaris, kus kohtuti Venemaa presidendi, peaministri ja valitsuse liikmetega. Kohtumise eesmärk oli määrata kindlaks ELi ja Venemaa suhete strateegiline suund järgnevateks aastateks. Lisaks ühistele kiireloomulistele probleemidele, nagu praegune üleilmne majanduskriis ja rahvusvahelised kliimamuutust käsitlevad läbirääkimised, hõlmasid arutelud ka energiavarustuse kindlust ja piiriüleseid küsimusi. Suhteid Venemaaga mõjustasid tugevalt ka jaanuarikuisest gaasikriisist tulenevad energiaprobleemid. Kriisi edukas lahenedamine ja tarnete taastumine demonstreeris ELi diplomaatia tõhusust. Nõukogu volitas komisjoni ka alustama Venemaaga läbirääkimisi, et parandada koostööd kaubanduse järelevalvel ning uimastite lähteainete ebaseadusliku kauplemise ja väärkasutuse takistamisel.

Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso kõnelemas Moskvas toimunud kohtumisel, tema kõrval Venemaa peaminister Vladimir Putin.

Barack Obama valimine Ameerika Ühendriikide presidendiks avas atlandiülestes suhetes uue peatüki. Pildil president Obama kõrval Valges Majas ühise välis- ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Javier Solana (vasakul), Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso (keskel) ja Rootsi peaminister ning Euroopa Ülemkogu eesistuja Fredrik Reinfeldt.

Barack Obama saamine Ameerika Ühendriikide presidendiks avas atlandiülestes suhetes uue peatüki. EL lõi kiiresti kontaktid uue juhtkonnaga ning kutsus uuesti üles pühenduma turgude avamisele ning kasutama probleemide lahendamisel ühist lähenemisviisi eriti majanduslanguse tõttu. Esimene ELi ja USA tippkohtumine pärast uue presidendi ametisse astumist toimus maikuu Prahast. ELi ja USA tippkohtumisel novembris Washingtonis kinnitati üleilmse partnerluse kontseptsioon ning seati eesmärgiks koostöö parandamine üleilmsete väljakutsete lahendamisel. Kõnealuse koostöö aluseks on ühised väärtused: vabadus, demokraatia, rahvusvahelise õiguse austamine, inimõigused ja õigusriigi põhimõte.

Tippkohtumisel kinnitati, et Euroopal ja Ameerika Ühendriikidel on tänu oma üleilmsele mõjuvõimale, majanduslikule võimsusele ja ühistele väärtustele ainulaadsed eeldused ja kriitiline mass toimida maailmas sihikindla ja positiivse liidrina. President Obama ja EL tegid tihedat koostööd G20 tippkohtumistel Londonis ja Pittsburghis, ELi ja USA mitteametlikul tippkohtumisel Prahast, G8 tippkohtumisel L'Aquila ja ELi ja USA tippkohtumisel. Mais jõuti kokkuleppele pikka aega kestnud atlandiülestes vaidluses, mis käsitles veiselihhas sisalduvaid hormone. Mõlemad osapooled nõustusid tõhustama kahepoolseid kokkuleppeid, et leida lahendusi, mis toovad majanduslikku kasu nii Euroopa kui ka Ameerika töötajatele, tarbijatele ja ettevõtjatele.

Juunis alustati läbirääkimisi ELi ja Kanada vahel ulatusliku majandus- ja kaubanduslepingu sõlmimiseks. Lepingu abil võivad mõlema osapoole majandused saada aastas täiendavat kasu kuni 20 miljardi euro ulatuses. Leping hõlmaks kaupade ja teenustega kauplemist, investeringuid, riigihankeid, intellektuaalomandi õiguste kaitset ja jõustamist ning kohustusi, mis on seotud kaubanduse ja säästva arengu sotsiaalsete ja keskkonnaalaste aspektidega. Juulis volitas nõukogu taas alustama läbirääkimisi Euratomi ja Kanada vahelise lepingu üle, mis käsitleb tuumaenergia rahumeelsel kasutamisel tehtavat koostööd.

EL ja kolm Andide riiki (Colombia, Ecuador ja Peru) taas alustasid jaanuaris kaubanduslepingu läbirääkimisi, mille eesmärk on järkjärguline ja vastastikune kaubanduse liberaliseerimine. Kaubandusläbirääkimistel leidis aset viis vooru, silmapiiril on läbirääkimiste lõpetamine Colombia ja Peruuga. Kesk-Ameerikas pidas EL assotsieerimislepingut käsitlevaid läbirääkimisi Panama, Guatemala, Costa Rica, El Salvadori, Hondurase ja Nicaraguaga, kõnealune leping hõlmaks ka vabakaubanduslepingut.

Septembris esitas komisjon uuendatud tegevuskava ELi ja Ladina-Ameerika vahelise strateegilise partnerluse tugevdamiseks ⁽³¹⁾. Selles käsitletakse väljakutseid, mis on seotud kliimamuutuse, majandus- ja finantskriisi, energiavarustuse kindluse ja rändega. Tulevasest Ladina-Ameerika investeerimisrahastust hakatakse rahastama projekte energiainfrastruktuuri, sealhulgas energiatõhususe ja taastuvenergiasüsteemide, transpordi, keskkonna ning sotsiaalse ühtekuuluvuse valdkonnas.

Kauplemisvõimalusi aitavad laiendada ka turulepääsupartnerlused. ELi turulepääsu strateegia, mis põhineb partnerlustel liikmesriikide ja ELi ettevõtjatega, aitab vähendada turutõkkeid kolmandates riikides. Kõnealune strateegia on lihtsustanud haldusmenetlusi, mis kaasnevad kosmeetikatoodete ekspordiga EList Jaapanisse, Lõuna-Koreasse ja Mehhikosse. Koostöös USAga õnnestus edasi lükata teraviljakombainide tollitariifi tõus Venemaal. Strateegia raames on vähendatud tehnilisi tõkkeid veinide ja kangete alkoholsete jookide ekspordilt Colombiasse, Indiasse, Malaisiasse ja Taisse. Euroopa Liit ja Austraalia parandasid oma ettevõtjate väljavaateid juunis alla kirjutatud vastastikuse tunnustamise lepinguga, mis hõlmab meditsiiniseadmeid, elektriseadmeid ja sidevahendeid ning lihtsustab kauplemist, kuna võimaldab vastavushindamiste (katsetamine, kontroll ja sertifitseerimine) teostamist eksporditariigis, mitte kauba sihtkohariigis.

SUHETE TUGEVDAMINE ÜLE MAAILMA

ELi kontaktid ülejäanud maailmaga ei piirdu ainult aruteludega kaubanduse ja arengupoliitika teemadel. Regionaalpoliitikaalast koostööd hõlmavad dialoogid moodustavad üha suurema osa ELi suhetest teiste riikidega. Kõnealustes dialoogides kasutatakse ära ELi pikaajalisi kogemusi, kuidas regionaal- ja ühtekuuluvuse poliitika toetab majandusliku ja poliitilise integreerumise protsessi, edendades samal ajal majanduskasvu, säästvat arengut ja piiriülest koostööd. Kõnealust koostööd toetab Euroopa Parlament, usaldades Euroopa Komisjonile 2009. aastaks kõnealust valdkonda hõlmava uue katseprojekti juhtimise.

Regionaal- ja ühtekuuluvuse poliitika edendamiseks kirjutas komisjon juulis alla vastastikuse mõistmise memorandumile Ukrainaga ning leppis oktoobris kokku edasises töökavas. Edusamme tehti ka Brasiilia, Hiina ja Venemaaga sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandumite töökavade koostamisel.

Indoneesiaga kirjutati alla partnerlus- ja koostöölepingule, mis kujutab endast kõnealuse kahe partneri vaheliste suhete märkimisväärset paranemist. Tegemist on ka esimese taolise lepinguga, mille EL sõlmib mõne Aasia riigiga. Partnerlus- ja koostööleping hõlmab kaubandust, keskkonda, energeetikat, teadust ja tehnoloogiat ning head valitsemistava, samuti turismi ja kultuuri, rännet ning terrorismi-, korrupsiooni- ja organiseeritud kuritegevuse vastast võitlust. Samuti jõuti valmis Euroopa Liidu ja Iraagi vahelise partnerlus- ja koostöölepingu teksti koostamisega.

BANAANILEPING

Detsembris sai lahenduse 15 aastat kestnud vaidlus, mis puudutas banaaniimporti ELi. EL lubas järk-järgult alandada Ladina-Ameerikast toodavate banaanide imporditariife ning võtta kasutusele kuni 200 miljoni euro ulatuses vahendeid, et aidata Aafrika ja Kariibi mere piirkonna peamisi banaane eksporditavaid riike kohaneda tihenunud konkurentsiga. USA lubas vastusena omalt poolt lõpetada asjaomase vaidluse ELiga.

EL pidas aasta jooksul tippkohtumisi oma peamiste partneritega kogu maailmas. Kõigi nende kohtumiste tähtsaimateks teemadeks olid kliimamuutus ja üleilmne majanduskriis. Lisaks sellele keskendus oktoobris toimunud ELi ja Brasiilia tippkohtumine piirkondliku arengu küsimustele. Kanadaga käsitleti ka majanduspartnerlust, rahvusvahelist rahu ja julgeolekut ning lennundust. ELi ja Jaapani tippkohtumisel toimunud läbirääkimised hõlmasid teadust ja tehnoloogiat, lennundust, finantsteenuseid, õiguslast koostööd ja arengupoliitika alast koostööd. Lõuna-Koreaga kirjutati alla lepingule, mis hõlmas koostööd konkurentsipoliitika valdkonnas, ning arutati teadus- ja tehnoloogiaalast koostööd ning haridus- ja kultuuriküsimusi. ELi ja India tippkohtumisel Delhis võeti vastu otsus keskkonnatehnoloogia projektidesse tehtavate ühiste investeeringute kohta, näiteks lepiti kokku keskkonnasõbralikumaid autosid tootma hakkava tehase osalises rahastamises. Investeeringuid tehakse ka päikeseenergiat käsitlevatesse projektidesse. Lõuna-Aafrikas arutati piirkondlike küsimusi, eelkõige olukorda Zimbabwe. Venemaal vahetati arvamusi inimõiguste, õigusriigi ja demokraatia teemadel ning arutati viisavabadust käsitlevas dialoogis saavutatud edusamme. Esimest korda toimunud ELi ja Pakistani tippkohtumisel suunati suurem osa tähelepanust Afganistaniga seotud probleemidele.

Juunis Hiinas toimunud tippkohtumisel kirjutati alla puhast energiat, teadust ja tehnoloogiat ning väikeettevõtlu edendamist käsitlevatele ühismeetetele. Novembri lõpus toimunud aasta teisel tippkohtumisel oli põhirõhk ELi ja Hiina vahelist majandust ja vabakaubandust käsitletud kõrgetasemelisel dialoogil ning rõhutati proteksionismi vastase võitluse olulisust. Rootsi peaminister ja nõukogu eesistuja juhtis tähelepanu asjaolule, et EL on Hiina suurim kaubanduspartner. EL ja Hiina peavad jätkuvalt ka inimõigustealast dialoogi.

VIITED

- (¹) Euroopa Parlamendi 26. novembri 2009. aasta resolutsioon komisjoni 2009. aasta laienemisstrateegia dokumendi kohta, mis käsitleb Lääne-Balkani riike, Islandit ja Türgit.
- (²) http://www.se2009.eu/en/meetings_news/2009/12/11/presidency_statement_on_the_closure_of_democratic_society_party_dtp_in_turkey.
- (³) Komisjoni dokument – Horvaatia 2009. aasta eduaruanne (SEK(2009) 1333).
- (⁴) Komisjoni dokument – Endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi 2009. aasta eduaruanne (SEK(2009) 1335).
- (⁵) Komisjoni dokument – Albaania 2009. aasta eduaruanne (SEK(2009) 1337).
- (⁶) Komisjoni dokument – Montenegro 2009. aasta eduaruanne (SEK(2009) 1336).
- (⁷) Komisjoni dokument – Serbia 2009. aasta eduaruanne (SEK(2009) 1339).
- (⁸) Komisjoni dokument – Bosnia ja Hertsegoviina 2009. aasta eduaruanne (SEK(2009) 1338).
- (⁹) Euroopa Parlamendi 24. aprilli 2009. aasta resolutsioon olukorra kohta Bosnias ja Hertsegoviinas.
- (¹⁰) Komisjoni dokument – ÜRO julgeolekunõukogu resolutsiooni 1244/99 egiidi all oleva Kosovo 2009. aasta eduaruanne (SEK(2009) 1340).
- (¹¹) Euroopa Parlamendi 5. veebruari 2009. aasta resolutsioon Kosovo ja ELi rolli kohta.
- (¹²) Nõukogu järeldused laienemise kohta, 27. juuli 2009 (http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/news/090727_109364_en.pdf).
- (¹³) Ettepanek määruse kohta, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud (KOM(2009) 366).
- (¹⁴) Komisjoni dokument – ELi piirkondlikult olulised meetmed Lääne-Balkanil 2008–2009 (SEK(2009) 128).
- (¹⁵) Komisjoni dokument – Euroopa naabruspoliitika rakendamine 2008. aastal (KOM(2009) 188).
- (¹⁶) Idapartnerluse Praha tippkohtumise ühisavaldus, 7. mai 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st08/st08435.et09.pdf>).
- (¹⁷) Euroopa Parlamendi 19. veebruari 2009. aasta resolutsioon Euroopa naabruspoliitika ja partnerluse rahastamisvahendi läbivaatamise kohta.
- (¹⁸) Ministrite deklaratsioon: EJKP kümme aastat – probleemid ja võimalused, 17. november 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st15/st15649.et09.pdf>).
- (¹⁹) Nõukogu järeldused Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika kohta, 18. mai 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st10/st10009.et09.pdf>).
- (²⁰) Euroopa Parlamendi 26. novembri 2009. aasta resolutsioon Nicaragua kohta, Euroopa Parlamendi 26. novembri 2009. aasta resolutsioon olukorra kohta Laoses ja Vietnamis, Euroopa Parlamendi 26. novembri 2009. aasta resolutsioon Hiina kohta: vähemuste õigused ja surmanuhtluse kohaldamine.
- (²¹) Euroopa Ülemkogu järeldused Lähis-Ida rahuprotsessi kohta, 8. detsember 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st17/st17281.et09.pdf>).
- (²²) Komisjoni teatis – Arengumaades katastroofiohu vähendamise toetamist käsitlev ELi strateegia (KOM(2009) 84).
- (²³) <http://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml>.
- (²⁴) Euroopa Liidu aruanne arengupoliitika sidususe kohta (KOM(2009) 461).
- (²⁵) Euroopa arenguaruanne (<http://erd.eu.eu/>).
- (²⁶) Otsus 2009/735/EÜ (ELT L 262, 6.10.2009).
- (²⁷) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=PRES/09/211&language=EN>.
- (²⁸) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/490&language=EN>.
- (²⁹) Euroopa Parlamendi 13. jaanuari 2009. aasta resolutsioon ühise põllumajanduspoliitika ja ülemaailmse toiduainetega kindlustatuse kohta.
- (³⁰) Komisjoni teatis – Säätva arengu toetamine: ausa kaubanduse ja valitsusväliste organisatsioonide kaubandusliku jätkusuutlikkuse tagamise kavade roll (KOM(2009) 215).
- (³¹) Euroopa Komisjoni teatis – Euroopa Liit ja Ladina-Ameerika: partnerid üleilmsel tasandil (KOM(2009) 495).

**NELJAS PEATÜKK
TÕHUSAM JA
DEMOKRAATLIKUM
EUROOPA LIIT**

2009. aastal läbis Euroopa Liit uuenduste protsessi. Uuendused hõlmasid nii institutsioonilist ülesehitust kui ka liidu tegevuskeset.

Mõned institutsioonilise raamistiku muudatused olid väga silmatorkavad. Kogu aasta vältel peeti pingelisi arutelusid Lissaboni lepingu pikale veninud ratifitseerimisprotsessi üle, mis tipnesid lirimaa referendumiga ja viimase minuti vastuväidetega teistelt liikmesriikidelt. Euroopa Parlamendi uue koosseisu valimine oli oma olemuselt üks suurimaid kogu Euroopat hõlmavaid sündmusi. Suurt meediakajastust ja üldsuse huvi pälvis komisjoni ja selle uue presidendi ametissenimetamine ning arutelu nende isikute üle, kes võiksid sobida Euroopa Ülemkogu eesistuja uude rolli, samuti arutleti palju liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja komisjoni asepresidendi topeltrolli teemadel.

Muudatuste tagajärjed olid samuti nähtavad. Lissaboni lepingu sõlmimisega hajus ebakindlus ning jõustusid uued institutsioonilised kokkulepped, mis võimaldavad asuda sihikindlalt kavandama ELi asjades uut etappi.

Kuigi muud muudatused ei olnud nii nähtavad, olid need samuti tähtsad. Et võtta arvesse kodanike ja liikmesriikide huvisid ja soove, tegid ELi institutsioonid 2009. aastal uusi jõupingutusi, lihtsustades olemasolevaid õigusakte, analüüsisid põhjalikumalt uute õigusaktide põhjendatust ning pakkudes lihtsamat ja ühtsemat teavet ELi toimimise kohta.

Arvukate arutelude ja otsuste kogumõjuna paranes tõhusus, avatus ja demokraatlik vastutus ELi asjades.

MUUDATUSED INSTITUTSIOONILISES RAAMISTIKUS

Mõned 2009. aastal institutsioonides toimunud muudatused olid Euroopa Liidu tavapärase toimimise osa, näiteks Euroopa Parlamendi valimised ja ettevalmistused komisjoni uue koosseisu ametisemääramiseks. Lissaboni lepingu ratifitseerimine ja sellest tulenevate uute ametikohtade täitmine tähistab aga ainulaadse ajalooga protsessi lõppu, mis ulatub tagasi veel sellesse aega, kui Euroopa Liitu kuulus ainult 15 liikmesriiki.

LISSABONI LEPINGUGA ASETATAKSE KESKMESSE KODANIKUD

Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso sõnas: „Lissaboni lepinguga asetatakse Euroopa projekti keskmesse kodanikud. Olen rõõmus, et meil on nüüd tegutsemiseks õiged institutsioonid ja stabiilne raamistik – nii saame suunata kogu energia teemadesse, mis lähevad korda meie kodanikele.“

UUS LEPING TÕHUSAMA LIIDU JAOKS

Lissaboni leping⁽¹⁾ jõustus 1. detsembril 2009. Sündmuse tähistamiseks korraldasid Portugali valitsus, nõukogu eesistuja Rootsi ja Euroopa Komisjon Lissabonis ühised pidustused. Euroopa Parlamendi president Jerzy Buzek, Euroopa Ülemkogu ametisseastuv eesistuja Herman Van Rompuy ja Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso osalesid sellel tseremoonial koos teiste auväärsete külalistega.

Ratifitseerimise lõppetappi tähistas lepingule allakirjutamine Tšehhi presidendi poolt 3. novembril, mis leidis aset ligikaudu 22 kuud pärast seda, kui 27 liikmesriigi valitsusjuhid olid lepingule alla kirjutanud, ja 20 kuud pärast seda, kui esimene liikmesriik oli selle ratifitseerinud.

EL sai lepingu tulemusena ajakohased institutsioonid ja optimeeritud töömeetodid, et lahendada maailma kiirest muutumisest tulenevaid probleeme, tugevdada demokraatiat ja ELi suutlikkust oma kodanike huve edendada.

2009. aasta alguseks olid kõik peale nelja liikmesriigi (Tšehhi, Saksamaa, Iirimaa ja Poola) riiklikud ratifitseerimismenetlused lõpule viinud.

Septembris viis menetluse lõpule Saksamaa pärast asjaomase põhiseaduskohtu otsuse langetamist juunis ja täiendavate föderaalsete õigusaktide vastuvõtmist veel sama aasta suvel.

Ainsa liikmesriigina tuli Iirimaa vastavalt tema põhiseadusele korraldada referendum. Leping kiideti heaks oktoobris; referendumil osales 58% elanikkonnast ja sellest 67% hääletas lepingu poolt. Eelmine referendum korraldati 2008. aastal, mil leping tagasi lükati. Teise referendumi ettevalmistamise käigus taotles Iiri valitsus tagasi küsimustes, mis Iirimaa kodanikele erilist muret valmistasid. Selised tagatised saadi Euroopa Ülemkogu juuni kohtumisel⁽²⁾.

© REPORTERS

Oktoobris toimunud Iirimaa referendumil, kus osales 58% valijatest, andis 67% Lissaboni lepingule oma poolthääle.

Mida Lissaboni leping muudab?

- ▶ Kodanike hääl muutub otsuste langetamisel kuuldavamaks, esmakordselt antakse neile ELi õigusloomes otsene sõnaõigus: uus kodanikualgatus võimaldab neil tõstatada probleeme, mis valmistavad muret laiale üldsusele. Suurenevad liikmesriikide parlamentide võimalused osaleda ELi otsustamisprotsessis; samuti on neil ELi õigusakti kavandamise ajal varajases konsultatsioonietapis võimalik rohkem suunata seda, milliste probleemidega EL peaks tegelema. ELi otsustamisprotsess muutub üldsusele paremini jälgitavaks: otsuste vastuvõtmisel uute õigusaktide kohta peavad Euroopa Liidu Nõukogu istungid olema avalikud. Lisaks suureneb kodanike otseste esindajate (parlamendiliikmete) sõnaõigus ELi õigusaktide ja eelarve küsimustes, sest kaasotsustamismenetluse alla on toodud lisateemasid, mis näevad ette Euroopa Parlamendi kaasamise.
- ▶ Samal ajal saab Euroopa Liit uue õigusliku staatuse. Varasemaga võrreldes on lisandunud otsustamisvaldkondi, samuti muudetakse sujuvamaks ELi otsustamismenetlused. Ühehäälese otsustamise asemel võtab nõukogu nüüd otsuseid vastu kvalifitseeritud häälteenamusega sellistes tähtsates uutes valdkondades nagu kliimamuutuse vastane võitlus, energiajulgeolek ja hädaabi, muutes meetmete võtmise kiiremaks ja tõhusamaks. Alates 2014. aastast peab nõukogu otsuseid toetama vähemalt 15 liikmesriiki, mis moodustavad vähemalt 55% liikmesriikidest ja 65% ELi elanikkonnast.
- ▶ ELi asjadega tegelevaid institutsioone muudetakse ja luuakse läbipaistvamad menetlused. Euroopa Ülemkogu valib Euroopa Ülemkogu eesistuja kaheks ja pooleks aastaks, et muuta ELi tegevus veelgi nähtavamaks ja ühtsemaks. Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja, kes on samal ajal ka komisjoni asepresident, edendab ELi tegevust koos Euroopa uue välisestuse diplomaatide ja ametnikega rahvusvahelisel tasandil ning kaitseb liidu huve ja väärtusi ülejäänud maailmas. Lisaks kinnitatakse lepingus Euroopa Parlamendi õigust valida Euroopa Komisjoni president, kelle kohta teeb ettepaneku Euroopa Ülemkogu.
- ▶ ELi ühiseks vääringuks kinnitatakse euro.
- ▶ Kinnitatakse, et Euroopa Liit peab rahvusvahelisel tasandil kaasa aitama rahu ja julgeoleku tagamisele, edendades selliseid väärtusi nagu jätkusuutlik areng, rahvaste solidaarsus ja vastastikune austus, vaba ja aus kaubandus, vaesuse kaotamine, inimõiguste kaitse ning rahvusvahelise õiguse järgimine.
- ▶ Euroopa Liidu roll laieneb rahuvalvel, konfliktide ennetamisel ja rahvusvahelise julgeoleku tugevdamisel ka desarmeerimisoperatsioonidele, sõjalisele nõustamisele ja konfliktijärgse stabiilsuse taastamisele.
- ▶ Tugevdatakse ELi suutlikkust võidelda rahvusvahelise piiriülese kuritegevuse, ebaseadusliku sisserände ning inim-, relva- ja narkokaubandusega, milles on tähtsam roll antud ka Euroopa Parlamendile ja Euroopa Kohtule.
- ▶ ELi sotsiaalseid eesmärke tugevdatakse. Kõigi ELi poliitikavaldkondade ja meetmete puhul tuleb arvestada vajadusega tagada tööhõive kõrge tase. Samuti loetakse kõiki kommunaalteenuseid üldhuviteenusteks.
- ▶ Prioriteetideks on seatud jätkusuutlik areng, kliimamuutus, säästev energia ja energiaturu toimimine.
- ▶ Seoses ELi õigusaktidega antakse õiguslik jõud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatud õigustele ja vabadustele: isikuandmete kaitse, varjupaigaõigus, võrdsus seaduse ees ja mittediskrimineerimine, meeste ja naiste vaheline võrdõiguslikkus, laste ja vanemaealiste õigused, kaitse ebaõiglase vallandamise eest ning juurdepääs sotsiaalkindlustusele ja -abile. Liit ühineb Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga.

Poola ratifitseeris lepingu oktoobris, kui president Lech Kaczyński sellele alla kirjutas.

Tšehhi president Václav Klaus kirjutas ratifitseerimisdokumendile alla 3. novembril pärast seda, kui oktoobri lõpus^(?) toimunud Euroopa Ülemkogu deklaratsiooniga kinnitati, et ka Tšehhile laiendatakse eristaatust, mis oli varem antud Ühendkuningriigile ja Poolale seoses ELi põhiõiguste harta kohaldamisega. Sarnaselt lirimaale antud tagatisele vormistatakse põhiõiguste hartas mitteosalemine protokollina, mis ratifitseeritakse koos järgmise ühinemislepinguga.

UUS LEPING EUROOPA KODANIKE JAOKS

Lissaboni leping tagab ELi suurema demokraatia, läbipaistvuse ja tõhususe, annab liidu kodanikele suurema hääleõiguse ning võimaldab neil ligi pääseda menetlustele ja parandada institutsioonidevahelist kooskõlastamist.

Kohe seejärel algas töö lepingu sätete jõustamiseks, sealhulgas isikute määramiseks lepinguga loodud uutele ametikohtadele ja komisjoni uue koosseisu ettevalmistamiseks lepinguga kehtestatud uute eeskirjade alusel (vt allpool). Veel üks samm astuti novembris, kui käivitati laiaulatuslik avalik arutelu Euroopa kodanikualgatuse (*) kohta, mis on üks uue lepingu osadest ja võimaldab Euroopa Liidu kodanikul taotleda otse Euroopa Komisjonilt algatuse tegemist, kui kodanikualgatuse korras on liikmesriikidest kogutud vähemalt 1 miljon allkirja.

© Euroopa Liit, 2009

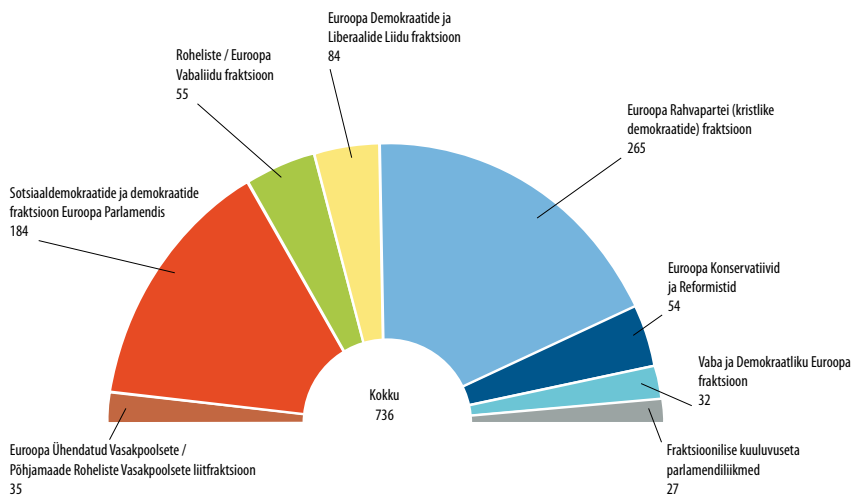
Euroopa Parlamendi valimised pälvisid rahvusvahelise meedia tähelepanu, mille kõrghetkeks oli tulemuste teatavakstegemine 7. juunil.

UENENUD EUROOPA PARLAMENT

Iga viie aasta tagant korraldatavad Euroopa Parlamendi valimised peeti kõikides liikmesriikides ajavahemikul 4.–7. juuni. Esmakordselt osalesid valimistel 27 liikmesriiki: Bulgaaria ja Rumeenia ühinesid Euroopa Liiduga 2007. aastal.

Valimiste ajal oli parlamendi liikmete arv 736, kusjuures kõige suurem arv saadikuid oli pärit Saksamaalt ja kõige väiksem arv Maltalt.

EUROOPA PARLAMENDI VALIMISTE TULEMUSED JUUNIS 2009

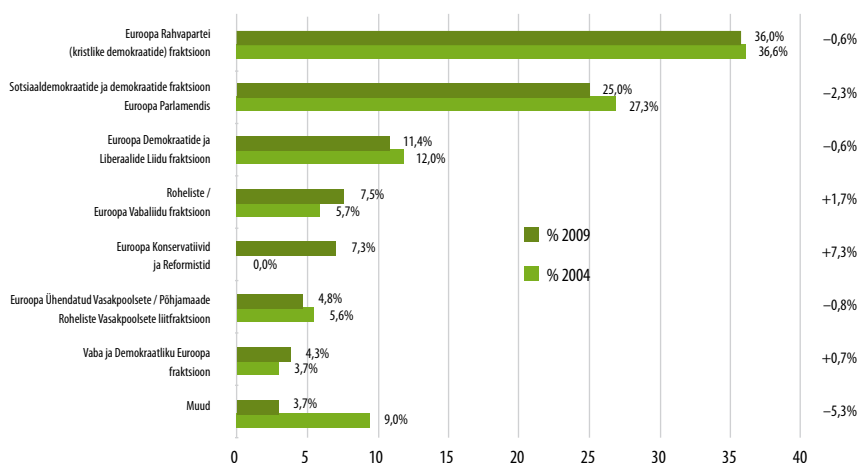

Allikas: Euroopa Parlament.

Hääletamistulemused näitasid nihet parempoolsuse suunas. Paremtsentriline Euroopa Rahvapartei (ERP) säilitas oma positsiooni suurima parlamendifraktsioonina. Uue parempoolse jõuna loodi Euroopa Konservatiivide ja Reformistide fraktsioon (ECR), mis moodustati Euroopa Rahvapartei endistest liikmetest. Kohti parlamendis kaotasid sotsialistid (endine Euroopa Sotsialistide Erakond (PES), kes uues parlamendis on liitunud Euroopa Parlamendi sotsiaaldemokraatide ja demokraatide fraktsiooniga (SD)) ja Euroopa Ühendatud Vasakpoolsete / Põhja-maade Roheliste Vasakpoolsete liitfraktsioon (GUE/NGL). Liberaalid (ALDE) säilitasid oma positsiooni, kuid kohti võitis juurde Roheliste / Euroopa Vabaliidu fraktsioon. Vaid vähesel määral vähenes parempoolsete euroskeptikute fraktsiooni Vaba ja Demokraatlik Euroopa (EFD) (endine fraktsioon Iseseisvus/Demokraatia) kohtade arv. Tegevuse lõpetas fraktsioon Rahvusriikide Euroopa (UEN) eest. Fraktsioonilise kuuluvuseta parlamendiliikmete arv on eelmise koosseisuga võrreldes sama.

KES VÕITIS EUROOPA PARLAMENDI VALIMISED?

Kohtade jaotumine pärast 2009. aasta Euroopa Parlamendi valimisi, võrreldes kohtade jaotumisega 2004. aastal

Allikas: Euroopa Parlament.

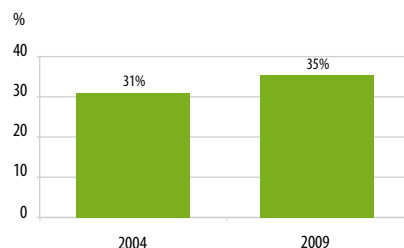
Valimiste tulemusena suurenes naissoost parlamendiliikmete osakaal: naised moodustavad parlamendiliikmete koguarvust 35%, mis on rohkem kui enamiku liikmesriikide parlamentides.

Valimiseelsel perioodil sai poliitiliste fraktsioonide piiriülene koostöö uue mõõtme, sest nendesse kuuluvad riiklikud parteid tegid koostööd ühiste programmide ettevalmistamisel Euroopa tasandil. Euroopa Parlament korraldas teadlikkuse suurendamise kampaania „See on sinu valik“, mille käigus tutvustati neid poliitikavaldkondi, mida parlamendiliikmed saavad mõjutada. Valijate, eriti noorte ligimeelitamiseks kasutati kampaanias selliseid vahendeid nagu Facebook, Twitter ja YouTube. Veel ühe uuendusena täiendas komisjon kampaaniat oma meetmetega.

SUURIMAD EUROOPA PARLAMENDI VALIMISED AJALOOS

Samadel valimistel osales valijaid 27 liikmesriigist, et avaldada Euroopa asjadele otsest mõju.

NAISPARLAMENDILIIKMETE OSAAKAL

Allikas: Euroopa Parlament.

Euroopa Parlamendi naisliikmed avaldasid novembris meelt soolise võrdõiguslikkuse poolt ELi tippametikohtade jagamisel.

EUROOPA PARLAMENT EUROOPA DEMOKRAATIA KESKMES

„Täna seisab Euroopa Parlament Euroopa parlamentaarse demokraatia keskmes, millest me võisime 1979. aastal vaid unistada. Parlamendist on saanud seadusandja, kes on teadlik oma ülesannetest ja kellest on saanud enamikus valdkondades võrdne partner Euroopa õigusaktide üle otsustamisel,“ ütles kohe pärast valimisi Euroopa Parlamendi president Hans-Gert Pöttering juunis toimunud Euroopa Ülemkogul.

Kuigi valimisaktiivsus oli madalam kui eelmiste parlamendivalimiste ajal 2004. aastal, suurenes see märkimisväärselt kaheksas liikmesriigis. Osalemisaktiivsus oli liikmesriigiti väga erinev: suurim aktiivsus oli Luksemburgis (90,75%), kus samaaegselt toimusid ka üldvalimised. Madalaim valimisaktiivsus (19,64%) oli aga Slovakkias. Valimisjärgse ülevaate kohaselt ei olnud valimata jätmise põhjuseks ei rahulolematust ELiga ega sellest teadmatus, vaid üleüldine ükskõiksus poliitika vastu. Paljudes liikmesriikides domineerisid riiklikud probleemid nende teemade üle, mida mõjutab EL. Mõnes liikmesriigis toimusid riiklikud, piirkondlikud või kohalikud valimised samal päeval, jättes Euroopa küsimused varju.

Juulis toimunud parlamendi avaistungil vannutati uued parlamendiliikmed ametisse. Nende presidendiks ametiaja esimeseks kaheks ja pooleks aastaks valiti ERP fraktsioonist Jerzy Buzek, kes on endine Poola peaminister ja Euroopa Parlamendi liige alates 2004. aastast. Tema ainsaks vastaskandidaadiks oli Eva-Britt Svensson fraktsioonist GUE/NGL. Buzek kirjeldas enda valimist kui näidet sellest, „kuidas Euroopa on muutunud“ ja kui märki Kesk- ja Ida-Euroopa riikide jaoks, kes ühinesid Euroopa Liiduga 2004. ja 2007. aastal. „Enam ei tehta vahet meil ja teil. Nüüd võime kindlalt seista ja öelda, et meil on ühine Euroopa,“ ütles ta.

Eelmise parlamendi ametiaja viimastel kuudel tehti tihedat koostööd parlamendi, komisjoni ja nõukogu vahel, et lõpule viia mitmeid olulisi õigusloomeprotsesse. Aasta jooksul näitas parlament korduvalt oma suutlikkust aidata jõuliselt kaasa ELi aruteludele sellistes tähtsates küsimustes nagu telekommunikatsiooni pakett, juurdepääs dokumentidele, autovedude alase liikuva tegevusega hõivatud isikute tööaeg, tööajadirektiivi läbivaatamine ja kalanduskokkulepe Guineaga.

Jerzy Buzek (paremal) valiti juulis Hans-Gert Pötteringi (vasakul) järel kahe ja poole aastaseks ametiajaks Euroopa Parlamendi presidendiks.

Parlament asus tegema ettevalmistusi Lissaboni lepingust tulenevate suuremate volituste võtmiseks, milleks on eelkõige laialdasemad seadusandlikud volitused ja uus ELi eelarve vastuvõtmise menetlus, mis annab parlamendile võrdsed õigused nõukoguga. Lisaks reformis parlament oma tegevust kooskõlas mais vastuvõetud aruandega ⁽⁵⁾ töökorra läbivaatamise kohta. Muudatused hõlmavad parlamendikomisjonide vahelist uut koostöökorda ja viise, kuidas muuta ple-naaristungite arutelusid elavamaks. Oma ametisseastumise kõnes teatas Buzek, et parlamentaarne reform on tema mandaadi ajal peamiseks ülesandeks. „Asun välja töötama uut mudelit ja töösuhet Euroopa Komisjoniga,“ ütles ta. Oktoobris moodustas parlament uue finants-, majandus- ja sotsiaalkriisi erikomisjoni, kellele anti poliitiliste soovitude väljatöötamiseks aega 12 kuud.

UUE ELI UUED JUHID

Juulis nimetas Euroopa Ülemkogu ametlikult José Manuel Barroso Euroopa Komisjoni uue koosseisu presidendiks. Vastuseks parlamendi taotlustele esitas presidendikandidaat oma poliitilised suunised ⁽⁶⁾ ning kohtus parlamendi kõigi peamiste poliitiliste fraktsioonidega, et arutada oma kavasid ja kuulata ära nende seisukohad. Kõnealused suunised sisaldasid peatükki Euroopa Komisjoni ja Euroopa Parlamendi partnerluse kohta, lubadusi laiendada koostööd esimeeste konverentsi ja komisjonide esimeeste konverentsiga, viia sisse küsimuste tund, vaadata komisjoni uue koosseisu ametisseastumisel läbi kõik menetluses olevad ettepanekud ja pakkuda rohkem teavet välistegevuse kohta. Ta ütles: „Viin partnerluse Euroopa Parlamendiga uuele tasemele.“

Barroso poliitilised suunised

Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso esitles Euroopa Parlamendis oma teise ametiaja suuniseid septembris. Nende suuniste alusel jagas ta komisjoni uue koosseisu liikmete vahel ühtlasi vastutusvaldkonnad. Suunistes rõhutati järgmisi asjaolusid:

- ▶ vajadus ELi juhtiva rolli järele globaliseerumise kujundamisel selliselt, et sealjuures arvestataks liidu väärtuste ja huvidega;
- ▶ vastastikuse globaalse sõltuvuse kasutamine lähtepunktina;
- ▶ kodanike asetamine ELi tegevuskava keskmesse;
- ▶ majanduskasvu taaskäivitamine ning pikaajalise jätkusuutlikkuse ja konkurentsivõime tagamine;
- ▶ töötuse vastu võitlemine ja sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamine;
- ▶ Euroopa jätkusuutlikkuse muutmine konkurentsieeliseks;
- ▶ eurooplaste turvalisuse tagamine;
- ▶ ELi kodanikuaktiivsuse ja osaluse tugevdamine.

Septembri täiskogu istungil andis parlament Barrosole oma toetuse ⁽⁷⁾ absoluutse häälteenamusega, mis ühtlasi täidab ka kõige rangemaid Lissaboni lepingust tulenevaid nõudeid komisjoni presidendi ametisseääramise kohta. Barroso tõlgendas valimistulemusi kui heakskiitu oma poliitilistes suunistes esitatud vabadusel ja solidaarsusel põhineva Euroopa ambitsioonikale programmile ja kinnitas oma valmisolekut teha tihedat koostööd parlamendiliikmetega, et „üles ehitada veelgi tugevam parlamentaarne demokraatia“.

Euroopa Ülemkogu eesistuja

Novembris 2009 valiti Herman Van Rompuy (62) Euroopa Ülemkogu esimeseks eesistujaks. Detsembris 2008 oli temast saanud Belgia peaminister. Tema kodupartei Flaami Kristlikud Demokraadid on seotud Euroopa Rahvapartei (ERP) fraktsiooniga. Van Rompuy 35aastane poliitiline karjäär algas ministrite poliitilise nõunikuna, 1990ndatel täitis ta eelarveministri ülesandeid ning veel hiljuti oli ta Belgia alamkoja spiiker. Novembris astus ta Belgia peaministri kohalt tagasi, et alustada 1. jaanuaril 2010 tööd oma uuel ELi ametikohal.

Komisjoni uue koosseisu ametissenimetamine venis ebakindluse tõttu Lissaboni lepingu jõustumiskuupäeva osas. Ametist lahkuva komisjoni koosseisu ametiaeg pidi lõppema oktoobri lõpus, kuid tal tuli alates 1. novembrist kuni 2009. aasta lõpuni jätkata vahekoosseisu ülesannetes kuni komisjoni uue koosseisu ametissenimetamise ja heakskiitmiseni. Selle aja jooksul toimus lahkuva komisjoni ridades muutusi. Poolast pärit regionaalpoliitika volinik Danuta Hübner astus ametist tagasi, et alustada tööd Euroopa Parlamendi saadikuna. Tema asendajaks sai Pawel Samecki. Algirdas Šemeta vahetas välja eelarvevoliniku Dalia Grybauskaitė, kes valiti Leedu Vabariigi presidendiks. Belglane Karel De Gucht sai arengu ja humanitaarabi voliniku portfelli pärast seda, kui tema kaasmaalane Louis Michel oli astunud tagasi, et asuda tööle Euroopa Parlamendi saadikuna. Septembris kiitis Euroopa Parlament kõik nimetatud kolm volinikku heaks. Lisaks astus tagasi Ján Figel', kes valiti Slovakkia Kristlike Demokraatide esimeheks. Tema hariduse, koolituse, kultuuri ja noorsooküsimuste portfelli võttis üle Maroš Šefčovič, kes oli Slovakkia alaline esindaja Euroopa Liidu juures.

Novembri keskel kutsus Euroopa Ülemkogu eesistuja ülesandeid täitnud Rootsi peaminister Fredrik Reinfeldt kokku ELi juhtide erakorralise tippkohtumise, et täita Lissaboni lepinguga loodud kaks ametikohta.

Belgia peaminister Herman Van Rompuy nimetati Euroopa Ülemkogu eesistujaks ametiajaga kaks ja pool aastat ning kaubanduse volinik paruness Catherine Ashton nimetati liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgeks esindajaks ja komisjoni asepresidendiks.

Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja

Catherine Ashton (53), liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja komisjoni asepresident, töötas alates 2008. aasta oktoobrist Ühendkuningriigi volinikuna, vahetades välja volinik Peter Mandelsoni. Enne seda töötas ta alates 1999. aastast Ühendkuningriigi Parlamendi ülemkojas (Uphollandi paruness Ashton), kuuludes leiboristide partei ridadesse. Ta on täitnud erinevaid ülesandeid haridus-, põhiseadus- ning justiits- ja inimõiguste ministriumides. 2007. aastal valiti ta ülemkoja juhiks, vastutades ülemkoja valitsuse poliitika eest. Ta asus uuele ametikohale Lissaboni lepingu jõustumise kuupäeval 1. detsembril.

Kui Lissaboni leping 1. detsembril jõustus ja Catherine Ashton asus täitma liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja komisjoni asepresidendi ülesandeid, astus pärast kümnet aastat ametist tagasi Javier Solana, kes esimest ja viimast korda ELi ajaloos täitis ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ülesandeid. Solana oli samaaegselt ka nõukogu peasekretär ja selle ülesande võttis üle tema asetäitja Pierre de Boissieu.

Mõned päevad pärast nende ametikohtade täitmist avalikustas Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso kavandatava komisjoni uue koosseisu, kelle ametiaeg jääb vahemikku 2010–2014.

Pärast kõigi riikide kandidaatide nimede selgumist jagunesid portfellid vastavalt tabelile lk 88.

Uues komisjonis on mõningaid uusi portfelle: kliimameetmed, siseasjad, õigus-küsimused, põhiõigused ja kodakondsus. Mõned portfellid on ümber korraldatud: haridus, kultuur, mitmekeelsus ja noored; tervise- ja tarbijaküsimused; tööstus ja ettevõtlus; teadus ja innovatsioon; rahvusvaheline koostöö, humanitaarabi ja kriisihjamine. Töehõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse portfelli raames rõhutatakse nüüd sotsiaalset kaasamist. Digitaalarengu portfelli puhul on rõhuasetus samuti muutunud.

Rootsi peaminister Fredrik Reinfeldt, kes esindas nõukogu eesistujat Rootsit, tervitas president Barroso ettepanekut kavandatava uue komisjoni koosseisu kohta, sest see on hästi moodustatud, tasakaalus ning selle vastutusalad on selgelt määratletud.

Komisjoni liikmed esindavad erinevaid poliitilisi vaateid; nende hulgas on nii Euroopa Rahvapartei, Sotsialistide ja Demokraatide Liidu kui ka Euroopa Demokraatide ja Liberaalide Liidu esindajaid. Ametist lahkuva komisjoni liikmetest jätkab 14 liiget, sealhulgas president Barroso.

Enne kui volinikud pannakse ühise nimekirjana hääletamisele, tuleb Euroopa Parlamendil volinikukandidaadid jaanuaris 2010 ära kuulata.

© BELGA / AFP / Georges Gobet

KOMISJONI UUE KOOSSEISU TUTVUSTUS

„Olen veendunud, et komisjoni uus koosseis kannab hoolt Euroopa majanduse elavnemise ja inimeste huvides toimiva jätkusuutliku sotsiaalse turumajanduse eest. Olen pannud kokku tugeva meeskonna, kes suudab ka rahvusvahelisel tasandil täita Euroopa tähtsustunud rolli, nagu sellele on osutatud Lissaboni lepingus. Komisjoni uue koosseisu põhiülesannete hulka kuulub ka Lissaboni lepinguga ettenähtud uute võimaluste kasutamine,“ ütles Euroopa komisjoni president José Manuel Barroso.

Barroso teise ametiaja Euroopa Komisjoni koosseis, mis nimetati ametisse detsembris 2009	
José Manuel Barroso (Portugal)	President
Catherine Ashton (Ühendkuningriik)	Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ja asepresident
Viviane Reding (Luksemburg)	Õigusküsimused, põhiõigused ja kodakondsus; asepresident
Joaquín Almunia (Hispaania)	Konkurents; asepresident
Siim Kallas (Eesti)	Transport; asepresident
Neelie Kroes (Madalmaad)	Digitaalareng; asepresident
Antonio Tajani (Itaalia)	Tööstus ja ettevõtlus; asepresident
Maroš Šefčovič (Slovakkia)	Institutsioonidevahelised suhted ja haldusküsimused; asepresident
Janez Potočnik (Sloveenia)	Keskfond
Olli Rehn (Soome)	Majandus- ja rahandusküsimused
Andris Piebalgs (Läti)	Areng
Michel Barnier (Prantsusmaa)	Siseturg ja teenused
Androulla Vassiliou (Küpros)	Haridus, kultuur, mitmekeelsus ja noored
Algirdas Šemeta (Leedu)	Maksundus ja tolliliit, audit ja pettusevastane võitlus
Karel De Gucht (Belgia)	Kaubandus
John Dalli (Malta)	Tervise- ja tarbijaküsimused
Máire Geoghegan-Quinn (Iirimaa)	Teadus ja innovatsioon
Janusz Lewandowski (Poola)	Eelarve ja finantsplaneerimine
Maria Damanaki (Kreeka)	Merendus ja kalandus
Günther Oettinger (Saksamaa)	Energeetika
Johannes Hahn (Austria)	Regionaalpoliitika
Connie Hedegaard (Taani)	Kliimameetmed
Štefan Füle (Tšehhi)	Laienemine ja naabruspoliitika
László Andor (Ungari)	Tööhõive, sotsiaalküsimused ja sotsiaalne kaasatus
Cecilia Malmström (Rootsi)	Siseasjad
Rumiana Jeleva (Bulgaaria)	Rahvusvaheline koostöö, humanitaarabi ja kriisihjamine
Dacian Cioloș (Rumeenia)	Põllumajandus ja maaelu areng

TÕHUSUS JA LÄBIPAISTVUS

ELi uuendamine on suurendanud liidu halduslikku ja poliitilist suutlikkust, et võtta arvesse Euroopa kodanike huve ja täita nende ootusi nende jaoks tähtsate küsimuste lahendamisel. Samuti on lisandunud mehhanisme, mis tagavad selle, et EL töötab oma kodanike huvides tõhusamalt ja avatumalt.

PAREM ÕIGUSLOOME

Viimaste aastate jooksul on komisjon saavutanud edu parema õigusloome tegevuskava rakendamisel. Olemasolevaid õigusakte lihtsustatakse, ajakohastatakse ja nendele tagatakse parem juurdepääs. Vähendatakse bürokraatiat, samuti on loodud ettevõtete halduskoormuse vähendamise programm. Uute õigusaktide ja poliitika kvaliteedi tagamiseks on loodud laiaulatuslik mõju hindamise süsteem. Koostöös liikmesriikidega töötab komisjon välja tõhusaid lähenemisi, et tagada ühenduse õiguse nõuetekohane kohaldamine. Parema õigusloome tegevuskava eesmärk on luua selline regulatiivne raamistik, mis stimuleerib ettevõtlust ja uuendustegevust ning võimaldab ettevõtetel tõhusamalt

konkureerida ja kasutada ära siseturu kogu potentsiaali. Sellega aitab parema õigusloome tegevuskava kaasa majanduskasvu edendamisele ja töökohtade loomisele, tagades seejuures sotsiaal-, keskkonna-, tervise- ja tarbijakaitse kõrge taseme.

Jaнварis⁽⁶⁾ esitas komisjon kolmanda strateegilise ülevaate parema õigusloome algatuse kohta. Kõnealuse dokumendi kohaselt on võrreldes eelmise aastaga saavutatud märkimisväärset edu: lõpule viidi kõigi ELi õigusaktide sõelumine, muudeti mõju hindamise suuniseid ning peeti kinni programmist, mille eesmärk on vähendada halduskoormust 25%. Mais kokku tulnud konkurentsiküsimustega tegelev nõukogu avaldas taas kõnealusele strateegiale⁽⁷⁾ toetust ja tuletas meelde, et vastutus selle toimima hakkamise eest lasub nii Euroopa institutsioonidel kui ka liikmesriikidel. Lisaks rõhutati vajadust kiiresti parandada reguleerivat keskkonda, võttes arvesse praegust keerulist majandusolukorda.

Seoses olemasolevate õigusaktide lihtsustamise ja täiustamisega on komisjon läbi vaadanud kõik kehtivad ELi õigusaktid, et välja selgitada täiustamist vajavad valdkonnad. Igal aastal ajakohastatav komisjoni jooksev lihtsustamisprogramm hõlmab praegu 185 algatust olemasolevate õigusaktide uuesti sõnastamiseks, läbivaatamiseks või kehtetuks tunnistamiseks; 19 nendest algatustest viis komisjon lõpule 2009. aastal. Lisaks viis komisjon 2009. aastal lõpule 25 õigusakti kodifitseerimise. Praegu on 220 kodifitseeritud aktiga asendatud 1090 varasemat õigusakti, mis vastab ligikaudu 2000-le Euroopa Liidu Teataja leheküljele.

Juunis avaldatud kolmandas eduaruandes lihtsustamisstrateegia kohta toodi esile käegakatsutav kasu kodanikele ja ettevõtjatele, eriti väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele. Edusammude hulka kuulusid 148 lihtsustamisalgatust, mis aitasid lihtsustada õiguslikku raamistikku, tõhustades töökorraldust (eriti infotehnoloogiate laialdasema kasutamise kaudu) ja tagades siseturu tõhusa toimimise. Komisjon lülitas 2009. aasta õigusloome- ja tööprogrammi 33 lihtsustamisalgatust, mis ulatusid hilinevad maksimisega võitlemisest äritehingute puhul kuni lihtsustatud riigiabi menetlusteni.

Vastavalt oktoobris koostatud ülevaatele edusammude kohta ELi halduskoormuse vähendamise tegevusprogrammi rakendamisel, mis on ühtlasi ka parema õigusloome tegevuskava osa, võimaldavad komisjoni esitatud ja kavandatavad meetmed ettevõtjatel aastas kokku hoida ligikaudu 40 miljardit eurot bürokraatia arvelt, mis tuleneb 72 kavandatavast ELi õigusaktist ja liikmesriikide meetmest nende ülevõtmiseks ja rakendamiseks. Juba olemasolevate vähendamismeetmetega hoitakse aastas kokku 7,6 miljardit eurot, millele lisandub veel 30,7 miljardit eurot, kui Euroopa Parlament ja nõukogu kiidavad komisjoni kavandatud meetmed heaks. Ainuüksi kahe ettepaneku abil, mis tehti 2009. aasta alguses, saaks kokku hoida 25,1 miljardit eurot: käibemaksu e-arvete kasutamise lihtsustamine (kokkuhoid 18,8 miljardit eurot) ja mikroettevõtjate vabastamine raamatupidamiskohustusest (kokkuhoid 6,3 miljardit eurot).

HALDUSKOORMUSE VÄHENDAMINE

„Meie tähtis poliitiline prioriteet on halduskoormuse vähendamine ja aruka reguleerimise edendamine. Arukas reguleerimine saab meie juhtpõhimõtteks. Kannan hoolt selle eest, et meie uued algatused tugineksid aruka reguleerimise põhimõtetele,“ märkis José Manuel Barroso.

LIHTSUSTAMINE

Õigusaktide lihtsustamise ja kodifitseerimisega vähendas komisjon ajavahemikus 2004–2009 ELi õigusaktide kogumit peaaegu 14% ehk 1600 õigusakti võrra.

BÜROKRAATIA VÄHENDAMISE AUHIND

Euroopa Komisjoni uue auhinnaga julgustatakse väikeettevõtjaid välja pakkuma ideid, mis aitaksid nende halduskoormust vähendada. Esimene bürokraatia vähendamise auhind anti üle mais Saksamaa Käsitöölise Keskliidule (ZDH), kes tegi ettepaneku vabastada käsitööettevõtete sõidukid sõidumeeriku nõudest kuni 150 km raadiuses ettevõtte asukohast praeguse 50 km asemel. Komisjon uurib praegu võimalusi, kuidas eeskirju vastavalt muuta.

VÄHEM KAUBANDUSLASEID ARUANDEID

Kaubandusstatistika koostamiseks peavad ettevõtted andma aru oma kaupade impordi ja ekspordi kohta Euroopa Liidus.

Aruandluse künnist on tõstetud, kergendades halduskoormust, mis väikestel ettevõtjatel selle nõude tõttu muidu lasus. Alates 2004. aastast on aruandluskohustusega hõlmatud ettevõtjate arvu vähendatud 720 000 ettevõtjalt 350 000 ettevõtjale.

VÄHEM ARUANDEID ETTEVÕTETE ÜHINEMISE KOHTA

Ettevõtjad saavad kokku hoida 172 miljonit eurot aastas seoses uute aruandlus- ja dokumenteerimiskoostetega ühinemise ja jagunemise korral. Selline olukord saavutati äriühinguõiguse kolmanda ja kuuenda direktiivi lihtsustamise kaudu.

RAAMATUPIDAMISKULUDE VÄHENDAMINE

Komisjoni ettepanek vabastada mikroettevõtjad raamatupidamiskohustusest võimaldab kõigil 5,4 miljonil Euroopa mikroettevõtjal hoida aastas kokku ligikaudu 1170 eurot.

MÕJU HINDAMINE

Alates 2002. aastast on komisjon teinud üle 500 mõju hindamise. 2009. aastal tehti peamiste poliitikaalgatuste puhul ligikaudu 80 mõju hindamist.

MÕJU HINDAMISE KVALITEEDIKONTROLL

Mõju hindamise komitee, mis on komisjoni sõltumatu kvaliteedikontrolli üksus, on alates 2007. aastast seisnud selle eest, et mõju hindamised viiakse läbi vastavalt menetlustele ja kvaliteedistandarditele. 2009. aastal koostas komitee ligikaudu 100 arvamust komisjoni mõju hindamise kvaliteedi kohta ja andis konkreetseid soovitusi olukorra edasiseks parandamiseks.

Uute ettepanekute kvaliteedi parandamisel on komisjoni jõupingutustes kesksel kohal mõju hindamise süstemaatiline kasutamine selliste algatuste puhul, millel on tõenäoliselt märkimisväärne mõju. Sellistes hindamistes analüüsitakse lisaks kasule ja kuludele ettepanekute majandusliku, sotsiaalse ja keskkonnamõju suurust, sealhulgas halduskoormust, mis nendega võib kaasneda ettevõtjatele, kodanikele ja ametiasutustele.

Äsja läbi vaadatud mõju hindamise suunistega⁽¹⁰⁾ nähakse ette põhjalik analüüs selle kohta, kas meede on ELi tasandil vajalik; samuti nähakse ette selle hindamine, kuidas meede mõjutaks väikeettevõtjaid, tarbijaid ja põhiõigusi. Rohkem tähelepanu pööratakse konsultatsioonidele ja sidusrühmade teavitamisele nendest, nähes ette pikema tähtaja märkuste esitamiseks. 2007. aastast tegutseb kvaliteedikontrolli kesküksus (mõju hindamise komitee), mis tegutseb poliitikat kujundavatest osakondadest sõltumatult, et tagada mõju hindamise vastavus menetlustele ja kvaliteedistandarditele.

Parema õigusloome puhul ei ole tegemist pelgalt komisjoni algatusega, vaid seda rakendavad ka teised ELi institutsioonid. Vastvalitud Euroopa Parlament on tugevamalt kaasatud õigusloome töhustamisse, mille raames ta vaatab põhjalikult läbi ligikaudu 200 õigusakti ettepanekut, mille arutamine jäi eelmisel parlamendi koosseisul pooleli. Septembris palus parlament, et komisjon võtaks mõned ettepanekud tagasi või esitaks nende värsked eelnõud. Lisaks nimetas parlament need valdkonnad, mille kohta ta oli palunud komisjonil ettepanekud esitada, kuid mis ei olnud veel temani jõudnud.

Nõukogu andis lubaduse kontrollida mõju hindamisi ettevalmistava töö varases etapis, kui komisjon esitab ettepanekud oma iga-aastases õigusloome- ja tööprogrammis. Samuti palus nõukogu, et komisjon teeks järelevalvet ELi halduskoormuse vähendamise tegevusprogrammi üle ja annaks kevadisel Euroopa Ülemkogu istungil aru vähendamismeetmete rakendamise ja halduskoormusalaste olulisemate muudatuste kohta.

Jätkus töö ELi õiguse kohaldamise parandamiseks liikmesriikides. Komisjon hoogustas veelgi rakendamiselaseid meetmeid sellistes valdkondades, mis toovad suurimat kasu suurimale arvule kodanikele ja ettevõtjatele. Detsembris esitas komisjon iga-aastase aruande ühenduse õiguse kohaldamise järelevalve kohta,⁽¹¹⁾ milles käsitleti põhjalikult direktiivide hilise ülevõtmise probleemi riiklikku õigusse.

Esimene tegevusaasta täitis projektil, mille eesmärk on aidata lahendada probleeme, millega kodanikud ja ettevõtjad võivad silmitsi seista ühenduse õiguse kohaldamisel. Selles katseprojektis („EU Pilot“) osales koostöös komisjoniga 15 vabatahtlikku liikmesriiki. Projekti katsetamise etapis võeti kasutusele kodanikele ja ettevõtjatele suunatud töhustatud süsteem järelepärimiste ja kaebuste registreerimiseks ELi õiguse kohaldamise kohta.

TEABEVAHETUS JA INSTITUTSIOONIDEVAHELISED SUHTED

2009. aasta oli esimene aasta, mil nõukogu, Euroopa Parlament ja komisjon leppisid kokku institutsioonidevahelised teabevahetusalsed prioriteetidid vastavalt detsembris 2008 alla kirjutatud ühisavaldusele, milles käsitletakse partnerlust Euroopa asjadest teavitamisel. Neli valitud prioriteeti olid järgmised: Euroopa Parlamendi valimised, energia ja kliimamuutus, Kesk- ja Ida-Euroopa riikide demokraatliku pöörde 20. aastapäev ning majanduskasvu, tööhõive ja solidaarsuse jätkusuutlikkus, seostades neid prioriteete eelkõige Euroopa loovuse ja innovatsiooni aastaga.

Komisjon toetas aktiivselt Euroopa Parlamendi teadlikkuse tõstmise kampaaniat juuni valimisteks, mille käigus kasutati ühtset visuaalset identiteeti. Kampaania käigus jõuti miljonite inimesteni tuhandete tegevuste kaudu, mille korraldajaks olid institutsioonid, liikmesriigid ja komisjonid. Koostöös Euroopa Parlamendi ja liikmesriikidega korraldas komisjon kliimamuutuse alase teadlikkuse tõstmiseks tegevusi ja üritusi, et levitada ELi seisukohti kõnealuses küsimuses.

© REPORTERS / AP / Bernat Armanque

Lissaboni lepingu jõustumise ettevalmistamisel keskendus komisjon tihedamate kontaktide loomisele riikide parlamentidega ning jätkas samal ajal pikaajaliste kontaktide hoidmist kõrgetasemelise osalemise kaudu Euroopa Liidu küsimustega tegelevate parlamendikomisjonide konverentsil ning riikide parlamentide ja Euroopa Parlamendi esindajate vahelistel kohtumistel. Aasta jooksul sai komisjon riikide parlamentidelt üle 220 arvamuse. Juulis võttis komisjon vastu neljanda aastaaruande Euroopa Komisjoni suhete kohta riikide parlamentidega⁽¹²⁾.

TEAVE KLIIMAMUUTUSE KOHTA

Komisjon, parlament ja liikmesriigid korraldasid üritusi energia ja kliimamuutuse alase teadlikkuse suurendamiseks, kaasates kodanikke ja teavitades neid ELi poliitikast. Tehti veebisaite ja videoklippe, toimus algatus „Klõpsa puule“, korraldati kaubaalustest puitmaja näitus, mille käigus tutvustati energia- ja keskkonnasõbralikke elamisviise, lisaks toimus tasuta kontserte MTV kampaania „Play to stop – Europe for climate“ raames.

Lissaboni leping loob tihedamad sidemed ELi ja liikmesriikide parlamentide vahel. Pildil Hispaania parlament Las Cortes.

KESK- JA IDA-EUROOPA RIIKIDE DEMOKRAATLIKU PÖÖRDE 20. AASTAPÄEV

Näitamaks mõju, mida avaldas Euroopale ja selle kodanikele Kesk- ja Ida-Euroopa riikide poliitilise korra muutumine, korraldati demokraatliku pöörde aastapäeva tähistamiseks kõikjal Euroopas kontserte, väitlusi, võistlusi, vabaõhufestivale, fotonäitusi, seminare ja videoseansse (<http://www.europa1989-2009.eu>).

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee

2009. aastal võttis Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastu dokumendi „Euroopa programm: kodanikuühiskonna ettepanekud“. Programm kujutab endast strateegilist pikaajalist dokumenti, milles käsitletakse käimasolevat poliitilist arutelu ja eelolevaid väljakutseid. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on tugevdanud konkurentsivõimelisema, jätkusuutlikuma ja integreerituma Euroopa arengut ning korraldab koostöös Euroopa Komisjoniga Euroopa integratsioonifoorumit, et anda kodanikuühiskonnale võimalus integratsiooniküsimustes kaasa rääkida.

Euroopa Parlamendi uus president väljendas valmisolekut teha teiste institutsioonidega tihedamat koostööd. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee novembri täiskogu istungil tänas Euroopa Parlamendi president Jerzy Buzek komiteede toetuse eest Euroopa Liidu demokratiseerimisel ning lootis „kõnealuse kahe institutsiooni vahelisele värsketele ja viljakale koostööle uue Lissaboni lepingu raames“, rõhutades nende ühist ülesannet tuua Euroopa kodanikele lähemale. „Oma sooviga kaitsta Euroopa sotsiaalset mudelit ja otsustavalt seista Euroopa juhtiva rolli eest kliimamuutuse vastu võitlemisel viitab Euroopa Parlamendi president Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee peamistele ülesannetele,“ märkis komitee president Mario Sepi.

Regioonide Komitee

Aprillis 2009 võttis Regioonide Komitee vastu ambitsioonika missiooni kirjelduse, milles sätestatakse järgmise 15 aasta ja kaugemad prioriteedid, tähistades ühtlasi oma tegevuse 15. aastapäeva. Komisjoni püüdlused piirkondlike ja kohalike ametiasutuste süstemaatilisemaks kaasamiseks peamistesse ELi poliitikavaldkondadesse tipnesid juunis mitmetasandilise valitsemise valge raamatu vastuvõtmisega.

Jerzy Buzek, astudes esimest korda pärast valimisi üles Regioonide Komitee istungil, kinnitas: „Olen alati toetanud volituste detsentraliseerimist. Subsidiar-sus on meie kodanike heaolu võti. Seepärast vajame teid Euroopa valitud piirkondlike ja kohalike esindajatena.“ Regioonide Komitee president Luc Van den Brande vastas: „Vormime oma arvamuste kaudu tulevast Euroopa poliitikat: lisaks juba toimuvale partnerlusele Euroopa Komisjoniga soovime seda teha ka partnerluses Euroopa Parlamendiga.“ Aasta jooksul kutsus Regioonide Komitee ELi institutsioone ja liikmesriike toetama kohalike ja piirkondlike ametiasutuste kaasamist ELi poliitika ettevalmistamisse ja rakendamisse. Kõnealune üleskutse tehti valge raamatu vormis. Tegemist on komitee esimese valge raamatuga ning selles käsitletakse mitmetasandilist juhtimist.

Euroopa Ombudsman

Oma töö osana Euroopa institutsioonides suurema läbipaistvuse tagamisel avas Euroopa Ombudsman Nikiforos Diamandouros 2009. aastal üle 100 uurimise, mis käsitlesid eelkõige personaliküsimusi, dokumentidele juurdepääsu, toetusi ja subsidiume ning rikkumisi.

Ametid

Kontrollikoja novembri aruandes⁽¹³⁾ märgiti, et Euroopa Komisjoni rakendusametid pakuvad tõhusat teenust, sest nad täidavad selgelt kindlaks määratud ülesandeid. „Nad on kiirendanud lepingute sõlmimist, maksete sooritamist ning projektide tehniliste ja finantsaruannete heakskiitmist. Lisaks on nad lihtsustanud juhtimist ning vähendanud taotlejate ja projekti elluviijate halduskoormust. Samuti on ELi tegevuse nähtavust parandanud suurenenud välissuhtlus ja tulemuste jagamine laiema üldsusega,“ ütles ta. Aruandes pöörati tähelepanu ka nende valdkondadele, kus süsteemi võiks veelgi tõhustada, nimelt järelevalve ja aruandlus. Parlament, nõukogu ja komisjon leppisid märtsis kokku ühishindamise läbiviimises ELi reguleerimisametites. Institutsioonidevaheline töörühm alustas nende ametite ülesannete, ülesehituse ja tegevuse läbivaatamist.

LÄBIPAISTVUS

Komisjoni huvide esindajate registril⁽¹⁴⁾ täitus 2009. aastal esimene tegevusaasta. Kõnealune vabatahtlik register on alates selle käivitamisest juunis 2008 muutunud üha tähtsamaks nende jaoks, kes on huvitatud Brüsseli lobitöö maastikust. Kodanikel on võimalik näha väga suurt arvu erinevaid tegevorganisatsioone ning esmakordselt ka nende rahaliste vahendite päritolu. Septembris kandis end registrisse 2000. organisatsioon, mis on tunduvalt rohkem, kui esialgu prognoositi. Regristri on saanud ka komisjoni talituste tööriist. Näiteks otsustas kaubanduse peadirektoraat oma kodanikuühiskonna andmebaasist välja jätta kõik huvide esindajate registris registreerimata organisatsioonid. Põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat liikus samas suunas, otsustades kehtestada registreerimise struktureeritud ja alalistel konsultatsioonidel osalemise tingimuseks. Teised kodanikuühiskonnaga laialdasi kontakte omavad peadirektoraadid, nagu hariduse ja kultuuri peadirektoraat ning tervise- ja tarbijaküsimuste peadirektoraat, soovivad registreerumist.

2009. aasta on verstapostiks ka ELi kulutuste läbipaistvuse seisukohast. Esimest korda ajaloos avaldati 2009. aastal internetis peamistest ELi rahastamisvahenditest (ühine põllumajanduspoliitika ja struktuurifondid) abisaajate nimed. Iga abisaaja kohta on veebisaidil esitatud abisaaja nimi, omavalitsus ja rahastamise summa. Komisjon koondas kogu kättesaadava teabe ühele veebisaidile. 2009. aastal avaldati ka nende nimed, kas saavad kasu 18 miljardi euroni ulatuvatest vahenditest, mida komisjon ise haldab teadusuuringute, transpordi, energia, hariduse ja kultuuri valdkondades. Finantsläbipaistvuse süsteemi veebisaidil⁽¹⁵⁾ on võimalik teha otsinguid mitme kriteeriumi alusel. Siin lähtuti asjaolust, et maksumaksjatel on õigus teada, kuidas nende raha kasutatakse. Läbipaistvus, mis saavutatakse üldsuse kontrolli tugevdamise kaudu, peaks kõnealuste vahendite haldamist ja kasutamist parandama.

Uus läbipaistvuse tasand saavutati nõukogu tegevuse rahastamise puhul, kui eelarveküsimustes algas koostöö parlamendiga. Aprillis otsustas parlament nõukogu 2007. aasta eelarvele heakskiidu andmist käsitleva hääletuse edasi lükata kuni täiendava teabe saamiseni. Parlamendi pädev komitee andis nõukogu eelarvele lõpuks heakskiidu novembri alguses pärast seda, kui nõukogu oli teinud olulisi järeleandmisi, sealhulgas esitanud oma veebisaidil täiendavat teavet eelarve kasutamise kohta.

LÄBIPAISTEV LOBITÖÖ

Komisjoni huvide esindajate registrisse kuulus 2009. aasta oktoobris 2092 organisatsiooni:

- ▶ konsultatsioonifirmad ja õigusbürood, kes teevad ELi institutsioonides lobitööd: 121;
- ▶ asutusesisesed lobiüksused ja lobitööga tegelevad kutseliidud: 1159;
- ▶ valitsusvälised organisatsioonid ja eksperdirühmad: 590;
- ▶ muud organisatsioonid: 222.

EKSPERTIDE ANDMED

Esmakordselt avalikustati üldsusele Euroopa Komisjoni nõuandvate eksperdirühmade liikmete andmed.

ELI MAKSUMAKSJATE RAHA KAITSE

Euroopa Pettustevastasel Ametil (OLAF) täitus juunis kümnes tegevusaasta. Selle aja jooksul on amet avanud üle 3000 juhtumi uurimise, mille tulemusena on nõutud tagasi üle 1 miljardi euro Euroopa maksumaksjate raha.

Komisjoni aastaaruandes üldsuse juurdepääsu dokumentidele reguleeriva määruse kohaldamise kohta märgiti, et juurdepääsutaotluste arv on pidevalt suurenenud ning neist valdav osa (83%) on ka rahuldatud. Märtsis võeti vastu Euroopa statistika uus õigusraamistik, mis lihtsustab teabele juurdepääsu. Pärast seda, kui komisjon oli teinud ettepaneku vaadata läbi eksperdirühmasid käsitlevad eeskirjad, algas aasta jooksul ka töö selgituste kallal, mis veelgi suurendab läbipaistvust. Komisjon on sammhaaval suutnud lõpule viia kõigi tema eksperdirühmade liikmete nimede avaldamise.

Euroopa Kohtu teedrajavad otsused

Alates Euroopa Liidu Kohtu loomisest 1952. aastal on tema ülesanne olnud tagada, et aluslepingute „tõlgendamisel ja kohaldamisel peetakse kinni seadusest“. Euroopa Liidu Kohus, mis asub Luxembourgis, koosneb kolmest kohtust: Euroopa Kohus, Üldkohus (loodi 1988. aastal Esimese Astme Kohtuna ja nimetati 2009. aastal ümber vastavalt Lissaboni lepingu tingimustele) ja Avaliku Teenistuse Kohus (loodi 2004. aastal). Kõnealuste kohtute loomisest alates on nad kolmekesi kokku teinud üle 15 000 otsuse.

Sotsiaalpoliitika

Kohtuasi C-116/08: *Meerts* (22. oktoobri 2009. aasta otsus)

Kompensatsioon osalisel vanemapuhkusel viibiva täisajaga töötaja **teenistusest vabastamise korral** tuleb arvutada palga alusel, mida ta saaks täisajaga töötamisel. Töötajate õiguste vähendamine vanemapuhkusel viibimise ajal viiks selleni, et töötajad ei julgeks seda õigust enam kasutada, ja ärgitaks tööandjaid teenistusest vabastama eeskätt vanemapuhkusel viibivaid töötajaid.

Liidetud kohtuasjad C-350/06 ja C-520/06: *Schultz-Hoff jt* (20. jaanuari 2009. aasta otsus)

Töötajad ei kaota oma **õigust iga-aastasele tasulisele puhkusele**, mida neil ei ole olnud võimalik haiguse tõttu kasutada. Töötajatele tuleb maksta väljavõtmata iga-aastase puhkuse eest kompensatsiooni.

Kohtuasi C-88/08: *Hütter* (18. juuni 2009. aasta otsus)

Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ (millega kehtestatakse üldine raamistik **võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel**) artikleid 1, 2 ja 6 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus siseriiklikud sätted, mis selleks, et takistada üldhariduse ebasoodsamasse olukorda seadmist võrreldes kutseharidusega ja aidata kaasa kutseharidusega noorte sisenemisele tööturule, välistavad liikmesriigi avalikus teenistuses töötavate lepinguliste teenistujate palgaastmete määramisel selle teenistusaja arvessevõtmise, mis on läbitud enne 18. eluaasta täitumist.

Kohtuasi C-63/08: *Pontin* (29. oktoobri 2009. aasta otsus)

Teenistusest vabastatud rasedale töötajale tuleb tagada tema õiguste tõhus juriidiline kaitse ühenduse õiguse kohaselt. Kui raseduse ajal teenistusest vabastatud töötaja suhtes kohaldatav ainus riiklik õiguskaitsevahend ei näe ette mõistlikku ajavahemikku, mille jooksul raseduse ajal teenistusest vabastatud töötaja saaks menetlust algatada, põhjustab selline õigusakt naise halvemat kohtlemist seoses rasedusega ning diskrimineerib naissoost töötajaid.

Tarbijakaitse

Kohtuasi C-489/07: *Messner* (3. septembri 2009. aasta otsus)

Tarbija, kes kasutab **taganemisõigust sidevahendi abil sõlmitud lepingust**, ei ole üldjuhul kohustatud maksma müüjale kompensatsiooni omandatud kaupade kasutamise eest. Teatavatel juhtudel võib tarbijalt omandatud kaupade kasutamise eest kompensatsiooni siiski nõuda, kui tarbija on kõnealuseid kaupu kasutanud viisil, mis on vastuolus selliste tsiviilõiguse põhimõtetega nagu hea usk ja alusetu rikastumine.

Õhustransport

Liidetud kohtuasjad C-402/07 ja C-432/07: *Sturgeon jt* (19. novembri 2009. aasta otsus)

Reisijatel, kelle lennud hilinevad, on teatavatel juhtudel õigus saada kompensatsiooni. Kui reisijad jõuavad lõppsihtkohta kolm või enam tundi pärast plaanikohast maandumisaega, võivad reisijad (sarnaselt reisijatega, kelle lend tühistatakse) taotleda lennuettevõtjalt kindlamääralist hüvitist, välja arvatud juhul, kui hilinemise põhjustasid erakorralised asjaolud.

Siseturg

Kohtuasi C-222/07: *UTECA* (5. märtsi 2009. aasta otsus)

Liikmesriigid võivad televisioonioperaatoritelt nõuda, et nad eraldaksid osa oma tegevustuludest **Euroopa mängu- ja telefilmide rahastamiseks**. Riiklike õigusaktidega saab samuti ette näha rahastamise konkreetse määra selliste teoste jaoks, mille originaalkeel on üks asjaomase liikmesriigi ametlikest keeltest.

Keskkond

Kohtuasi C-115/08: *ČEZ* (27. oktoobri 2009. aasta otsus)

Austria kohtud peavad Temelini tuumajaama ja selle naabruses asuvate maaomanike vaheliste kahjulike mõjutuste levimise lõpetamist käsitlevate vaidluste puhul võtma arvesse Tšehhi Vabariigi poolt antud tegevuslubasid. Selline luba on osa **ühenduse süsteemist, mille eesmärk on tagada elanikkonna kaitse tuumariskide eest**. Seega ei tohi riiklikus õiguses käsitleda tööstusrajatise erinevalt selle alusel, kas tegevusloa on andnud oma või muu liikmesriigi ametiasutused.

Kohtuasi C-552/07: *Azelvandre* (17. veebruari 2009. aasta otsus)

Üldsuse õigus saada teavet kehtib ka geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise suhtes. Liikmesriigid ei saa toetuda avaliku korra erandile, et takistada **geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise asukoha avalikustamist**.

Ühine välis- ja julgeolekupoliitika

Kohtuasi T-341/07: *Sison vs. nõukogu* (30. septembri 2009. aasta otsus)

Nõukogu ei saa vahendite blokeerimise põhjuseks tuua riiklikku menetlust, mille tulemusena on keeldutud **pagulase staatuse andmisest** või elamisloa andmisest liikmesriigis, välja arvatud juhul, kui selline riiklik menetlus käivitati terrorismivastase võitluse raames.

Ühendatud kohtuasjad T-37/07 ja T-323/07: *El Morabit vs. nõukogu* (2. septembri 2009. aasta otsus)

Üldkohus toetas nõukogu otsuseid Mohamed El Morabiti **rahaliste vahendite külmutamise** kohta. Kõnealused otsused ei ole vastuolus süütuse presumptsiooni põhimõttega ja nõukogu ei ole kohustatud ootama lõplikku süüdimõistvat otsust, et vahendid külmutada.

Parlamendi menetlused 2009. aastal

Euroopa Parlamendis vastu võetud resolutsioonid ja otsused

Õigusloome							Eelarve ning täitmise heakskiitmine	Muud menetlused				Kokku
Konsulteerimine	Koostöö ⁽¹⁾		Kaasotsustamismenetlus			Nõusolekumenetlus		Omaalgatus	Resolutsioonid (artiklid 103 ja 108)	Inimõigused	Muud	
	Esimene lugemine	Teine lugemine	Esimene lugemine ⁽²⁾	Teine lugemine ⁽²⁾	Kolmas lugemine							
89			75	22	8	6	55	121	91	26	20	513

(¹) Euroopa Parlament muutis komisjoni ettepanekut 34 korral.

(²) Euroopa Parlament muutis komisjoni ettepanekut 63 korral ning ühel juhul lükkas komisjoni ettepaneku tagasi.

(³) 14 korral muutis Euroopa Parlament nõukogu ühisseisukohta.

ELi institutsioonide töötajad – ametikohtade arv detsembris 2009

	Alalised ametikohad	Ajutised ametikohad
Komisjon, administratiivsed ametikohad	20 018	366
Komisjon, teadustöötajad	3827	
Komisjoni haldusalasse kuuluvad ametikohad	1883	115
Parlament	5093	126
Nõukogu	3476	36
Euroopa Kohus, Üldkohus ja Avaliku Teenistuse Kohus	1493	438
Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	643	146
Regioonide Komitee	465	37

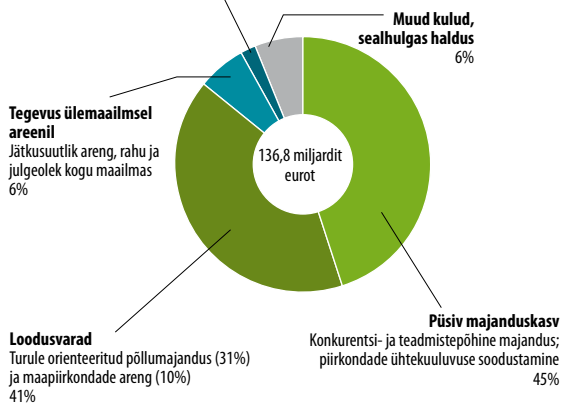
ELI 2009. AASTA EELARVE

ELI eelarves langeb peaarõhk jätkusuutlikule arengule ja innovatsioonile

Kodakondsus, vabadus, turvalisus ja õigus

Tervishoid, tarbijaõigused ja avalik arutelu;
Euroopa turvalisus ja julgeolek

2%

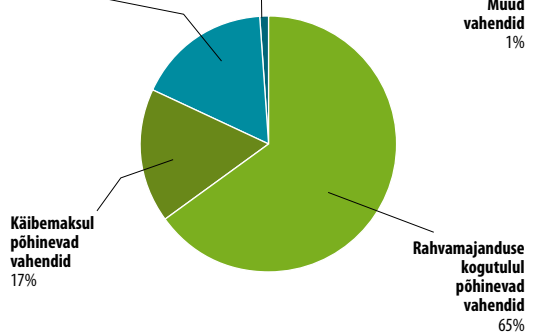

Allikas: Euroopa Komisjon.

MILLISED VAHENDID MOODUSTAVAD ELI EELARVE?

Tollimaksud, põllumajandusmaksud ja suhkrumaksud

17%

Allikas: Euroopa Komisjon.

VIITED

- (¹) Lissaboni leping, millega muudetakse Euroopa Liidu lepingut ja Euroopa Ühenduse asutamislepingut (ELT C 306, 17.12.2007).
- (²) Euroopa Ülemkogu koostamise eesistujariigi järeldused, 18.–19. juuni 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st11/st11225-re02.et09.pdf>).
- (³) Euroopa Ülemkogu koostamise eesistujariigi järeldused, 29.–30. oktoober 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st15/st15265-re01.et09.pdf>).
- (⁴) Komisjoni teatis – Roheline raamat Euroopa kodanikualgatuse kohta (KOM(2009) 622).
- (⁵) Euroopa Parlamendi kodukord, muudetud 6. mail 2009, raportöör Richard Corbett (http://www.europarl.europa.eu/news/expert/briefing_page/54105-124-05-19-20090421BRI54104-04-05-2009-2009/default_p001c028_en.htm).
- (⁶) Poliitilised suunised järgmisele komisjonile, 3.9.2009 (http://ec.europa.eu/commission_barroso/president/pdf/press_20090903_ET.pdf).
- (⁷) http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/008-60584-257-09-38-901-20090911IPR60583-14-09-2009-2009-false/default_et.htm.

- (⁸) Komisjoni teatis „Parem õigusloome Euroopa Liidus: kolmas strateegiline ülevaade“ (KOM(2009) 15).
- (⁹) Konkurentsiküsimustega tegeleva nõukogu järeldused, 28.–29. mai 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st10/st10306.et09.pdf>).
- (¹⁰) Komisjoni dokument – Mõju hindamise suunised – 15.1.2009 (SEK(2009) 92).
- (¹¹) Aastaaruanne ühenduse õiguse kohaldamise järelevalve kohta (2008) (KOM(2009) 675).
- (¹²) Neljas aastaaruanne Euroopa Komisjoni suhete kohta liikmesriikide parlamentidega (KOM(2009) 343).
- (¹³) Euroopa Kontrollikoja eriaruanne – Täitmisülesannete delegeerimine rakendusametitele – kas mõistlik lahendus? (<http://eca.europa.eu/portal/pls/portal/docs/1/3340302.PDF>).
- (¹⁴) <https://webgate.ec.europa.eu/transparency/regrin/welcome.do?locale=et#et>.
- (¹⁵) http://ec.europa.eu/beneficiaries/fts/index_en.htm.

A photograph of a stone bridge with a cobblestone deck, crossing a river in a lush, green forest. The bridge has a low, curved parapet with several stone pillars. The water is dark and reflects the surrounding trees. The overall scene is serene and natural.

**VIIES PEATÜKK
MEETMED EUROOPA
KODANIKE HEAOLU
PARANDAMISEKS**

ELi tegevus oma kodanike heaks ulatub oluliselt kaugemale majanduse elavdamise kavast ning kliima- ja energistrateegiast, mis leidsid käsitlemist eelmistes peatükkides, ning selle mõju on tunda paljudes teistes valdkondades peale välissuhete ja institutsiooniliste küsimuste. EL jätkas siseturu ja emblemaatiliste põhivabaduste arendamist, mis on muutnud inimeste ja kaupade liikumise Euroopas lihtsamaks ja turvalisemaks. EL on mänginud olulist rolli ka tarbijakaitses, seistes kodanike huvide eest panganduse ja tooteohutuse valdkonnas ning kaitstes nende kui tarbijate õigusi.

Koostöös liikmesriikidega on EL edendanud kodanike tervishoidu. Muu hulgas on tõhustatud põllumajandussektori toimimist ning merenduspoliitikas on võetud kasutusele laiahaardeline strateegia. ELi eeskirjad ja programmid on võimaldanud kodanikel osa saada eesrindlikest tehnoloogiatest ning tugevdanud Euroopa konkurentsivõimet.

Samal ajal on EL juurutanud uusi programme ja astunud konkreetseid samme, et võidelda kuritegevuse ja terrorismiga, tugevdada piiriüleste kohtuasjade õiguskindlust ning hõlbustada inimõiguste arvessevõtmist rände- ja varjupaigaküsimustes. Ühiskondlikke huvisid on arvesse võetud reas valdkondades, alates lapsehooldus- ja sünnituspuhkusest kuni töötajate õigusteni.

ELi algatuste ja strateegiate mitmekesisusest hoolimata ühendab neid teadlik ja üha kasvav omavaheline järjepidevus. Nende arvukate meetmetega, mida on võetud üksikvaldkondades, on Euroopa Liit aidanud saavutada selliseid avaramaid poliitilisi eesmärke nagu majanduse taastamine, tõhusam energiakasutus, heitkoguste vähendamine, tihedamad kontaktid kolmandate riikidega, liidu sisepoliitika tõhusam rakendamine ja eelkõige kodanike vajadusi arvestava Euroopa ülesehitamine.

VABADUSED

Euroopa Liidu eduka toimimise tagab liikumisvabadus: ühtne turg võimaldab inimeste, kaupade, kapitali ja teenuste vaba liikumist. 2009. aastal jätkas EL nende valdkondade pakutavate võimaluste arendamist kodanike ja ettevõtete hüvanguks.

REISIMINE JA TRANSPORT

Lennuajad peaksid eeldatavalt lühenema ning kütusekulu ja heitkogused vähenema, kuna 2009. aastal vastuvõetud ühtse Euroopa taeva teine pakett⁽¹⁾ näeb ette õhustranspordi tõhustamise ja tarbetute viivituste kärpimise. Samuti peaks lendamine muutuma turvalisemaks, arvestades komisjoni ettepanekut tsiviillennunduse õnnetusi käsitlevate ELi eeskirjade karmistamiseks⁽²⁾ ja ohtlike lennuettevõtjate ELi nimekirja perioodilist ajakohastamist,⁽³⁾ mille puhul komisjon nõuab süsteemi muutmist rahvusvaheliseks. Euroopa Kohus tegi novembris otsuse,⁽⁴⁾ et lennu pikk viibimine põhjustab lennureisijale samasugust ebamugavust kui tema lennu tühistamine – see otsus on kooskõlas tõlgendusega, mille Euroopa Komisjon on andnud lennureisijate õigusi käsitlevale määrusele.

© REPORTERS / PHOTONONSTOP / Jacques Loic

EL on parandanud oma kodanike transpordivõimalusi, et aidata kaasa jätkusuutlikkusele ja suurendada liikuvust.

Majanduskriisi kontekstis muutsid Euroopa Parlament ja nõukogu juunist lennufirmadele eraldavate saabumis- ja väljumisaegade eeskirju,⁽⁵⁾ mis võimaldavad lennuettevõtjatel säilitada oma õigused, ilma et nad peaksid nende kaotamise hirmus käitama tühje lennukeid. Rahvusvahelisel tasandil sõlmiti Kanadaga maikuu õhustransporditeenuste ja -turvalisuse kokkulepe, lisaks edenesid läbirääkimised kokkulepete üle enam kui 12 Aasia, Aafrika ja Vaikse ookeani piirkonna riigiga ning nõukogu volitas komisjoni arutama kokkulepete sõlmimist Gruusia, Brasiilia, Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni ja Ameerika Ühendriikide Föderaalse Lennuametiga.

Euroopa maantee-kaubaveo ettevõtjatel on nüüd lihtsam taotleda ELi rahastamist oma tegevuse tõhustamiseks ja keskkonnamõju vähendamiseks, sest haldusmenetlusi lihtsustati Marco Polo programmi raames,⁽⁶⁾ mille eesmärk on suunata kaubavedu ummistunud maanteedelt keskkonnasõbralikumatele transpordivahenditele, edendades lähimerevedu, transporti raudteel ja siseveekogudel. Rahvusvahelise kauba- ja reisijateveoga tegelevate ettevõtjate turulepääs lihtsustus tänu muudatustele eeskirjades, mille tagajärjel vähenes halduskoormus ja muudeti selgemaks sanktsioonimenetlused. Euroopa Parlament rõhutas uusi eeskirju vastu võttes, et need tähendavad vähem tühje veokeid Euroopa maanteedel, lühemaid tööpäevi bussijuhtidele ning transpordiettevõtetes tehtavate kontrollide karmistumist. Digitaalseid sõidumeerikuid käsitlevad uued standardid hõlbustavad andmevahetust ja aitavad asutustel kindlaks teha probleematilised ettevõtjad.

Sõidukitootjate kriisist väljaaitamiseks kohtusid komisjoni esindajad autotööstuse juhtidega, et arutleda selle üle, kuidas saaks kasutada riiklikke vahendeid uute autode müügi edendamiseks ja töötajate koolitamise toetamiseks. Liiklusohutuse parandamiseks ärgitas komisjon liikmesriike kiiresti rakendama tehnilist uuendust – automaatset hädaabikõnet eCall, mis teavitab õnnetuse korral automaatselt päästeteenistust. Samal ajal jätkusid Euroopa Parlamendis ja nõukogus arutelud infrastruktuurikulude üle, et suurendada maanteeveo-ettevõtjate osalust selliste kulude kandmises, mis tulenevad nende põhjustatud saastest ja liiklusummikutest. Nagu märkis Euroopa Parlament märtsis sellele ettepanekule oma toetust andes, peavad need kulud rajanema osaliselt õhu- ja mürasaastel.

Kvaliteetsete rahvusvahelise raudteekaubaveo koridoride rajamise projektile⁽⁷⁾ avaldas Euroopa Parlament toetust aprillis ja nõukogu juunis. Komisjon võttis vastu üleeuroopalisele rongide signaalimise ja kiiruse kontrolli süsteemile ülemineku kava⁽⁸⁾ ning teatas kavatsusest raudteeohutuse eeskirjad ja tavad läbi vaadata,⁽⁹⁾ kui juunis Itaalias Viareggios kaubarong rööbastelt maha sõitis.

Märtsis kinnitas nõukogu komisjoni meretranspordi strateegia,⁽¹⁰⁾ tunnustades nii mereveo olulisust. Ligikaudu 90% ELi väliskaubaveost ja umbes 40% ühendusesisestest kaubaveost, samuti osa Euroopa energiatarnest toimub meritsi. Et edendada kõrgetasemelist meretransporti, mis oleks ühtlasi konkurentsivõimeline ja jätkusuutlik, tegi komisjon ettepaneku ajakohastada laevade ja kaubaaluste teavitusformaalsusi, et kiirendada Euroopa sadamatesse sisenevate ja neist väljuvate laevade ja kaubaaluste haldusmenetlusi; seda ettepanekut toetas põhimõtteliselt ka nõukogu. Euroopa Parlamendi ja nõukogu poolt aprillis vastuvõetud meresõiduohutuse kolmanda paketiga⁽¹¹⁾ kehtestatakse liikmesriikide asutustele uued kohustused laevade kontrollimise ja laevaliikluse seire alal, samuti selgemad õnnetuste uurimise eeskirjad ning karmimad vastutus- ja kindlustusnõuded.

Juunis avaldas komisjon laevahaldusettevõtjatele ettenähtud riigiabi suunised. Samal ajal kiitis ministrite nõukogu heaks eeskirjad, mis näevad ette teabe, abi ja hüvitiste andmise laevareisijatele reisi tühistamise või viibimise korral ning teatavad ühtlasi puuetega reisijate õigusi. Oktoobris andsid Euroopa Parlament ja nõukogu heakskiidu laevade põhjustatud reostuse eest määratavate karistuste karmistamiseks,⁽¹²⁾ reageerides nii komisjoni poolt varem tehtud ettepanekule.

Pärast Euroopa Parlamendis ja Regioonide Komitees asetleidnud mõttevahetust võttis komisjon septembris vastu linnaliikluse tegevuskava,⁽¹³⁾ et edendada linnaliikluse terviklikku arendamist, mis keskendub kodanikele ja linnatranspordi keskkonnasõbralikumaks muutmisele. Lisaks üleeuroopaliste transpordivõrkude kavale, millele andis uue tõuke 500 miljoni euro eraldamine käimasolevatele prioriteetsetele projektidele (vt esimene peatükk), alustati rohelise raamatu vastuvõtmisega ettevalmistusi transpordipoliitika läbivaatamiseks, et kohandada õigusakte kodanike ja ettevõtete vajadustega ning tugevdada siseturgu ja ELi konkurentsivõimet. Samas pikendati juulis projektikoordinaatorite volitusi veel neljaks aastaks.

VÕITLUS SIGARETTIDE SALAKAUBAVEOGA

Alates 2009. aastast kohaldatakse kogu ELis kokkuleppeid tubakatoodete ebaseadusliku kaubandusega võitlemiseks. Aprillis allkirjastas Ühendkuningriik ülejäänud 26 liikmesriigi ja Euroopa Liidu eeskujul sigaretitootjaga Philip Morris International salakaupade ja võltsingute vastu võitlemise 2004. aasta kokkuleppe ning 2007. aasta koostöökokkuleppe sigaretitootjaga Japan Tobacco International; nende kokkulepete eesmärk on vältida sadadest miljonitest eurodest ilmajäämist tubakatoodetelt tasumata maksude näol ning võidelda ebaseaduslike tarneahelatega, mis ohustavad seaduslikke turustuskanaleid ja pakuvad ehtsatele toodetele ebaausat konkurentsi.

Mis puudutab suhteid kolmandate riikidega, siis allkirjastas Euroopa Komisjon oktoobris koos Eesti, Leedu, Läti, Norra, Poola, Rootsi, Saksamaa, Soome, Taani, Valgevene ja Venemaaga uue partnerluslepingu Põhja-Euroopa peamiste transpordihenduste parandamiseks. Lepingu eesmärk on aidata sellel loodusvarade poolest rikkal ja kõrgeltarenenud tööstusega piirkonnal toime tulla suurte vahemaadega, mis takistavad nii piirkonnasisest transporti kui ka juurdepääsu tähtsamatele turgudele. Juunis avaldatud teatises anti hinnang Aafrika ja Euroopa tugevnenud koostööle transpordi alal ning mais toimunud ELi ja Jaapani tippkohtumisel tõdeti ühismeetmete võtmise vajadust, et pidurdada suurenenud kasvuhoonegaaside heidet, mille põhjustajaks on rahvusvaheline õhu- ja mere-transport. Mais tervitati ELi ja Hiina kõrgetasemeliste majandus- ja kaubanduslääbirääkimiste käigus uut kahepoolset lennundus- ja merendusraamistikku ja edukaid tehnoloogiaprojekte lennundussektoris. Juunis kirjutasid komisjon ning Kasahstani transpordi- ja sideministeeriumi esindaja alla vastastikuse mõistmise memorandumile transpordivõrkude arendamise valdkonnas.

KAUBAVAHETUSE LIHTSUSTAMINE

Selleks et lihtsustada ELi sisenevate ja sealt väljuvate kaupade tollivormistust, kirjutasid liikmesriigid märtsikuus alla keske tollivormistuse konventsioonile,⁽¹⁴⁾ mis näeb ette, et osa kogutud tollimaksudest jäetakse liikmesriikide eelarvetesse. Alates juulist on olnud võimalik esitada elektroonilisi tollideklaratsioone seoses järkjärgulise üleminekuga ELi elektroonilisele koostalitlusvõimelisele tollikeskonnale, mis võetakse täielikult kasutusse 2013. aastal. Komisjon jätkas ka ühtse riskijuhtimise kohaldamist ohutuse ja julgeoleku eesmärgil, et tuvastada ja ära hoida ohtlike kaupadega äritsemist.

© AP / Lionel Cironneau

Tõhustatud tollikoostöö ELis on aidanud võidelda pettuste ja võltsimistega. Pildil Prantsuse tolliametnik hävitamas võltsitud nahatooteid.

Nõukogu toetas uut kolmeaastast tegevuskava, mille eesmärk on võidelda intellektuaalomandi õiguste rikkumistega ning mis keskendub õigusaktide parandamisele, sihipärastele ja ELi tasandil koordineeritud tollikontrollidele, tugevdatud koostööle ettevõtjate ja välisriikidega ning ELi kodanike teadlikkuse tõstmisele.

Loodi ka senisest avatum ELi kaitsevarustuse turg,⁽¹⁵⁾ mille jaoks kehtestati ühiseeskirjad ja konkurentsivõimelisem hankemenetlus, et kaotada riiklike turgude kaitseks ettenähtud tülikad protseduurid. Sellest saavad eriti kasu väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad, kes toodavad kaitsevarustuse üksikosi. Liikmesriikidele jäeti küll õigus teha erandeid lepingute suhtes, mis on sedavõrd tundlikud, et isegi uued eeskirjad ei ole turvalisuse seisukohast piisavad, kuid kokkuvõttes aitavad tehtud muudatused kaitsevarustusele kuluvat raha paremini kulutada – ja sellest võidavad ELi maksumaksjad.

2009. aastal menetleti 36 juhtumit, mil liikmesriigid olid rikkunud ELi maksundus- ja tollieeskirju, peamiselt olid need juhtumid seotud eraisikute maksustamise ja käibemaksuga. Parandamiseks rahvusvahelist koostööd otseste maksude valdkonnas, tegi komisjon ettepaneku karmistada ELi õigusnorme, et liikmesriikide maksuhaldurid ei saaks tuua pangasaladust koostööst hoidumise ettekäändeks. Lisaks tegi komisjon ettepaneku laiendada ja tugevdada õigusraamistikku, et maksuhaldurid saaksid vahetada teavet ja teha koostööd käibemaksu vallas, sealhulgas piiriüleste maksupettuste vastu võitlemiseks loodud vahendi Eurofisc kaudu.

UUED TEHNOLOOGIAD

Lõpule jõudsid ELis arendatava globaalse satelliitnavigatsioonisüsteemi Galileo esimeste olulisemate lepingute hankemenetlused ning kehtestati üleeuroopaliste satelliitnavigatsioonisüsteemide juhtimis- ja halduskorraldus. Oktoobris käivitas komisjon Euroopa Geostatsionaarse Navigatsioonilisüsteemi,⁽¹⁶⁾ mis annab kodanikele ja ettevõtjatele vaba juurdepääsu Euroopa esimesele satelliitnavigatsiooni projektile.

Märtsis täiustasid transpordiministrid Euroopa intelligentseid transpordisüsteeme reguleerivat raamistikku, et edendada uuenduslike tehnoloogiate kasutamist maanteetranspordi tõhususe ja ohutuse tõstmiseks ning kaitsta keskkonda saaste vähendamise kaudu. Aprillis avaldas projektile toetust Euroopa Parlament, maikuu Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee. Oktoobris määras komisjon kindlaks Euroopa elektroonilise tollisüsteemi tehnilised elemendid, mis etendavad kavandatavas süsteemis väga olulist rolli.

VEOKITE AJAVÕIT VENEMAA PIIRIL

Septembris Venemaa ametivõimudega peetud läbirääkimised tollikoostöö tugevdamiseks aitasid vähendada liiklusummikuid piiridel ja lühendada pikki veokite järjekordi ELi-Venemaa piiripunktides Eestis, Lätis ja Soomes.

© NOVOSTI / Sergei Kazak

ELi globaalne satelliitnavigatsioonisüsteem Galileo valmistub stardiks.

SAAGE TUTTAVAKS 2009. AASTA ÜHTSE TURU AUHINNA VÕITJAGA: AURORA DE FREITAS

Aurora de Freitas on 65aastane Portugali kodanik, kes elab Prantsusmaal alates 1968. aastast. Talle anti ajaloo esimene ühtse turu auhind. See auhind määratakse ettevõttele, üksikisikule või organisatsioonile, kes on aidanud arendada siseturgu. Aurora de Freitasel puhul pälvis tunnustamist tema töö Portugali kodanike heaks, mille tulemusena on neil nüüd elamislubade saamine Prantsusmaal tunduvalt lihtsam.

TEENUSTETURU AVAMINE

2009. aasta lõpus jõudis kätte teenusedirektiivi rakendamise tähtaeg kõikides liikmesriikides; direktiivi eesmärk on aidata sellel Euroopa majanduse suurimal – ja enim uusi töökohti genereerival – sektoril saavutada täispotentsiaal piiriüleste võimaluste avamise kaudu. Komisjon toonitas septembris toimunud konkurentsiministrite kohtumisel, et direktiiviga ettenähtud reformikava elluviimise vajadus on muutunud majandussurutise tõttu veelgi pakilisemaks. Direktiivi rakendamises tuleb seetõttu näha nende struktuurireformide nurgakivi, mis on vajalikud ELi majanduse suunamiseks taastumise teele. Euroopa Parlament ja komisjon korraldasid aasta jooksul ettevalmistavaid seminare ja konverentse.

Komisjon tegi aasta jooksul jätkuvaid pingutusi, et liikmesriigid teenuste vaba liikumise eeskirju täielikult järgiksid. Näiteks septembris tegeles komisjon järgmiste küsimustega: riigihankemenetlus majutusteenuste pakkumiseks (Ühendkuningriik), lepingu määramise ja sõlmimise vahele jäävad läbivaatusperioodid (Hispaania), maanteede ehitusprojektidega seotud õigusteenuste lepingud (Slovakkia), notarite kodakondsusnõuded ning kinnisvara- ja patendivahendajate tegevusvabadus (Portugal), veterinaaridiplomite tunnustamine ja kulleriteenuste piirangud (Kreeka).

KONKURENTS

2009. aastal kaitsesid ELi konkurentsieeskirjad ELi kodanike ja ettevõtjate huvisid mitmes valdkonnas. Riigiabi meetmed osutusid tõhusaks vahendiks kliimamuutuse paketi eesmärkide saavutamisel, näiteks pakkudes ettevõtjale toetust juhul, kui keskkonnakulusid ei ole võimalik tootmiskuludes kajastada. Komisjon eraldas riigiabi projektidele, mis edendavad energiasäästu, taastuvenergia kasutuselevõttu ning kaasaegsetesse energia infrastruktuuridesse investeerimist. Samal ajal püsis komisjon valvsana kuritarvituste suhtes, algatades uurimise, kui teatava skeemi puhul tekkis kahtlus, et sellega soodustatakse näiteks energia suurtarbijaid.

Samuti tegi komisjon kõik, et eemaldada takistused turuintegratsiooni ja konkurentsi teel, püüdes tagada mittediskrimineeriva juurdepääsu gaasivõrgustikele ning ennetada reguleeritud hindade moonutuslikku efekti. Komisjon määras äriühingutele E.ON ja GDF 1 miljardi euro suuruse trahvi salajase kokkuleppe eest, mille kohaselt ei tohtinud kumbki ettevõtja müüa teise koduturul nende ühiselt ehitatud gaasijuhtmest pärit gaasi. Pärast komisjoni otsuse vastuvõtmist 2008. aasta lõpus loobus E.ON mitmetest elektrijaamadest Saksamaal ja mujalgi. Peale selle saavutas komisjon energiahiiuga GDF Suez kokkuleppe, mis lihtsustab teiste äriühingute juurdepääsu Prantsuse gaasiturule. Komisjon algatas menetlused ka reguleeritud ja soodustariifide vastu, mida mõned liikmesriigid ikka veel võimaldasid tööstuslikele lõpptarbijatele. Energiasektori riigiabi üle teostatav kontroll on aidanud kaasa energiaturgude liberaliseerimisele, näiteks energiatarbijate kulude hindamise meetodika kehtestamise kaudu, mis aitab ka edaspidiseks tagada energiavarustuse kindluse.

Aasta tähtsamatest sündmustest tuleks nimetada veel 1,06 miljardi euro suurust trahvi, mis määrati maailma suurimale mikrokiibitootjale Intelile selle eest, et ettevõtte üritas arvutitootjatele ja -müüjatele tehtud soodustuste abil tõrjuda turult välja oma peamist konkurenti AMD-d. Detsembris lõppes komisjoni pikaajaline kohtuvaidlus Microsoftiga turgu valitseva seisundi kuritarvitamise üle, mille tulemusena saab tarbija oma internetibrauserit valida.

Komisjon lubas teatavatel tingimustel Rootsi ja Taani postifirmadel ühineda, mis tõi kaasa esimese suurte postifirmade liitumise. Mercki ühinemine ettevõttega Schering-Plough kiideti heaks, kuna see ei kahjusta konkurentsi; samal põhjusel lubati Lufthansal ära osta lennuettevõtja Austrian Airlines. Komisjon kontrollis aasta jooksul lennundussektori rühmitusi oneworld ja Star Alliance ning otsustas uurida lähemalt ka Sun Microsystemsi kavandatavat ülevõtmist Oracle'i poolt.

Riigiabi otsustega lubati rangelt kindlaksmääratud tingimustel toetada pankasid, sealhulgas panka Royal Bank of Scotland, mis sai suurima toetuse, mille liikmesriigi valitsus on eales eraldanud. Komisjon rõhutas samas selgelt, et mis tahes riigiabi andmisel Opelile tuleb kindlasti järgida ELi eeskirju. Detsembris avaldatud komisjoni riigiabi tulemustabel näitas ebaseadusliku ja ühisturuga kokkusobimatu abi tagastamisel tehtud edusamme. Juuniks 2009 oli tagastatud 9,4 miljardit eurot, vaid 9% ebaseaduslikust abist on veel tagasi maksmata – järelkult on abisaajad juba tagastanud 91% ebaseadusliku ja ühisturuga kokkusobimatu abi kogusummast, kuigi see näitaja oli 2004. aasta lõpus kõigest 25%.

Komisjon määras 173 miljoni euro ulatuses trahve kahele kartellile, keda ta süüdistas plasttoodete valmistamisel kasutatavate lisandite turu jagamises, ning algatas eeldatavate kartellikokkulepete uurimised tsemenditööstuses ja banaaniturul. Raviturul valitseva konkurentsi uurimise järel jätkas komisjon eeldatava konkurentsvastase käitumise juhtumite kontrollimist, algatades rea uurimisi koos läbiotsimistega.

KODANIKE EEST HOOLITSEMINE

EL vastutab oma kodanike heaolu eest otseselt ja kaudselt. EL oli 2009. aastal eestvedajaks piiriülese tarbijakaitse ja potentsiaalselt ohtlike toodete kontrolli valdkonnas, etendades seejärel veel olulisemat rolli gripipandeemiaga seotud tervishoiudebattides kui liikmesriikide võetud vastumeetmete koordinaator.

TARBIJAKAITSE

ELi tegevus tarbijakaitse valdkonnas on viinud ohtlike toodete keelustamiseni. Mais keelustati kogu ELis sellised tarbekaubad nagu biotsiidi dimetüülfumaraati sisaldavad diivanid ja kingad, kuna need tooted kutsusid sadadel ELi tarbijatel esile tõsiseid allergilisi reaktsioone. Samuti astuti samme juba turul olevate toodete ringlusest kõrvaldamiseks. Märtsis pikendati 2010. aastani uudsete tulemasinate keeldu, niisamuti eeskirju, mis lubavad ELis turustada üksnes lastekindlaid tulemasinaid. ELi kodanikke kaitseb iga päev ka liidu õigusraamistik. Jaanuaris avaldatud aruande⁽¹⁷⁾ kohaselt on üldise tooteohutuse direktiiv kujunenud mõjusaks vahendiks tarbijakaitse tagamisel ning informatsioonisüsteem RAPEX on suureks abiks turujärelevalveasutustele üle maailma.

Komisjon teostas ka aktiivset turuseiret ning käivitas uusi algatusi. Tarbijaturgude tulemustabel näitas, et energia-, pangandus- ja transpordituru puhul on puuduliku toimimise oht tarbija seisukohast kõige suurem. Järeelmeetmena valmiv elektri jaeturu-uuring keskendubki tarbijaprobleemidele.

Veebruaris võttis Euroopa Parlament vastu aruande, milles märgiti, et vaid 30 miljonit tarbijat saavad ELi ühtsest turust kasu piiriüleste ostude tegemise kaudu. Parlamendi liikmed nõudsid suuremat internetiturvalisust, lihtsamaid eeskirju ja erimeetmeid väikefirmade jaoks. Komisjon analüüsis omalt poolt tõkkeid, mis takistavad piiriülese e-kaubanduse arengut, ning koostas strateegia nende kõrvaldamiseks.

Komisjon tegi ka ettepaneku ühtlustada tarbijakaebustest teatamise ja nende liigitamise süsteeme. 2009. aasta sügisel hakkas komisjon lähemalt uurima probleeme finantsteenuste jaeturul, millest tarbijad olid teatanud ja mis puudutavad eeskätt pankade teenustasusid, finantstoodete kohta antavat teavet ja nõustamist ning pangakontode üleviimist ühest pangast teise. Korraldati konsultatsioonid, et kaaluda kollektiivnõuete hüvitamise võimalusi. Tagamaks, et ELi tarbijaeeskirjade raamistik tõepoolest Euroopa tarbijaid kaitseks, esitas komisjon juulis soovitusel tarbijate õiguste tugevdamiseks. Lisaks ajakohastati septembris Euroopa tarbijate nõuanderühma koosseisu reguleerivaid sätteid, et parandada selle rühma representatiivsust ja laiendada koostööd liikmesriikide tarbijakaitseorganisatsioonidega.

Nõukogus ja parlamendis jätkusid läbirääkimised uue tarbijaõiguste direktiivi ettepaneku üle,⁽¹⁸⁾ millega koondatakse olemasolevad direktiivid üheks õigusinstrumendiks, mis peaks tugevdama tarbijate usaldust ostude tegemisel kogu ELis ja võimaldama kauplajatel müüja oma tooteid välisriikides. Sealsamas alustati reisipakettide direktiivi läbivaatamist, et võtta arvesse interneti ja odavlennufirmade üha suurenevat tähtsust, sest praegu ei hõlma direktiiv neid valdkondi. Lennufirmade pankrotistumise korral ei ole reisijatel peaaegu mingit võimalust küsida hüvitust kasutamata pileti eest või nõuda enda toimetamist kodumaale, juhul kui nad viibivad välismaal. Novembris teatas Euroopa Parlament Euroopa Komisjonile, et reisijatele, kes on broneerinud lennu lennufirmas, mis läheb pankrotti, tuleb tagada kahju hüvitamine ja abi osutamine.

Täitevasutuste koostöö – mis on otsustava tähtsusega, et tõhusalt võidelda piiriülese kaubandusega tegelevate petturite vastu – sai uut hoogu pärast Ameerika Ühendriikidega juunis alanud läbirääkimisi, mis peaksid viima kokkuleppe sõlmiseni teabevahetuse ja täitemeetmete taotluste alal.

EUROOPLASTE TERVISEKAITSE

Selleks et parandada Euroopa tulemusi peamiste üldlevinud haiguste vastases võitluses, käivitati juunis Euroopa partnerlus vähktõve tõrjeks,⁽¹⁹⁾ et toetada liikmesriikide püüdlusi teabe, suutlikkuse ja kogemuste vahetuse kaudu vähktõve ennetamise ja tõrje valdkonnas. Juulis esitas komisjon ettepanekud Alzheimeri tõve, muude dementsussündroomide ja neurodegeneratiivsete haiguste valdkonnas võetavate ELi meetmete koordineerimiseks, mis pälvisid novembris Euroopa Parlamendi veendunud heakskiidu. Komisjon teatas, et ta kavatseb astuda samme, et aidata likvideerida tervishoiualast ebavõrdsust,⁽²⁰⁾ mida esineb ELi liikmesriikide vahel ja liikmesriikides endis hoolimata majanduslikust heaolust ja tervishoiusüsteemide üldisest arengust. Vähem levinud haiguste valdkonnas võeti juunis vastu Euroopa strateegia, et ärgitada liikmesriike rakendama enne 2013. aasta lõppu haruldaste haiguste riiklikke kavasid⁽²¹⁾.

Vastuseks H1N1 pandeemia väljakutsele tehti nii liidu kui ka rahvusvahelisel tasandil jõupingutusi, et koostööd optimeerida. Septembris korraldas komisjon otsustava tähtsusega kohtumise riiklike tervishoiumeetmete tõhustamise küsimuses, kus osalesid Ameerika Ühendriikide, Itaalia, Jaapani, Kanada, Mehhiko, Prantsusmaa, Saksamaa ja Ühendkuningriigi tervishoiuministrid ning Maailma Terviseorganisatsiooni töötajad. Septembris avaldas komisjon strateegiadokumendi, mille eesmärk oli toetada liikmesriikide jõupingutusi kriisile reageerimisel ning osutada neile muu hulgas abi vaktsiinide hankimisel ja avalikkusele selgete sõnumite edastamisel. Nõukogu avaldas strateegiale toetust oktoobris. Euroopa Raviamet tegi liikmesriikide ekspertide ja Euroopa Komisjoniga tihedat koostööd, töödeldes vaktsiinitaotlusi erakordselt kiiresti⁽²²⁾.

EL optimeeris rahvusvahelist koostööd, et toime tulla H1N1 pandeemiaga.

Juunis käivitati patsiendi ohutuse ja nakkustõrje algatus reaktsioonina kõrvalekallete sagemisele tervishoiusektoris. Sellega seoses kutsus Euroopa Komisjon kõiki liikmesriike astuma samme, et 2012. aastaks oleksid kodanikud kaitstud tubakasuitsuga kokkupuute eest avalikes kohtades, töökohtadel ja ühistranspordis, ning julgustama kodanikke suitsetamist maha jätma. Juulis avanes noortel võimalus osaleda ELi tervishoiupoliitika kujundamises tänu Brüsselis toimunud noorsootervise konverentsile, millest võtsid osa kõigi ELi liikmesriikide noored, ja 22 keeles käivitatud veebisaidile „Ole terve, ole sina ise“. Kooliaastal 2009/2010 algatati kogu Euroopa Liidus kava õpilastele tasuta puu- ja köögivilja jagamiseks,⁽²³⁾ millele järgnes tervisliku toitumise kampaania. Tagamaks, et tervisekaitseasutusi ja patsiente ei ohustaks tarbetult kõrged ravimihinnad ja liiga aeglane innovatsioon, käivitas komisjon innovatiivsete ravimite algatuse ning viis ravimitootjate seas läbi konkurentsivõimeuuringu, hoiatades, et ta kavatseb algatada menetlused ettevõtete suhtes, kes ebaseaduslikult takistavad aegunud patendiga ravimite analoogide tootmist⁽²⁴⁾.

SANITAARKONTROLL

ELil on selge kohustus kaitsta oma kodanikke ka kaupadest tulenevate terviseohtude eest. Seda ohtu ei tohi alahinnata, nagu näitab ELi toidu- ja söödaalase kiirhoiatussüsteemi kaudu edastatud teadete arvu 12% kasv 2009. aastal. Juulis kehtestati uued eeskirjad, millega tõhustati teadaolevate ja esilekerkivate terviseohtude kontrolli mitteloomse päritoluga toidu ja sööda puhul ning karmistati alates jaanuarist 2010 teatavate importtoodete osas liikmesriikides läbiviidavaid kontrolle. Ehkki Tšernobõli katastroof toimus rohkem kui 20 aastat tagasi, on paljud sellest piirkonnast pärit põllumajandustooted endiselt kõrge radioaktiivsusega, ületades tihti kehtestatud piirmäärasid. Oktoobris pikendas EL veel kümne aasta võrra praegu kasutusel olevat süsteemi, mille abil kontrollitakse, et nendest piirkondadest pärit tooted ei ületaks radioaktiivsuse lubatud piirmäärasid⁽²⁵⁾.

Uued taimekaitsevahendite turustuseeskirjad tagavad ELis maailma rangeima kaitsetaseme taimekaitsevahendite kasutamisest tulenevate võimalike terviseriskide vastu, võimaldades samas ühtlustada taimekaitsevahendite kättesaadavuse tingimusi kõikjal liidus. Septembris vastuvõetud pestitsiidide raamdirektiivi eesmärk on tagada, et pestitsiidide kasutataks jätkusuutlikult, ning selles nõutakse järkjärgulist üleminekut integreeritud kahjuritõrjele 2014. aastaks looduslike tõrjevahendite edendamise ja kemikaalide kasutamise piiramise kaudu. Paralleelselt võeti novembris vastu pestitsiidide statistikat käsitlev määrus, milles on sätestatud ühtlustatud eeskirjad pestitsiidide müügi ja kasutamise statistika kogumiseks ja levitamiseks. Parlament märkis uute eeskirjade poolt hääletades, et pestitsiidide müüki ja kasutamist tuleb rangemalt jälgida⁽²⁶⁾.

Algatati taimetervise korra läbivaatamine, et töötada välja uus strateegia, mis võimaldaks võtta ennetavaid meetmeid kahjuritõrjeks ja vajaduse korral kiiremini sekkuda. Tehti suuri pingutusi, et takistada ohtliku okaspuude kahjuri männi nematoodi põhjustatud kahju laienemist Portugali territooriumil ja kaitsta teisi liikmesriike selle kahjuri võimaliku leviku eest nende aladele. Taaskäivitati debatt ravimiresistentsuse üle, mille tulemusena Euroopa Ravimiametile tehti ülesandeks jälgida antibiootikumide kasutamist loomadel, kusjuures ravimiameti ekspertnõunikud koostasid tehnoloogilise arengutaseme aruande rõhuasetusega zoonootilistel nakkustel.

ELi meetmed ei keskendunud siiski ainult kaubavoogude tõkestamisele. Kuna Euroopa on ühtaegu toidu ja toidukaupade importija ja eksportija, püüti leida õige tasakaal tõhusa toiduohutuskontrolli ning kaupade vaba liikumise vahel.

Pärast seda, kui Euroopa Parlament oli heaks kiitnud nõukogus saavutatud kompromissi, millega püütakse respektierida tarbijate õigust olla teavitatud ja samas kaitsta tööstusliku intellektuaalomandi õigusi, ajakohastati juulis sööda turustamise alased õigusaktid,⁽²⁷⁾ s.o kaasajastati märgistus ja vähendati tarbetut halduskoormust. Komisjon andis ühtlasi turustusloa teatavatele uuenduslikele söödalisanditele, mis on praeguseks täielikult välja vahetanud antibiootikumidel põhinevad kasvustimulaatorid. Seemnete ja paljundusmaterjali turustamise valdkonnas võeti vastu meetmed köögiviljade geneetiliste ressursside säilitamiseks. Aasta algul leevenesid veidi BSE testimisnõuded – Euroopa Toiduohutusameti soovitusel tõsteti testimise vanusepiirang 24 kuult 48 kuule –, mille tulemusena vähenesid ligi kolmandiku võrra BSE järelevalvega seotud kulud riiklike asutuste ja ettevõtjate jaoks, ilma et see oleks seadnud ohtu kontrolli tõhusust.

Euroopa Toiduohutusamet andis heakskiitva hinnangu 15 taotlusele, mis käsitlevad geneetiliselt muundatud toitu, ja võttis vastu viis loaotsust. Lisaks algatati geneetiliselt muundatud toidu ja sööda õigusraamistiku hindamine, et võtta arvesse liikmesriikide kogemusi ja ELi oluliste kaubanduspartnerite lähenemisviisi. Geneetiliselt muundatud, tavapärase ja mahepõllukultuuride samaaegset viljelemist käsitlevas komisjoni aruandes⁽²⁸⁾ jõuti järeldusele, et subsidiaarsuspõhine lähenemisviis jääb kehtima, misjärel alustati edasiste soovitude väljatöötamist eri põllukultuuride jaoks ettenähtud eraldamiseetmete kohta.

Jaanuaris kaotati loomsete saaduste veterinaarkontroll Šveitsi-ELi piiril; rakendamisel on ka kokkulepped Ameerika Ühendriikide, Kanada, Mehhiko, Tšiili ja Uus-Meremaaga. Tänu komisjoni suhtekorraldusele Venemaaga on ELi tundlike sanitaar- ja fütosanitaartoodete eksport püsinud kõrgel tasemel.

Kosmeetikatoodete kõrge ohutustaseme tagamiseks võeti vastu määrus, mis suurendab tootjavastutust ja tugevdab kontrolli siseturul, vähendades samal ajal halduskoormust. Samas vaimus tegi komisjon juunis ettepaneku omanikega kaasas reisivate lemmikloomade liikumise lihtsustamiseks, sest valdavalt tänu ELi toetatavatele metsloomade ja -lindude suukaudse vaktsineerimise kavadele on marutaudiga seotud olukord liidus paranenud.

EUROOPA TOIDUGA VARUSTAMINE JA MEREDE SÄÄSTEV KASUTAMINE

Euroopa Liit on oma alguspäevadest peale pööranud suurt tähelepanu toiduainetega varustamisele ning põllumajandus on olnud üks liidu peamisi kuluvaldkondi. Endiselt etendab olulist rolli ka liidu kalandussektor, kuid samas vajab ELi ühine kalanduspoliitika hädasti radikaalset reformi, mis muudaks selle konkurentsivõimeliseks ja keskkonnanahuldlikuks 21. sajandi tööstusharuks. ELi integreeritud merenduspoliitika tunnustab igakülgset merede ja ookeanide kui olulise tootmisressursi tähtsust Euroopa jaoks.

PÕLLUMAJANDUS

2009. aasta arenguaruane näitas, et komisjon on vähendanud ühise põllumajanduspoliitikaga seotud halduskoormust ja liigub 2012. aastaks seatud 25% vähendamiseesmärgi saavutamise suunas⁽²⁹⁾. Kuigi juulis leidis – pärast seda, kui paljude puu- ja köögiviljade kuju ja suurust reguleerivad eeskirjad tühistati – meedias rohkem kajastamist kõverate kurkide naasmine polettidele, on saavutatud edusammud võimaldanud põllumajandustootjatel ja teistel toiduahelas tegutsevatel ettevõtjatel kokku hoida 1,9 miljardit eurot. Lisaks võeti vastu põllukultuuride statistikat käsitlev määrus, mille mõju ei ole küll nii märgatav, kuid millel on oluline tähtsus ühise põllumajanduspoliitika juhtimise ja hindamise seisukohalt.

Komisjon tegi ettepaneku uute kvaliteedimärgistuseeskirjade kohta,⁽³⁰⁾ mis näitavad põllumajandussaaduse päritolu ning aitavad parandada geograafiliste tähiste rahvusvahelist kaitset ja arendada rahvusvahelist strateegiat turustusnormide ja mahetoodete vallas. Eesmärk on luua ka kõigi geograafiliste tähiste jaoks ühine register (veinid, piiritusjoogid, põllumajandustooted ja toiduained), säilitades iga süsteemi eripära. Mahepõllumajandus sai uut hoogu spetsiifilise ELi logo loomisega, mida kannavad 2010. aastast kõik mahetooted. Käimasolev veinisektori reform jõudis järgmisse etappi, mis hõlmas eeskirjade vastuvõtmist kaitstud päritolunimetuste ja kaitstud geograafiliste tähiste, traditsiooniliste nimetuste, märgistamise ja veinivalmistusviiside tutvustamise alal, et parandada suhtlemist tarbijaga, tagades ELi parimate veinivalmistusviiside säilimise ja luues samas võimalused uuendusteks.

Selleks et leevendada piimatootjate rasket turuolukorda, kasutas komisjon jätkuvalt sekkumismeetmeid, eraladustusabi ja eksporditoetusi, lubades põllumajandustootjatele teha ka otsetoetuste ettemakseid. Komisjon käivitas uued algatused piimatoodete edendamiseks ja kahekordistas ajutiselt piimasektori riigiabimäärasid, tõstes need 15 000 euronit. Kuid kooskõlas juunikuise Euroopa Ülemkogu järeldustega ei muutnud komisjon juba vastuvõetud otsuseid, mis käsitlevad kvoodisüsteemi järkjärgulist lõpetamist.

Novembris avaldatud teatises⁽³¹⁾ tehti ettepanek luua toiduainete tarneahela toimimise parandamiseks toiduainehindade jälgimise mehhanism, mis võimaldab tarbijatel jälgida, kui palju maksab eri riikides sealihakilo.

Vähem soodustatud piirkondades tugendas komisjon koostööd riiklike asutustega, et muuta toetuste andmine lihtsamaks ja sihipärasemaks. Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Majandus- ja Sotsiaalkomiteele esitati teatis,⁽³²⁾ mis aitab ette valmistada ebasoodsate looduslike tingimustega põllumajanduspiirkondade uut liigitussüsteemi. Teadusekspertide abiga on komisjon kindlaks teinud kaheksa pinnase ja kliimaga seotud kriteeriumi, mille põhjal võib selliseid piirkondi objektiivselt ja selgelt liigitada. Et säilitada maastikke, looduslikke elupaiku ja bioloogilist mitmekesisust, ära hoida metsatulekahjusid ning täiustada veemajandust ja pinnasekaitset, on oluline toetada põllumajandust piirkondades, kus kliima ja pinnas muudavad selle keeruliseks. Toetusi tuleks anda piirkondadele, kus valitsevad eriti ebasoodsad looduslikud tingimused, mis mõjutavad põlluharimist, eeskätt sellistele põllumajandusettevõtetele, kus maade sööti jätmise oht on suurem.

KALANDUS

Ühise kalanduspoliitika läbivaatamine algas 2009. aastal avaldatud Euroopa Komisjoni rohelise raamatuga,⁽³³⁾ milles analüüsiti praeguse poliitika kitsaskohti ja arutleti selle tuleviku üle, konsulteerides kalurite, teadlaste, kodanikuühiskonna esindajate ja huvitatud pooltega. Nõukogu kiitis komisjoni lähenemisviisi heaks mais. Oktoobris valmis pikkade läbirääkimiste tulemusena uus kalanduskontrolli määrus⁽³⁴⁾. Selles võrdsustatakse kaluritele rikkumiste eest määratavaid karistusi, kusjuures eeskirju eiravaid liikmesriike võib karistada kvootide vähendamise ja Euroopa Kalandusfondist antavate toetuste peatamisega. Tänu uuele määrusele saavad Euroopa kalurid konkureerida võrdsetel tingimustel ja kalavarude kaitset tagavaid kontrolle tõhustatakse.

© IMAGEBROKER / Wolfgang Diederich

Aprillis avaldatud vesiviljelust käsitlevas teatises – mida nõukogu juunis toetas – arutleti viiside üle, kuidas parandada selle majandusharu konkurentsivõimet, jätkusuutlikkust ja juhtimist.

Nõukogu võttis detsembris vastu määrused 2010. aasta kalapüügivõimaluste kohta Atlandi ookeanis, Põhjameres, Läänemeres ja Mustas meres. Komisjoni maikuisest konsultatsioonidokumendis kirjeldatud strateegiat järgides kehtestati lubatud kogupüük senisest suurema osa kalavarude jaoks. Pikaajalised plaanid kalavarude jätkusuutlikuks majandamiseks hõlmasid Lääne-Atlandi stauriidi, Biskaia lahe anšoovisevarusid ning haisid ja railisi.

Augustis sõlmiti ebaseadusliku, teatamata jäetud ja reguleerimata kalapüügi vastu peetava ülemaailmse võitluse raames komisjoni toetusel rahvusvaheline kokkulepe, millega kehtestati sadamariigi miinimummeetmed. Selles tehti ka ettepanek hariliku tuuni püügi dokumenteerimise programmi ülevõtmiseks. Nõukogu võttis vastu määrused, et võtta ELi õigusse üle mitmeaastased taastamiskavad hariliku tuunikala ja grööni süvalesta jaoks.

LIHTSAD JA TÕHUSAD KONTROLLID

2009. aastal uuendati radikaalselt kalanduskontrolle – kalavarude majandamise alussammast –, et luua lihtne, läbipaistev ja õiglane süsteem, mis toimiks mõjusa hoiatusvahendina ning vähendaks nii bürokraatiat kui ka kulutusi.

Uus kalanduskontrolli määrus võimaldab Euroopa kaluritel konkureerida võrdsetel tingimustel ning kehtestab kalavarude kaitseks tõhusama kontrolli.

INTEGREERITUD MERENDUSPOLIITIKA

Euroopa Ülemkogule 2007. aastal rakendatud integreeritud merenduspoliitika saavutustest aru andes märkis komisjon, et tegevuskavas ettenähtud 65 meetmest on 56 juba käivitatud või lõpule viidud ja et ülejäänud üheksa osas on alustatud tegevust. Septembris võttis komisjon vastu teatise merenduse juhtimise parandamise kohta Vahemere piirkonnas, ⁽³⁵⁾ mis peaks koos juunis vastu võetud ELi Läänemere strateegiaga ⁽³⁶⁾ aitama saavutada integreeritud merenduspoliitika eesmärgi kooskõlas ELi pidevalt areneva mereterritooriumide strateegiaga.

Komisjoni president José Manuel Barroso märkis Euroopa merenduspäeval mais 2009: „Meil on nüüd siduv raamistik, mille abil saame suunata oma püüdlusi kooskõlastatud viisil.“

Lisaks sellele esitas komisjon oktoobris konkreetseid ettepanekuid kahes olulises küsimuses: sektori- ja riigiülene mereseire ⁽³⁷⁾ ning Euroopa merenduspoliitika rahvusvaheline mõõde ⁽³⁸⁾.

OLLA KURSIS – INFO- JA KOMMUNIKATSIOONITEHNOLOOGIA NING MEDIA

VAHETU KASU KODANIKULE

Alates juulikuust on mobiiltelefoni kasutajatel võimalik teises ELi liikmesriigis viibides palju odavamalt tekstisõnumeid saata, helistada ja internetti kasutada tänu ELi rändlusmääruse ajakohastamisele ⁽³⁹⁾. Euroopa Parlamendi ja ELi ministrite konkreetse üleskutse alusel tegi komisjon 2008. aasta lõpul ettepaneku võtta tekstisõnumite ja andmeteenuste puhul kasutusele väiksemad tariifid ning pärast aprillis suure hääletamusega toimunud kiiret heakskiitu Euroopa Parlamendis võttis nõukogu juunis kõnealuse kava vastu.

Komisjon on esitanud juhendid selle kohta, kuidas ELi telekommunikatsioonituru reguleerijad peaksid arvutama ühendustasusid – hulgitasud, mida operaatorid võtavad teise operaatori võrgust tuleva kõne ühendamise eest ja mis moodustab osa igapäevase telefoniarvest –, et kõrvaldada ELis suured hinnalahknepused sideoperaatorite vahel. Sellega alandatakse liikmesriigisiseste ja liikmesriikidevaheliste kõnede tarbijahindu, mis võimaldab äri- ja eraklientidel ajavahemikul 2009–2012 kokku hoida vähemalt 2 miljardit eurot ning soodustab investeerimist ja uuendustegevust kogu telekommunikatsioonisektoris.

Augustis esitatud Euroopa digitaalse konkurentsivõime aruandes on näidatud, kuidas ELi poliitika on Euroopa kodanike võimalusi avardanud, pidades silmas interneti suurenenud kasutamist, uusi lairibaühendusi ja mobiilsidelepingute arvu, mis ületab ELi kodanike arvu. Sellele potentsiaalile toetudes käivitas komisjon Euroopa info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate uue strateegia ettevalmistamise esimese sammuna avaliku arutelu selle kohta, kuidas anda täiskäik digitaalrajandusele.

Märtsis võttis nõukogu vastu järeldused juurdepääsetava infoühiskonna kohta eesmärgiga aidata kõrvaldada tõkkeid, sealhulgas selliste ebasoodsas olukorras olevate kasutajate nagu vaegnägijad eest. Selles soovitati tungivalte teha avaliku halduse veebisaidid paremini juurdepääsetavaks ja kehtestati riiklikult rahastatud veebisaitide loomiseks või ümberkujundamiseks sõlmitavate riigihankelepingute suhtes juurdepääsetavuse nõue.

© REPORTERS / Patrick Renice

Alates juuli algusest on mobiilikasutajatel võimalik teises ELi liikmesriigis viibides palju odavamalt tekstisõnumeid saata, helistada ja internetti kasutada.

Vastusena Euroopa Parlamendi üleskutsele käivitas Euroopa Komisjon mais võrguvahendi eYouGuide (ec.europa.eu/eyouguid), mille abil antakse praktilist nõu digitaalteenustega seotud tarbijaõiguste kohta, nagu näiteks õigussuhe lairibateenuse pakkujaga, veebis poodlemine, muusika allalaadimine, võrgus isiklike andmete kaitsmine ja suhtlusvõrgud.

Euroopa Komisjon võttis mais vastu ka soovitusel, mis aitab tagada, et kõik, kes on seotud mikrokiipe kasutava tehnoloogia väljatöötamise või rakendamisega, austavad inimese põhiõigust eraelu puutumatusele ja isikuandmete kaitsele, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas. Juunis järgnes sellele tegevuskava eesmärgiga tagada, et Euroopa saaks täita juhtosa selliste uute võrkude kujundamisel, mis ühendavad omavahel eri objekte alates raamatutest ja autodest ning lõpetades elektriseadmete ja toiduga. Kõnealune tegevuskava aitab Euroopa kodanikel sellest arengust kasu saada ja aitab samas lahendada ka tekkivaid valuküsimusi, nagu eraelu puutumus, turvalisus ja isikuandmete kaitse.

Oktoobris õhutas komisjon liikmesriike avama turgu uutele ettevõtjatele ja uutele traadita lairibateenustele ning kasutama seejuures „digitaalseid dividende“, mis vabanevad üleminekul analoogringhäälingult digitaalsele televisioonile.

Europeana ehk Euroopa mitmekeelne digitaalraamatukogu (www.europeana.eu) annab nüüd internetikasutajatele juurdepääsu 4,6 miljonile digitaalsele raamatule, kaardile, fotole, videole ja ajalehele. Augustis vastuvõetud teatises kuulutas Euroopa Komisjon oma 2010. aasta sihiks 10 miljonit digitaalteost.

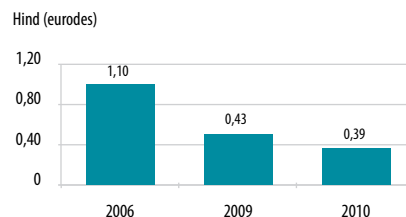
Nüüd, kui komisjon on võtnud vastu uued eeskirjad, saavad internetikasutajad ja ettevõtjad registreerida oma domeeninimesid ELi kõigi 23 ametliku keele tähestiku tähtedes, sealhulgas kirillitsas ja kreeka tähestikus, interneti tippdomeeni .eu all.

Vahepeal on komisjon kutsunud üles kandma interneti haldamises hoolt suurema läbipaistvuse ja vastutuse eest, kuna ülemaailme veeb on kõikides riikides omandanud väga suure tähtsuse.

Euroopa Komisjon on algatanud tuleviku interneti käsitleva avaliku ja erasektori partnerluse, mille eelarves on kavandatud 300 miljonit eurot teadusuuringuteks, uuendustegevuseks ning uute internetitehnoloogiate, -teenuste ja -rakenduste kiireks ülevõtmiseks kodanike ja ettevõtjate seas (näiteks tervishoiu, liikuvuse, keskkonna ja energiakorraldusega seoses).

ODAVAMAD VÄLISMAAKÕNED

Välismaale võetava mobiilikõne hind; minutihind eurodes (käibemaksuta). 2006 – turu keskmine; 2009 ja 2010 – maksimaalne eurotariif ELi eeskirjade järgi

Allikas: Euroopa Komisjon.

UUED RÄNDLUSEESKIRJAD

- ▶ Ülempiiri kehtestamine tasu suhtes, mida saab nõuda tarbijalt välismaal viibimise korral tekstisõnumi saatmise eest.
- ▶ Välismaal viibimisel mobiiltelefoniga veebi sirvimise või sisu allalaadimise tasu vähendamine.
- ▶ Tarbija kaitsmine ootamatult suurte arvete eest, tagades, et nad saavad ränneldes SMSi mobiiltelefoni kasutamise tasude kohta.
- ▶ Mobiilikõnede rändlusteenuse hinnalagede edasine alandamine.
- ▶ Sekundipõhise hinna kehtestamine.

MEEDIA

Kiideti heaks uue programmi MEDIA Mundus käivitamine. Programm keskendub Euroopa ja ELi mittekuuluvate riikide audiovisuaalvaldkonna asjatundjate koostööle.

Komisjon võttis augustis vastu suunised⁽⁴⁰⁾ meediapädevuse edendamiseks kõikjal Euroopas meetmete kaudu, mis aitavad inimestel pääseda ligi meediale, millega nad kokku puutuvad, ja kõiki neid meediavorme mõista ja kriitiliselt hinnata.

Juulikuu teatises⁽⁴¹⁾ kirjeldati, kuidas komisjon hakkab audiovisuaalsete meedia-teenuste direktiivi ning uute digitaaltehnoogiatega ja internetipõhiste teenuste arengu raames tekkinud uues olukorras kohaldama riigiabi eeskirju avalik-õigusliku ringhäälingu suhtes.

ÕIGUSRAAMISTIKU AJAKOHASTAMINE

Novembris jõudsid Euroopa Parlament ja nõukogu kokkuleppele telekommunikatsiooni valdkonna reguleeriva raamistiku reformi⁽⁴²⁾ suhtes, mille eesmärk on koordineerida ja parandada telekommunikatsioonieeskirju Euroopa ühtsel turul ning tugevdada konkurentsi, tarbijaõigusi ja interneti avatust. Nõukogu, Euroopa Parlament ja komisjon andsid ühise pressikonverentsi, et tutvustada telekommunikatsiooni paketi kohta pärast 24 kuud väldanud läbirääkimisi saavutatud kokkulepet.

Nõukogu eesistuja Rootsi ja Euroopa Parlamendi president Jerzy Buzek allkirjastasid Strasbourgis toimunud tseremoonial telekommunikatsiooni paketi ning liikmesriikidel on aega 18 kuud nende õigusnormide ülevõtmiseks riiklikku õigusse. Sellega tugevdatakse Euroopas konkurentsi ja tarbijakaitset, mille tulemusena on oodata madalamaid hindu ning rohkem ja paremaid teenuseid. Uute eeskirjadega kõrvaldatakse ebakindlus ja julgustatakse äriühinguid investeerima infrastruktuuri, et võimaldada kõikjal Euroopas kiirete interneti lairibaühenduste kasutamist. Nende abil tugevdatakse ka tarbijaõigusi, mis puutub andmekaitse, operaatori vahetamise ja teabesse tellitavate teenuste kohta. Riiklikel telekommunikatsiooniasutustel on võimalik kehtestada võrguteenuste kvaliteedi miinimumtase.

Märtsis vastuvõetud Euroopa Komisjoni teatises „Euroopa kaitsmine laiaulatuslike küberrünnakute ja häirete eest: valmisoleku, turvalisuse ja vastupidavuse suurendamine“⁽⁴³⁾ soovitatud uue strateegia eesmärk on Euroopa valmisolek suurteks häireteks või rünnakuteks. Elektroonilised sideteenused ja võrgud on Euroopa majanduse selgroog. Ent loodusõnnetused, terrorirünnakud, kuritahtlik tegevus ja riistvara rikked võivad olla suureks ohuks Euroopa olulise tähtsusega teabeinfrastruktuurile. Eestile, Gruusiale ja Leedule suunatud hiljutised laialdased rünnakud näitasid, et olulise tähtsusega elektroonilised sidevahendid ja võrgud on pidevalt ohustatud.

EUROOPA VAIMUTOIT

Euroopa teadusuuringute, haridus- ja kultuurikava on oluline nii majanduslikel põhjustel kui ka sel põhjusel, et vaimsed ja kultuurilised väärtused kuuluvad Euroopa põhiväärtuste hulka. EL ja liikmesriigid on teinud selle mitmekesise tegevuse käigus tihedat koostööd ning seda süvendas 2009. aasta nimetamine Euroopa loovuse ja innovatsiooni aastaks, mille raames toimus kogu aasta jooksul sadu üritusi, millega rõhutati kõnealuste võimete tähtsust isikliku, sotsiaalse ja majandusliku arengu jaoks.

TEADUSUURINGUD

2009. aastal avaldati teadusuuringute ja tehnoloogia arendamise seitsmenda raamprogrammi (2007–2013) raames peaaegu sada projektikonkurssi. 2009. aasta 5,5 miljardi euro suuruse eelarvega alustati üle 3000 projekti rahastamist. Projektide teemad olid näiteks kliimamuutus, energiajulgeolek, toiduga kindlustatus, säästev põllumajandus ja tervis. EL asutas Teadusuuringute Rakendusameti, et juhtida teadlaste liikuvust ja karjääri ning VKEdele suunatud tegevust, ja

Euroopa Teadusnõukogu Rakendusameti, et toetada teadlaste algatatud „eesliini“ teadusprojekte. 2009. aastal tehti uusi edusamme Euroopa teadusruumi väljaarendamisel. Teadusruumi eesmärk on viia kokku liikmesriikide uurimisressursid Euroopa tasandil. Edusammudena tuleb märkida nende 2008. aastal käivitatud kavade jätkumeetmeid, mis käsitlesid Euroopa teadlaste liikuvuse ja karjääri edendamist ning riiklikes teadusorganisatsioonides intellektuaalomandi haldamise juhiseid. Samuti võttis nõukogu 2009. aastal vastu Euroopa teadustöö infrastruktuuri õigusliku raamistiku.

Lisaks käivitas komisjon märtsis info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaid käsitleva teadustegevuse ja innovatsiooni uue strateegia, mille eesmärk on Euroopa jõudmine selles valdkonnas maailma juhtpositsioonile. Samuti võeti vastu kaks teatist tulevaste ja kujunemisjärgus tehnoloogiate ning e-infrastruktuuride strateegia kohta (näiteks üleeuroopaline teadusvõrk GÉANT, e-teaduse võrgud, andmete infrastruktuurid ja superarvutirakendused).

Edasist kaju on võtnud Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut, mis on loodud selleks, et edendada Euroopas kõrgetasemelisi uuendusi kõrghariduse, teadusuuringute ja ettevõtluse lõimimise kaudu. Ta on teinud oma esimese üleskutse teadmis- ja innovaatikakogukondade asutamiseks, mis toimivad tema tegevuse tuumikuna selliste teemade käsitlemisel nagu kliimamuutuse leevendamine ja sellega kohanemine, säästev energia ja tuleviku info- ja kommunikatsioonihiskond.

EDU METROLOOGIA VALLAS

Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon jõudsid kokkuleppele Euroopa metroloogia teadusprogrammi suhtes, mis ühendab omavahel 22 riiklikku metroloogia teadusprogrammi, et suurendada metroloogia vallas tehtava avaliku teadustöö tõhusust ja tulemuslikkust.

Alternatiivsed energiaallikad: Euroopa energiatehnoloogiate strateegiline plaan näeb ette kuus uut tööstuse juhitavat programmi tuule- ja päikeseenergia, süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise, elektrivõrkude, bioenergia ja tuumaenergia valdkonnas ning teaduslikult ajendatud programmide loomise Euroopa energiaalaste teadusuuringute liidus.

Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso hoidmas Euroopa Liidu Rubiku kuubikut novembris Euroopa loovuse ja innovatsiooni manifesti väljakuulutamisel.

SELGEM PILT DIABEEDI KOHTA

Miljonid Euroopa rahastamisvahenditest pilttehnoloogiale diabeedi vastu võitlemiseks: Ulf Ahlgreni uurimisrühmale Umeå molekulaarmeditsiini keskuses anti hiljuti kolmeks ja pooleks aastaks 621 000 eurot ELi toetust kolmemõõtmeliste piltide loomiseks kõhunäärme ja insuliini tootvatest rakkudest. Koostöös Belgia, Taani, Saksamaa ja Hispaania teadlastega võib projekti tulemusena saada võimalikuks diabeedi varane diagnoosimine ja paremad võimalused ravi mõju kontrollimiseks.

ÜHISED TEHNOLOOGIAALGATUSED

Ühise tehnoloogiaalgatuse „Clean Sky” raames, mille eelarve on 1,6 miljardit eurot ja mille eesmärk on edendada teadusuuringuid keskkonnahoidlikumate, vaiksemate ja tõhusamate õhusõidukite väljatöötamiseks, käivitati juunis esimene projektikonkurss. 2009. aastal käivitasid oma teise projektikonkursi innovatiivsete ravimite algatus, vesiniku- ja kütuseelementide algatus, Euroopa nanoelektronikaalgatuse nõuandekogu (ENIAC) nanoelektroniliste komponentide teemal ning Artemis integreeritud infotehnoloogiasüsteemide teemal. Need teadusuuringute Euroopa tasandi avaliku ja erasektori partnerlused keskenduvad valdkondadele, kus teadus- ja arendustegevus saab kaasa aidata Euroopa laiemale konkurentsivõimele ning suurendada teadusuuringutesse tehtavate investeeringute mõõdet ja mõju, samuti suurendada tööstusliku tegevuse tehnoloogiasisaldust.

Pärast pikaajalisi läbirääkimisi saavutati uuel tasandil kokkulepe selle kohta, kuidas peaks kujundama ja reguleerima ELi ühist patendiõigust. Kui allesjäänud keelelised küsimused lahendatakse, saab Euroopa patentist uuendustegevuse edendaja ning see annab ELi tööstusele võimaluse olla maailmaturul konkurentsivõimelisem.

Nõukogu eesistuja saavutas ka kompromissi nõukogu ja Euroopa Parlamendi vahel määruse osas, millega parandatakse laboriloomade kaitset kogu ELis.

HARIDUS

Erasmus Mundus, Euroopa koostöö ja liikuvuse programm, mis toetab akadeemilist tippaset ja Euroopa kõrghariduse atraktiivsust maailmas ning edendab koostööd kolmandate riikidega, on jõudnud oluliselt suurema eelarve ja laiema kohaldamisalaga uude järku. Aastatel 2009–2013 suurendab EL väljastpoolt ELi pärit kõige andekamatele üliõpilastele ja õppejõududele antavat toetust, andes neile stipendiume osalemiseks ühisprogrammides Euroopa ülikoolides. Samuti suurendatakse doktorantuuri taseme programmide ulatust ning antakse Euroopa üliõpilastele rohkem rahalist abi vahetusprogrammides osalemiseks.

Liikmesriigid leppisid kokku tihendada oma koostööd Euroopa haridus- ja koolitussüsteemide ümberkorraldamises, et valmistada inimesi paremini ette töökoha otsinguteks, aidata ettevõtjatel leida toimetulekuks vajalikku personali ning viia ülemaailmse konkurentsi tingimustes läbi uuendusi. Nõukogu kiitis heaks ajakohastatud strateegilise raamistiku üleeuroopaliseks koostööks hariduse ja koolituse alal, millega seatakse ELi tasandi koostöö pikaajalised sihid kuni aastani 2020, ning ajakohustatud sihttasemete kogumi, mida kasutatakse ümberkorralduste edenemise hindamiseks ja mis katavad kogu valdkonna alates väikelaste haridusest kuni ülikooli ja täiskasvanute elukestva õppeni.

Juulis võtsid nõukogu ja parlament vastu soovitusi, mis käsitleb kogu Euroopat hõlmavate vahendite kasutuselevõtmist liikuvuse ja kvaliteedi toetamiseks kutsehariduses ja -koolituses, s.o Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteem, mis annab võimaluse tunnustada eri riikides või erinevates õpikeskkondades saavutatut, ning Euroopa kvaliteeditagamise võrdlusraamistik, mis annab ametivõimudele ühised kvaliteedijuhtimise vahendid.

© ARCHIBEL

Euroopa programm Erasmus Mundus, mis toetab ülemaailmset akadeemiliste ringkondade koostööd, astus uude etappi suurema eelarve ja laiema ulatusega.

Komisjon on asutanud Euroopa kirjaliku tõlke magistriõppe võrgustiku, mille abil viiakse kokku erinevad ELi ülikooliprogrammid ja edendatakse tõlkijakoolituse kvaliteedimärki. 16 liikmesriigist valiti välja 34 õppeprogrammi, mis kuuluvad esialgu nelja aasta jooksul kirjaliku tõlke magistriõppe võrgustikku.

Komisjon võttis vastu uue ELi noorsoopoliitika strateegia järgmise kümnendi jaoks. Selles rõhutati noorte haavatavust praeguses majandus- ja rahanduskriisis ning nende väärtust ressursina ELi vananevas ühiskonnas. Soovitati luua noortele hariduses ja tööhõives rohkem võimalusi, parandada noorte inimeste integreerimist ühiskonda ja nende osalemist ühiskonnaelus ning edendada solidaarsust noorte ja ühiskonna vahel.

Aprillis kohtusid 46 Euroopa riigi kõrghariduse eest vastutavad ministrid Belgias, et leppida kokku Euroopa kõrgharidusruumi prioriteedid järgmiseks kümnendiks Bologna protsessi raames, mille eesmärk on ajakohastada riiklikku poliitikat ja reformida Euroopa kõrgharidusasutusi, et edendada üliõpilaste ja töötajate seas uuendustegevust ja ettevõtlusvaimu.

Juulis avaldas komisjon rohelise raamatu, milles kutsuti sidusrühmi üles esitama ideid selle kohta, kuidas anda uut hoogu õppurite liikuvusele. Seejuures sooviti, et iga õppekogemuse juurde kuuluks ka välismaal veedetud periood ning liikuvusvõimalusi tuleks pakkuda kõigile noortele inimestele. President Barroso kirjeldas uue komisjoni jaoks koostatud poliitilistes juhistes algatusega „Noored liikvel“ seotud nägemust, mille kohaselt pakutaks Erasmuse-taolisi võimalusi kõigile noortele inimestele.

KULTUUR

2009. aastal anti esimest korda ELi kirjandusauhind 12-le uue põlvkonna autorile. Nagu Euroopa piire ületavad muusikaauhinnad, kultuuripärandiauhind ja kaas-aegse arhitektuuri auhind, on kõnealuse uue tunnustuse eesmärk elavdada teoste levikut ja nende autorite liikuvust, kultuurilist mitmekesisust ja kultuuri-devahelist dialoogi.

Komisjoni president Barroso ütles ELi kirjandusauhinna tseremoonial järgmist: „Selle auhinnaga tähistatakse Euroopa kirjanduse mitmekesisust ... Meie maailmajao tugevuseks on alati olnud piire ületav ideede vaba levik ... Euroopa integratsioon ei ole pelgalt poliitiline sõnakõlks. See tähendab institutsioonide, ideede, lootuste, tavade, keelte, mälestuste ja tulevikuprojektidega seotud kollektiivi ja kultuuri, mis Euroopat ühendavad.“

Septembris tõi Euroopa esimene kultuurifoorum kokku üle tuhande asjatundja kultuurivaldkonnast ja poliitiku, et arutada koostööd kultuuri ja kultuuridevahelise dialoogi alal.

Euroopa Komisjon rajas mitmekeelsuse edendamiseks kaks uut platvormi: ettevõtluse mitmekeelsusplatvormi, mille eesmärk on edendada konkurentsivõimet ja tööalast konkurentsivõimet, ning kodanikuühiskonna mitmekeelsuse platvormi, mis keskendub kultuuridevahelisest dialoogist tulenevatele eelistele. Euroopa keelepäeva raames korraldati liikmesriikides kohalikul tasandil üritusi ja pidustusi, et suurendada keeltega seotud elukutsete nähtavust ja et kodanikud teadvustaksid endale mitmekeelsuse osatähtsust oma tavaelus.

© EPA / Olivier Hoslet

Ungari kirjanik Noémi Szécsi oli septembris 2009 üks Euroopa kirjandusauhinna võitjaid.

VABADUS, TURVALISUS JA ÕIGUS

EL tegeles jätkuvalt üha ulatuslikumate probleemidega integreeritud ühiskonna kujundamisel, mis austab kodaniku õigusi ja õigusriigi põhimõtet, kasutab laienenud ELi võimalusi ning juhib tulemuslikult rännet ja varjupaigaküsimusi.

JUSTIITS- JA SISEKÜSIMUSTE UUS PROGRAMM

Justiits- ja siseküsimusi käsitlev Stockholmi programm, mis sai novembris Euroopa Parlamendi toetuse ja mis detsembri tippkohtumisel vastu võeti, esitab järgmiseks viieks aastaks justiitsvaldkonna, vabaduse ja turvalisusega seotud prioriteedid nii kodanikuõiguste kui ka paremini integreeritud ühiskonna kaitsmise ja edendamise osas. Selle eesmärk on tugevdada turvalisust ja õigusriigi põhimõtet, et kaitsta üksikisiku õigusi. See näeb ette tõhusama politseikoostöö, mille raames tugevdatakse Europoli rolli ja koostatakse üksikasjalikum kava tulevaseks teabevahetuseks. Pärast Lissaboni lepingu jõustumist peaks EL kiiresti ühinema Euroopa inimõiguste konventsiooniga. Konventsiooni täitmist jälgitakse rangelt ja süstemaatiliselt. Sellega paralleelselt rakendatakse (Rootsi eesistumise ajal vastuvõetud) tegevuskava, mis käsitleb kostjate õiguste tugevdamist kriminaalmenetluses, kusjuures pööratakse suuremat tähelepanu kuriteoohvrite õigustele. Töötatakse välja töökindel andmekaitsekord. Migratsioonijuhtudega seoses tugevdatakse koostööd päritolu- ja transiitriikidega. Lisaks peab EL lihtsustama migrandi oskuste panuse ja tööturu vajaduste sobitamist ning tagama immigrantide õigused ühtsel tasemel. On vaja võtta meetmeid ebaseadusliku sisserände takistamiseks ja selle vastu võitlemiseks.

SISSERÄNDE- JA VARJUPAIGAPOLIITIKA

Mais võttis nõukogu vastu direktiivi, millega tehakse kolmandatest riikidest kõrge kvalifikatsiooniga kodanike jaoks ELi sisenemine ning siin elamine lihtsamaks ja atraktiivsemaks. Sellega luuakse ELi sinine kaart, mis pakub kiirmenetlust ja ühtseid kriteeriume spetsiaalse elamis- ja tööloa väljastamiseks. Kaart kehtib kuni neli aastat ja aitab selle omanikel töökohta leida ning annab neile õigused, mis hõlmavad ka perekonna taasühinemist ja liikumist kõikjal ELis. Mais võttis nõukogu vastu ka direktiivi, millega kehtestatakse karistused tööandjate suhtes, kes palkavad tööle kolmandatest riikidest pärit illegaalseid immigrante.

© SCIENCE PHOTO LIBRARY / John Cole

Mais vastu võetud sinise kaardi skeem teeb kõrge kvalifikatsiooniga, väljastpoolt ELi pärit kodanike jaoks ELis elamise ja töötamise lihtsamaks ja atraktiivsemaks.

Septembris tehti ettepanek kava kohta, mis käsitleb pagulaste ümberasustamist ELi piires ja praktilist koostööd liikmesriikide vahel, et aidata jagada koormat, mille põhjustavad 203 000 pagulast, keda eeldatakse saabuvat 2010. aastal, sealhulgas lapsed, üksikud naised ja raskelt haiged, kes vajavad ümberasustamist. Veebruaris tehti ettepanek Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiameti loomiseks, et toetada liikmesriike, kes kogevad massilist varjupaigataotlejate tulva. Novembris leppis justiits- ja siseküsimuste nõukogu kokku luua see amet Maltale. EL on võtnud endale kohustuseks töötada välja ühine jätkusuutlik süsteem, mis põhineb solidaarsusel ning Genfi konventsiooni täielikul ja igakülgsel kohaldamisel.

PASSIVABA PIIRKONNA HALDAMINE

Märtsis tegi komisjon ettepaneku korrapäraseks kohapealseks kontrollimiseks ning etteteatamiseta külastusteks, et suurendada vastastikust usaldust ja kaitsta Schengeni ala vabadusi. Reisidokumente kaitstakse paremini pettuse vastu aprillis vastu võetud nõukogu määruse alusel, milles on sätestatud liikmesriikide väljaantud passide ja reisidokumentide turvaelemendid ja biomeetrilised standardid, mida peetakse turvalisuse seisukohalt oluliseks ja mis lihtsustavad piirikontrolli. Selle tulemusel kujuneb piiride ületamine lihtsamaks ja paraneb julgeolek. Komisjon tegi juunis ettepaneku asutada ühtne sihtotstarbeline agentuur, mis haldaks 2012. aastast laiaulatuslikke teabesüsteeme, sealhulgas Schengeni infosüsteemi, viisainfosüsteemi ja sõrmejälgede andmebaasi Eurodac, mis toetavad ELis tulemuslikku piirihaldussüsteemi. Sagedastel reisijatel, kes sisenevad Schengeni piirkonda lühikesteks ajavahemikeks, näiteks töötamiseks või pere liikmete külastamiseks, on nüüd kasu juunis vastu võetud määrusest, mis käsitleb kuuest kuust kuni viie aastani kehtivate mitmekordse sissesõiduõigusega viisade väljastamise ühist korda.

KODANIKUÕIGUSED

Siseturu tõrgeteta toimimine sõltub õiguskindlusest vaidluste korral ning komisjon käivitas aprillis arutelu selle kohta, kuidas parandada kohtualluvusega seotud selgust, tsiviil- ja kaubandusajaja käsitlevate kohtuotsuste tunnustamist ja jõustumist, mille aluseks on kohtuotsuste vastastikune tunnustamine liikmesriikide vahel. Oktoobris esitas Euroopa Komisjon määruse ettepaneku pärimiste ja testamentide kohta. Üha rohkem inimesi soetab endale elukoha ja vara teistes ELi riikides ning hinnanguliselt on igal aastal umbes 450 000 piiriülest pärimisjuhtu. Ettepanek sisaldab sätteid, mis käsitlevad kohtualluvust, kohaldatavaid õigusakte ja Euroopa pärimistunnistust (dokument, mis näitab, kes on teatava isiku pärija või kellel on õigus vara haldamiseks). Eesmärk on luua üksikisikute jaoks suurem etteaimatavus piiriüleste pärimisasjade puhul ja lihtsustada haldamist.

Üksikisikud ja ettevõtjad kasutavad igapäevaselt kõige tavalisema õigusliku vahendina lepinguid. Selles valdkonnas parema ja järjekindlama õigusraamistiku loomiseks esitas nõukogu juulis juhised Euroopa lepinguõiguse ühise viiteraamistiku jaoks. 8 miljonit Euroopa kodanikku on kolinud oma kodumaalt teise liikmesriiki elama ning uute juhiste abil saavad kodanikud teada oma õigustest liikumisvabaduse kohta ja liikmesriigid neid õigusi kohaldada.

JULGEOLEK

Märtsis võttis komisjon vastu ettepanekud, mis käsitlevad kuriteoohvrite paremat abistamist ja karmimaid meetmeid kurjategijate vastu, kes on inimkaubanduse ja seksuaalse ärakasutamise teel väärkohelnud naise ja lapse. Ettepanekuga nähakse ette telefonikõnede pealtkuulamine, ohvritele peavarju, hoolekande ja õigusabi võimaldamine ning karmimad karistused seksituristidele.

Samuti on komisjon teinud ettepaneku, et terrorismi ja raskete kuritegude vastu võitlemisel peaks julgeolekuasutustel olema õigus kasutada sõrmejälgede andmebaasi Eurodac, mis oli kavandatud ELi varjupaigapoliitika osana. Kaasnevad meetmed tagavad isikuandmete kaitse ja kaitsevad varjupaigaõigust.

Terrorismivastane võitlus oli eesmärgiks ka sel puhul, kui sõlmiti kokkulepe teha Ameerika Ühendriikide ametivõimudele kättesaadavaks ELis tehtud rahaülekannete andmed. Aasta jooksul peetud läbirääkimistel keskenduti isikuandmete kaitsmisele ning kui komisjon vaatas üle menetlused, mille kohaselt Ameerika Ühendriikide rahandusministeerium töötleb, kasutab ja levitab rahaülekannete andmeid, leidis kinnitust, et USA on isikuandmete töötlemisel nende kaitset hoolikalt järginud.

TÖÖHÕIVE JA SOTSIAALKÜSIMUSED

ELi reageeringus majandus- ja finantskriisile oli põhitähelepanu suunatud tööhõivele (vt esimene peatükk). Kuid nagu 2009. aasta näitab, on töökohad, sotsiaalne õiglus ja võrdsus pidevalt ELi huviorbiidis.

TÖÖKOHAD

Oktoobris ELi komisjoni Berlaymont'i peakorteris toimunud töömessil osales ümmarguselt 12 000 tööotsijat ja 80 värbamisorganisatsiooni. 95% tööandjatest ütles, et nad olid kandidaatide kvaliteediga väga rahul, ning enamik neist kavatses keskmiselt 40% kandidaatidest kutsuda teisele vestlusele. Mitmest liikmesriigist pärit Euroopa tööhõiveteenistuse nõustajad nõustasid tööotsijaid ja võimalikke töökohavahetajaid töö- ja elamistingimuste osas ning tutvustasid Euroopa tööalase liikuvuse portaali, mis sisaldab 760 000 tööpakkumist, 350 000 eluloo-kirjeldust ja 20 000 registreeritud tööandjat.

Märtsis võttis nõukogu vastu järeldused tööjõu tööalase ja geograafilise liikuvuse ja töötajate vaba liikumise kohta Euroopa Liidus, kus rõhutatakse liikuvuse ja tööjõu vaba liikumise tähtsust, et täita tööturgude vajadusi, suurendada tööhõivet ja tugevdada ELi konkurentsivõimet.

Veebruaris võttis nõukogu vastu sotsiaalpartnerite kokkuleppe, mis käsitleb rahvusvahelist meretöönormide konventsiooni.

SOTSIAALKINDLUSTUS

Mitu aastat kestnud keerulised läbirääkimised sisserännanute sotsiaalkindlustusõiguste kaitse lihtsustatud eeskirjade üle ELis lõppesid kokkuleppe sõlmimisega. Kõnealuse sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimisega moderniseeritakse ja lihtsustatakse nende ELi kodanike sotsiaalõiguste kaitse eeskirju, kes elavad ja töötavad teises liikmesriigis. Uute eeskirjadega kiirendatakse välismaal elavate isikute taotluste käsitlemist, eemaldatakse tõkked ja ajakohastatakse teabevahetust EU-27 ametiasutuste vahel.

Nõukogu võttis vastu ka järeldused, mis käsitlevad sotsiaalteenuseid kui aktiivse kaasamise, sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamise ja uute töökohtade loomise vahendit. Järeldustes rõhutatakse sotsiaalteenustesse investeerimise tähtsust kriisi ajal. Kriipsutatakse alla nii ametlike kui ka mitteametlike sotsiaalteenuste osutajate hariduse ja koolituse tähtsust ning kutsutakse liikmesriike ja komisjoni üles looma vabatahtlikku ELi kvaliteediraamistikku sotsiaalteenuste jaoks.

Majanduspoliitika komitee 2009. aasta aruandes rahvastiku vananemise kohta esitati edasisi tõendeid väite toetuseks, et muutuste sotsiaalsed ja majanduslikud tagajärjed vajavad suuremat tähelepanu. Aruandes eelseisvate kümnendite kohta esitatud halvima katsestsenaariumi kohaselt on praeguse majandus- ja rahanduskriisi tagajärjeks elatusaseme suur langus, mis tuleneb väiksema majanduskasvu püsimisest ja elanikkonna vananemisega seotud kulutuste osatähtsuse pidevast suurenemisest SKPs.

2009. aasta tööhõivearuandes⁽⁴⁴⁾ märgiti, et kliimamuutusel ja sellega seotud üleminekul vähem süsihappegaasi heiteid tekitavale majandusele on oluline mõju oskustega seotud nõudlusele tulevikus, mis soosib vähemalt esialgu kõrgelt kvalifitseeritud töötajaid. Kuid aruandes rõhutati, et uute tehnoloogiate turuleviimisega peaks ka madalama kvalifikatsiooniga töötajatel olema võimalik täita uusi töökohti tingimusel, et nad saavad asjakohast koolitust.

„Me ei saa üle majanduskriisist, kui me ei kasuta naiste tohutut intellektuaalset, majanduslikku ja loovat potentsiaali. Pooltel meie ühiskonna liikmetest ei ole võrdseid võimalusi,“ sõnas Euroopa Parlamendi president Jerzy Buzek septembris oma ametisseastumiskõnes.

© REPORTERS / Nicolas Bets

ELi ministrite poolt novembrikuus kokku lepitud uute eeskirjade alusel on mõlemal vanemal õigus pikemale vanemapuhkusele.

VÕRDSUS

Vastusena süvenevale romide tõrjumisele, mis on halvenenud majanduskriisi, suureneva ekstremismi ja rassismiilmingute mõjul, kiideti juunis nõukogu kohtumisel heaks „Romide kaasamise alased põhimõtted“. Järeldustega institutsionaliseeriti ka romide kaasamise Euroopa platvorm, kus on võimalik vahetada kogemusi romide kaasamise kohta.

Samuti võttis nõukogu juunis vastu järeldused „Võrdsed võimalused naistele ja meestele: aktiivsena ja väarikas vananemine“ ning kontrollis tööd, mida tehakse seoses direktiiviga füüsilises isikutest ettevõtjate ja nende abistavate abikaasade võrdse kohtlemise kohta. Lisaks arutati novembris Stockholmis toimunud konverentsil koostööd naiste vägivaldse kohtlemise küsimustes, sealhulgas ELi rahastatava programmi Daphne rolli uuenduslike tegevuspõhimõtete vahetamises selle nähtuse vastu võitlemisel.

ELi ministrite novembris kokkulepitud uute reeglite kohaselt on lastevanematel õigus pikemaks vanemapuhkuseks. Vanemapuhkust käsitlev muudetud direktiiv annab ka parema kaitse diskrimineerimise vastu ja võimaldab sujuvamat tööle-naasmist, jõustades Euroopa tööandjate ja ametiühingute vahel sõlmitud kokkuleppe.

VIITED

- (¹) Määrus (EÜ) nr 1108/2009 lennuväljade, lennuliikluse korraldamise ja aeronavigatsiooniteenuste valdkonna kohta (ELT L 309, 24.11.2009).
- (²) Komisjoni ettepanek – Määrus tsiviilennunduses toimivate õnnetuste ja intsidentide uurimise ja ennetamise kohta (KOM(2009) 611).
- (³) Määrus (EÜ) nr 1144/2009, millega kehtestatakse ühenduse nimekirja lennuettevõtjatest, kelle suhtes kohaldatakse ühenduse piires tegevuskeeldu (ELT L 312, 27.11.2009).
- (⁴) Euroopa Kohtu 19. novembri 2009. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-402/07 ja C-432/07: Sturgeon jt.
- (⁵) Määrus (EÜ) nr 545/2009 ühenduse lennujaamades teenindusaegade jaotamise ühiste eeskirjade kohta (ELT L 167, 29.6.2009).
- (⁶) Määrus (EÜ) nr 923/2009 teise Marco Polo programmi loomise kohta, et anda ühenduse finantsabi kaubaveosüsteemi keskkonnakaitsemeetmete tõhustamiseks (Marco Polo II) (ELT L 266, 9.10.2009).
- (⁷) Komisjoni ettepanek – Määrus konkurentsivõimeliseks kaubaeks kasutatava Euroopa raudteevõrgustiku kohta (KOM(2008) 852).
- (⁸) Komisjoni otsus, 22. juuli 2009, seoses üleeuroopalise tavaraudteevõrgustiku kontrolli ja signaalimise alaste tehnikate koostalitlusvõime tehnilise kirjelduse rakendamise (K(2009) 5607).
- (⁹) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1283&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.
- (¹⁰) Transpordi, telekommunikatsiooni ja energeetika nõukogu järeldused, 30. ja 31. märts 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st08/st08176.et09.pdf>).
- (¹¹) Kolmas meresõiduohutuse pakett hõlmab kaht määrust ja kuut direktiivi (ELT L 131, 28.5.2009).
- (¹²) Direktiiv 2009/123/EÜ, mis käsitleb laevade põhjustatud mereeostust ning karistuste kehtestamist mereeostusega seotud rikkumiste eest (ELT L 280, 27.10.2009).
- (¹³) Komisjoni teatis – Linnaliikluse tegevuskava (KOM(2009) 490).
- (¹⁴) Konventsioon keskse tollivormistuse kohta seoses traditsiooniliste omavahendite Eli eelarve käsutusse andmisel endale jäetavate siseriiklike sissenõudmiskulude määramisega (ELT C 92, 21.4.2009).
- (¹⁵) Direktiiv 2009/81/EÜ, millega kooskõlastatakse teatavate kaitse- ja julgeolekuvaldkonnas ostjate poolt sõlmitavate ehitustööde ning asjade ja teenuste riigihankepingute sõlmimise kord (ELT L 216, 20.8.2009).
- (¹⁶) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1399&format=HTML&aged=0&language=ET&guiLanguage=en>.
- (¹⁷) Komisjoni aruanne – Direktiivi 2001/95/EÜ (üldise tooteohutuse kohta) rakendamine (KOM(2008) 905).
- (¹⁸) Komisjoni teatis – Direktiiv tarbijaõiguste kohta (KOM(2008) 614).
- (¹⁹) Komisjoni teatis – Vähktõve vastu võitlemise meede: Euroopa partnerlus (KOM(2009) 291).
- (²⁰) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1550>.
- (²¹) Nõukogu soovitus Euroopa meetmete kohta haruldaste haiguste valdkonnas (ELT C 151, 3.7.2009).
- (²²) Tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu järeldused, 12. oktoober 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st14/st14311.et09.pdf>).
- (²³) Määrus (EÜ) nr 288/2009, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 1234/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses ühenduse abiga, mis antakse koolidele puuvilja jagamise kava raames puu- ja köögivilja, töödeldud puu- ja köögivilja- ning banaanitoodete jagamiseks haridusasutuste lastele (ELT L 94, 8.4.2009).
- (²⁴) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1098&format=HTML&aged=0&language=ET&guiLanguage=en>.
- (²⁵) Justiits- ja siseküsimuste nõukogu järeldused, 23. oktoober 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st14/st14936.et09.pdf>).
- (²⁶) Direktiiv 2009/128/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse tegevusraamistik pestitsiidide säästva kasutamise saavutamiseks (ELT L 309, 24.11.2009).
- (²⁷) Määrus (EÜ) nr 767/2009 sööda turuleviimise ja kasutamise kohta (ELT L 229, 1.9.2009).
- (²⁸) Komisjoni aruanne geneetiliselt muundatud, tavapäraste ja mahepõllukultuuride samaaegse viljelemise kohta (KOM(2009) 153).
- (²⁹) http://ec.europa.eu/agriculture/healthcheck/before_after_en.pdf.
- (³⁰) Komisjoni teatis – Põllumajandustoodete kvaliteedipoliitika (KOM(2009) 234).
- (³¹) Komisjoni teatis – Toiduainete tarneahela parem toimimine Euroopas (KOM(2009) 591).
- (³²) Komisjoni teatis – Abi parem suunamine ebasoodsate looduslike tingimustega piirkondade põllumajandustootjatele (KOM(2009) 161).
- (³³) Komisjoni roheline raamat – Ühise kalanduspoliitika reform (KOM(2009) 163).
- (³⁴) Põllumajanduse ja kalanduse nõukogu järeldused, 19. ja 20. oktoober 2009 (<http://register.consilium.europa.eu/pdf/et/09/st14/st14599.et09.pdf>).
- (³⁵) Komisjoni teatis – Integreeritud merenduspoliitika – vahend juhtimise parandamiseks Vahemeres (KOM(2009) 466).
- (³⁶) Komisjoni teatis – Eli Läänemere piirkonna strateegia (KOM(2009) 248).
- (³⁷) Komisjoni teatis – Mereseire integreerimine ELis (KOM(2009) 538 ja SEK(2009) 1341).
- (³⁸) Komisjoni teatis – Euroopa Liidu merenduspoliitika rahvusvahelise mõõtme arendamine (KOM(2009) 536).
- (³⁹) Määrus (EÜ) nr 544/2009 rändluse kohta üldkasutatavates mobiiltelefonivõrkudes (ELT L 167, 29.6.2009).
- (⁴⁰) Komisjoni soovitus – Meediapädevus digitaalkeskonnas: konkurentsivõimelise audiovisuaal- ja infosisutööstuse ning kaasava teadmusühikonna eelusu (K(2009) 6464).
- (⁴¹) Komisjoni teatis riigiabi eeskirjade kohaldamise kohta avalik-õigusliku ringhäälingu suhtes (ELT C 257, 27.10.2009).
- (⁴²) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/09/491&language=EN>.
- (⁴³) Komisjoni teatis – Euroopa kaitsmine laiaulatuslike küberrünnakute ja häirete eest: valmisoleku, turvalisuse ja vastupidavuse suurendamine (KOM(2009) 149).
- (⁴⁴) <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=113&newsId=642&furtherNews=yes>.

ELiga saab ühendust võtta

INTERNETIS

Teave on kõigis Euroopa Liidu ametlikes keeltes kättesaadav Euroopa veebisaidil: europa.eu

ISIKLIKULT KOHALE MINNES

Üle kogu Euroopa on sadu kohalikke ELi teabekeskusi. Lähima keskuse aadressi leiate veebilehelt:

europedirect.europa.eu

TELEFONI VÕI E-POSTI TEEL

Europe Direct on teenus, mis aitab leida vastuseid Euroopa Liiduga seonduvatele küsimustele.

Kontaktteeruda on võimalik tasuta telefoniliinil **00 800 6 7 8 9 10 11** (telefoniautomaadist väljaspool

ELi helistades: +32 229-99696) või saata elektronkiri aadressilt europedirect.europa.eu

LOE EUROOPA KOHTA

ELi kohta käivad trükised saadaval vaid hiireklõpsu abil EU Bookshopi veebilehelt: bookshop.europa.eu

Eestikeelset teavet ja väljaandeid Euroopa Liidu kohta leiate:

Euroopa Komisjoni esindus Eestis

Rävala 4, Euroopa Liidu maja
10143 Tallinn
EESTI/ESTONIA
Tel +372 6264400
E-post: COM-REP-TLL@ec.europa.eu
europaliit.ee

Euroopa Parlamendi infobüroo Eestis

Rävala 4, Euroopa Liidu maja
10143 Tallinn
EESTI/ESTONIA
Tel +372 6306969
E-post: eptallinn@europarl.europa.eu
europarl.ee/

Rahvusraamatukogu Euroopa Liidu infokeskus

Tõnismägi 2
15189 Tallinn
EESTI/ESTONIA
Tel +372 6307330
E-post: elik@nlib.ee

Eurotelefon

Tel 0 800 3330
E-post: info@eurotelefon.ee

Tartu Ülikooli Raamatukogu eurodokumentatsiooni keskus

W. Struve 1
50091 Tartu
EESTI/ESTONIA
Tel +372 7375780
E-post: paring@utlib.ee
euroinfo.ee/

Audentese Ülikooli eurodokumentatsiooni keskus

Tondi 84
11316 Tallinn
EESTI/ESTONIA
Tel +372 6996596
E-post: ylikool@audentes.ee

Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoja euroinfo keskus

Toom-Kooli 17
10130 Tallinn
EESTI/ESTONIA

Tel +372 6448079
E-post: info@koda.ee
koda.ee/euroinfokeskus/

EUROPE DIRECTI EESTI INFOPUNKTIDE KONTAKTANDMED:

Tallinna infopunkt

Eesti Rahvusraamatukogu
Tõnismägi 2
15189 Tallinn
EESTI/ESTONIA
Tel +372 6307466
E-post: edir@nlib.ee
nlib.ee/europedirect

Lõuna-Eesti infopunkt

Tartu Ülikooli Raamatukogu
W. Struve 1
50091 Tartu
EESTI/ESTONIA
Tel +372 7375725
E-post: edir@euroinfo.ee
euroinfo.ee/ed

Kesk-Eesti infopunkt Paides

Järva maavalitsus
Rüütli 25
72713 Paide
EESTI/ESTONIA
Tel +372 3859662
E-post: edir@jarvamv.ee
jarvamv.ee

Pärnumaa infopunkt

Pärnu maavalitsus
Akadeemia 2
80088 Pärnu
EESTI/ESTONIA
Tel +372 4479739
E-post: edir@parnumaa.ee
mv.parnu.ee/

Euroopa Komisjoni ning Euroopa Parlamendi esindused ja bürood on olemas kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides. Euroopa Komisjoni delegatsioonid asuvad üle maailma.

MÄRKUSED

MÄRKUSED

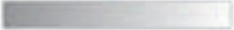

MÄRKUSED

MÄRKUSED

Euroopa Liit

 Euroopa Liidu liikmesriigid
 Kandidaatriigid

■ Väljaannete talitus

ISBN 978-92-79-14333-5

9 789279 143335
Hind (käibemaksuta) Luxembourgis: 7 eurot